Danmarks bredtæger,
randtæger og ildtæger

Ole Fogh Nielsen & Lars Skipper

APOLLO BOOKSELLERS

Danmarks bredtæger, randtæger og ildtæger

Ole Fogh Nielsen
Lars Skipper

Danmarks Dyreliv, Bind 13

APOLLO BOOKSELLERS
2015

© 2015 Ole Fogh Nielsen, Lars Skipper og Apollo Booksellers

Danmarks Dyreliv, Bind 13

Grafisk tilrettelæggelse: Lars Skipper

Teknisk redaktion: Peder Skou

Udbredelseskort: Søren Tolsgaard

Fotos: Ruth Ahlburg, Tristan Bantock, Jürgen Deckert, Henning Grann, Hjalte Kjærby, Finn Krone, Werner Meng, Ole Fogh Nielsen, Jens Munk Nielsen, Klaus Bek Nielsen, Kent Olsen, Wolfgang Rabitsch, Lars Skipper, Søren Tolsgaard, Morten Top-Jensen, Ekkehard Wachmann

Trykt af: Vinderup Bogtrykkeri ApS

Udgivet af:
Apollo Booksellers
Aamosen 1, Ollerup
DK-5762 Vester Skerninge
Tlf. 0045 6226 3737 - Fax 0045 6226 3780
E-mail: info@apollobooks.dk
Hjemmeside: www. apollobooks.com

ISBN 978-87-92832-04-7
ISSN 0109-7174

Bogen er udgivet med økonomisk støtte fra

AAGE V. JENSENS FOND

Omslagets forside: Gyvelbredtæge (*Piezodorus lituratus*). Foto: O.F. Nielsen
Modsatte side: Lille bispetæge (*Aelia klugii*). Foto: L. Skipper
Omslagets bagside: Ildtæge (*Pyrrhocoris apterus*). Foto: L. Skipper

Indhold

Forord	7
Indledning	8
Historisk baggrund	10
Udviklingshistorie	11
Systematik & navngivning	12
Udseende	14
Livscyklus	18
Føde	22
Fjender & forsvar	24
Levesteder	26
Status & udbredelse	30
Trusler	33
Distriktskatalog	34
Om at studere tæger	36
De danske familier	40
Artsbeskrivelser	43
Tavler	190
Systematisk oversigt	196
Litteratur & referencer	198
Register	200

Almindelig bærtæge (*Dolycoris baccarum*)
Foto: L. Skipper

Forord

Bredtægerne og de øvrige tæger omfattet af denne bog er - efter danske forhold - relativt store og flotte insekter og er kendt af de fleste.

Det er imidlertid over 100 år siden, at der er udgivet en udførlig bog om disse dyr på dansk, og billedmaterialet i dansk litteratur er meget sparsomt. Med de muligheder, der foreligger i dag mht. digital fotografering og med forfatternes samlede baggrund, var det en oplagt opgave at lave en opdateret og tidssvarende bog om disse dyr.

Ole Fogh Nielsen har i en lang årrække beskæftiget sig med adskillige grupper af insekter og er forfatter til bl.a. to tidligere bind i serien Danmarks dyreliv - om hhv. græshopper og guldsmede. Ole har forfattet hovedparten af teksten i bogen.

Lars Skipper har i nogle år beskæftiget sig indgående med en anden gruppe af tæger - blomstertæger - hvilket mundede ud i bogen "Danmarks blomstertæger" - ligeledes i serien Danmarks dyreliv. Lars har stået for størstedelen af arbejdet med layout, opsætning, billeder, tabeller m.v.

I perioden 1992-2000 gennemførte Søren Tolsgaard en atlasundersøgelse over arterne, der danner grundlag for denne bog. Kortene i bogen er udarbejdet af Søren og bygger videre på resultatet af denne undersøgelse. Stor tak til Søren for det omfattende arbejde med at opdatere kortene.

Peder Skou takkes for tilliden til projektet og for den store frihed i forbindelse med udarbejdelse af bogen.

Dernæst skal der lyde en stor tak til Aage V. Jensens Fond for endnu en gang at give økonomisk støtte til et bogværk om en "overset" dansk artsgruppe.

Morten D.D. Hansen, inspektør på Naturhistorisk Museum i Århus, takkes for adgang til samlingerne og for at udlåne udvalgte dyr til fotografering.

Ligeledes tak til tægekurator Henrik Enghoff, for adgang til samlingerne på Zoologisk Museum i København.

For informationer vedrørende forekomsten af danske arter i vore nabolande vil vi gerne takke følgende: Carl-Cedric Coulianos (Sverige, Norge, Baltikum), Jerzy A. Lis (Polen) og Peeter Tarlap (Baltikum).

Til sidst, men absolut ikke mindst, skal der rettes en stor tak til de fotografer, der velvilligt har stillet deres billeder til rådighed. Flere af de danske arter er forsvundet, meget sjældne eller blot svære at "støve op", og uden hjælp fra andre - såvel danske som udenlandske fotografer - ville bogen være blevet temmelig mangelfuldt illustreret.

Ud over forfatterne til denne bog er fotograferne følgende (i alfabetisk orden): Ruth Ahlburg, Tristan Bantock, Jürgen Deckert, Henning Grann, Hjalte Kjærby, Finn Krone, Werner Meng, Jens Munk Nielsen, Klaus Bek Nielsen, Kent Olsen, Wolfgang Rabitsch, Søren Tolsgaard, Morten Top-Jensen og Ekkehard Wachmann.

Indledning

Spættet tornben (*Tritomegas bicolor*), ildtæge (*Pyrrhocoris apterus*) og hvepsetæge (*Alydus calcaratus*). Fotos: L. Skipper.

Bredtæger, randtæger og ildtæger er flotte og farvestrålende insekter, som vi lægger mærke til, når vi færdes i naturen. Hvis vejret er godt, træffes mange arter frit fremme på blade og anden vegetation. Medmindre man forstyrrer dem, sidder dyrene roligt i vegetationen og er lette at studere og fotografere. Mange af arterne hører til blandt de største af vore tæger, og de er som regel ret lette at finde. Der findes dog også en del små og uanseelige arter, som samtidig lever ret skjult. Hvis man vil finde disse arter, er man som regel nødt til at lede målrettet efter dem.

Mange bredtæger, randtæger og ildtæger er forholdsvis lette at kende og kan uden de store problemer artsbestemmes i felten ved hjælp af en lup – eller ved hjælp af et godt foto. En række arter kan dog være vanskelige at bestemme eller adskille fra andre insekter. De kan især forveksles med andre tæger som f.eks. frøtæger (Lygaeidae) eller med biller (Coleoptera).

Bredtæger, randtæger og ildtæger tilhører den gruppe af insekter, som kaldes for næbmunde (Hemiptera). Der kendes ca. 1.500 arter af næbmunde i Danmark, så denne gruppe udgør en forholdsvis stor del af den danske insektfauna, som tæller i alt ca. 20.000 arter. Hidtil er der fundet 73 arter af bredtæger, randtæger og ildtæger her i landet, men mange insekter – også blandt tægerne – udvider for tiden deres udbredelsesområde mod nord, og der er således gode chancer for, at flere nye arter vil dukke op inden for de nærmeste år.

Bredtæger, randtæger og ildtæger kan findes på mange forskellige slags biotoper. Man finder dem i skovlysninger, i hegn og krat, på enge, overdrev og brakmarker, og flere arter lever i klitter og i andre sandede områder tæt ved kysten. Mange arter træffes desuden i haver og parker. Kun i tæt skov finder man dem ikke. Man kan derfor finde tæger næsten alle steder, når man færdes i naturen. Bredtæger, randtæger og ildtæger er alle landlevende, men der findes også mange tæger, som lever i ferskvand – f.eks. bugsvømmere (Corixidae), rygsvømmere (Notonectidae) og flere andre.

De fleste bredtæger, randtæger og ildtæger lever af plantesaft, som de suger ud af planter ved hjælp af deres stikkende og sugende snabel. Mange arter har bestemte værtsplanter, og det

Almindelig kåltæge (*Eurydema oleracea*), almindelig birketæge (*Elasmucha grisea*) og blå bredtæge (*Zicrona caerulea*). Fotos: L. Skipper.

Grøn bredtæge (*Palomena prasina*), glat bredtæge (*Carpocoris fuscispinus*) og gylden urtetæge (*Eysarcoris venustissimus*). Fotos: L. Skipper.

kan være en stor fordel at kende disse – det kan både være en hjælp, når man skal finde dyrene og i forbindelse med artsbestemmelse. En lille gruppe af bredtæger er imidlertid rovdyr, som fanger og udsuger mange forskellige slags byttedyr. Byttet kan være bladhvepselarver (Symphyta), sommerfuglelarver (Lepidoptera), små biller (Coleoptera), tæger og deres nymfer (Hemiptera) samt mange andre små insekter.

Næsten alle bredtæger, randtæger og ildtæger overvintrer som voksne. De kan derfor træffes en stor del af året – først og fremmest om foråret og forsommeren samt om efteråret. Nogle få arter overvintrer som æg eller i ét af nymfestadierne, og her er de voksne tæger især til stede om sommeren.

Mange mennesker forbinder ordet tæge med skovflåter, men tæger og skovflåter er helt forskellige dyr. Den ubehagelige skovflåt (*Ixodes ricinus*), som bl.a. vi mennesker er vært for, og som kan forårsage farlige sygdomme som borreliose og hjernebetændelse (TBE), er slet ikke noget insekt. Skovflåten er en mide (Acari). Mider tilhører den gruppe af dyr, som kaldes for spindlere (Arachnida). Andre spindlere er edderkopper (Araneae), mejere (Opiliones), mosskorpioner (Pseudoscorpiones) og skorpioner (Scorpiones). Modsat skovflåten er bredtæger, randtæger og ildtæger ganske uskadelige. Det eneste "farlige" ved dem er, at mange arter kan udskille en yderst ildelugtende væske ved hjælp at deres stinkkirtler. Det skal man nok opdage, hvis man håndterer dem.

Kendskabet til vore bredtæger, randtæger og ildtæger er forholdsvis godt, og der er i tidens løb udgivet adskillige artikler om disse insekter. Egentlig bestemmelseslitteratur på dansk er dog begrænset til et bind i serien "Danmarks Fauna" fra 1912, som omhandler alle de på den tid kendte tæger. Det mere end 100 år gamle værk er på mange måder interessant, men dog stærkt forældet, og derfor er der behov for en moderne håndbog, som samler og opdaterer vores viden om arterne og deres udbredelse. "Danmarks bredtæger, randtæger og ildtæger" indeholder ikke en traditionel bestemmelsesnøgle, men grundige beskrivelser og mange fotos – inklusive detailfotos – gør det muligt at bestemme de fleste individer af alle danske arter.

Krogtæge (*Podops inunctus*), karsetæge (*Eurydema dominulus*) og klitsandtæge (*Phimodera humeralis*). Fotos: L. Skipper.

Historisk baggrund

De danske tæger – således også bredtæger, randtæger og ildtæger – har været studeret og indsamlet gennem meget lang tid. Allerede i 1763 kan man i Pontoppidans "Den Danske Atlas" se en liste med 13 danske bredtæger og randtæger. Otto Fr. Müller omtaler i værker fra 1764 og 1776 mindst 22 arter af danske bredtæger og randtæger. Hans Severin Holten skitserede en liste over danske insekter, hvor der nævnes 28 arter af bredtæger og randtæger – mange af dem tilføjet et dansk navn udover det videnskabelige.

Beskrivelserne af de fleste af tægerne fra denne periode er dog uklare, og da næsten alle indsamlede dyr er gået tabt, er det i dag ikke muligt at opklare, hvilke arter det drejer sig om. Der kendes kun nogle ganske få dyr, som i dag befinder sig på Zoologisk Museum i København.

I 1800-tallet behandlede især Jørgen Chr. Schiødte tægerne med stor interesse. Han foretog talrige rejser rundt i landet, hvor han indsamlede mange slags insekter – heriblandt også mange arter af tæger. I 1869 udgav han den første fortegnelse over Danmarks tæger med omfattende henvisninger og notater om de enkelte arters udbredelse her i landet. Denne fortegnelse blev efterfulgt af flere tillæg i årene herefter. Også den finske tægeforsker O. M. Reuter og Entomologisk Forenings grundlægger og formand gennem mange år – formand Robert W. T. Schlick – udgav i slutningen af 1800-tallet adskillige artikler og lister over de danske tæger. Det meste af det tægemateriale, som blev indsamlet af Schiødte og Schlick, opbevares i dag i fin stand på vore museer.

Det er over 100 år siden, der sidst udkom en bog med detaljerede beskrivelser af de danske bredtæger m.fl. (Jensen-Haarup, A.C. 1912. Danmarks Fauna bd. 12). Foto: L. Skipper.

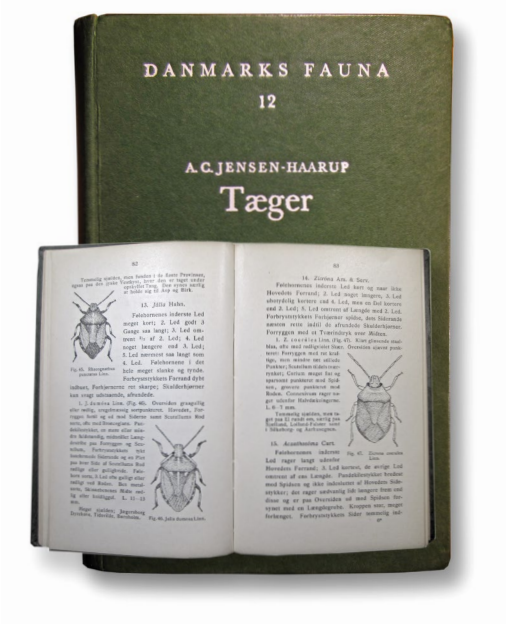

I begyndelsen af 1900-tallet var der også stor indsamlingsaktivitet. En række entomologer indsamlede tæger, en af dem Anders Chr. Jensen-Haarup, som i 1904 udgav den første illustrerede bestemmelsesnøgle over danske bredtæger. I 1912 udgav samme forfatter et bind i serien "Danmarks Fauna" – et værk, som indeholder bestemmelsesnøgler til alle på den tid kendte danske tæger. Senere fulgte adskillige artikler og mindre meddelelser af en række betydelige samlere som Carl C. R. Larsen, Erik B. Hoffmeyer, Jens P. Kryger og Niels Høeg.

Interessen for tægerne fortsatte gennem hele 1900-tallet, og i 1974 udgav Niels Møller Andersen og Sven Gaun en ny og meget opdateret liste over tægerne. I forbindelse med denne udgivelse konkluderede forfatterne, at der var brug for yderligere undersøgelser og indsamlinger i de fleste landsdele, hvis man skulle have et grundigt og fyldestgørende overblik over den danske tægefauna.

Dette resulterede bl.a. i, at Søren Tolsgaard iværksatte et atlasprojekt omfattende bredtæger, randtæger og ildtæger. I dette projekt, som foregik i perioden 1992-2000, medvirkede ca. 50 deltagere, og resultaterne blev udgivet i en stor artikel i Entomologiske Meddelelser i 2001. I artiklen gennemgås fundene med tilhørende udbredelseskort af de på den tid 69 kendte arter.

Siden da har forfatterne til denne bog indsamlet og fotograferet bredtæger, randtæger og ildtæger i store dele af landet. Andre entomologer og naturinteresserede har desuden indrapporteret mange spændende fund – især på hjemmesiden "Fugle og Natur". I tiden efter atlasprojektet er 4 arter meldt som nye for Danmark, og gruppen tæller i dag 73 arter.

Udviklingshistorie

Tægerne udgør en temmelig gammel insektgruppe. De ældste kendte fossile insekter er ca. 400 år gamle og stammer fra den geologiske periode, som kaldes Devon. De ældste fossile tæger er ca. 275 år gamle og fra perioden kaldet Perm. Det er usikkert, hvornår de første bredtæger, randtæger og ildtæger dukker op, men man ved f. eks., at de første blomstertæger er ca. 170 millioner år gamle.

I Danmark kender vi fossile tæger fra moleret på Fur og Mors. Det ca. 54 millioner år gamle moler indeholder nogle af Europas fineste og bedst bevarede insekter. I alt er der her fundet ca. 20.000 fossile insekter, og der er repræsentanter for mange forskellige insektordener. Her er fine og interessante fund af guldsmede (Odonata), græshopper (Orthoptera), ørentviste (Dermaptera), biller (Coleoptera), netvinger (Neuroptera), tovinger (Diptera), sommerfugle (Lepidoptera) og hvepse og myrer (Hymenoptera).

Også næbmunde (Hemiptera) er rigt repræsenteret. Der er således fundet mere end 10 forskellige familier af tæger – både landtæger og vandtæger. Bredtægerne hører til de hyppigste af tægerne, og man har også fundet enkelte randtæger. Desuden kan nævnes bl.a. frøtæger (Lygaeidae), blomstertæger (Miridae) og rovtæger (Reduviidae). Af andre næbmunde kan nævnes cikader (Cicadomorpha & Fulgoromorpha) og bladlus (Aphidoidea & Phylloxeroidea).

Baltisk rav, som kan findes i opskyl på vore kyster, indeholder også fine fossiler af mange slags insekter. Tæger er ikke helt så almindelige i det 40-50 millioner år gamle rav som i moleret, men der er dog fund af mange forskellige tægefamilier. Bredtægerne er godt repræsenteret, og her har man fundet repræsentanter for slægterne *Dolycoris*, *Eurydema* og *Pentatoma*. Af andre grupper af tæger kan nævnes landtæger som barktæger (Aradidae), frøtæger (Lygaeidae), blomstertæger (Miridae) og rovtæger (Reduviidae). Også vandtæger som bugsvømmere (Corixidae), rygsvømmere (Notonectidae) og skorpiontæger (Nepidae) er fundet i baltisk rav.

Fossile danske tæger og andre insekter kan bl.a. ses på Fur Museum, Molermuseet på Mors og på Geologisk Museum og Zoologisk Museum i København.

Ubestemt bredtæge fra moleret på Fur. Foto: O.F. Nielsen.

Molerskrænt på Fur. Foto: O.F. Nielsen.

Systematik & navngivning

Der er i dag beskrevet mere end én million insektarter, men der findes uden tvivl mange flere. Man har bare ikke opdaget dem endnu. Nogle forskere skønner, at tallet er på ca. 2 millioner. Andre mener, at der findes mellem 5 og 10 millioner arter af insekter. I Danmark kendes ca. 20.000 arter. Insekterne er inddelt i godt og vel 30 hovedgrupper kaldet ordener, og som eksempler på kendte ordener kan nævnes sommerfugle (Lepidoptera), guldsmede (Odonata), biller (Coleoptera) og tovinger (Diptera).

Bredtæger, randtæger og ildtæger tilhører den orden, som kaldes for næbmunde (Hemiptera). Der kendes ca. 90.000 arter af næbmunde, og i Danmark er der fundet ca. 1.500. Godt en tredjedel – helt nøjagtigt 541 arter – er tæger.

Næbmunde er insekter med såkaldt ufuldstændig forvandling (Hemimetabola) – ligesom bl.a. græshopper (Orthoptera), guldsmede (Odonata) og slørvinger (Plecoptera). Deres livscyklus omfatter æg, nymfe og det voksne insekt kaldet imago. Der er således ikke noget puppestadie, som det er tilfældet hos sommerfugle (Lepidoptera), biller (Coleoptera) og andre insekter med fuldstændig forvandling (Holometabola).

Næbmunde er inddelt i fire såkaldte underordener. Bredtæger, randtæger og ildtæger samt alle de øvrige tæger hører hjemme i en underorden, som hedder Heteroptera. Andre næbmunde er cikader, der i dag betragtes som hørende til i to forskellige underordener (Cicadomorpha og Fulgoromorpha). Bladlus (Aphidoidea & Phylloxeroidea), bladlopper (Psylloidea), mellus (Aleyrodoidea) og skjoldlus (Coccoidea) samles i underordenen plantelus (Sternorrhyncha).

Disse fire underordener inddeles hver især i en række overfamilier, der inddeles i familier, der igen deles i en række slægter. I slægterne samles de arter, som er nærmest beslægtede. Hos tægerne regner man i Danmark med 34 familier, men der sker jævnligt ændringer indenfor systematikken, så dette tal kan sagtens ændre sig.

Bredtæger, randtæger og ildtæger er ikke en systematisk enhed, men arterne i de tre grupper behandles ofte samlet – således også her. I alt kendes der i Danmark 51 arter af bredtæger – samlet i fem familier tilhørende overfamilien Pentatomoidea. Randtægerne tæller 21 arter samlet i tre familier tilhørende overfamilien Coreoidae, og hos ildtægerne har vi kun enkelt art, nemlig ildtæge (*Pyrrhocoris apterus*), som hører hjemme i overfamilien Pyrrhocoroidea.

Tidligere inddelte man tægerne i tre grupper: vandtæger (Hydrocorisae), damtæger (Amphibicorisae) og landtæger (Geocorisae). Denne inddeling er meget praktisk i forbindelse med studier af tæger, idet den svarer til dyrenes leve-

Cikader udgør sammen med tæger, bladlus samt nogle mindre grupper insektordenen næbmunde (Hemiptera). Her et individ af lysebrun skovcikade (*Speudotettix subfusculus*). Foto: L. Skipper.

Gulstribet egetæge (*Miris striatus*) tilhører familien blomstertæger (Miridae), der med 213 danske arter er den artsrigeste familie blandt tægerne. Foto: L. Skipper.

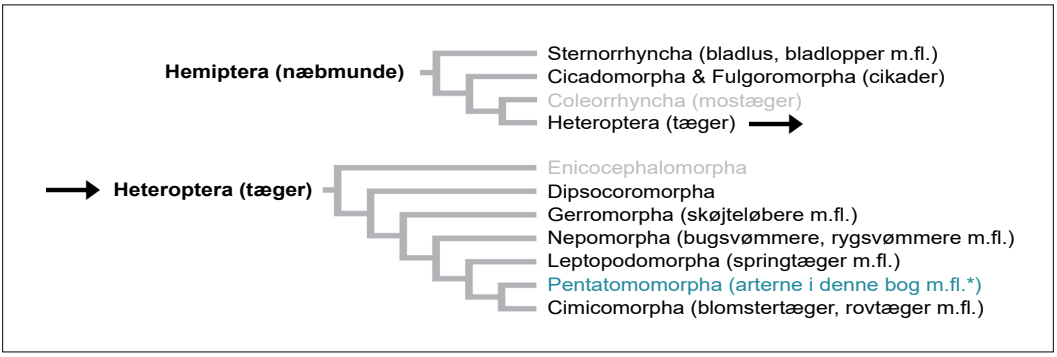

Oversigt over slægtskabet mellem arterne i denne bog og de øvrige tæger og andre næbmunde. *Pentatomomorpha rummer i Danmark, foruden de i denne bog omtalte arter, familierne barktæger (Aradidae), frøtæger (Lygaeidae), styltetæger (Berytidae) samt Piesmatidae, der ikke har noget dansk navn. Grupperne angivet med grå tekst er ikke repræsenteret i Danmark.

steder. Vandtæger i vandet, damtæger – bl.a. de almindeligt kendte skøjteløbere (Gerridae) – på vandoverfladen og landtægerne på landjorden. Inddelingen er dog ikke videnskabelig og afspejler ikke dyrenes indbyrdes slægtsskab.

De forskellige tægearter har – som alle andre dyr og planter – et videnskabeligt dobbeltnavn, der er sat med kursiv. Det forreste navn er slægtsnavnet, der skrives med stort begyndelsesbogstav. Det bageste er artsnavnet, som skal skrives med lille begyndelsesbogstav. Som et eksempel kan nævnes bredtægen med det danske navn grøn bredtæge, som bærer det videnskabelige navn *Palomena prasina*.

Efter det videnskabelige dobbeltnavn følger navnet på den entomolog eller forsker, der oprindeligt har beskrevet og navngivet det pågældende dyr. Dette navn står ofte i parentes. Det betyder, at arten oprindeligt blev placeret i en anden slægt, end hvor den nu hører hjemme. Efter forskerens navn følger et årstal, der angiver tidspunktet for beskrivelsen af arten. Som regel benyttes forskernavn og årstal kun første gang, en art nævnes i en tekst.

Næsten alle vore bredtæger, randtæger og ildtæger har veletablerede danske navne, som også er benyttet i forbindelse med Atlasprojektet 1992-2000. Der er desuden blevet foretaget en navngivning af de fire nye arter, som er fundet i perioden 2008-2012. Udover det videnskabelige navn har alle danske arter således danske navne, som vil blive brugt sammen med de videnskabelige i denne bog.

Frøtægerne (Lygaeidae), her birkefrøtæge (*Kleidocerys resedae*), er med 72 danske arter den artsrigeste familie i gruppen Pentatomomorpha. Foto: L. Skipper.

Antal kendte arter i de enkelte familier, som er behandlet i denne bog - i hhv. Danmark og hele verden.

Navn		Antal arter	
Pentatomoidea		**Danmark**	**Globalt**
Tornben	Cydnidae	6	750
Dværgtornben	Thyreocoridae	1	200
Skjoldtæger	Scutelleridae	6	450
Egtl. bredtæger	Pentatomidae	30	4700
Løvtæger	Acanthosomatidae	8	180
Coreoidae			
Randtæger	Coreidae	10	2000
Hvepsetæger	Alydidae	1	250
Kanttæger	Rhopalidae	10	200
Pyrrhocoridea			
Ildtæger	Pyrrhocoridae	1	300

Udseende

Rødbenet bredtæge (*Pentatoma rufipes*)

Næbmunde (Hemiptera) er en stor insektgruppe med arter, som har et meget forskelligt udseende. Alle næbmunde har dog et specielt karaktertræk. De er alle forsynet med en stikkende-sugende sugesnabel. Biller, som nok er de insekter, der minder mest om tæger, har bidende munddele.

Tægerne kendes fra de øvrige næbmunde ved hjælp af vingernes udseende. Forvingerne, som også kaldes for halvdækvinger, er læderagtige og ugennemsigtige fortil og hindeagtige og gennemsigtige bagtil. De ligger normalt vandret henover bagvingerne, som er tynde, hindeagtige flyvevinger.

Som det er tilfældet hos alle insekter, er kroppen hos tæger delt i tre afsnit: hoved, forkrop og bagkrop. Forrest på hovedet findes en midterkøl – kaldet tylus. Udvendig på midterkølen findes to sidestykker. Midterkølens og sidestykkernes placering i forhold til hinanden har i flere stilfælde stor betydning i forbindelse med artsbestemmelse. Bagest på hovedet findes et par facetøjne, som er opbygget af mange sekskantede linser. De fleste tæger ser godt, og de rovlevende bredtæger opsporer deres byttedyr ved hjælp af synet. Mellem facetøjnene sidder et par punktøjne – kaldet oceller. Punktøjnene er meget lysfølsomme, men danner ikke noget bil-

Et lille udvalg af variationsbredden i "ansigtsudtrykket" blandt tægerne, som er behandlet i denne bog: lang strå-tæge (*Chorosoma schillingii*) (tv), rød kanttæge (*Corizus hyoscyami*) (mf) og almindelig bispetæge (*Aelia acuminata*) (th). Fotos: L. Skipper.

Stribetæge (*Graphosoma lineatum*) med udspilede vinger. Foto: L. Skipper.

lede. Forrest på hovedet findes antennerne, som er 5-leddede hos bredtægerne og 4-leddede hos randtæger og ildtæger. Det skal dog bemærkes, at bredtægernes nymfer har 4-leddede antenner. Når nymfen forvandler sig til den voksne tæge, deles det andet antenneled i to, således at antennen nu er 5-leddet. Antennerne er besat med små hår, som indeholder duft- og smagsorganer.

På hovedets underside findes en 4-leddet sugesnabel, som indeholder to tynde kanaler. Ved hjælp af den inderste kanal sprøjter tægen et sekret ind i vævet på planter eller byttedyr. Dette sekret opløser føden, som derefter suges op gennem den yderste kanal. Sekretet indeholder enzymer, som opløser vævet hos værtsplanterne. Hos de rovlevende bredtæger bedøver eller dræber sekretet oftest byttedyrene, inden det opløser vævet, som derefter suges op. Når sugesnablen ikke er i brug, ligger den fladt tilbagebøjet under tægens forkrop og det forreste af bagkroppen. Hos tæger, der ernærer sig af planter, er sugesnablen lang og tynd. Hos de rovlevende bredtæger er den tydeligt bredere og mere kraftig.

Forkroppen består af tre segmenter. Første oversidesegment, som kaldes for halsskjold eller pronotum er stort og bredt, og det dækker normalt – set ovenfra – de to næste segmenter. På andet segment – mellem vingerne – findes scutellum, som ofte er trekantet og strækker sig tilbage til forvingemembranen. Scutellum kan også være bred og afrundet og dækker i sådanne tilfælde vingerne og næsten hele bagkroppen. Det gælder f.eks. hos skjoldtægerne.

På andet og tredje forkropssegment sidder vingerne. Forvingerne, som sidder på det andet segment, kaldes for halvdækvinger. De er læderagtige og hos de fleste arter ugennemsigtige fortil og består her af to dele: En smal inderste del – nærmest scutellum – som kaldes clavus. Og en bredere ydre del, som kaldes corium. Den bageste del af forvingerne er hindeagtig og gennemsigtig og kaldes membran. Hos bredtæger og randtæger er membranen forsynet med et stort antal årer. Ildtægerne er normalt kortvingede og mangler membranen.

Nærbillede af hovedet af tørkekanttæge (*Stictopleurus abutilon*). Bemærk punktøjnene mellem de store sammensatte øjne. Foto: L. Skipper.

Blank tornben (*Thyreocoris scarabaeoides*) (tv), rynket randtæge (*Arenocoris fallenii*) (mf) og torntæge (*Picromerus bidens*) (th). Fotos: L. Skipper.

Flere tægearter optræder i forskellige farveformer på forskellige tidspunkter af året. På denne side ses tre arter i en grønlig udgave. De tre arter er hhv. grøn bredtæge (*Palomena prasina*), gyvelbredtæge (*Piezodorus lituratus*) og stor løvtæge (*Acanthosoma haemorrhoidale*). Fotos: O.F. Nielsen.

Bagvingerne, som udgår fra det tredje forkropssegment, er tynde, ret brede hindeagtige flyvevinger. Forvingerne ligger normalt vandret henover bagvingerne, som normalt kun ses, når tægen gør sig klar til at flyve. De fleste tæger er dygtige flyvere.

På hvert forkropssegment sidder der et par ben. Hvert ben består af fem led: hofte, lårring, lår, skinneben og fod. På undersiden af tredje segment findes hos mange bredtæger et par stinkkirtler. Fra disse stinkkirtler kan tægen udsende en ildelugtende væske, som kan have flere funktioner. Væsken fungerer dels som forsvar mod fjender, dels er der i væsken forskellige duftstoffer – bl.a. såkaldte feromoner – som hjælper de unge nymfer med at holde sammen i grupper. Den ildelugtende væske fra stinkkirtlerne er skyld i, at bredtæger også jævnligt kaldes for stinktæger. Hvis man håndterer én af disse tæger, er man ikke i tvivl om berettigelsen af dette øgenavn. I Sverige kalder man bredtæger for "bärfisar". Tægerne afsætter ofte væsken på bær, og hvis man spiser et bær, der har haft besøg af en tæge, skal man nok registrere en ganske ubehagelig duft eller smag.

Bagkroppen består af 10 led. Den yderste del af oversiden er typisk forsynet med en mere eller mindre skarp rand, der betegnes connexivum. På undersiden af de sidste 4 led sidder tægernes kønsorganer, som er forskellige hos hanner og hunner, som det fremgår af billederne af hhv. grøn bredtæge (*Palomena prasina*) og skræppetæge (*Coreus marginatus*) nederst på denne side. Ovenfra er det ikke muligt at se for-

Undersiden af bagkroppen hos hhv. han og hun af grøn bredtæge (*Palomena prasina*) (øverst) og skræppetæge (*Coreus marginatus*) (nederst). Hannerne ses til venstre - hunnerne til højre. Fotos: L. Skipper.

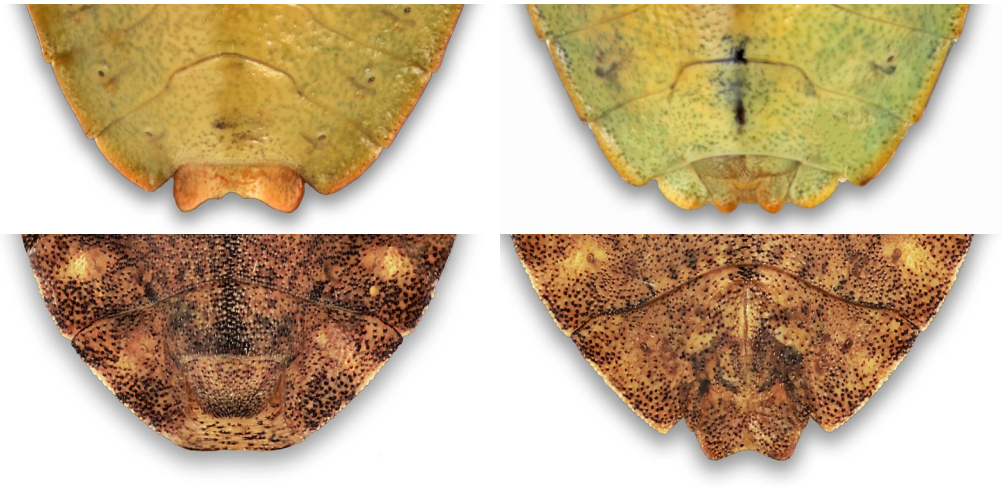

De samme tre arter som på forrige side - som de ser ud i forbindelse med overvintringen. Som det fremgår af teksten nedenfor, er farveændringerne ikke ens hos de forskellige arter. Tv: grøn bredtæge (*Palomena prasina*); mf: gyvelbredtæge (*Piezodorus lituratus*); th: stor løvtæge (*Acanthosoma haemorrhoidale*). Fotos: O.F. Nielsen.

skel. Normalt er hunnerne dog lidt større end hannerne. Det ser man lettest, hvis man finder dyr i parring.

Bredtæger, randtæger og ildtæger varierer generelt ikke særlig meget. Dog sker der hos visse arter en tydelig farveændring, når dyrene går til overvintring. Grøn bredtæge (*Palomena prasina*) er græsgrøn i sensommeren, men i forbindelse med overvintringen skifter den farve til brun. Når den kommer frem igen næste forår, skifter den igen farve og bliver atter grøn. Stor løvtæge (*Acanthosoma haemorrhoidale*) er et andet godt eksempel. Denne art er grøn og rødbrun om foråret og i sensommeren, men når den går til overvintring, ændrer farverne sig, og nu kan man finde individer, som er gule eller rødbrune.

Gyvelbredtægen (*Piezodorus lituratus*) skifter også farve – men på en lidt anden måde. Nyklækkede individer, som kommer frem i sensommeren er grønne med rødlige vinger og pronotum. Sent på efteråret, når dyrene går til overvintring, bliver de ensfarvet rødbrune. Om foråret og i forsommeren, når de kommer frem efter overvintringen, optræder de ensfarvet gulgrønne. Her ser man altså tre forskellige farveformer – alt efter årstiden.

Til sidst skal bemærkes, at nyforvandlede tæger fremstår blege og meget lyse. Det skal man ikke lade sig snyde af. Allerede efter et par dage har de fået de rigtige farver.

Nyforvandlede individer afviger ofte stærkt i farverne fra ældre, udfarvede individer. Her ses almindelig løvtæge (*Elasmostethus interstinctus*) (tv) og almindelig kanttæge (*Rhopalus parumpunctatus*) (th). Fotos: L. Skipper (tv), O.F. Nielsen (th).

Livscyklus

Alle danske bredtæger, randtæger og ildtæger har en ét-årig livscyklus. Enkelte arter overvintrer som æg eller nymfe, men langt de fleste arter overvintrer som voksne. Overvintringen finder sted på beskyttede lokaliteter under vissent græs eller anden vegetation. Når det bliver forår, kommer dyrene frem, og hvis vejret er godt, kan man normalt finde de første arter i april – somme tider endda tidligere.

Tæger, der har overvintret som voksne, parrer sig og lægger æg i maj-juni. Under parringen, som kan vare i lang tid – somme tider i flere dage – sidder han og hun sammenkoblet normalt med hovederne vendt væk fra hinanden. Det er som regel tydeligt at se forskel på størrelsen hos de to individer. Hunnen er den største.

I forbindelse med parringen producerer mange tæger forskellige lyde – det sker bl.a. hos tornbenene (Cydnidae). På tægens flyvevinger sidder en såkaldt "fil", som gnides mod en kant – kaldet en "skraber" – på oversiden af forreste bagkropsled. På denne måde frembringes en skrattende lyd, som kaldes for stridulation. Stridulation forekommer hos mange andre insekter, men er dog især kendt hos markgræshopper (Gomphocerinae). Her dannes lyden ved, at en fil på græshoppens baglår gnides mod en skraber, som er placeret på forvingen. Også biller og andre insekter stridulerer eller frembringer lyd på anden måde.

Spættet tornben (*Tritomegas bicolor*) er én af de tægerarter, hvor man grundigt har analyseret sangen. Man har således fundet ud af, at hannen har flere sange. Dels en kaldesang, som skal tiltrække en hun, dels en rivalsang, som skal skræmme andre hanner væk. Også hunnen stridulerer, og hun er således i stand til at svare hannen. Udover lyde, som fremføres i forbindelse med parringen, kan tæger også frembringe en form for afværgelyde, hvis man generer dem.

Efter parringen lægger hunnen sine æg på værtsplanterne. Hunnen har ingen læggebrod og kan derfor ikke bore æggene ind i plantedele, som det f. eks. er tilfældet hos mange blomstertæger. Hun må nøjes med at afsætte dem på planterne. Under æglægningen udskiller hun fra kønsorganerne en klistret og hurtigt tørrende væske, som hun bruger til at sætte æggene fast med. Tornbenene lægger deres æg i små gruber eller fordybninger i jorden, men altid tæt på værtsplanterne.

De fleste tæger forlader æggene, når æglægningen er slut, men hunnerne hos nogle arter

Stribetæger (*Graphosoma lineatum*) i parring. Hunnen (tv) er typisk større end hannen (th). Parringen hos tæger er ofte meget langvarig og kan forløbe over flere dage. Foto: O.F. Nielsen.

De to køn hos lille stråtæge (*Myrmus miriformis*) er markant forskellige. Hannen (tv) er smal og gulbrun - hunnen (th) mere buttet og klart grøn. Begge køn er oftest kortvingede som her, men af og til træffes langvingede individer (se s. 185). Foto: O.F. Nielsen.

bliver ved æggene – og senere de små nymfer – og bevogter dem mod fjender. Det gælder bl.a. for almindelig birketæge (*Elasmucha grisea*) og arter i tornben-familien.

Et stykke tid efter parringen og æglægningen dør tægerne. Nogle få arter holder dog ud længe, og det sker, at man kan finde "gamle" individer sammen med "nye" sidst på sommeren. Det kan man bl.a. opleve med lille kranstæge (*Sciocoris cursitans*).

De første nymfer viser sig fra begyndelsen af forsommeren, og man kan normalt finde nymfer af de forskellige arter frem til august. Som det er tilfældet hos næsten alle tæger, har nymferne hos bredtæger, randtæger og ildtæger fem stadier. Mellem hvert stadie sker der et hudskifte, og efter det femte stadie sker forvandlingen til voksen tæge – kaldet imago. Nymfer, som lige har skiftet hud, er blege og ofte næsten uden farver, og det gælder også den nyforvandlede voksne tæge. Først efter et par dage får dyrene de rigtige farver. Mange nymfer har – ligesom

Hvepsetæger (*Alydus calcaratus*) i parring. Foto: O.F. Nielsen.

Parring hos ildtægen (*Pyrrhocoris apterus*). På trods af at de vender hver sin vej under parringen, ses de ofte pile af sted. Foto: O.F. Nielsen.

de voksne tæger – stinkkirtler, som bruges, når dyret skal forsvare sig. Hos nymferne sidder stinkkirtlerne ikke på undersiden af forkroppen, men er placeret på oversiden af bagkroppen.

Nymfer har ikke vinger, men udvikler vingeanlæg fra det tredje af de fem stadier. Da voksne bredtæger og randtæger (med enkelte undtagelser) har veludviklede vinger, er det er normalt ikke noget problem at se forskel på nymfer og voksne tæger. Det kan være lidt mere drilsk hos vor enlige ildtæge (*Pyrrhocoris apterus*), som har ret korte vinger uden membran. Den voksne ildtæges vinger er dog væsentlig større og når længere ned over bagkroppen, end det er tilfældet med nymfens vingeanlæg.

Det er muligt at adskille de enkelte nymfestadier ud fra bl.a. tilstedeværelsen/størrelsen af vingeanlæggene, der dukker op i det tredje af de fem stadier.

Den nye generation hos næsten alle vore arter dukker op i slutningen af juli eller i august. Det betyder, at man for de fleste arters vedkommende ikke ser voksne tæger, men kun nymfer

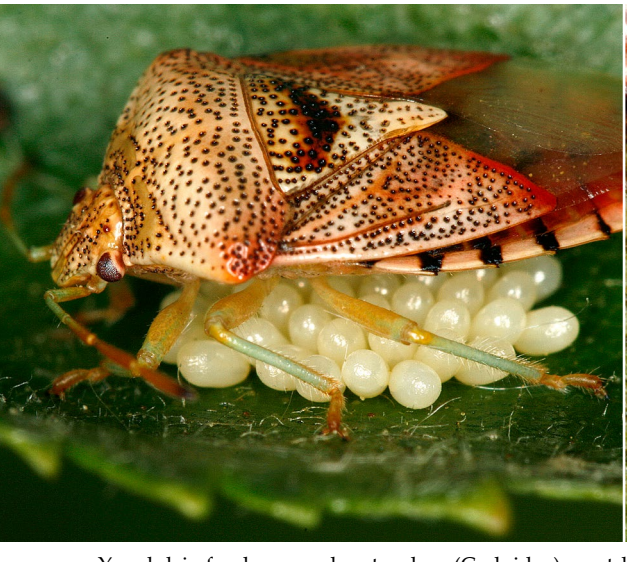

Yngelpleje forekommer hos tornben (Cydnidae) samt hos løvtægerne i slægten *Elasmucha*. Til venstre ses almindelig birketæge (*Elasmucha grisea*) beskytte sine æg og til højre ses de nyklækkede unger. Fotos: L. Skipper.

Et par eksempler på variationsbredden blandt nymfer af arter, som beskrives i denne bog. Tv. den "nuttede" nymfe af klitsandtæge (*Phimodera humeralis*). Th. nymfen af hvepsetæge (*Alydus calcaratus*). Fotos: L. Skipper.

gennem det meste af sommeren.

De nye voksne tæger kan findes frem til efteråret, og de går først til overvintring, når det bliver rigtig koldt. Hvis efteråret er mildt, er det ikke unormalt at finde bredtæger og randtæger langt hen i november. Som det fremgår, skal man således først og fremmest lede i perioderne april-juni og august-oktober, hvis man vil finde de voksne individer.

Som nævnt ovenfor er der undtagelser. Torntæge (*Picromerus bidens*), lille stråtæge (*Myrmus miriformis*) og lang stråtæge (*Chorosoma schillingii*) overvintrer alle i ægstadiet, og her finder man udelukkende de voksne tæger fra slutningen af juni og frem til oktober-november. Om foråret ses kun nymfer. Enkelte arter overvintrer i ét af nymfestadierne – det gælder bl.a. stor sandtæge (*Odontoscelis fuliginosa*) og lille sandtæge (*Odontoscelis lineola*). Her finder man de voksne om sommeren. Ekstreme klimatiske forhold kan af og til få visse arter til at afvige fra normen. F.eks. er slank enebærtæge (*Cyphostethus tristriatus*) for nylig meldt i nymfestadiet i slutningen af december.

Der kan være meget stor forskel mellem det første og det sidste af de fem nymfestadier som her hos skræppetæge (*Coreus marginatus*). Fotos: L. Skipper (tv), O.F. Nielsen (th).

Føde

Nogle af vore bredtæger er rovdyr, men flertallet af bredtægerne og alle randtæger og ildtæger lever af planteføde, som de suger op med deres karakteristiske sugesnabel. Føden skal dog bearbejdes, før tægen kan optage den. Både de rovlevende og de planteædende tæger sender derfor ved hjælp af en kanal inde i sugesnablen et sekret ind i fødeemnet. Dette sekret opløser henholdsvis byttedyret eller plantematerialet, sådan at tægen kan suge føden op ved hjælp af en anden kanal, som også sidder i sugesnablen.

En række af de plantelevende tæger har mange forskellige slags værtsplanter fra flere forskellige plantefamiler. Man siger, at de er polyfage. Flere af disse arter hører naturligt nok til blandt de mest udbredte og mest almindelige arter, da dyrene jo næsten altid har gode chancer for at være i nærheden af en værtsplante. Som eksempler på arter fra denne gruppe kan nævnes almindelig bærtæge (*Dolycoris baccarum*), grøn bredtæge (*Palomena prasina*) og lille kranstæge (*Sciocoris cursitans*).

De fleste af de plantelevende tæger er oligofage. De har også flere forskellige værtsplanter, men alle planterne tilhører den samme planterfamilie. Arterne her er altså lidt mere specialiserede end de polyfage arter. Eksempler på arter fra denne gruppe er almindelig birketæge (*Elasmucha grisea*), stribetæge (*Graphosoma lineatum*) og almindelig kåltæge (*Eurydema oleracea*).

De mest specialiserede af de plantelevende tæger er arter, som normalt kun er knyttet til en enkelt bestemt værtsplante (monofage). Eksempler på monofage arter er pileløvtæge (*Elasmostethus brevis*), som lever på femhannet pil (*Salix pentandra*), fyrrebredtæge (*Chlorochroa pinocola*) på skovfyr (*Pinus sylvestris*) og rødknærandtæge (*Spathocera dalmanii*), som har rødknæ (*Rumex acetosella*) som værtsplante.

Syv af vore bredtæger er rovdyr, som udsuger andre insekter. Byttet kan være æg, larver eller voksne insekter. Byttet – som kan være større end den rovlevende tæge – bedøves med et sekret, som bores ind ved hjælp af den kraftige sugesnabel. Efter nogen tid, når vævet hos byttedyret er opløst, suger tægen føden op ved hjælp af sugesnablen.

Tægen kan udsuge byttet – som er spiddet på snablen – i lang tid. Det sker, at den flytter

Stribetægen (*Graphosoma lineatum*) lever af plantesaft og kan findes på en række forskellige skærmplanter. Her ses den i færd med at suge på persille (*petroselinum crispum*). Foto: O.F. Nielsen.

Torntægen (*Picromerus bidens*) er et rovdyr. Her er den i færd med at udsuge en bladhvepselarve. Foto: O.F. Nielsen.

Nymfen af blå bredtæge (*Zicrona caerulea*) i færd med at udsuge et stort bytte - en larve af natsommerfuglen egespinder (*Lasiocampa quercus*). Foto: H. Grann.

sig lidt rundt med byttet, men normalt sidder den roligt i lang tid på samme sted, indtil byttet er helt udtømt. Nogle rovlevende bredtæger er knyttet til bestemte planter eller træer – f.eks kustodetægen (*Arma custos*), som normalt findes på rød-el (*Alnus*) eller birk (*Betula*). Det skyldes, at den især jager bytte, som lever på disse træer. Andre eksempler på rovlevende bredtæger er torntæge (*Picromerus bidens*), skovbredtæge (*Troilus luridus*) og blå bredtæge (*Zicrona caerulea*).

Mange insekter er alvorlige skadedyr, som kan ødelægge forskellige afgrøder og forårsage store tab hos landbruget. Andre er nyttige dyr, som gør stor gavn. Det gælder f.eks. bier (Apidae) og andre insekter, som sørger for at bestøvning, og som på den måde har stor og vigtig betydning for frugt- og bæravlere. Andre insekter er nyttige, idet de æder store mængder af skadelige insekter. Man kan bl.a. nævne mange arter af netvinger (Neuroptera) og svirrefluer (Syrphidae), hvis larver fortærer store mængder bladlus og andre skadedyr.

Her i landet har bredtæger, randtæger og ildtæger næppe nogen stor betydning – hverken som skadedyr eller nyttedyr. Det mest skadelige er vel, at mange bredtæger kan udskille en ildelugtende væske ved hjælp at deres stinkkirtler. Det kan betyde, at en del af havens hindbær eller andre bær eller frugter kan komme til at smage ubehageligt.

I Sydeuropa og det centrale Asien kan bredtæger derimod optræde som meget ubehagelige skadedyr og ødelægge store områder med græsafgrøder og korn, især hvede (*Triticum*). Det gælder flere arter af skjoldtæger – bl.a. græsskjoldtæge (*Eurygaster maura*) og stor skjoldtæge (*Eurygaster austriaca*). Også almindelig bispetæge (*Aelia acuminata*) har tidligere været betragtet som et alvorligt skadedyr på forskellige kornsorter i det sydøstlige Europa. Det ser dog ud til, at det er lykkedes at bekæmpe denne art i så høj grad, at den i dag ikke udgør noget stort problem.

FJENDER & FORSVAR

Som alle andre insekter har også bredtæger, randtæger og ildtæger en lang række fjender. Det er dog helt naturligt og hører med til naturens gang. Den alvorligste trussel mod dyrene er således ikke deres naturlige fjender, men først og fremmest den ødelæggelse af levestederne, som mange steder finder sted.

En del tæger bliver ganske givet ædt af fugle, padder eller krybdyr, men de fleste fjender skal uden tvivl findes blandt rovlevende insekter og spindlere som edderkopper (Araneae), mejere (Opiliones) og mider (Acarina). Nogle arter æder tægerne, andre snylter på dem.

Mange rovlevende insekter jager tæger. Jordlevende tæger bliver angrebet og ædt af løbebiller (Carabidae), rovbiller (Staphylinidae), ørentviste (Dermaptera), myrer (Formicidae) og mange andre. En del tæger, som holder til højere oppe i vegetationen, bliver fanget og ædt af bl.a. rovfluer (Asilidae), rovtæger (Reduviidae) og rovlevende bredtæger som f. eks. kustodetæge (*Arma custos*) og torntæge (*Picromerus bidens*).

Både edderkopper og mejere efterstræber og fortærer tæger. Byttet fanges på flere forskellige måder. Mange edderkopper bygger fangstspind i høje urter eller mellem træernes grene. Her fanger de flyvende tæger og mange andre insekter. På jorden jagter forskellige arter af jagtedderkopper (Lycosidae) jordlevende tæger som bl.a. tornben (Cydnidae), og i blomsterne sidder krabbeedderkopperne (Thomisidae), på lur.

Mange årevinger (Hymenoptera) og tovinger (Diptera) lægger deres æg på andre insekter, og når ægget klækkes, går larven i gang med at æde værtsdyret. Når larven er færdigudviklet og har ædt værten, kravler den ud og forpupper sig i jorden. Sådanne snyltere, som under udviklingen dræber værtsdyret, kaldes for parasitoider – modsat parasitter, som er snyltere, der lever på værtsdyret uden at dræbe det.

Snyltefluer (Tachinidae) af slægten *Phasia* snylter især på bredtæger og randtæger. Fluehunnen lægger et par hvide, ovale æg på tægen – ofte på pronotum, scutellum eller under vingerne. Når ægget klækkes, borer larven sig ind i tægen og fortærer byttedyret i takt med, at den vokser og udvikler sig. Den færdigudviklede larve kravler derefter ud og forpupper sig.

Også blandt de årevingede finder vi arter, som er parasitoide. Der er således en række snyltehvepse (Parasitica), som snylter på mange slags tæger og deres æg. Et par spændende specialister finder vi hos gravehvepsene (Crabronidae), hvor nogle af vore sjældne arter i slægten *Astata* fanger bredtæger som foder til deres larver. Hunnen graver en rede i jorden, hvorefter hun fanger et antal tæger, som bedøves og begraves i reden. Ægget lægges på en af de bedøvede tæger, og reden bliver derefter lukket. Når ægget klækkes, er gravehvepselarven forsynet med føde og klar til at gennemgå sin udvikling. Den færdige larve forpupper sig i reden og kommer frem til jordoverfladen den næst følgende sommer.

Blandt miderne finder vi en del arter, der optræder som parasitter. De lever som snyltere på tæger og andre insekter, men de dræber ikke de-

Et eksemplar af almindelig bærtæge (*Dolycoris baccarum*) fanget af rovfluen *Laphria flava*. Foto: O.F. Nielsen.

Grøn bredtæge (*Palomena prasina*) - offer for en korsedderkop (*Araneus diadematus*). Foto L. skipper.

res værter. Man lægger især mærke til visse flotte, røde mider, som hæfter sig fast og suger blod på tægerne. Disse mider hører til en gruppe af mider, som kaldes for fløjlsmider (Prostigmata). Det er kun nymferne, der snylter på tæger og andre insekter. De voksne fløjlsmider er fritlevende rovdyr.

Bredtæger, randtæger og ildtæger har flere strategier, når det gælder om at forsvare sig. Visse bredtæger er i stand til at beskytte sig ved hjælp af en væske, som de kan udskille fra særlige stinkkirtler. Andre tæger er utrolig godt kamuflerede, mens andre igen er iklædt farvestrålende advarselsfarver.

Hvis en tæge, som er i besiddelse af stinkkirtler, bliver angrebet af insekter eller andre smådyr, kan den afsondre en væske, som både lugter meget ubehageligt, og som også indeholder forskellige giftstoffer. Væsken sprøjtes ud mod angriberen, som lammes i løbet af få minutter. Hvis væsken rammer angriberens åndingsorganer, kan der ske en lammelse i løbet af få sekunder. Bredtæger er ikke selv modtagelige for giftstofferne i væsken. Det betyder bl.a., at en bredtæge ikke kan bruge dette forsvarsmiddel, hvis den bliver angrebet af én af de rovlevende bredtæger.

Næsten alle vore bredtæger og randtæger benytter sig af kamuflage. Bispetægerne (*Aelia*) med deres gulbrune eller gråbrune farver med mørkere længdestriber er meget vanskelige at få øje på, når de sidder opret på vissent græs eller anden vegetation. De grønne løvtæger falder sammen med de blade, som de opholder sig på, og langt de fleste arter har således farver, der gør, at de er meget vanskelige at få øje på i vegetationen, hvis de sidder stille.

I forbindelse med overvintringen er mange arter i stand til at skifte farve. Når de grønne blade visner og bliver gule eller brune, skifter dyrene også farve og bliver gulbrune eller brune, sådan at de stadig falder sammen med omgivelserne. Når det bliver forår, og de grønne blade springer ud, får dyrene atter deres oprindelige grønne farver.

Mange insekter benytter sig af advarselsfarver. Typiske advarselsfarver er rød/sort eller gul/sort. Disse advarselsfarver benyttes af dyr for at advare fjender om, at de enten er giftige, eller at de er i besiddelse af en farlig giftbrod. De røde og sorte vejhvepse (Pompilidae) samt de gule og sorte gedehamse (Vespidae) er typiske eksempler.

Slet ikke alle insekter med advarselsfarver er giftige eller på anden måde farlige. Mange ufarlige insekter er imidlertid iklædt advarselsfarver og opnår på den måde en vis beskyttelse. Dette kaldes for Bates´ mimicry. Gode eksempler på dette finder vi bl.a. hos mange svirrefluer (Syrphidae) og hos glassværmerne (Sesiidae). Glassværmere hører til sommerfuglene, men flere af arterne ligner gedehamse så uhyggeligt meget, at selv garvede sommerfuglesamlere skal tage sig lidt sammen, når de skal håndere en helt ufarlig glassværmer.

Hos tægerne finder vi kun få arter med advarselsfarver. Stribetægen (*Graphosoma lineatum*) med de markante røde og sorte farver er et fint eksempel, og hos randtægerne finder vi rød kanttæge (*Corizus hyoscyami*). Endelig er der ildtægen (*Pyrrhocoris apterus*). Ingen danske bredtæger eller randtæger har gule og sorte advarselsfarver.

Kustodetæge (*Arma custos*) - inficeret med et æg af en snylteflue tilhørende slægten *Phasia*. Foto: L. Skipper.

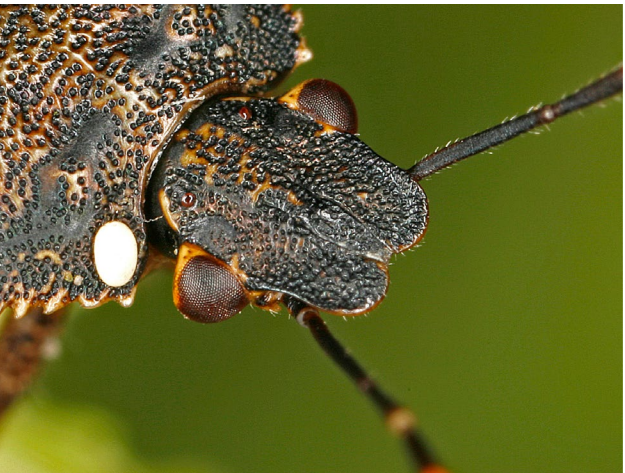

Navnet stinktæger benyttes ofte om bredtæger - og ikke uden grund. Her ses et nærbillede af stinkkirtlens udmunding hos grøn bredtæge (*Palomena prasina*). Foto: L. Skipper.

Levesteder

Bredtæger, randtæger og ildtæger kan findes på mange forskellige biotoper. Det eneste sted, hvor man næppe finder dyrene, er inde i tæt og mørk skov. Nogle biotoper er selvfølgelig mere artsrige end andre. Tørre, sandede og solvarme lokaliteter som overdrev og brakmarker hører til blandt de allerbedste, og man finder også rigtig mange arter i krat, skovbryn og skovlysninger.

Klitter og strandenge
I klitområder finder vi flere tæger. I den hvide klit finder vi normalt ingen arter, men i den grå klit og den grønne klit, hvor der vokser adskillige græsser og blomster, lever en række tæger. Her er almindelige arter som lille stråtæge (*Myrmus miriformis*) og almindelig kanttæge (*Rhopalus parumpunctatus*), men også flere af vore meget sjældne og lokale arter. Det er arter som lille sandtæge (*Odontoscelis lineola*), klitsandtæge (*Phimodera humeralis*) og stregtæge (*Jalla dumosa*). Flere af disse arter kan desuden træffes på tørre, sandede strandenge og på kystnære heder med sparsom vegetation.

Heder
Vore heder huser ikke voldsomt mange arter, men til gengæld finder vi her en række tæger, som ikke er helt almindelige. Flere af de arter, vi finder i klitterne, holder til her, men her er også arter, som har heden som ét af deres vigtigste levesteder. Det gælder arter som toplettet tornben (*Adomerus biguttatus*), enebærbredtæge (*Chlorochroa juniperina*) og slank enebærtæge (*Cyphostethus tristiatus*).

Overdrev
På tørre, solåbne og sandede overdrev med en rig og varieret flora finder vi rigtig mange tæger. Næsten halvdelen af vore bredtæger og randtæger kan træffes her. Især kan vi finde adskillige arter af tornben, og næsten alle vore randtæger holder til på denne lokalitetstype.

Brakmarker
Brakmarker – først og fremmest på tør og sandet jord – hører til blandt de mest artsrige levesteder. Her er solåbent med lav bevoksning, og stederne rummer ofte en rig flora med mange af de

Et landskab med en mosaik af forskelligartede biotoper er et godt sted at kigge efter tæger. Ikke mindst i overgangen mellem de enkelte biotoper - f.eks. i skovbryn - kan man finde mange dyr. Foto: L. Skipper.

forskellige tægers værtsplanter. De fleste af de tæger, som vi finder på overdrev, kan normalt også træffes på gode brakmarker.

Udyrkede blomsterrige arealer
Også på småbiotoper som vejkanter og udyrkede arealer i tilknytning til hegn og krat finder vi adskillige arter. Det drejer sig især om mange af de arter, som også træffes i skovlysninger og skovbryn samt på overdrev og brakmarker.

Eng, mose, sø og å
Fugtige og frodige lokaliteter som enge, moser og områder tæt ved søer og åer er ikke særlig artsrige, men her findes til gengæld flere spændende og sjældne tæger. Her lever forholdsvis almindelige arter såsom starskjoldtæge (*Eurygaster testudinaria*), mosebredtæge (*Rhacognatus punctatus*) og torntæge (*Picromerus bidens*), men også meget sjældne arter som karsetæge (*Eurydema dominulus*) og rød kåltæge (*Eurydema ornata*).

Krat, skovlysninger og skovbryn
Rigtig mange bredtæger og randtæger holder til på disse biotoper. Mange af arterne lever på buske og træer. Det gælder både plantelevende arter, som har forskellige buske og træer som værtsplanter samt de fleste rovlevende bredtæger, som finder deres bytte her. Mindst halvdelen af vore arter kan findes her. I krat, skovlysninger og skovbryn finder man således den største artsrigdom blandt vore tæger. Kun på vore overdrev finder man en tægefauna, der er næsten lige så rig.

Haver og parker
Mange af de arter, som vi finder i krat og skovbryn, kan også træffes i haver og parker. Stribetægen (*Graphosoma lineatum*) og grøn bredtæge (*Palomena prasina*) er ret almindelige gæster i haven. Skræppetægen (*Coreus marginatus*), som også kaldes for rabarbertæge, ses ofte på rabarberne i urtehaven, og hvepsetægen (*Alydus calcaratus*) kan man af og til finde på bønnerne. Kåltægen (*Eurydema oleracea*), som lever på mange forskellige slags korsblomstrede (Brassicaceae), er også tit gæst i urtehaven. Den kan især findes på gamle, blomstrende radiser (*Raphanus sativus*), rucola (*Eruca sativa*), kål (*Brassica*) og andre nytteplanter. Ildtægen (*Pyrrhocoris apterus*), som lever på lind (*Tilia*), katost (*Malva*) og stokrose (*Althaea*), er i høj grad knyttet til haver, parker eller gamle alléer.

Nr	Dansk navn	Videnskabeligt navn	Klitter og strandenge	Heder	Overdrev	Brakmarker	Udyrkede blomsterrige arealer	Eng, mose, sø og å	Krat, skovlysninger og skovbryn	Haver og parker
1	Spættet tornben	*Tritomegas bicolor*					x		x	
2	Mørk tornben	*Sehirus luctuosus*			x	x				
3	Stor tornben	*Sehirus morio*			x	x				
4	Toplettet tornben	*Adomerus biguttatus*		x					x	
5	Hvidrandet tornben	*Legnotus limbosus*				x			x	
6	Lille tornben	*Legnotus picipes*	x	x	x	x				
7	Blank tornben	*Thyreocoris scarabaeoides*			x	x				
8	Stor sandtæge	*Odontoscelis fuliginosa*	x	x	x					
9	Lille sandtæge	*Odontoscelis lineola*	x	x	x					
10	Klitsandtæge	*Phimodera humeralis*	x	x						
11	Stor skjoldtæge	*Eurygaster austriaca*			x		x			
12	Græsskjoldtæge	*Eurygaster maura*			x		x			
13	Starskjoldtæge	*Eurygaster testudinaria*						x	x	
14	Stribetæge	*Graphosoma lineatum*					x		x	x
15	Krogtæge	*Podops inunctus*				x	x	x		
16	Lille kranstæge	*Sciocoris cursitans*			x	x				
17	Stor kranstæge	*Sciocoris homalonotus*			x	x			x	
18	Stilkøjet kranstæge	*Sciocoris macrocephalus*	x		x					
19	Almindelig bispetæge	*Aelia acuminata*			x	x	x		x	
20	Lille bispetæge	*Aelia klugii*	x	x	x					
21	Stor bispetæge	*Aelia rostrata*			x	x				
22	Præstetæge	*Neottiglossa pusilla*		x	x		x			
23	Gylden urtetæge	*Eysarcoris venustissimus*							x	x
24	Toplettet urtetæge	*Stagonomus bipunctatus*							x	
25	Lille bærtæge	*Peribalus strictus*	x	x					x	
26	Grøn bredtæge	*Palomena prasina*			x	x	x		x	x
27	Enebærbredtæge	*Chlorochroa juniperina*		x						
28	Fyrrebredtæge	*Chlorochroa pinicola*		x					x	
29	Glat bredtæge	*Carpocoris fuscispinus*	x		x					
30	Purpurbredtæge	*Carpocoris purpureipennis*	x							
31	Almindelig bærtæge	*Dolycoris baccarum*		x	x	x	x	x	x	x
32	Gyvelbredtæge	*Piezodorus lituratus*		x	x	x				
33	Rødbenet bredtæge	*Pentatoma rufipes*							x	x
34	Karsetæge	*Eurydema dominulus*						x	x	
35	Almindelig kåltæge	*Eurydema oleracea*			x	x	x		x	x
36	Rød kåltæge	*Eurydema ornata*						x	x	
37	Stor bredtæge	*Pinthaeus sanguinipes*							x	
38	Torntæge	*Picromerus bidens*						x	x	

Nr	Dansk navn	Videnskabeligt navn	Klitter og strandenge	Heder	Overdrev	Brakmarker	Udyrkede blomsterrige arealer	Eng, mose, sø og å	Krat, skovlysninger og skovbryn	Haver og parker
39	Kustodetæge	*Arma custos*							x	
40	Skovbredtæge	*Troilus luridus*							x	x
41	Mosebredtæge	*Rhacognathus punctatus*		x				x		
42	Stregtæge	*Jalla dumosa*	x	x						
43	Blå bredtæge	*Zicrona caerulea*						x	x	x
44	Stor løvtæge	*Acanthosoma haemorrhoidale*							x	x
45	Pileløvtæge	*Elasmostethus brevis*						x	x	
46	Almindelig løvtæge	*Elasmostethus interstinctus*							x	x
47	Gedebladløvtæge	*Elasmostethus minor*							x	
48	Bølleløvtæge	*Elasmucha ferrugata*						x	x	
49	Tandet birketæge	*Elasmucha fieberi*							x	x
50	Almindelig birketæge	*Elasmucha grisea*							x	x
51	Slank enebærtæge	*Cyphostethus tristriatus*		x	x					x
52	Amerikansk fyrretæge	*Leptoglossus occidentalis*							x	
53	Rudetæge	*Syromastus rhombeus*			x		x			
54	Skræppetæge	*Coreus marginatus*				x	x	x	x	x
55	Rødknærandtæge	*Spathocera dalmanii*		x	x	x				
56	Slåenrandtæge	*Gonocerus acuteangulatus*							x	
57	Rynket randtæge	*Arenocoris fallenii*			x	x				
58	Lille randtæge	*Bathysolen nubilus*			x	x				
59	Glat randtæge	*Ceraleptus lividus*			x	x				
60	Langtornet randtæge	*Coriomeris denticulatus*			x	x			x	
61	Fintornet randtæge	*Coriomeris scabricornis*			x	x				
62	Hvepsetæge	*Alydus calcaratus*			x	x				x
63	Rød kanttæge	*Corizus hyoscyami*			x	x	x		x	x
64	Mosekanttæge	*Rhopalus maculatus*						x	x	
65	Almindelig kanttæge	*Rhopalus parumpunctatus*	x		x	x	x		x	
66	Skovkanttæge	*Rhopalus subrufus*			x				x	x
67	Bleg kanttæge	*Brachycarenus tigrinus*			x	x				
68	Klarvinget kanttæge	*Liorhyssus hyalinus*				x	x			
69	Tørkekanttæge	*Stictopleurus abutilon*		x	x	x				
70	Bjergkanttæge	*Stictopleurus crassicornis*		x				x		
71	Lille stråtæge	*Myrmus miriformis*	x		x	x	x			
72	Lang stråtæge	*Chorosoma schillingii*	x		x					
73	Ildtæge	*Pyrrhocoris apterus*								x

Oversigt over typiske levesteder for de enkelte arter af bredtæger m.fl. Tabellen kan evt. benyttes som hjælp til bestemmelse. Den er dog kun vejledende, og de fleste arter vil af og til kunne træffes på andre levesteder end de angivne, bl.a. i forbindelse med spredning.

STATUS & UDBREDELSE

Der er hidtil registreret 73 arter af bredtæger, randtæger og ildtæger i Danmark. Flere arter er dog kun kendt fra gamle fund og betragtes i dag som uddøde (RE). Det gælder f.eks. stor bispetæge (*Aelia rostrata*) og bjergkanttæge (*Stictopleurus crassicornis*), sidstnævnte kun kendt fra meget gamle eksemplarer fra 1800-tallet.

Andre arter som karsetæge (*Eurydema dominulus*) og toplettet urtetæge (*Stagonomus bipunctatus*) hører til i gruppen af kritisk truede (CR). Klitsandtæge (*Phimodera humeralis*) og stregtæge (*Jalla dumosa*) hører til de moderat truede (EN), mens rødknærandtæge (*Spathocera dalmanii*) hører hjemme i gruppen af sårbare (VU). Fem arter er næsten truede (NT) – bl.a. toplettet tornben (*Adomerus biguttatus*) og krogtæge (*Podops inunctus*). I alt er 16 arter rødlistede i Danmark.

For tre arter gælder det, at vi ikke har tilstrækkelige data (DD). Det gælder f.eks. arter som bølleløvtæge (*Elasmucha ferrugata*), som kun kendes i få eksemplarer helt tilbage fra 1839. Et par arter er angivet som (NA), hvilket benyttes om tilfældige strejfere, eller nyindvandrede arter, der har været i landet i mindre end 10 år.
De fire sidst tilkomne arter, bl.a. amerikansk fyrretæge (*Leptoglossus occidentalis*), er endnu ikke rødlistevurderet (NE).

De øvrige – i alt 48 arter – anses for ikke truede. Ingen af de danske bredtæger, randtæger og ildtæger er fredede.

Mange arter er almindelige og findes i store dele af landet. Det gælder bl.a. almindelig bispetæge (*Aelia acuminata*), almindelig bærtæge (*Dolycorus baccarum*), grøn bredtæge (*Palomena prasina*) og almindelig kanttæge (*Rhopalus parumpunctatus*).

Andre har en mere lokal eller speciel udbredelse. Der er således en række arter, som er udbredt i den sydøstlige del af landet, og som mangler eller er sjældne mod vest. Som eksempler kan nævnes arter som krogtæge (*Podops inunctus*), glat bredtæge (*Carpocoris fuscispinus*), purpurbredtæge (*Carpocoris purpureipennis*), tørkekanttæge (*Stictopleurus abutilon*) og ildtæge (*Pyrrhocoris apterus*). Flere af disse arter breder sig dog mod nordvest i disse år.

Nogle få arter har en vestlig udbredelse. Denne form for udbredelse ser vi hos toplettet tornben (*Adomerus biguttatus*), lille bispetæge (*Aelia klugii*) og fintornet randtæge (*Coriomeris scabricornis*). Desuden er der arter, som har en meget begrænset og lokal udbredelse. Det gælder f.eks rødknærandtæge (*Spathocera dalmanii*), som kun findes på Bornholm, samt græsskjoldtæge (*Eurygaster maura*), som findes på Bornholm og Møn. Stregtægen (*Jalla dumosa*) er en kystart, som kun findes mod nordøst samt på Bornholm.

Ved afslutningen af "Atlasprojektet 1992-2000" var der fundet 69 arter af bredtæger, randtæger og ildtæger i Danmark. Siden da er

Stregtægen (*Jalla dumosa*) er rødlistet som moderat truet (EN) i Danmark. Foto: L. Skipper.

Stribetægen (*Graphosoma lineatum*) indvandrede til Danmark i 1992. Den har siden bredt sig til store dele af landet. Foto: L. Skipper.

der registreret yderligere 4 arter her i landet: slåenrandtæge (*Gonocerus acuteangulatus*) (2008), amerikansk fyrretæge (*Leptoglossus occidentalis*) (2009), klarvinget kanttæge (*Liorhyssus hyalinus*) (2010) og gedebladløvtæge (*Elasmostethus minor*) (2012). De nye tæger er alle gode flyvere, og det anses for meget sandsynligt, at de selv har fundet vej hertil. Om det fremover vil lykkes for de fire arter at etablere sig her i landet, må fremtiden vise.

Af og til finder man også tæger, som næppe er kommet hertil ved egen hjælp. Her drejer det sig sandsynligvis om individer, som er indslæbt med varer eller på anden måde er kommet hertil ved menneskets hjælp. Et par sydlige arter, som er fundet her i landet på denne måde, er f.eks. bønnetæge (*Nezara viridula*) og (*Rhaphigaster nebulosa*). Disse arter vil næppe kunne etablere levedygtige bestande hos os.

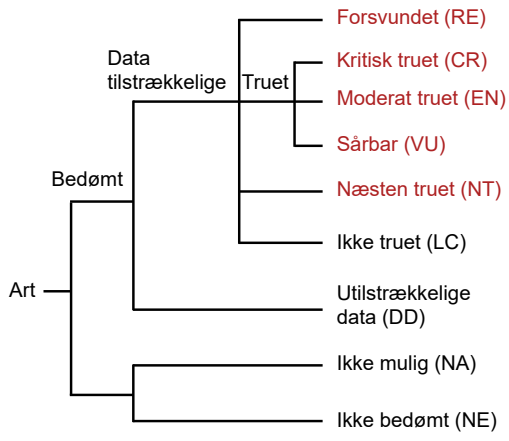

Oversigt over rødlistekategorier. Kilde: Den danske rødliste. http://bios.au.dk.

Spredning

De fleste bredtæger og randtæger er gode flyvere og har således en god spredningsevne. Mange arter flyver langt omkring på solrige dage – især om foråret og i forsommeren. Også i sensommeren og om efteråret kan man opleve trækkende tæger.

Det betyder, at lokale, hjemlige arter hurtigt kan udvide deres udbredelsesområder, hvis vejrforholdene er gunstige. Det betyder også, at nye arter kan trække her til landet – især fra sydlige og sydøstlige retninger. I forbindelse med "Atlasprojektet 1992-2000" oplevede man allerede i sensommeren 1992 en stor indflyvning af den meget markante og flotte stribetæge (*Graphosoma lineatum*), som var ny for Danmark. Arten blev fundet på mange lokaliteter i Danmark og er i dag udbredt og veletableret mange steder. Kustodetæge (*Arma custos*), purpurbredtæge (*Carpocoris purpureipennis*) og tørkekanttæge (*Stictopleurus abutilon*) er også eksempler på arter, som blev fundet som nye i 1990'erne, og som siden har bredt sig her i landet. Især sidstnævnte har udvidet sit udbredelsesområde kraftigt, og den findes nu mange steder. Og som nævnt ovenfor er der inden for de sidste få år registreret yderligere fire arter af bredtæger og kanttæger her i landet.

Bønnetægen (*Nezara viridula*) er fundet nogle få gange i Danmark, sandsynligvis som tilfældigt indslæbt.

Der er næppe tvivl om, at de senere årtiers varmere klima har betydet, at mange hjemlige arter har spredt sig nordpå i landet. Adskillige nye arter er som nævnt ovenfor indvandret til Danmark, og der er stor sandsynlighed for, at flere nye tæger de kommende år vil trække hertil og måske etablere levedygtige bestande hos os.

Det er dog værd at bemærke, at mange af de arter, som er fundet som nye her i landet inden for de seneste årtier, har deres nordligste bestande her i landet. Hvis vi oplever en række kolde og fugtige somre, vil nogle af arterne muligvis forsvinde igen – for så måske atter at dukke op i forbindelse med kommende varme og solrige somre.

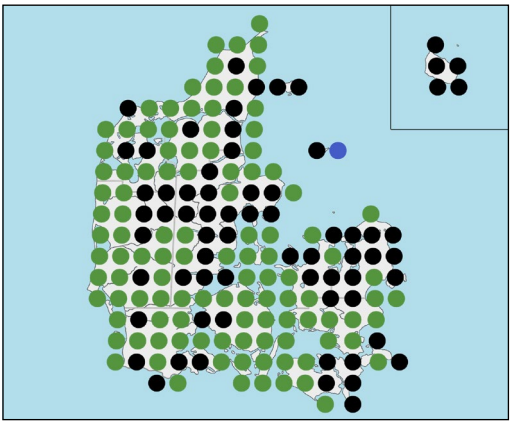

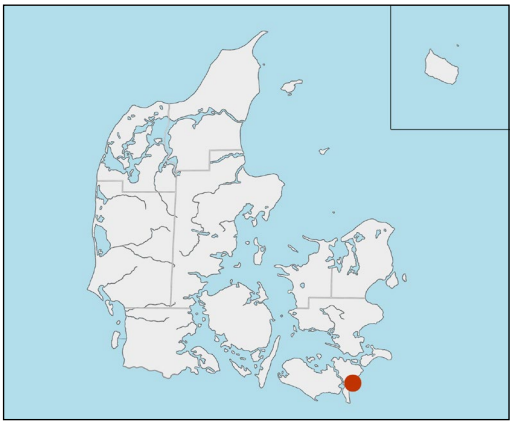

Eksempler på udbredelsesmønstre i Danmark. Tv: Almindelig bærtæge (*Dolycoris baccarum*) - vores måske almindeligste art. Th: Stor bredtæge (*Pinthaeus sanguinipes*) - kun kendt fra et enkelt gammel fund på Falster fra midten af 1800-tallet. For forklaring til kortene se s. 43.

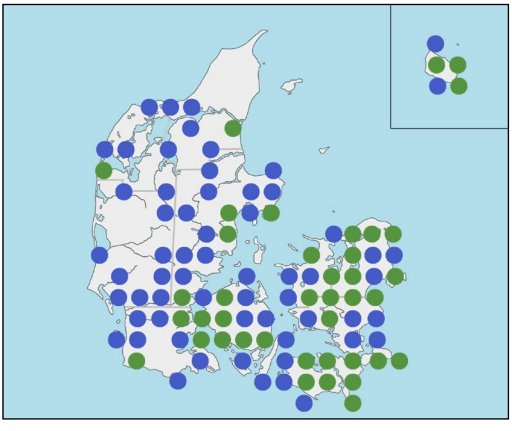

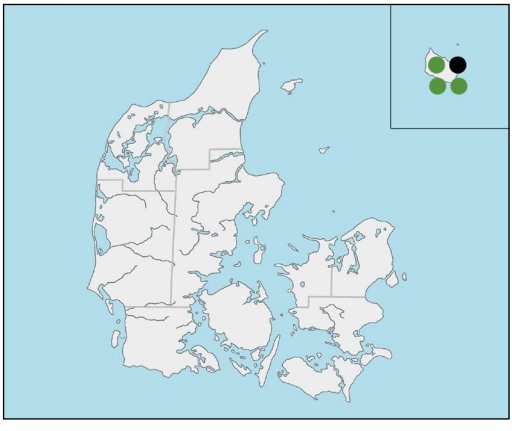

Stribetæge (*Graphosoma lineatum*) (tv) blev fundet første gang i 1992 og har siden bredt sig mod nordvest. Rødknærandtæge (*Spathocera dalmanii*) (th) har en meget lokal udbredelse i Danmark og er kun er kendt fra Bornholm.

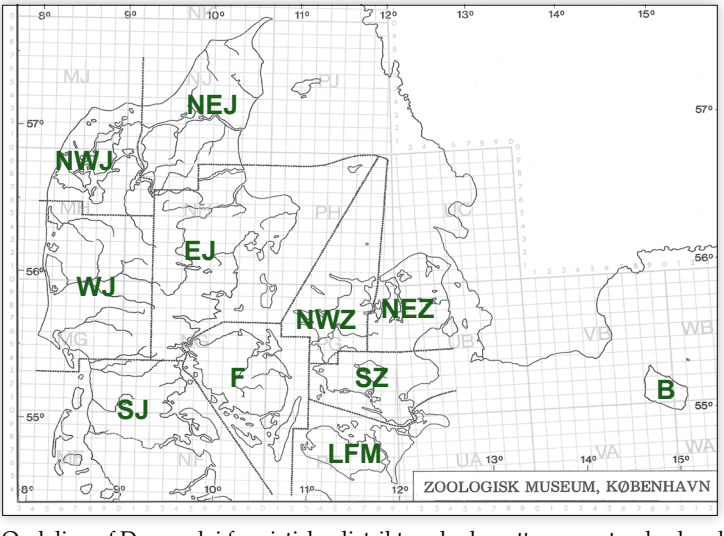

	Distrikt
SJ	Sønderjylland
EJ	Østjylland
WJ	Vestjylland
NWJ	Nordvestjylland
NEJ	Nordøstjylland
F	Fyn
LFM	Lolland-Falster-Møn
SZ	Sydsjælland
NWZ	Nordvestsjælland
NEZ	Nordøstsjælland
B	Bornholm

Opdeling af Danmark i faunistiske distrikter, der benyttes som standard ved entomologiske undersøgelser. Kilde: Enghoff & Nielsen (1977).

Trusler

Den største trussel mod vore insekter er ødelæggelse af insekternes levesteder. Det gælder ikke blot for tægerne, men for næsten alle vore insekter. I de seneste årtier er mange insekter gået voldsomt tilbage eller ligefrem uddøde her i landet, fordi mange af deres levesteder er forsvundet. Man ser det måske mest tydeligt hos dagsommerfuglene, hvor man kender arternes udbredelse rigtig godt. Mange dagsommerfugle er gået voldsomt tilbage – især på Øerne, hvor tilbagegangen hos mange arter og deres levesteder er meget voldsom. Omkring 10 dagsommerfuglearter er helt forsvundet fra Danmark inden for de seneste 50 år.

Bredtæger, randtæger og ildtæger hører ikke til de meste truede insekter. For nogle arter gælder det dog, at de lever på biotoper, som er truede, og som mange steder er stærkt på retur. Mange af vore overdrev forsvinder i disse år – dels på grund af tilgroning, dels på grund af tilplantning. Da overdrevene hører til blandt de mest artsrige lokaliteter, kan det gå ud over en del arter, der er afhængige af denne særlige lokalitet.

Også enge, moser og åbne skovlysninger er i tilbagegang – især på grund af afvanding eller tilgroning. På disse lokaliteter lever der ikke så mange forskellige arter, men til gengæld finder vi her flere meget sjældne tæger, som uden tvivl er stærkt truede.

I 1990'erne blev mange landbrugsarealer taget ud af produktion og lagt brak. Formålet med braklægningen var et forsøg på at reducere landbrugets overskudsproduktion. Landmanden fik økonomisk kompensation i forbindelse med braklægningen, men skulle så acceptere, at jorden i en årrække blev holdt fri for pløjning, gødskning, pesticider og kalkning.

Mange brakmarker – først og fremmest på steder med sandet og mager jord – blev i løbet af få år til rigtig fine levesteder for mange insekter. Mange tæger indvandrede til brakmarkerne, og snart hørte brakmarker til blandt de vigtigste levesteder for tæger og mange andre insekter. I 2007 blev braklægningsordningen imidlertid ophævet, og mængder af brakmarker blev pløjet op. På den måde forsvandt masser af fine lokaliteter, som i mange tilfælde erstattede de mange forsvundne overdrev. Der findes heldigvis stadig insektvenlige brakmarker rundt omkring i landet, men der er desværre ved at være langt imellem dem.

Artsrige brakmarker hører til de bedste tægelokaliteter, men efter ophøret af braklægningsordningen er de blevet et noget sjældnere syn. Foto: L. Skipper.

Distriktskatalog

I skemaet nedenfor ses de 73 danske arters kendte forekomst i de 11 faunistiske distrikter (se kortet side 32). Yderst til højre angives arternes rødlistestatus. For en forklaring til rødlistekategorierne, se side 31.

● Fundet efter 1976 ○ Kun fundet før 1976

Nr	Dansk navn	Videnskabeligt navn	SJ	EJ	WJ	NWJ	NEJ	F	LFM	SZ	NWZ	NEZ	B	ST
1	Spættet tornben	*Tritomegas bicolor*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
2	Mørk tornben	*Sehirus luctuosus*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
3	Stor tornben	*Sehirus morio*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
4	Toplettet tornben	*Adomerus biguttatus*	●	●	●	●	●	○	●	●		●	●	NT
5	Hvidrandet tornben	*Legnotus limbosus*	●	●			●	●	●	●	●	●	●	LC
6	Lille tornben	*Legnotus picipes*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
7	Blank tornben	*Thyreocoris scarabaeoides*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
8	Stor sandtæge	*Odontoscelis fuliginosa*		●				●	●	●	●	●	●	VU
9	Lille sandtæge	*Odontoscelis lineola*	○	●	●	●	●	●	●		●	●	○	VU
10	Klitsandtæge	*Phimodera humeralis*		●		●	●					○		EN
11	Stor skjoldtæge	*Eurygaster austriaca*							○					DD
12	Græsskjoldtæge	*Eurygaster maura*	○						●	●		○	●	LC
13	Starskjoldtæge	*Eurygaster testudinaria*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
14	Stribetæge	*Graphosoma lineatum*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
15	Krogtæge	*Podops inunctus*	●	●				●	●	●	●	●	●	NT
16	Lille kranstæge	*Sciocoris cursitans*		●			●	●	●	●	●	●	●	LC
17	Stor kranstæge	*Sciocoris homalonotus*					●						●	NA
18	Stilkøjet kranstæge	*Sciocoris macrocephalus*							○					RE
19	Almindelig bispetæge	*Aelia acuminata*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
20	Lille bispetæge	*Aelia klugii*	●	●	●	●	●	●	●	●			●	LC
21	Stor bispetæge	*Aelia rostrata*	○	○				○	○				○	RE
22	Præstetæge	*Neottiglossa pusilla*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
23	Gylden urtetæge	*Eysarcoris venustissimus*	●	●	●			●	●	●	●	●	●	LC
24	Toplettet urtetæge	*Stagonomus bipunctatus*					●		●			●	○	CR
25	Lille bærtæge	*Peribalus strictus*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
26	Grøn bredtæge	*Palomena prasina*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
27	Enebærbredtæge	*Chlorochroa juniperina*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
28	Fyrrebredtæge	*Chlorochroa pinicola*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
29	Glat bredtæge	*Carpocoris fuscispinus*	●	●	○			●	●	●	●	●	●	LC
30	Purpurbredtæge	*Carpocoris purpureipennis*		●				●	●	●			●	LC
31	Almindelig bærtæge	*Dolycoris baccarum*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
32	Gyvelbredtæge	*Piezodorus lituratus*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
33	Rødbenet bredtæge	*Pentatoma rufipes*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC

Nr	Dansk navn	Videnskabeligt navn	SJ	EJ	WJ	NWJ	NEJ	F	LFM	SZ	NWZ	NEZ	B	ST
34	Karsetæge	*Eurydema dominulus*	●	○	○							○		CR
35	Almindelig kåltæge	*Eurydema oleracea*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
36	Rød kåltæge	*Eurydema ornata*	●	●				●	●			●	○	LC
37	Stor bredtæge	*Pinthaeus sanguinipes*							○					DD
38	Torntæge	*Picromerus bidens*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
39	Kustodetæge	*Arma custos*	●	●	●			●	●	●	●	●	●	LC
40	Skovbredtæge	*Troilus luridus*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
41	Mosebredtæge	*Rhacognathus punctatus*	●	●	●	●	●		●	●	●	●	●	LC
42	Stregtæge	*Jalla dumosa*		●			●		○			●	●	EN
43	Blå bredtæge	*Zicrona caerulea*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
44	Stor løvtæge	*Acanthosoma haemorrhoidale*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
45	Pileløvtæge	*Elasmostethus brevis*	●	●		●	●	●					●	NT
46	Almindelig løvtæge	*Elasmostethus interstinctus*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
47	Gedebladløvtæge	*Elasmostethus minor*										●	●	NE
48	Bølleløvtæge	*Elasmucha ferrugata*										○		DD
49	Tandet birketæge	*Elasmucha fieberi*	●	●	●	●	●	●	●		●	●	●	LC
50	Almindelig birketæge	*Elasmucha grisea*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
51	Slank enebærtæge	*Cyphostethus tristriatus*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
52	Amerikansk fyrretæge	*Leptoglossus occidentalis*				●		●	●			●	●	NE
53	Rudetæge	*Syromastus rhombeus*	○					●					●	NA
54	Skræppetæge	*Coreus marginatus*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
55	Rødknærandtæge	*Spathocera dalmanii*											●	VU
56	Slåenrandtæge	*Gonocerus acuteangulatus*	●					●	●					NE
57	Rynket randtæge	*Arenocoris fallenii*		●	●	●	●	●			●	○	●	LC
58	Lille randtæge	*Bathysolen nubilus*	●	●	○	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
59	Glat randtæge	*Ceraleptus lividus*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
60	Langtornet randtæge	*Coriomeris denticulatus*		●	●			●	●				●	LC
61	Fintornet randtæge	*Coriomeris scabricornis*	●	●	●	●	●							VU
62	Hvepsetæge	*Alydus calcaratus*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
63	Rød kanttæge	*Corizus hyoscyami*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
64	Mosekanttæge	*Rhopalus maculatus*	●	●	●	●	●	●	○	○	○	●	●	NT
65	Almindelig kanttæge	*Rhopalus parumpunctatus*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
66	Skovkanttæge	*Rhopalus subrufus*	●	●	●		●	●	●	●	●	●		LC
67	Bleg kanttæge	*Brachycarenus tigrinus*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
68	Klarvinget kanttæge	*Liorhyssus hyalinus*		●				●				●		NE
69	Tørkekanttæge	*Stictopleurus abutilon*	●	●			●	●	●	●	●	●	●	LC
70	Bjergkanttæge	*Stictopleurus crassicornis*							○	○			○	RE
71	Lille stråtæge	*Myrmus miriformis*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
72	Lang stråtæge	*Chorosoma schillingii*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	LC
73	Ildtæge	*Pyrrhocoris apterus*						●	●	●	○	●	●	NT

Om at studere tæger

Indsamling

Det er absolut muligt at fotografere og studere bredtæger, randtæger og ildtæger, uden at man behøver at fange dem. Mange arter er store og karakteristiske og kan ret let bestemmes i felten eller ved hjælp af et godt foto.

Der er dog også en række arter, som er vanskelige eller umulige at bestemme, medmindre man indsamler dem og studerer dem nærmere med lup eller stereolup. Hvis man for alvor vil lære tægerne at kende, er det derfor en god idé at lave en studiesamling, så man kan undersøge dyrene nærmere og sammenligne arter, der minder meget om hinanden. En studiesamling fylder ikke særlig meget. Dyrene er jo forholdsvis små, og alle de danske arter kan sagtens være i en enkelt insektkasse.

Tægerne kan indsamles på flere forskellige måder. Nogle arter, som lever på græsser og i anden lav vegetation, indsamles bedst med en slagketsjer, som føres igennem bevoksningen. Posen i en slagketsjer er finmasket og lavet af kraftigt stof, som kan holde til, at man ketsjer på brændenælder, brombærbuske og anden lav vegetation. Et traditionelt sommerfuglenet er for skrøbeligt og går alt for let i stykker, hvis man bruger det på denne måde.

Adskillige arter er værtsspecifikke, og det faktum, at man kender værtsplanten, kan være en stor hjælp, når man skal artsbestemme de indsamlede dyr. Derfor bør man normalt ketsje på én bestemt planteart og kigge fangsten igennem, inden man forsøger sig på andre værtsplanter. Af arter, som man ofte fanger ved at slagketsje, kan nævnes almindelig bispetæge (*Aelia acuminata*), præstetæge (*Neottiglossa pusilla*), forskellige kanttæger og mange andre.

Tæger, som lever højere oppe i træer og buske, indsamles ved "bankning". Man holder en paraply eller sin slagketsjer under de træer og buske, som man vil undersøge, og banker med en kort stok på buskene eller grenene. Tæger og andre insekter, som sidder her, lader sig normalt straks falde ned i paraplyen eller ketsjeren, når man banker. Her bør man også nøjes med at banke på en bestemt planteart ad gangen, da kendskabet til værtsplanten også her kan være en stor hjælp i forbindelse med artsbestemmelsen. Denne metode er yderst effektiv, og man vil finde rigtig mange forskellige arter, når man banker. De fleste løvtæger og rigtig mange andre tæger kan findes ved hjælp af denne metode.

Visse arter – f.eks. de fleste tornben – tilbringer det meste af tilværelsen på jorden under deres værtsplanter. Dem vil man normalt ikke kunne få fat på, når man slagketsjer eller banker. Her må man ned på knæ og lede under vegetationen på egnede lokaliteter. Disse arter må kig-

Forfatterne Ole Fogh Nielsen (tv) og Lars Skipper (mf) samt Søren Tolsgaard (th), der har udarbejdet bogens udbredelseskort.

ges ud. Det er normalt ikke så vanskeligt, som det måske kunne lyde til, men det kræver selvfølgelig, at man kendes dyrenes værtsplanter og deres biotopkrav.

Endelig kan man tiltrække tæger ved hjælp af lyslokning. Sommerfuglesamlere, som lyslokker efter natsommerfugle, får tit forskellige tæger som bifangst. Især løvtægerne kommer ivrigt til lys, men også andre slags tæger – bl.a. vandtæger som bugsvømmere (Corixidae) – tiltrækkes af lyset. Lyslokning er dog ikke den mest oplagte fangstmetode, hvis man vil indsamle mange forskellige slags bredtæger og randtæger. Ildtægen (*Pyrrhocoris apterus*), som ikke kan flyve, kommer ikke til lys.

Præparation

Når man er i felten, er det en god idé at opbevare de indsamlede tæger i filmdåser eller andre små beholdere – helst kun et enkelt dyr i hver beholder, så man undgår, at de skader hinanden. Husk at forsyne de enkelte dåser eller beholdere med små sedler, der indeholder oplysninger som lokalitet, dato og gerne værtsplante. Det er bedst at lægge notaterne ned i beholderen til det indsamlede dyr, og det er normalt også muligt, uden at dyret undslipper.

Tæger, som skal indgå i en samling, kan aflives på flere måder. Den bedste og mest effektive måde er at komme dem i fryseren, når man kommer hjem. Dyrene dør hurtigt, og metoden har endvidere den store fordel, at man kan lade de indsamlede tæger blive i fryseren, indtil man har tid til at præparere dem. Denne metode er uden tvivl at foretrække.

Man kan dog også aflive dyrene med eddikeæter (ethylacetat). Eddikeæter er imidlertid ikke helt let at få fat på nu om dage, og tæger og andre insekter, som er aflivet på denne måde, skal desuden præpareres næsten med det samme – helst inden for et døgn.

Når man vil præparere de indsamlede dyr, tager man dem op af fryseren og lader dem tø op i 10-15 minutter. Tægerne kan derefter sættes op på flere forskellige måder. Man kan sætte dyret direkte på en insektnål. Nålen sættes forsigtigt igennem scutellum, normalt i højre side. Denne metode har den fordel, at man uden problemer kan studere dyret både på oversiden og på undersiden.

En anden metode, som ofte bruges til tæger, er montering på papskiver. Dyret limes på papskiven, og ben og antenner rettes ud, så de let kan studeres – evt. måles. En insektnål stikkes igennem papskiven, og tægen er nu færdigmonteret. Metoden har den fordel, at dyret er godt beskyttet på papskiven. Man bør dog altid benytte en vandopløselig lim, så dyret kan afmonteres, hvis man senere vil studere undersiden.

Dyret skal nu tørre et par uger, hvorefter det kan placeres i en tætsluttende insektkasse. Inden det sker, skal man på nålen – under dyret – anbringe en etikette med information om fundsted, herunder utm-felt, dato og indsamle-

Anbefalet feltudstyr: et robust slagnet, bankepind, håndlup, sugeslange og dåser til indsamling. Foto: L. Skipper

En stereolup er et uvurderligt redskab, når detaljer skal studeres eller dyr skal præpareres. Foto: O.F. Nielsen.

rens navn. Hvis man kender værtsplanten, bør den også angives, og ligeledes er det en god idé at skrive artsnavnet på etiketten. Nogle dyr kan være vanskelige og tidskrævende at artsbestemme, og ved senere studier kan det være en hjælp, hvis artsnavnet også fremgår af etiketten. Dyr uden etikette har stort set ingen videnskabelig værdi, så man bør være meget omhyggelig, når man etiketterer de indsamlede dyr.

Fotografering

Bredtæger, randtæger og ildtæger er flotte og farvestrålende insekter, som egner sig fint til fotografering. Modsat mange andre insekter, som kan være vanskelige, da de er meget sky eller næsten aldrig sidder stille, er tæger ret lette af fotografere. De opholder sig roligt i vegetationen, og hvis man ikke skygger for dem og i det hele taget er lidt forsigtig, er det ikke vanskeligt at få gode billeder af dyrene.

Nogle naturfotografer benytter blitz, når de fotograferer insekter. Ved fotografering med blitz kan man anvende en lille blændeåbning, som betyder, at man får en forholdsvis stor dybdeskarphed. Ulempen her er dog, at man ofte vil få en meget mørk baggrund, hvis insektet skal belyses rigtigt. Ved fotografering med naturligt lys må man arbejde med en større blændeåbning, som betyder, at dybdeskarpheden bliver mindre, men til gengæld får man pænere og mere "naturlige" fotos.

Hvis man vil fotografere en tæge, som sidder i vegetationen i dyb skygge, er man nødt til at bruge blitz. Sidder dyret fremme i solen, vil det normalt være muligt at tage fine fotos med det naturlige lys.

Mange arter er forholdsvis store, og hvis man bruger et spejlreflekskamera udstyret med en makro-linse, kan man opnå rigtig fine resultater. Nogle af de mindre arter og små nymfer fylder dog ikke meget, selv hvis man bruger makrolinse. Her er det nødvendigt med mere specielt grej, hvis det skal lykkes at få gode og brugbare fotos.

Til billederne af præparerede dyr i denne bog er benyttet en teknik, der er blevet ret udbredt de seneste år - stacking. Et af de store problemer med fotografering af små motiver er den meget ringe dybdeskarphed. Teknikken ved stacking er at tage en serie billeder, hvor skarphedsplanet ændres en smule hver gang - blot tiendedele af en mm eller mindre - fra det øverste til det nederste af motivet. Ved hjælp af stackingsoftware tages det skarpeste fra de enkelte billeder og samles til ét billede, hvor hele dyret står skarpt. Denne teknik kan naturligvis kun benyttes til livløse eller helt stillesiddende motiver.

Opdræt og "kontrolklækning"

Hvis man fotograferer nymfer, kan det være vanskeligt eller umuligt at sætte det rigtige navn på det fotograferede dyr. Nymfer er ikke lette at bestemme, og der findes ingen bestemmelsesnøgler. Bestemmelse af nymfer er således for specialister eller meget øvede entomologer.

Man kan dog i mange tilfælde få sat navn på sine nymfefotos. Man kan nemlig indsamle de fotograferede nymfer og holde dem i fangen-

Forskellige eksempler på præparation af tæger. Tv. er dyret klæbet på en papskive. Mf. er der benyttet en insektnål, og th. er dyret klæbet på en papstrimmel. De tre dyr er hhv. almindelig kanttæge (*Rhopalus parumpunctatus*), almindelig birketæge (*Elasmucha grisea*) og rynket randtæge (*Arenocoris fallenii*). Fotos: L. Skipper.

skab, indtil de forvandler sig til voksne tæger, som kan bestemmes. Nymferne kan opbevares i små æsker, som er forsynet med et "låg" af stof eller gaze. Man kan også have dyrene i et reagensglas, som lukkes med en vatprop.

Hvis man kender de rigtige værtsplanter og sørger for at fodre dagligt, er det normalt helt uproblematisk at bringe nymferne til forvandling. Man bør dog huske på, at flere arter af bredtæger er rovdyr, som skal fodres – evt. med bladlus eller andre små insekter. Hvis man ikke er sikker, men har mistanke om, at den indsamlede nymfe hører til denne gruppe, kan man fodre med både plantemateriale og små insekter.

De nyforvandlede voksne tæger er til at begynde med blege og ofte næsten uden farver, men efter et par dage er de udfarvede og kan nu bestemmes på sædvanlig vis. Næsten alle vore arter findes som nymfer om sommeren, og hvis man indsamler nymfer i de sidste stadier, varer det ikke mange dage, før de forvandler sig til voksne tæger.

Bestemmelseslitteratur og anden litteratur

"Danmarks bredtæger, randtæger og ildtæger" indeholder ikke en traditionel bestemmelsesnøgle, men bogens beskrivelser, fotos og detailfotos gør det muligt at bestemme langt de fleste individer af alle de danske arter. Det eneste rigtige bestemmelsesværk på dansk er bindet om tæger i serien "Danmarks Fauna" fra 1912. Dette mere end 100 år gamle værk, som indeholder bestemmelsesnøgler til alle på den tid kendte danske tæger, er selvfølgelig noget forældet. Der mangler adskillige arter, og der er også flere fejl og mangler, men værket er alligevel ret interessant, og det indeholder desuden gode tegninger af mange af arterne.

Af nyere udenlandsk litteratur kan nævnes Southwood & Leston (1959): "Land and waterbugs of the British Isles", som indeholder nøgler til de fleste danske arter. Også Wagner (1966): "Wanzen oder Heteropteren" kan anbefales. Her er meget grundige nøgler til næsten alle danske arter. Begge værker indeholder udover bestemmelsesnøgler desuden mange oplysninger om de forskellige arters udbredelse og levevis.

Nævnes skal også bind tre og fire i en forholdsvis ny serie om Tysklands tæger af Wachmann (2007, 2008). Bøgerne indeholder oplysninger om alle de tyske bredtæger, randtæger og ildtæger, og der er masser af flotte fotos af både nymfer og voksne tæger. Der er dog langtfra fotos af alle arter. Med en enkelt undtagelse er alle de danske arter omtalt. Det er imidlertid værd at bemærke, at bøgerne ikke kan anvendes i forbindelse med artsbestemmelse – de indeholder hverken beskrivelser af dyrene eller egentlige bestemmelsesnøgler.

Til sidst skal nævnes en lille fin, svensk felthåndbog udgivet af "Entomologiske föreningen i Stockholm" (2012): "Bärfisar i Sverige – en fälthandbok". Bogen behandler de svenske bredtæger, men ikke randtæger og ildtæger. Næsten alle de danske arter gennemgås i denne bog.

Et kig i samlingerne på Zoologisk Museum i København, nærmere bestemt en kasse med grøn bredtæge (*Palomena prasina*). Foto: L. Skipper.

De danske familier

Bredtæger, randtæger og ildtæger er samlet i tre overfamilier: Bredtæger med fem familier tilhørende overfamilien Pentatomoidea. Randtæger med tre familier tilhørende overfamilien Coreoidea samt ildtæge (*Pyrrhocoris apterus*) hjemmehørende i overfamilien Pyrrhocoroidea. Nedenfor beskrives de ni familier. Længden, som er angivet under de forskellige tægefamilier, gælder danske arter. Andre steder i verden findes arter, som er væsentlig større.

Overfamilie: Pentatomoidea

Tornben (Cydnidae)

Tornben er tæger med en rund eller oval, hvælvet krop med en længde på 3-12 mm. De fleste er sorte – nogle med et fint metalskær, andre med lyse tegninger. Som navnet antyder, kendes arterne på, at skinnebenene bærer kraftige torne. Nymferne er mere farverige end de voksne og har ofte røde eller gule tegninger. Tornben og alle andre arter i overfamilien Pentatomoidea har antenner med fem led.

Tornben lever af planter, og de tilbringer det meste af tiden nede på jorden under deres værtsplanter. I forbindelse med parringen frembringer mange af arterne – både hanner og hunner – lyde. De stridulerer ved at gnide to kropsdele mod hinanden. Mange arter lægger deres æg i små gruber i jorden, og hunnen bevogter bagefter æggene og senere de nyklækkede nymfer. De forskellige arter af tornben har én generation her i landet.

Starskjoldtæge (*Eurygaster testudinaria*) er den mindst sjældne af de seks danske arter af skjoldtæger. Foto: O.F. Nielsen.

Mange tornben er dygtige flyvere, som kan trække langt omkring, hvis vejret er godt. Man kan somme tider finde dem i stort tal i opskyl på stranden eller ved søer, og de kommer også til lys. Hvis man på lune nætter lyser efter natsommerfugle, sker det, at man får besøg af trækkende tornben.

Der kendes ca. 750 arter af tornben, og familien er udbredt i hele verden. I Europa findes ca. 60 arter, i Danmark har vi 6.

Dværgtornben (Thyreocoridae)

Familien tæller kun én art i Danmark, nemlig blank tornben (*Thyreocoris scarabaeoides*). Dværgtornben er glinsende, sorte tæger med en hvælvet krop, som kun måler 3-4,5 mm. Skinnebenene har kraftige torne, og scutellum dækker næsten hele bagkroppen. Arterne hørte tidligere hjemme i tornben-familien, men er nu placeret i en selvstændig familie.

Dværgtornben lever mest på tør og sandet mark, og man finder dem især under deres værtsplanter, som i Danmark er almindelig stedmoderblomst (*Viola tricolor*) og andre violer (*Viola*). Blank tornben har én generation her i landet.

Man mener, at familien tæller godt og vel 200 arter, hvoraf langt de fleste findes i Den nye Verden. Tallet er dog ret usikkert. I Europa findes kun fire arter og i Danmark som nævnt kun en enkelt, nemlig blank tornben, som er almindelig.

Skjoldtæger (Scutelleridae)

Skjoldtæger er kompakte tæger med en kort og afrundet kropsform. De kendes bl.a. på scutellum, som dækker vingerne og næsten hele bagkroppen. De danske arter måler mellem 4,5 og 13 mm.

Nogle skjoldtæger lever på tørre og sandede lokaliteter, hvor de mest opholder sig på jorden under deres værtsplanter. Andre lever på man-

ge slags forskellige græsser, og nogle af disse arter kan længere sydpå i Europa eller Mellemøsten optræde som slemme skadedyr på hvede (*Triticum*) og andre afgrøder. Et par af arterne overvintrer i ét af nymfestadierne, de øvrige som voksen tæge – ligesom næsten alle andre bredtæger, randtæger og ildtæger. Alle skjoldtæger har én generation her i landet.

Der kendes ca. 450 arter i verden, og i Europa er der lidt under 50. I Danmark har vi seks arter, som næsten alle er sjældne eller meget sjældne.

Egentlige bredtæger (Pentatomidae)

Egentlige bredtæger er små, mellemstore eller store, robuste tæger med en længde på 4,5-15 mm. Mange arter er flotte og farvestrålende, og det er nogle af de tæger, som vi især lægger mærke til. Scutellum er hos de fleste arter stor og trekantet og når som regel ned over midten af bagkroppen. Hos nogle få arter dækker scutellum vingerne og næsten hele bagkroppen. Både nymferne og de voksne er i besiddelse af stinkkirtler. Flere af arterne skifter farve i forbindelse med overvintringen.

De fleste egentlige bredtæger suger på planter, men syv af arterne er rovdyr, som fanger og udsuger andre insekter og deres larver. Alle overvintrer som voksen tæge – på nær torntægen (*Picromerus bidens*), der overvintrer i æg-stadiet. Alle egentlige bredtæger har én generation her i landet.

De egentlige bredtæger udgør en stor og meget artsrig familie med i alt ca. 4.700 arter. I Europa er der ca. 185, og i Danmark har vi 30 arter.

Løvtæger (Acanthosomatidae)

Løvtæger er ret langstrakte, forholdsvis smalle tæger med grønne eller brune farver. De måler mellem 7 og 17 mm. Løvtægerne kan bl.a. kendes på, de har en "køl" på undersiden af forkroppen samt en lang, fremadrettet torn på undersiden af det tredje bagkropsled. Flere af arterne skifter farve i forbindelse med overvintringen.

Alle vore løvtæger lever på forskellige træer eller buske, hvor de bl.a. suger på bær og frugter. De er dygtige flyvere, der hurtigt kan sprede sig, og flere af dem kommer ivrigt til lys. Flere af arterne har en form for yngelpleje, hvor hunnen bevogter æggene og de små nymfer. Alle løvtæger overvintrer som voksne, og der er én generation her i landet.

Der kendes ca. 180 arter af løvtæger. I Europa findes otte arter, som alle er kendt fra Danmark.

Overfamilie: Coreoidea

Randtæger (Coreidae)

Randtæger er middelstore til store tæger – oftest med lysebrune eller mørkebrune farver. De måler mellem 5,5 og 20 mm. Navnet randtæger skyldes, at mange arter har en påfaldende bred bagkropsrand (connexivum). De fleste randtæger har veludviklede vinger og er gode flyvere. Randtæger og alle de øvrige arter i overfamilien Coreoidea har antenner med fire led.

Vore randtæger lever alle på planter, som de udsuger. I troperne og subtroperne optræder mange arter som ubehagelige skadedyr på mange forskellige slags nytteplanter som f. eks sojabønner (*Glycine max*), meloner, græskar og agurker (Cucurbitacae) samt adskillige kornsorter (Poaceae). Vore randtæger overvintrer som voksne, og der er én generation her i landet.

Randtægerne udgør én af de meget store familier blandt tægerne. I alt kendes ca. 2.000 arter, hvoraf de fleste lever i troperne. Nogle af de tropiske arter hører med en længde på op til 45 mm til blandt de største kendte landtæger. I Danmark kendes 10 arter.

Lille bispetæge (*Aelia klugii*) hører til familien egentlige bredtæger, der med sine 30 arter er den artsrigeste af familierne i denne bog. Foto: L. Skipper.

Hvepsetæger (Alydidae)

Hvepsetæger er middelstore til store, sorte eller mørkebrune arter. De har alle en smal og slank krop, lange antenner med kun fire led og lange bagben. Den enlige danske art, hvepsetægen (*Alydus calcaratus*), har en længde på 10-12 mm. Nymferne ligner myrer utrolig meget, og de bevæger sig også på samme hurtige og rastløse måde. Også de voksne er urolige dyr, der løber rundt på jorden med hurtige bevægelser, og når de flyver, viser de en rød bagkropsoverside. Begge dele gør, at de minder meget om de røde og sorte vejhvepse (Pompilidae).

Hvepsetæger er planteædere, som bl.a. lever på harekløver (*Trifolium arvense*) og andre ærteblomstrede (Fabaceae). Hvepsetægen overvintrer som voksen, og der er én generation i Danmark.

Der kendes omkring 250 arter af hvepsetæger. I Danmark har vi som nævnt kun en enkelt art.

Kanttæger (Rhopalidae)

De fleste kanttæger er ret små, men der findes desuden et par lange, meget smalle arter i denne familie. Længde 6-16 mm. Mange af arterne har brune nuancer og minder temmelig meget om randtæger. Hos de fleste kanttæger er corium – den yderste del af dækvingerne – dog glasagtig og gennemsigtig. Det ses ikke hos randtægerne.

Alle arter er planteædere, og mange af dem kan findes på mange forskellige planter. De fleste kanttæger er dygtige flyvere, som kan komme langt omkring. Alle kanttæger overvintrer som voksne, og der er én generation i Danmark.

Der kendes ca. 200 arter af kanttæger. I Danmark har vi 10 arter.

Overfamilie: Pyrrhocoroidea

Idtæger (Pyrrhocoridae)

Blandt ildtægerne finder vi adskillige tæger med kraftige advarselsfarver. Det gælder også den eneste danske art, ildtægen (*Pyrrhocoris aptera*), som er rød og sort. Ildtægen måler 9-11 mm, og den er normalt kortvinget og ikke i stand til at flyve.

Ildtæger er planteædere, og vores egen ildtæge lever på bl.a. lind (*Tilia*) og stokrose (*Althaea*). Ildtæger kan somme tider optræde i meget store forsamlinger, hvor hundreder af nymfer og voksne klumper sig sammen f.eks. nederst på gamle lindetræer eller på sydvendte husmure. Ildtægen overvintrer som voksen, og der er én generation i Danmark.

De kendes ca. 300 arter af ildtæger. I Danmark har vi kun en enkelt art.

Den ret store og aflange hvepsetæge (*Alydus calcaratus*) er eneste repræsentant for sin familie i Danmark. Foto: O.F. Nielsen.

Den kraftigt farvede og oftest kortvingede ildtæge (*Pyrrhocoris apterus*) er ligeledes eneste art i sin familie i Danmark. Foto: L. Skipper.

Artsbeskrivelser

På de følgende godt 150 sider beskrives samtlige 73 danske arter af bredtæger, randtæger og ildtæger.

Teksten er inddelt i seks afsnit: Udseende, lignende arter, levested, biologi, udbredelse i Danmark og udbredelse globalt.

Hver art er typisk repræsenteret af tre billeder - ofte inklusive et billede af nymfen. For især svært bestemmelige arters vedkommende er der i flere tilfælde suppleret med detailfotos. For arter, der er illustreret andetsteds i bogen, angives dette nederst på billedsiden.

Hver art er desuden repræsenteret af et foto af et præpareret individ. Det skal bemærkes, at farverne på disse kan afvige noget fra levende dyr. Bemærk ligeledes, at de øvrige billeder kan afvige en smule fra angivelsen i teksten, pga. variation inden for de enkelte arter og pga. lysforhold - f.eks. kan antennefarve og farven på behåring afvige alt efter lyskilde og -vinkel.

Den gennemsnitlige størrelse for de enkelte arter angives vha. et billede af arten i naturlig størrelse øverst på tekstsiden.

Udbredelseskortene bygger på oplysninger fra atlasprojektet i perioden 1992-2000 (Tolsgaard 2001) opdateret med nye fund fra såvel offentlige som private samlinger samt angivelser på hjemmesiden fugleognatur.dk. Der benyttes prikker i fire forskellige farver til at angive perioder for fundene. Kortene følger Tolsgaard (2001) med 1976 som skæringspunkt. Hertil er føjet år 2000 som skæringspunkt, hvilket svarer til fund hhv. før og efter atlasprojektets afslutning.

Under kortene angives udbredelsen i vore nabolande (se forklaring nedenfor).

Videnskabelige navne samt autornavne følger Hoffmann (2013) med enkelte tilføjelser og ændringer. Rækkefølgen af arter følger atlasprojektet. Hertil er føjet fire nye arter: gedebladløvtæge (*Elasmostethus minor*), amerikansk fyrretæge (*Leptoglossus occidentalis*), slåenrandtæge (*Gonocerus acuteangulatus*) og klarvinget kanttæge (*Liorhyssus hyalinus*). Der er desuden foretaget enkelte navneændringer: gylden urtetæge (*Eysarcoris venustissimus/E. fabricii*); toplettet urtetæge (*Stagonomus bipunctatus/S. pusillus*), lille bærtæge (*Peribalus strictus/Holcostethus vernalis*) og bleg kanttæge (*Brachycarenus tigrinus/Rhopalus tigrinus*). Herudover er der foretaget enkelte mindre ændringer i stavemåde. For yderligere synonymer henvises til Tolsgaard (2001).

Plantenavnene i bogen følger Dansk Flora 2. udgave (Frederiksen et al. 2012).

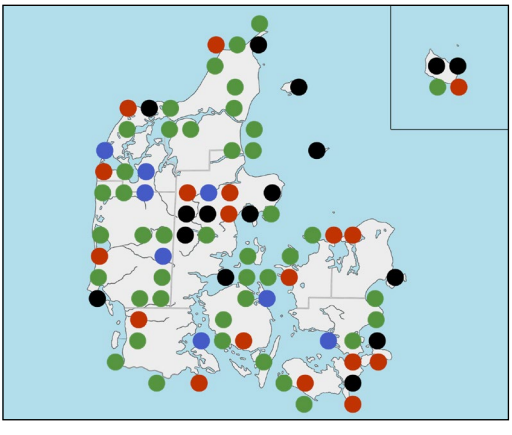

For hver art angives udbredelsen i 20x20 km UTM-kvadrater (se et mere detaljeret kort s. 32).

- Kun fundet før 1976
- Fundet før og efter 1976
- Tidligst fundet 1976-2000
- Tidligst fundet efter 2000

Tidslinie, der angiver hvornår de enkelte arter kan træffes hhv. som nymfe (øverst) og imago (nederst). Den skal dog kun tages som en rettesnor, og det vil af og til være muligt at finde såvel nymfer som voksne individer udenfor de angivne tidspunkter. Der er desuden typisk en kortere eller længere periode om sommeren, hvor ingen eller kun få voksne dyr træffes.

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

Tyskland, **S**verige, **N**orge, **F**inland, **E**ngland m.v. (De Britiske Øer), **H**olland, **P**olen, **B**altikum (Estland, Letland, Litauen & Kaliningrad).

RE	CR	EN	VU	NT	LC	DD	NA	NE

Rødlistestatus. For nærmere forklaring se s. 31. En samlet oversigt over de danske arters status kan ses s. 34-35.

1. Spættet tornben
Tritomegas bicolor (Linnaeus, 1758)

Spættet tornben er sort med et skinnende, blågrønt metalskær. Forrest på pronotums siderande og på dækvingerne findes karakteristiske lysegule eller hvide tegninger. Antenner og ben er sorte. Skinnebenene har tydelige og karakteristiske torne, og connexivum er sort med hvide pletter. Arten varierer en del i størrelse. Længde 4-7 mm. Nymfen er sort og lys ligesom den voksne tæge, men hos nymfen dominerer de lyse tegninger.

Spættet tornben er ret let at kende. Den kan dog minde lidt om toplettet tornben (*Adomerus biguttatus*) (s. 50), som dog kun har lyse pletter på dækvingerne. Den kan også minde om almindelig kåltæge (*Eurydema oleracea*) (s. 112), som jævnligt optræder i en form med hvide eller hvidgule tegninger. De hvide tegninger er dog placeret på en anden måde hos almindelig kåltæge, som desuden kan kendes på, at den ikke har tornede skinneben. Nymfen hos spættet tornben minder også om nymfen hos almindelig kåltæge, men de to arters nymfer adskilles på fordelingen af de mørke og lyse tegninger på forkroppen.

Arten træffes på mange slags lysåbne biotoper som skovlysninger, strandenge, haver og ruderater. Man finder den ofte på frodige og noget fugtige lokaliteter. Værtsplanterne er først og fremmest døvnælde (*Lamium album*) og skovgaltetand (*Stachys sylvatica*), men arten ses også på andre arter i læbeblomstfamilien (Labiaceae). Nymferne lever især af umodne frø, de voksne suger mest på planternes stængler.

Den voksne tæge overvintrer gemt under vissent løv eller i græstuer. Ofte overvintrer flere eller mange individer sammen. Arten kommer frem om foråret, og hvis vejret er lunt, flyver dyrene omkring og kan da findes på mange slags træer og buske. Parring og æglægning finder sted fra slutningen af april og frem til juli. I forbindelse med parringen stridulerer både hannen og hunnen (læs mere side 18). Hunnen graver en lille fordybning i tør jord, og her lægger hun 40-45 æg. Hun bliver ved æggene og beskytter dem mod rovinsekter, indtil de klækkes. Nymferne kan findes fra juni til august. De voksne tæger viser sig fra slutningen af juli og kan findes til hen på efteråret. Der er én årlig generation.

Spættet tornben er udbredt og ret almindelig i det meste af Danmark. Dog er den temmelig sjælden i Vestjylland.

Spættet tornben findes i store dele af Europa, og udbredelsen strækker sig videre østover til det nordlige Kina og Sibirien.

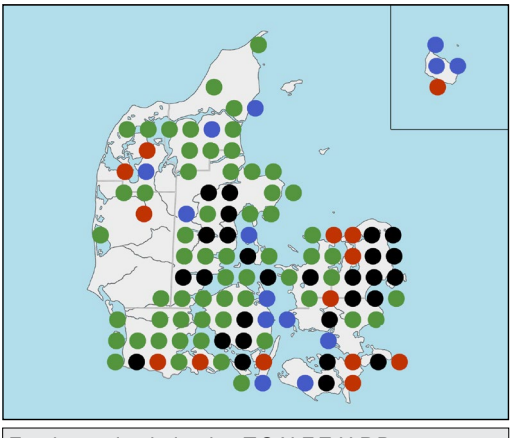

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

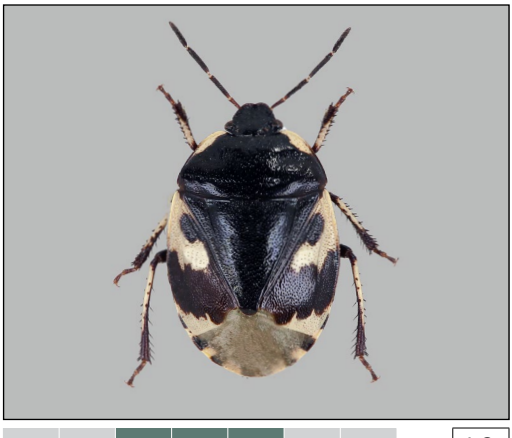

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 8

2. Mørk tornben
Sehirus luctuosus Mulsant & Rey, 1866

Mørk tornben er ensfarvet sort med svagt skinnende metalglans og tydelig, kraftig punktering. Membranen er mørk, og skinnebenene bærer karakteristiske torne som hos de øvrige tornben. Arten varierer noget i størrelse. Længde 5-8 mm. Nymfen er sort med en delvis rødlig bagkrop.

Mørk tornben kan især forveksles med stor tornben (*Sehirus morio*) (s. 48), og i visse tilfælde kan det være meget vanskeligt at adskille de to arter. Stor tornben er dog normalt tydeligt større, den mangler metalglans, og den har en lys membran. De to arter har desuden forskellige værtsplanter. Arterne kan således være svære at skelne fra hinanden, men kan kendes med sikkerhed ud fra forskelle i de hanlige kønsorganer. Mørk tornben minder også meget om de øvrige tornben, men disse arter har enten hvide eller hvidgule tegninger eller en lys rand på dækvingerne. Hos mørk tornben er dækvingerne ensfarvet sorte.

Arten lever på lysåbne, tørre og sandede lokaliteter. Den findes ofte langs strande, på overdrev og på heder. Den kan også træffes i stort tal på sandede brakmarker, hvor den hurtigt indfinder sig, når forholdene er til det. Mørk tornben lever især på forskellige arter af forglemmigej (*Myosotis*), af og til også på andre arter i rubladfamilien (Boraginaceae), bl.a. slangehoved (*Echium vulgare*). De små nymfer opholder sig mest på jorden under værtsplanterne, men store nymfer og de voksne tæger ses mest oppe på planterne, hvor de suger på blomsternes umodne frø.

Den voksne tæge overvintrer gemt under vissent løv eller på andre beskyttede steder. Den kommer frem igen i april-maj, og parring og æglægning finder sted i maj-juni. Hunnen graver en lille fordybning i jorden, og her lægger hun ca. 40 æg. Bagefter bliver hun ved æggene, og hun beskytter dem nu mod rovinsekter og andet småkryb, indtil de klækkes. Nymferne er fremme fra juni til august. De voksne tæger viser sig fra slutningen af juli og kan findes til hen på efteråret. Der er én årlig generation.

Arten er udbredt i de fleste landsdele, men den er ikke særlig almindelig. Mest almindelig er den i Jylland, hvor den findes i de fleste områder. På Øerne er den meget mere lokal, og her kendes den ikke fra ret mange lokaliteter. Den er sandsynligvis i tilbagegang på Sjælland og Bornholm.

Mørk tornben findes i det meste af Europa, og dens udbredelse strækker sig videre østpå til det centrale Asien.

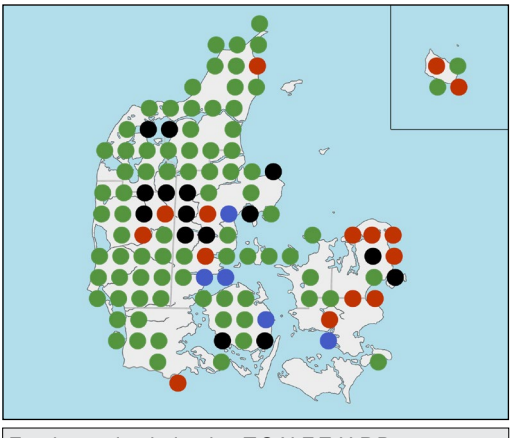

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: W. Meng)
3. Bakke-forglemmigej (*Myosotis ramosissima*) (Foto: L. Skipper)

3. Stor tornben
Sehirus morio (Linnaeus, 1761)

Stor tornben er ensfarvet dybsort med kraftig punktering, men uden skinnende metalskær. Membranen er hvidgrå eller hvid, og skinnebenene er forsynet med de for familien karakteristiske og tydelige torne. Stor tornben er den største af vore tornben, men forholdsvis små individer træffes også. Længde 8-12 mm. Nymfen er sort med delvis rødlig bagkrop.

Stor tornben kan først og fremmest forveksles med mørk tornben (*Sehirus luctuosus*) (s. 46). Mørk tornben er dog normalt noget mindre, og den har et svagt metalskær, som mangler hos stor tornben. De to arter adskilles desuden ved hjælp af farven på membranen. Lys hos stor tornben, mørk hos mørk tornben. Arterne kan være svære at skelne fra hinanden, men kan kendes med sikkerhed ud fra forskelle i de hanlige kønsorganer. Stor tornben kan også forholdsvis let forveksles med vore øvrige tornben, men disse arter har enten hvide eller hvidgule tegninger eller en lys rand på dækvingerne. Hos stor tornben er dækvingerne ensfarvet sorte.

Arten findes på åbne, solrige og sandede lokaliteter. Den træffes langs vore strande, på overdrev og på sandede brakmarker. Værtsplanterne er især læge-oksetunge (*Anchusa officinalis*) og river (*Asperugo procumbens*), men af og til ses stor tornben også på andre arter i rubladfamilien (Boraginaceae). Både nymfer og voksne lever især under planterne, men de voksne kan også findes oppe på stænglerne og i blomsterne.

Den voksne tæge overvintrer. Den kommer frem om foråret, hvor parringen finder sted. Ligesom hos de øvrige tornben graver hunnen en lille grube i tør jord, hvor hun lægger ca. 45 æg. Hun beskytter derefter æggene mod rovinsekter og andre fjender, indtil de klækkes. Nymferne kan findes fra juni og frem til august. De voksne tæger ses fra slutningen af juli og frem til begyndelsen af efteråret. Arten går muligvis tidligt til overvintring, og man ser den mest om foråret og i forsommeren. Der er én årlig generation.

Stor tornben er forholdsvis sjælden i Danmark, hvor den især findes i de nordlige og østlige egne. I de sydvestlige landsdele er den sjælden. Arten ser dog ud til at være i tydelig fremgang. Den har bredt sig meget i de senere årtier og er nu ikke nær så sjælden som tidligere.

Udbredelsen dækker store dele af Europa, men stor tornben mangler i England og i det nordlige Skandinavien. Udbredelsen strækker sig videre østpå til Mellemøsten.

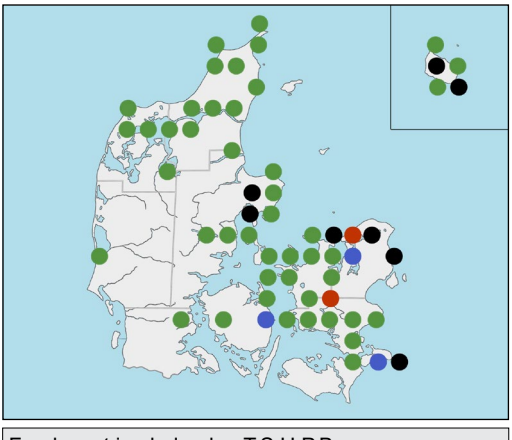

Forekomst i nabolande: T,S,H,P,B

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: E. Wachmann)
3. Læge-oksetunge (*Anchusa officinalis*) (Foto: L. Skipper)

4. Toplettet tornben
Adomerus biguttatus (Linnaeus, 1758)

Toplettet tornben er skinnende sort med tydelig punktering. Skinnebenene har kraftige og markante torne. Pronotum og dækvingerne er kantet af en hvid eller hvidgul rand, og midt på hver dækvinge findes normalt en hvid eller hvidgul plet. I sjældne tilfælde kan disse pletter mangle, men når det sker, er der på deres sted et glat felt uden punkteringer. Længde 5-7,5 mm. Nymfen er sort med rød og sort bagkrop.

Toplettet tornben kan forveksles med flere andre arter af tornben, men kendes normalt på dækvingernes to hvide eller gulhvide pletter. Hvis disse pletter mangler, kendes arten på den hvide rand, som kanter pronotum og dækvingerne i hele deres udstrækning. Hvidrandet tornben (*Legnotus limbosus*) (s. 52) og lille tornben (*Legnotus picipes*) (s. 54) har også en lys rand på dækvingerne, men hos disse arter er pronotum ensfarvet sort uden en lys rand. Spættet tornben (*Tritomegas bicolor*) (s. 44), som også har lyse tegninger midt på dækvingerne, kan måske overfladisk forveksles med toplettet tornben, men hos spættet tornben er de lyse tegninger anderledes og mere udbredte.

Arten findes i delvis tilgroede hedeområder med eg (*Quercus*) og bævreasp (*Populus tremula*), i egekrat og i lysåbne egeskove. Den lever især på almindelig kohvede (*Melampyrum pratensis*), men kan også findes på andre arter af kohvede (*Melampyrum*). Toplettet tornben holder sig mest nede på jorden under værtsplanterne, men i forbindelse med parringen kan den også findes oppe i vegetationen.

Overvintrer som voksen – som regel under vissent løv eller i mos. Den kommer frem om foråret, hvor parring og æglægning finder sted. Hunnen lægger ca. 30 æg i en lille fordybning i jorden, og hun vogter derefter over æggene og beskytter dem mod rovinsekter og andre fjender. Nymferne kan findes i perioden juni-august, de nye voksne tæger fra august. Der er én årlig generation.

Toplettet tornben er temmelig sjælden i Danmark. Den findes i alle de jyske distrikter, men er mest udbredt i Midtjylland og den sydlige del af Nordjylland. Den er også kendt fra Læsø. På Øerne og i det sydlige Jylland er der kun få nyere fund. Arten har længe været i tilbagegang på grund af opdyrkning og tilgroning af egnede levesteder.

Arten findes i det meste af Europa – den træffes højt mod nord helt op til Polarcirklen. Udbredelsen strækker sig videre østpå til Sibirien og Kina.

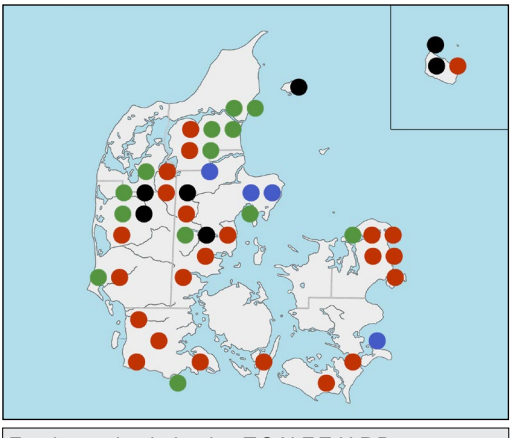

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

NT

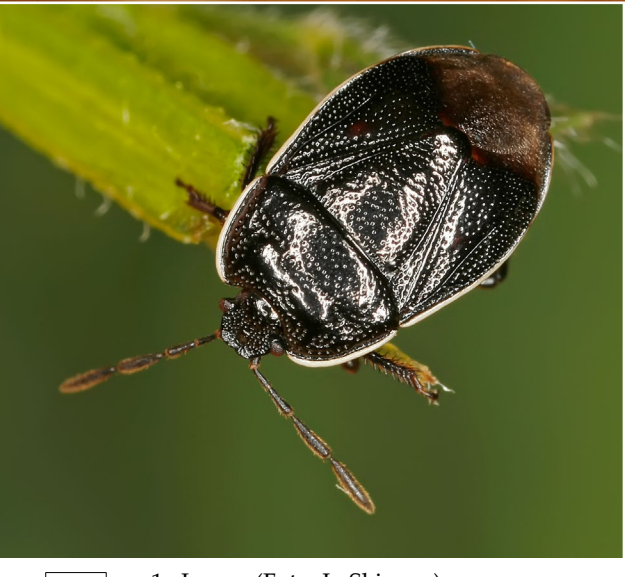

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago Uplettet variant (Foto: L. Skipper)
3. Alm. kohvede (*Melampyrum pratensis*) (Foto: L. Skipper)

5. Hvidrandet tornben
Legnotus limbosus (Geoffroy, 1785)

Hvidrandet tornben er skinnende sort. Dog er dækvingernes siderande hvide eller lysegule i hele deres længde helt tilbage til membranen. Hoved og pronotum er ensfarvet sort, og skinnebenene har kraftige torne. Hovedets midterkøl er indsænket i forhold til sidestykkerne, så der fremkommer en tydelig firkantet indskæring (se foto modsatte side). Arten hører til blandt de mindste tornben. Længde 3,5-5 mm. Nymfen er sort med en delvis orangerød bagkrop.

Hvidrandet tornben kan især forveksles med lille tornben (*Legnotus picipes*) (s. 54). Lille tornben har også en lys eller brunlig rand på dækvingerne, men hos denne art strækker den lyse rand sig kun tilbage til dækvingens midte. Lille tornben kan desuden kendes på, at hovedets midterkøl ikke er indsænket, men når næsten lige så langt frem som sidestykkerne (se foto modsatte side). Hvidrandet tornben kan også forveksles med den form af toplettet tornben (A*domerus biguttatus*) (s. 50), som mangler dækvingernes lyse pletter. Toplettet tornben kendes dog sikkert på, at både dækvinger og pronotum har en hvid rand. Toplettet tornben er normalt også større end hvidrandet tornben.

Arten findes på lysåbne biotoper – både på tørre og mere fugtige lokaliteter. Den træffes på sandede marker, strandenge og skovlysninger. Den lever især på gul snerre (*Galium verum*) og burresnerre (*Galium aparine*), men ses også af og til på andre arter af snerre (*Galium*). Dyrene findes især på jorden under værtsplanterne, men kan også træffes oppe på stængler og blomster.

Den voksne tæge overvintrer. Overvintringen sker i visne plantedele nær værtsplanterne, og flere eller mange individer overvintrer ofte sammen. Dyrene kommer frem om foråret, og parring og æglægning finder sted i maj-juni. Som hos de andre tornben lægges æggene i en lille grube og bevogtes af hunnen, indtil de klækkes. Nymfer kan findes i juni-august – som regel under værtsplanterne. De voksne tæger er fremme fra slutningen af juli eller begyndelsen af august. De går sandsynligvis til overvintring ret tidligt. Der er én årlig generation.

Hvidrandet tornben er ikke almindelig. Den er udbredt på Øerne, men i Jylland findes den primært langs østkysten op til Limfjorden. Her finder man den ofte i opskyl på stranden. Det ser imidlertid ud til, at arten for tiden spreder sig mod nord og nordvest. Fremgangen skyldes sandsynligvis de klimaændringer, som har fundet sted de senere årtier.

Udbredelsen dækker store dele af Europa, men arten mangler i de nordligste egne. I Sverige findes den kun i de sydligste landsdele. Udbredelsen strækker sig østpå til det centrale Asien.

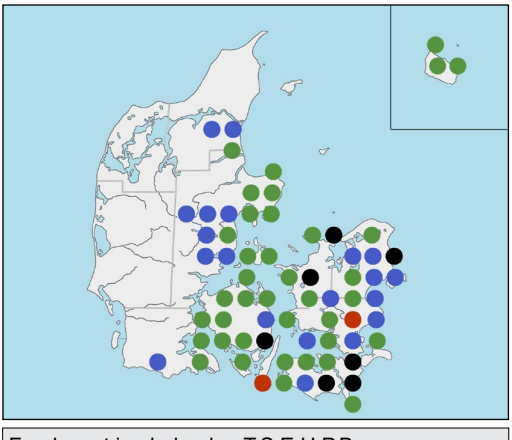

Forekomst i nabolande: T,S,E,H,P,B

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: T. Bantock)
2. Imago (Foto: L. Skipper)

3a. *L. limbosus* (Foto: L. Skipper)
3b. *L. picipes* (Foto: L. Skipper)
Se forklaring i teksten

6. Lille tornben
Legnotus picipes (Fallén, 1807)

Lille tornben er overvejende sort, dog er dækvingernes siderande lysegule eller brune på den forreste halvdel. Hoved og pronotum er ensfarvet sort, og skinnebenene er forsynet med kraftige torne. Hovedets midterkøl når næsten lige så langt frem som sidestykkerne (se foto s. 53). Lille tornben er en af de mindste arter af tornben. Længde 3-4 mm. Nymfen er sort med orangerød og sort bagkrop.

Lille tornben kan især forveksles med hvidrandet tornben (*Legnotus limbosus*) (s. 52). Hos hvidrandet tornben er dækvingernes siderande dog lyse i hele deres længde tilbage til membranen, og hovedets midterkøl er tydeligt indsænket i forhold til sidestykkerne (se foto s. 53). Lille tornben kan også forveksles med den form af toplettet tornben (*Adomerus biguttatus*) (s. 50), som mangler dækvingernes lyse pletter. Hos toplettet tornben har både dækvinger og pronotum dog en hvid rand. Toplettet tornben er også noget større end lille tornben. En anden forvekslingsmulighed er blank tornben (T*hyreocoris scarabaeoides*) (s. 56), som er på størrelse med lille tornben. Blank tornben kendes imidlertid sikkert på, at scutellum dækker næsten hele bagkroppen. Denne art har desuden et tydeligt metalskær, som lille tornben mangler.

Levestederne er lysåbne, tørre og sandede lokaliteter som heder, klitter, indsander og strandenge. Arten lever især på gul snerre (*Galium verum*) og lyng-snerre (*Galium saxatile*), men kan også træffes på andre snerre-arter (*Galium*). Både nymferne og de voksne tæger opholder sig som regel på jorden under værtsplanterne.

De voksne tæger overvintrer – som regel i visne plantedele under eller i nærheden af værtsplanterne. Ofte overvintrer flere individer sammen. Dyrene kommer frem om foråret, hvor parringen finder sted. Hunnen lægger sine æg i maj-juni. Æggene lægges i en lille fordybning i jorden, og hunnen beskytter æggene mod fjender, indtil de klækkes. Nymfer kan findes i juni-august, og de voksne tæger er fremme fra slutningen af juli eller begyndelsen af august. De går muligvis til overvintring ret tidligt, og man ser mest til arten om foråret eller i forsommeren. Der er én årlig generation.

Lille tornben er fundet i alle de danske distrikter, men den er ikke almindelig. Arten findes først og fremmest langs vore kyster, men kan også træffes på indlandslokaliteter – især i Midtjylland. Den kendes fra både Læsø og Anholt.

Udbredt i det meste af Europa, og den videre udbredelse strækker sig østpå til Sibirien. Arten findes desuden i det vestlige Nordafrika.

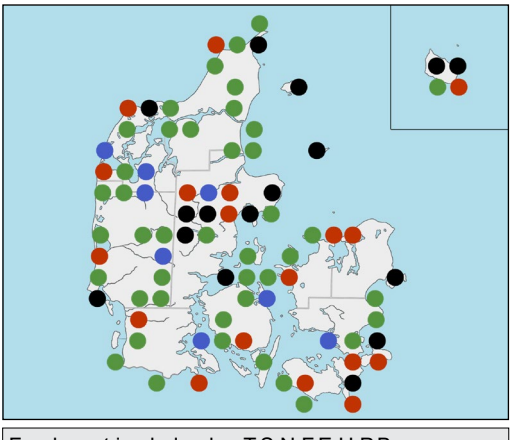

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 53

7. Blank tornben
Thyreocoris scarabaeoides (Linnaeus, 1758)

Blank tornben er meget blank, stærkt hvælvet og tydeligt punkteret. Den er ensfarvet sort med et bronzefarvet eller olivenfarvet metalskær. Skinnebenene bærer kraftige torne, og scutellum er meget karakteristisk og dækker både vingerne og det meste af bagkroppen. Længde 3-4 mm. Nymfen har sort pronotum og lysere bagkrop.

Blank tornben kan måske forveksles med flere af de øvrige små tornben – nok især lille tornben (*Legnotus picipes*) (s. 54) og hvidrandet tornben (*Legnotus limbosus*) (s. 52). Blank tornben kendes dog sikkert på udformningen af scutellum, som er markant anderledes end scutellum hos de øvrige tornben. Arten kan også overfladisk forveksles med små biller – måske især med mørke arter af bladbiller (Chrysomelidae), men blank tornben har en sugesnabel. Biller har bidende munddele.

Findes på mange forskellige slags lysåbne, tørre og sandede biotoper. Den træffes især på brakmarker, ruderater, heder, overdrev og i skovlysninger. Man finder den desuden på strandenge samt i klitter og gamle råstofgrave. Blank tornben lever især på almindelig stedmoderblomst (*Viola tricolor*), men kan også findes på andre viol-arter (*Viola*). Både nymfer og voksne opholder sig som regel nede på jorden, men de voksne ses også af og til oppe på værtsplanterne. Arten er meget sky – især når den sidder oppe på blade eller stængler. Hvis man forstyrrer den, lader den sig straks falde og gemmer sig hurtigt i sandet mellem planterødderne.

Overvintrer som voksen. Overvintringen foregår under vissent løv, i mos eller under sten. Det sker også, at arten graver sig ned i jorden. Den kommer frem om foråret, og parring og æglægning finder sted i maj-juni. Nymferne kan findes i perioden juni-august, og de voksne tæger kan findes fra slutningen af juli eller begyndelsen af august. Man ser mest til arten om foråret og i forsommeren. Der er én årlig generation.

Blank tornben er fundet i alle distrikter i Danmark. Den er især almindelig i Jylland, hvor den kan findes overalt. Arten er noget mindre hyppig på Øerne, men her er den dog også fundet mange steder. På gode lokaliteter kan blank tornben af og til træffes i stort tal, og den optræder hyppigt som en pionerart, der hurtigt indfinder sig på egnede levesteder. Arten har en stor spredningsevne, og den kan ofte findes i stort tal i opskyl langs vore kyster.

Findes i store dele af Europa og i Nordafrika. Udbredelsen strækker sig østpå gennem Asien og videre til Sibirien.

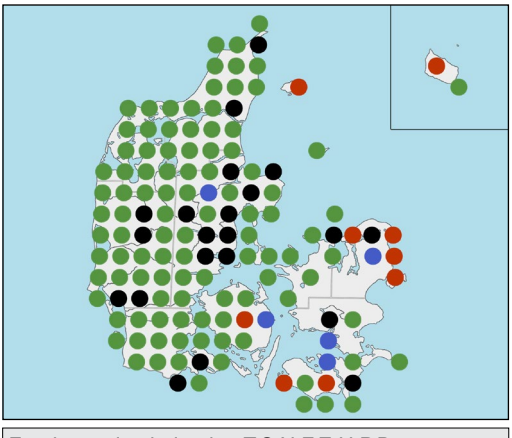

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Almindelig stedmoderblomst (*Viola tricolor*) (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 15

8. Stor sandtæge
Odontoscelis fuliginosa (Linnaeus, 1761)

Stor sandtæge er lysebrun, mørkebrun eller matsort med tæt brunlig eller rødbrun behåring. På scutellum, som dækker hele bagkroppen, findes tre lyse striber – en midterstribe og to sidestriber. Den lyse midterstribe strækker sig op gennem pronotum, og de to lyse sidestriber kantes indvendig af en mørk stribe. Arten varierer dog temmelig meget, og alle tre striber kan helt mangle, så arten fremstår næsten ensfarvet. Længde 6-10 mm. Nymfen er brunlig, ret mørk og med lang og karakteristisk behåring.

Stor sandtæge kan især forveksles med lille sandtæge (*Odontoscelis lineola*) (s. 60), som optræder i stort set de samme farvenuancer, og som også har tre længdestriber på scutellum. Begge arter varierer meget, og hos lille sandtæge finder man også individer, som er næsten ensfarvede. De to arter adskilles dog sikkert ved hjælp af behåringen. Stor sandtæge har brun eller rødbrun behåring, lille sandtæge har kraftig opret mørk behåring samt tydelige lyse "sølvhår" på både pronotum og scutellum (se fotos s. 61). Lille sandtæge er desuden noget mindre end stor sandtæge.

Findes på varme, tørre og sandede lokaliteter med sparsom vegetation. Især langs vore strande og i gamle grusgrave. Stor sandtæge lever på kløver (*Trifolium*), vikke (*Vicia*), sneglebælg (*Medicago*) og andre små arter i ærteblomstfamilien (Fabaceae). Både de voksne tæger og nymferne opholder sig især under spæde og nedliggende planter, og dyrene kan desuden grave sig ned i sandet og suge på planternes rødder.

Stor sandtæge overvintrer normalt i 3. eller 4. nymfestadium og er én af de ganske få arter af bredtæger, der ikke overvintrer som voksen. Store nymfer kan findes fra sidst på foråret og hen i forsommeren. I denne periode kan man være heldig at finde både nymfer i 5. og sidste stadie og nyforvandlede voksne tæger sammen under værtsplanterne. Parring og æglægning finder sted i juni-juli, og de voksne kan herefter findes til hen i august. Små nymfer er fremme fra august. Der er én årlig generation.

Arten er sjælden i Danmark. Den er kendt fra de sydøstlige landsdele - inkl. det østligste Jylland mod nord til Djursland. Den er ret udbredt på Bornholm. Stor sandtæge må anses for temmelig sårbar, da mange af dens kendte lokaliteter trues af ødelæggelse på grund af tilgroning.

Stor sandtæge findes i Europa fra den sydlige del af Skandinavien og sydpå til Middelhavet. Udbredelsen strækker sig videre østpå gennem store dele af det centrale Asien. Den er også registreret i Indien.

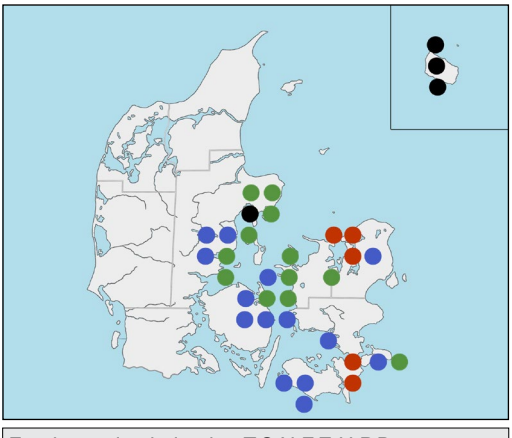

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

VU

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: T. Bantock)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 61

9. Lille sandtæge
Odontoscelis lineola Rambur, 1839

Lille sandtæge er lysebrun, mørkebrun eller matsort med kraftig opret mørk behåring samt tydelige lyse "sølvhår". Scutellum, som dækker hele bagkroppen, er ofte forsynet med tre lyse striber – en lys midterstribe og to lyse sidestriber. Den lyse midterstribe strækker sig et stykke op gennem pronotum, og de to lyse sidestriber kantes indvendig af en mørk stribe. Arten varierer dog temmelig meget, og de tre striber kan mangle, så arten optræder ensfarvet. Længde 4,5-6,5 mm. Nymfen er brunlig, ret mørk og med lang behåring.

Lille sandtæge kan forveksles med stor sandtæge (*Odontoscelis fuliginosa*) (s. 58), som har stort set de samme farvenuancer, og som også har tre længdestriber på pronotum og scutellum. De to arter varierer meget, og hos begge arter finder man individer, som er næsten ensfarvede. De to sandtæger adskilles dog sikkert ved hjælp af behåringen. Stor sandtæge har brun eller rødbrun behåring, mens lille sandtæge har kraftig opret mørk behåring samt tydelige lyse "sølvhår" på både pronotum og scutellum (se fotos modsatte side). Disse "sølvhår" kan dog være afgnedet, og så kan det være vanskeligt at se forskel på de to arter. Lille sandtæge er dog normalt noget mindre en stor sandtæge. Lille sandtæge kan også overfladisk forveksles med den meget sjældne og lokale klitsandtæge (*Phimodera humeralis*) (s. 62), som dog har mere spraglede tegninger, normalt er lysere og kun har ganske kort behåring.

Findes på lysåbne, tørre og gerne sandede lokaliteter med spredt og sparsom vegetation. Den træffes især på åbne heder, langs vore strande og i områder med klitter. Både nymfer og voksne lever under spæde planter som kløver (*Trifolium*), sneglebælg (*Medicago*) og andre arter i ærteblomstfamilien (Fabaceae).

Lille sandtæge overvintrer normalt i 3. eller 4. nymfestadium, og arten er således én af de ganske få arter af bredtæger, som ikke overvintrer som voksen. De store nymfer ses i maj, og de voksne tæger optræder især i juni-juli, hvor parring og æglægning finder sted. De voksne kan herefter normalt findes til hen i august, hvor de små nymfer samtidig begynder at vise sig. Der er én årlig generation.

Arten er sjælden og lokal, men den er fundet i de fleste landsdele. Den kendes fra både Læsø, Anholt og Bornholm. Den er muligvis i tilbagegang og må anses for sårbar, da mange af de kendte lokaliteter er ved at gro til.

Lille sandtæge findes i store dele af Europa, men mangler i de nordligste og sydligste områder. Den er ikke kendt fra andre verdensdele.

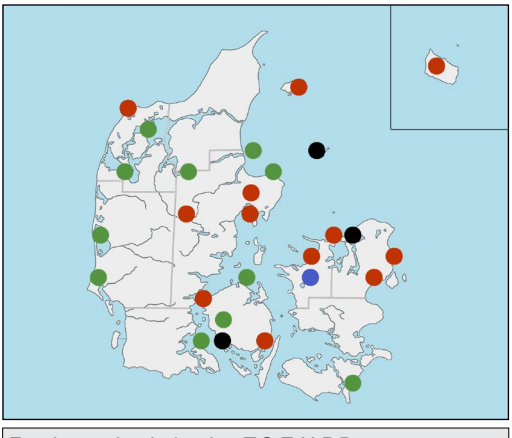

Forekomst i nabolande: T,S,E,H,P,B

VU

1	
2	3

1. Imago (Foto: T. Bantock)
2. Imago (Foto: E. Wachmann)

3a. *O. fuliginosa* (Foto: L. Skipper)
3b. *O. lineola* (Foto: L. Skipper)
Se forklaring i teksten

10. Klitsandtæge
Phimodera humeralis (Dalman, 1823)

Klitsandtæge er okkerfarvet, lysebrun eller lysegrå med spredte mørkebrune eller sorte tegninger. Arten varierer imidlertid noget, og især kan de mørke tegninger være mere eller mindre udviskede. Klitsandtægen fremstår dog normalt noget mere spraglet end vore to øvrige sandtæger. Behåringen er temmelig kort, og scutellum dækker vingerne og hele bagkroppen, som det også er tilfældet hos de to andre sandtæger. Længde 5-7 mm. Nymfen er okkerfarvet med brune tegninger.

Klitsandtægen er forholdsvis let at kende. Den kan eventuelt forveksles med lille sandtæge (*Odontoscelis lineola*) (s. 60), men denne er normalt noget mørkere og meget kraftigere behåret. Klitsandtægen fremstår som nævnt også mere spraglet, og helhedsindtrykket – hvis man ser dyret ovenfra – er et lidt mere "kantet" dyr, hvor lille sandtæge virker rund.

Arten lever på lysåbent, ubevokset klitterræn. Den træffes også på heder med tynd og meget sparsom vegetation. Her i landet findes den kun på kystnære lokaliteter, men andre steder i Europa kan den også træffes på indsander længere inde i landet. Arten lever på sand-star (*Carex arenaria*), rød svingel (*Festuca rubra*) og andre af de græsarter, som vokser i klitterne. Både nymfer og voksne tæger lever ofte nedgravede i sandet, men de kommer op til overfladen i forbindelse med parring og æglægning. De kan også findes oppe på værtsplanterne, hvis vejret er varmt og solrigt.

Overvintrer som voksen – modsat vore to andre sandtæger, der normalt overvintrer i 3. eller 4. nymfestadie. De voksne tæger kommer frem om foråret, hvor parring og æglægning finder sted. Nymferne kan findes i juni-august, og de nye voksne tæger er fremme fra midten af juli. Der er én årlig generation.

Klitsandtæge er meget sjælden i Danmark. Den findes i klitter i Thy og ved Skagen, og i 2013 blev der overraskende fundet en bestand i et hedeområde nær Grenå. Ellers er arten kun kendt fra Tisvilde i Nordsjælland. De sjællandske fund er dog mere end 100 år gamle. Klitsandtæge må anses for yderst sårbar, da dens lokaliteter er i tilbagegang og i fare for at gro til. Tilplantning og tilgroning af klitområderne har medført, at mange egnede biotoper er gået tabt. Arten er imidlertid vanskelig at opspore, og det er muligt, at den er noget overset.

Arten findes i Vest- og Mellemeuropa, og dens udbredelse strækker sig østpå til Sibirien. Klitsandtæge er også meget sjælden og truet i vore nabolande.

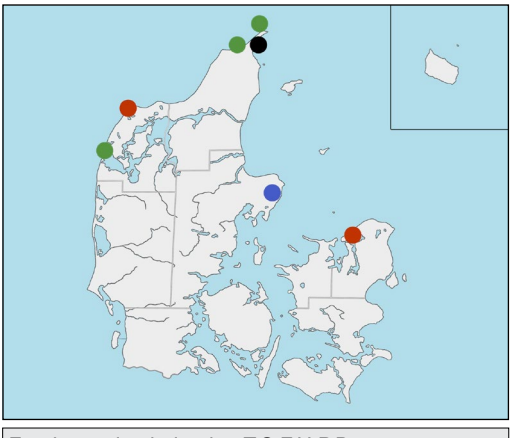

Forekomst i nabolande: T,S,F,H,P,B

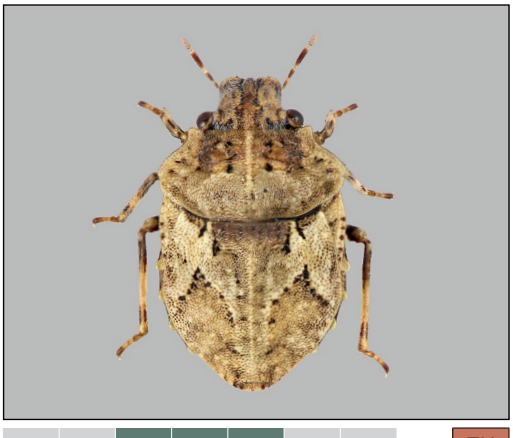

EN

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 9,21

11. Stor skjoldtæge
Eurygaster austriaca (Schrank, 1776)

Stor skjoldtæge er normalt gråbrun, okkergul eller mørkebrun, men kan også i visse tilfælde være næsten sort. Den er fint punkteret med mere eller mindre tydelige, mørke tegninger. Hovedets to sidestykker når sammen foran midterkølen og omslutter denne (se foto modsatte side). Scutellum dækker vingerne og næsten hele bagkroppen. Forrest på scutellum findes ofte et par små, lysegule eller hvide pletter. Arten varierer temmelig meget. Nogle individer er næsten helt ensfarvede, mens andre er temmelig spraglede. Længde: 11-13 mm. Nymferne er farvede som de voksne, men er dog oftest noget lysere.

Stor skjoldtæge kan forveksles med både græsskjoldtæge (*Eurygaster maura*) (s. 66) og starskjoldtæge (*Eurygaster testudinaria*) (s. 68), men arten kan kendes sikkert på, at hovedets to sidestykker når sammen foran midterkølen. Hos græsskjoldtæge og starskjoldtæge er midterkølen ikke omsluttet af sidestykkerne. Stor skjoldtæge er desuden tydeligt større end de to andre arter.

Levestederne er solvarme og tørre lokaliteter som sandede marker og overdrev. I Østeuropa og Lilleasien findes den på stepperne og i områder med skov-steppe. Arten lever på mange forskellige slags græsser (Poaceae), og i Lilleasien kan den optræde som et ubehageligt skadedyr på hvede (*Triticum*), rug (*Secale*) og andre kornsorter. Nymferne og de voksne suger på blade, stængler og senere de modne frø.

Arten overvintrer som voksen. Allerede tidligt på efteråret trækker dyrene til deres overvintringslokaliteter, som gerne findes i områder med skov. Der kan være tale om direkte migration, hvor dyrene kan flyve rigtig langt på vej til overvintringsstederne. Det sker tit, at mange dyr overvintrer sammen. Parring og æglægning finder sted i maj-juni. Hunnen lægger 20-28 æg, som hun placerer på blade og stængler. Æggene klækkes efter et par uger, og nymferne er fremme fra midten af juni. De voksne tæger viser sig fra slutningen af juli og begyndelsen af august. Der er én årlig generation.

Der kendes kun to eksemplarer af stor skjoldtæge fra Danmark – begge fundet på Bøtø Østerstrand (Falster) ca. 1850. Det drejer sig med al sandsynlighed om et par strejfere fra syd. Trækkende individer vil muligvis af og til kunne findes her i landet, men arten er ikke hjemmehørende hos os.

Stor skjoldtæge findes i det sydlige Mellemeuropa og Nordafrika. Udbredelsen strækker sig videre østpå gennem Lilleasien og den sydlige del af Asien.

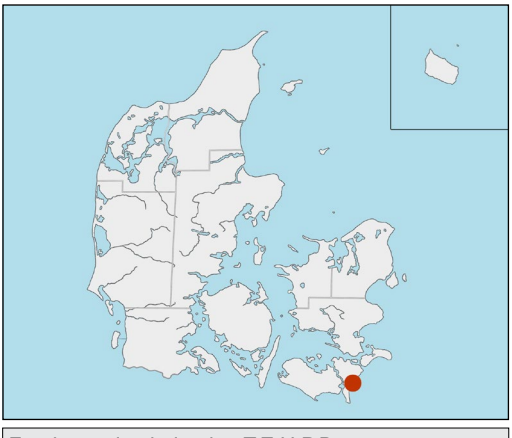

Forekomst i nabolande: T,E,H,P,B

DD

1	
2	3	4

1. Imago (Foto: E. Wachmann)
2. *E. austriaca* (Foto: L. Skipper)
3. *E. maura* (Foto: L. Skipper)
4. *E. testudinaria* (Foto: L. Skipper)

Se forklaring i teksten

12. Græsskjoldtæge
Eurygaster maura (Linnaeus, 1758)

Græsskjoldtæge er gråbrun, okkergul eller mørkebrun med mere eller mindre tydelige mørke partier og tegninger. Hovedets midterkøl sidder i samme plan som sidestykkerne (se foto s. 65), og det andet antenneled er ca. 2 gange så langt som det tredje. Scutellum dækker vingerne og næsten hele bagkroppen. Forrest på scutellum – lige bag pronotum – findes ofte et par små, lysegule eller hvide pletter. Arten varierer en del. Nogle individer er næsten helt ensfarvede, mens andre er temmelig spraglede. Længde: 8,5-11 mm. Nymferne har samme farver som de voksne, men er som regel noget lysere.

Græsskjoldtæge minder rigtig meget om starskjoldtæge (*Eurygaster testudinaria*) (s. 68), og de to arter kan være vanskelige at kende fra hinanden. Hos græsskjoldtæge ligger midterkølen imidlertid i samme plan som sidestykkerne, hos starskjoldtæge er hovedets midterkøl indsænket i forhold til sidestykkerne (se fotos s. 65). Det andet antenneled er ca. 2 gange så langt som det tredje hos græsskjoldtæge, hos starskjoldtæge er andet antenneled kun ca. 1,5 gange så langt som det tredje. Græsskjoldtæge kan desuden forveksles med stor skjoldtæge (*Eurygaster austriaca*) (s. 64), som dog er tydeligt større – og som ikke er fundet her i landet siden ca. 1850. Stor skjoldtæge kan kendes på, at hovedets sidestykker når sammen foran midterkølen (se foto s. 65).

Levestederne er lysåbne, solvarme overdrev og strandenge, hvor arten lever på mange forskellige slags græsser (Poaceae). De små nymfer suger på blade og strå, store nymfer og voksne tæger især på modne frø.

Overvintrer som voksen under visne blade i skovbryn og hække. Parring og æglægning finder sted om foråret eller i starten af forsommeren. Hunnen lægger sine æg på undersiden af græsstrå. Nymferne kommer frem i juli-august, og de voksne tæger kan ses fra august og frem til hen på efteråret. På denne tid af året kan de voksne tæger også suge føde på andre planter som f. eks. tidsler (*Cirsium* & *Carduus*) eller andre forskellige arter i kurvblomstfamilien (Asteraceae). Der er én årlig generation.

Arten er sjælden i Danmark, idet dens udbredelse er begrænset til Møn og Bornholm. Her kan den dog lokalt være er ret talrig. Den er desuden for nylig fundet på Sydsjælland. Ellers er arten kun kendt fra et meget gammelt fund fra Sønderborg (ca. 1900) og et enkelt fund fra Bagsværd (1958). Man bør lede efter den på passende lokaliteter – især i den østlige del af landet.

Græsskjoldtæge er udbredt i det meste af Europa, i Nordafrika og videre østpå til det centrale Asien.

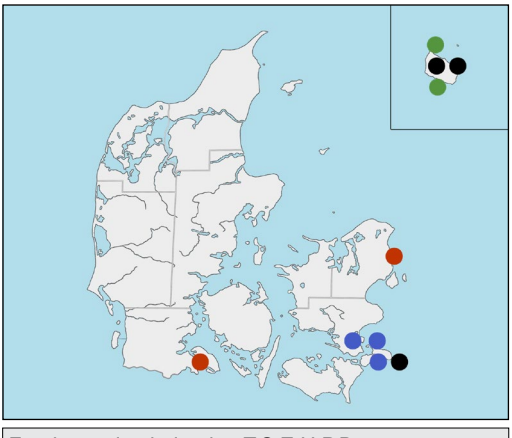

Forekomst i nabolande: T,S,E,H,P,B

LC

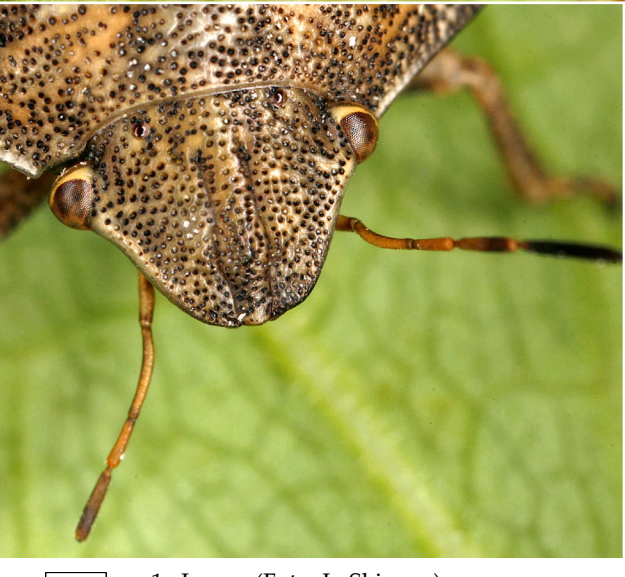

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Høvblege, Møn (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 65

13. Starskjoldtæge
Eurygaster testudinaria (Geoffroy, 1785)

Starskjoldtæge er gråbrun, okkergul eller mørkebrun til karminrød med mere eller mindre tydelige mørke partier og tegninger. Hovedets midterkøl ligger lavere end sidestykkerne (se foto s. 65), og det andet antenneled er ca. 1,5 gange så langt som det tredje. Scutellum dækker vingerne og næsten hele bagkroppen. Forrest på scutellum – lige bag pronotum – findes ofte et par små, lysegule eller hvide pletter og af og til en lys midterstribe. Arten varierer en del. Nogle eksemplarer er næsten helt ensfarvede, mens andre er meget spraglede. Længde: 9-11 mm. Nymferne har samme farver som de voksne, men er ofte lysere.

Starskjoldtæge ligner græsskjoldtæge (*Eurygaster maura*) (s. 66), og de to arter kan være meget vanskelige at kende fra hinanden. Hos starskjoldtæge ligger midterkølen imidlertid lavere end sidestykkerne, hos græsskjoldtæge ligger hovedets midterkøl i samme plan som sidestykkerne (se fotos s. 65). Det andet antenneled er kun ca. 1,5 gange så langt som det tredje hos starskjoldtæge, hos græsskjoldtæge er andet antenneled ca. 2 gange så langt som det tredje. Starskjoldtæge kan desuden forveksles med stor skjoldtæge (*Eurygaster austriaca*) (s. 64), som imidlertid kan kendes på, at hovedets sidestykker når sammen foran midterkølen (se foto s. 65). Stor skjoldtæge, som ikke fundet her i landet siden ca. 1850, er også større.

Arten lever som regel på fugtige lokaliteter. Man finder den i våde enge, moser, skovlysninger og på strandenge. Både nymferne og de voksne tæger lever på mange forskellige arter af starer (*Carex*) og græsser (Poaceae) samt på lysesiv (*Juncus effusus*).

Overvintrer som voksen under visne blade eller anden vegetation på tørre steder. Parring og æglægning finder sted i slutningen af maj eller i starten af forsommeren. Hunnen lægger sine æg på undersiden af græsstrå, og æggene placeres normalt i to rækker ved siden af hinanden. Nymferne kommer frem fra sidst i juni, men man kan finde nymfer helt hen i september. De voksne tæger er fremme fra slutningen af juli og kan nu ses til hen på efteråret. Der er én årlig generation.

Starskjoldtæge er fundet i alle danske distrikter, men den er ikke særlig almindelig. Den er mest udbredt i de østlige egne. I Vest- og Nordjylland er der langt mellem findestederne, men her er den sandsynligvis i fremgang. Den er også registreret fra Læsø og Samsø. Dens tilstedeværelse er i reglen tegn på en god naturlokalitet.

Findes i store dele af Europa, men mangler i de nordligste og sydligste områder. Udbredelsen strækker sig videre østpå helt over til Nordkina, og arten kendes også fra Japan.

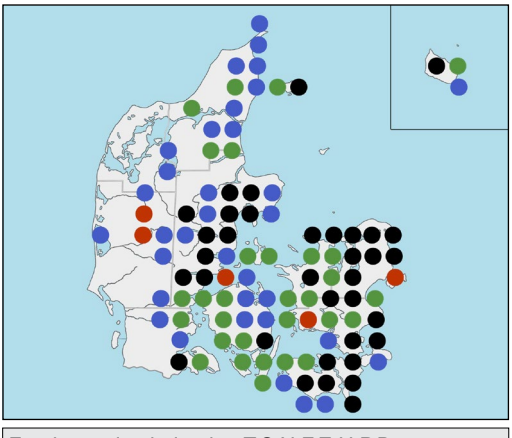

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 40,65

14. Stribetæge
Graphosoma lineatum (Linnaeus, 1758)

Stribetægen er en flot og farvestrålende bredtæge. Den er blodrød med sorte længdestriber på hoved, pronotum og scutellum. Også connexivum er rød med sorte felter. Undersiden er rød eller blegrød med store, sorte pletter. Scutellum dækker næsten hele bagkroppen. Arten varierer ikke særlig meget, men i sensommeren er den røde farve normalt gulrød eller blegrød hos de nyforvandlede individer. Efter overvintringen er dyrene karakteristisk blodrøde. Også den sorte farve kan være mere eller mindre dominerende og bliver muligvis mørkere, jo koldere klima den udvikles i. Længde: 8-12 mm. Nymferne er helt anderledes farvede end de voksne. De er gulbrune, rødbrune eller olivenbrune med mørkebrune eller sorte tegninger.

Den voksne stribetæge er meget let at kende. Den kan ikke forveksles med andre danske tæger. Nymfen kan derimod let forveksles med adskillige andre bredtægenymfer.

Stribetægen findes først og fremmet på ret frodige lokaliteter som haver, parker, enge og i skovlysninger. Den kan dog også træffes på mere tørre biotoper som ruderater og overdrev. Den lever på mange forskellige slags skærmplanter som vild kørvel (*Anthriscus sylvestris*), angelik (*Angelica sylvestris*), vild gulerod (*Daucus carota*) og skvalderkål (*Aegopodium podagraria*). I urtehaver kan den også findes på pastinak (*Pastinaca sativa*) og persille (*Petroselinum crispum*). Dyrene sidder ofte i blomsterne og suger på modne frø.

Arten overvintrer som voksen. Overvintringen finder sted om efteråret i vissen vegetation. Når dyrene kommer frem om foråret, kan man finde dem på træer og buske. Senere, når værtsplanterne blomstrer, finder man dem her. Parring og æglægning finder sted fra slutningen af maj og frem til juli. Nymferne kan findes i juli-september, og de nyforvandlede voksne tæger viser sig normalt fra august. Der er én årlig generation. Nymferne kræver meget varme hos os, og hvis sommeren er kold og regnfuld, når mange af dem ikke at gennemgå hele udviklingen, inden vinteren sætter ind. Nymferne kan ikke overleve den danske vinter, og de dør, når det bliver rigtig koldt. Efter en dårlig sæson kan antallet af voksne tæger således være ret lavt.

Stribetægen er nyindvandret her i landet. Den blev første gang registreret i 1992. Siden har den bredt sig meget og er efterhånden ret udbredt i det meste af Danmark. Der har tidligere været små lokale bestande i Sverige, og i Tyskland og Polen ekspanderede arten kraftigt mod nord i 1980'erne og nåede herfra til Danmark i begyndelsen af 1990'erne.

Findes i store dele af Mellem- og Sydeuropa, men mangler endnu i dele af Nordvesteuropa.

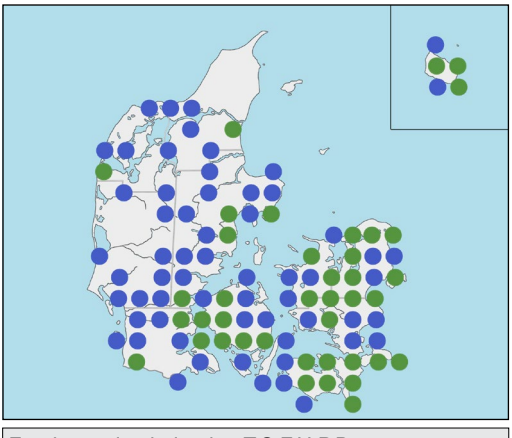

Forekomst i nabolande: T,S,F,H,P,B

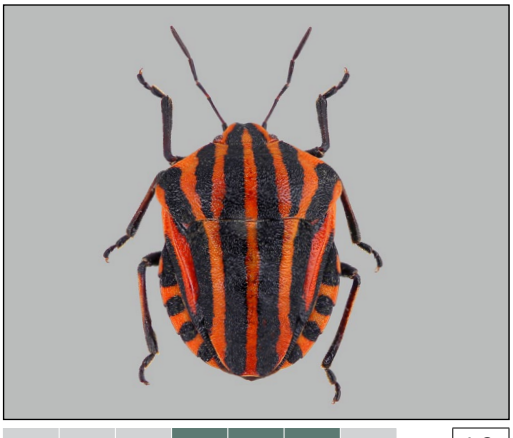

LC

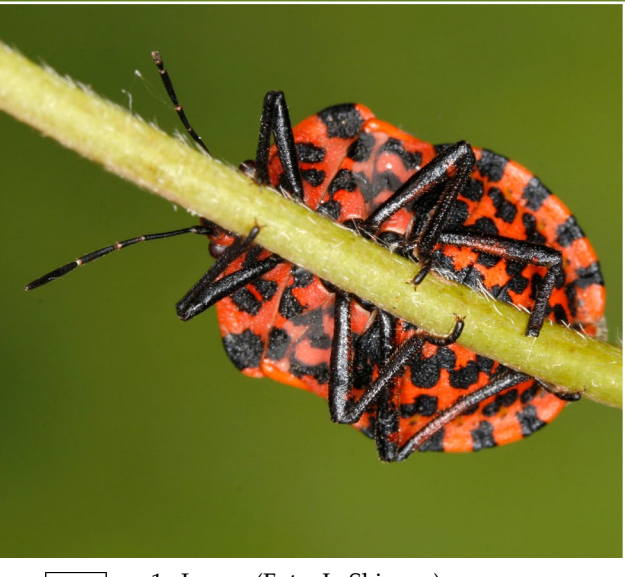

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 15,18,22,30

15. Krogtæge
Podops inunctus (Fabricius, 1775)

Krogtægen er mørkebrun eller gråbrun og tæt punkteret med tydelige, sorte punkter. Hovedet, antennerne og forreste del af pronotum er mørkere brun eller næsten sort. Fortil på pronotum findes to karakteristiske krog- eller hammerformede gevækster, som har givet arten navn. Scutellum dækker næsten hele bagkroppen og har fortil et par små, lyse pletter. Den brune farve kan være lysere eller mørkere, men ellers varierer arten ikke meget. Længde: 5-6 mm. Nymfen er brunlig – dog er oversiden af bagkroppen ofte mere rødlig med små, sorte punkteringer. Nymferne har ikke de karakteristiske krogformede gevækster forrest på pronotum – kun et par ganske små, fremadrettede spidser.

Krogtægen er forholdsvis let at kende. Den kan måske overfladisk forveksles med flere andre små, mørke tæger, men kendes let på de krogformede gevækster på pronotum. Nymfen kan minde om nymferne hos lille kranstæge (*Sciocoris cursitans*) (s. 74), stor kranstæge (*Sciocoris homalonotus*) (s. 76) og stilkøjet kranstæge (*Sciocoris macrocephalus*) (s. 78), men kan kendes på de små, fremadrettede spidser på siden af pronotum.

Levestederne er lysåbne biotoper – både tørre marker og overdrev samt fugtige enge eller andre vådområder. Den findes tit nær åer og søer eller i nærheden af kysten, hvor den muligvis lever på tagrør (*Phragmites australis*). Man kender ikke med sikkerhed de nøjagtige værtsplanter, men arten lever sandsynligvis på mange forskellige slags græsser (Poaceae). Krogtægen træffes ofte under sten eller indtørret gødning, og man har af og til set den suge på ådsler eller ekskrementer fra pattedyr.

Arten overvintrer som voksen og viser sig igen i maj-juni, hvor parring og æglægning finder sted. Hunnen lægger æggene i grupper på 6-8 stykker på forskellige græsser og urter. Nymferne kan findes fra slutningen af juni og frem til august, og den nye generation er fremme fra august. Der er én årlig generation.

Krogtægen er ikke almindelig i Danmark. Den er fundet mange steder på Øerne, men i Jylland er der kun få fund. De fleste er fra kystnære områder i de sydlige og østlige egne op til Djursland, men der er også et par fund fra Midtjylland. Artens forekomst er i reglen tegn på en god naturlokalitet.

Findes i det meste af Europa med undtagelse af det nordligste Skandinavien. Udbredelsen strækker sig videre østpå gennem den nordlige del af Asien og Sibirien.

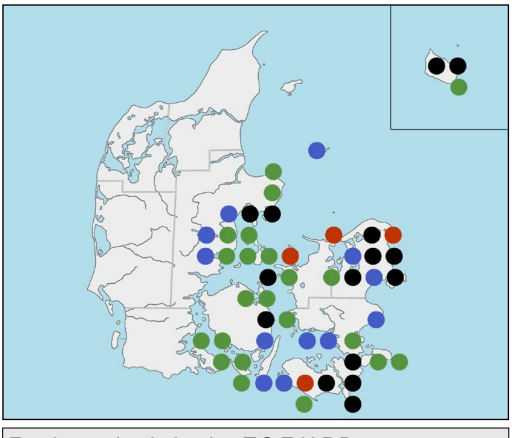

Forekomst i nabolande: T,S,E,H,P,B

NT

1	
2	3

1. Imago (Foto: T. Bantock)
2. Imago (Foto: T. Bantock)
3. Nymfe (Foto: T. Bantock)

Suppl. fotos: s. 9

16. Lille kranstæge
Sciocoris cursitans (Fabricius, 1794)

Lille kranstæge er lysebrun, gråbrun eller okkerfarvet. Hoved, pronotum og scutelleum er fint, sort punkteret og forsynet med mørkebrune eller sorte tegninger. Øjnene sidder ret tæt ind til hovedet og er ikke fremstående (se foto s. 79). Bagkropsranden er bred og veludviklet, nærmest flad og kransformet fremstående. På undersiden af bagkroppen findes to brede, mørke længdebånd og bagest – mellem de to bånd – et stor, sort plet (se foto s. 77). Farven og de mørke tegninger kan variere lidt, men ellers varierer arten ikke meget. Længde: 4-6 mm. Nymfen er lysebrun eller mørkebrun med fine, sorte punkteringer.

Lille kranstæge kan let forveksles med de to meget sjældne arter: Stor kranstæge (*Sciocoris homalonotus*) (s. 76) og stilkøjet kranstæge (*Sciocoris macrocephalus*) (s. 78). Disse to arter kan imidlertid kendes på de stilkagtigt, meget fremstående øjne (se fotos s. 79) og på bagkroppens underside, som er ensfarvet (se foto s. 77). Stor kranstæge er desuden tydeligt større.

Findes på tørre og solvarme biotoper som heder, klitter, brakmarker, overdrev, strandenge og kystskrænter. Den træffes på mange forskellige planter, især bynke (*Artemisia*), kløver (*Trifolium*) og hejrenæb (*Erodium*). Både nymferne og de voksne suger især på værtsplanternes rødder, og de opholder sig mest på jorden under værtsplanterne, hvor de kan være ret svære at finde.

De voksne tæger overvintrer og kommer frem om foråret. Parring og æglægning finder sted i maj-juni. Nymfer kan findes i perioden juni-september, og den nye generation er fremme fra august. Hunnerne kan leve længe, efter at æglægningen har fundet sted, og man kan derfor i august af og til finde "gamle" hunner sammen med individer fra den nye generation. Der er én årlig generation.

Lille kranstæge er noget lokal, men dog ret udbredt på Øerne og i Østjylland – især i områder med storebæltsklima. Der er også enkelte fund fra Midtjylland, men i Vest- og Nordjylland er den fraværende. Arten blev tidligere anset for at være temmelig sjælden, men ser for tiden ud til at være i gradvis fremgang – måske især på grund af et varmere klima. Den er ret krævende med hensyn til kvaliteten af levestederne, og dens forekomst er ofte tegn på en god naturlokalitet.

Kendt fra det meste af Europa, men mangler højt mod nord. Udbredelsen strækker sig videre mod øst gennem Asien og helt til Sibirien.

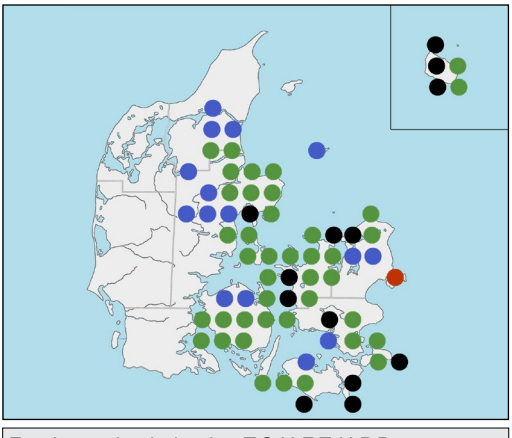

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: S. Tolsgaard)
3. Nymfe i tidligt stadie (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 77,79

17. Stor kranstæge
Sciocoris homalonotus Fieber, 1851

Stor kranstæge er brunlig i lysere eller mørkere nuancer. Hoved, pronotum og scutellum er besat med tydelige og markante punkteringer. Øjnene, som sidder bagest på hovedet, er tydeligt udstående (se foto s. 79). Bagkropsranden er bred og veludviklet, meget flad og tydeligt kransformet. Undersiden af bagkroppen er mørk. Arten varierer ikke særlig meget. Længde: 6-8 mm. Nymfen er lysebrun eller mørkebrun med fine, sorte punkteringer.

Stor kranstæge kan forveksles med vore to andre arter af kranstæger, nemlig lille kranstæge (*Sciocoris cursitans*) (s. 74) og stilkøjet kranstæge (*Sciocoris macrocephalus*) (s. 78). Lille kranstæge kendes på de to mørke længdebånd på bagkroppens underside (se foto modsatte side) og på, at øjnene ikke er udstående fra hovedet (se fotos s. 79). Hos stor kranstæge er bagkroppen mørk, og øjnene er tydeligt udstående. Stilkøjet kranstæge er også en forvekslingsmulighed, men hos denne art er øjnene endnu mere stilkede og udstående end hos stor kranstæge. Stor kranstæge er desuden større end begge de to andre kranstæger, og den er normalt også noget mørkere.

Findes især på tørre og solvarme biotoper med lav og sparsom bevoksning, men kan også træffes på mere frodige lokaliteter som skovbryn og i skovlysninger. Værtsplanterne kendes ikke med sikkerhed, men arten lever sandsynligvis på arter af hejre (*Bromus* m.fl.) og kambunke (*Koeleria*) samt mange andre græsser (Pocaeae). Både nymfer og voksne suger især på underjordiske plantedele, men det sker også, at de kan findes på selve planten. Ligesom de andre kranstæger opholder stor kranstæge sig dog mest på jorden – gemt under værtsplanterne.

Arten overvintrer som voksen. Den kommer frem om foråret, hvor parring og æglægning finder sted. Nymferne er fremme i juni-september, og den nye generation kan findes fra august-september. Der er én årlig generation.

Der er sandsynligvis tale om en nyindvandret art i Danmark. Den blev første gang fundet ved Kandestederne i Nordjylland i 1995, hvor et enkelt eksemplar blev fundet i opskyl på stranden af Rune Bygebjerg. I 2003 fandt Lars Trolle en bestand ved Svenskehavn på Bornholm. Her findes den stadig. Noget tyder på, at arten i de seneste årtier har bredt sig mod nord, og man bør lede efter den i landets sydøstlige egne.

Stor kranstæge findes i Mellem- og Sydeuropa, og udbredelsen strækker sig videre til det sydlige Rusland. I Skandinavien er arten i nyere tid fundet på enkelte, varmeprægede lokaliteter i Sverige. I Tyskland og Polen er der kun få fund, men også her synes den at være under spredning og er bl.a. fundet i opskyl ved Østersøen.

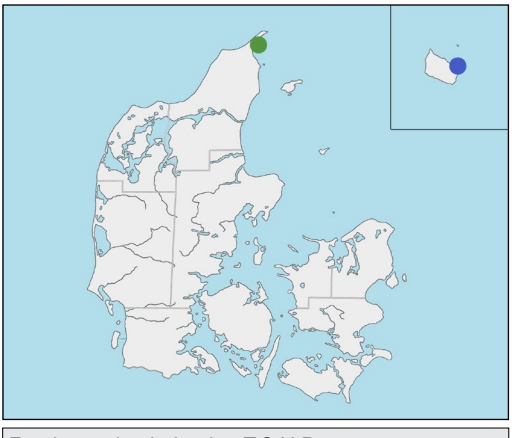

Forekomst i nabolande: T,S,H,P

NA

1	
2	3	4

1. Imago (Foto: E. Wachmann)
2. *S. cursitans* (Foto: L. Skipper)
3. *S. homalonotus* (Foto: L. Skipper)
4. *S. macrocephalus* (Foto: L. Skipper)

Se forklaring i teksten

Suppl. fotos: s. 79

18. Stilkøjet kranstæge
Sciocoris macrocephalus Fieber, 1851

Stilkøjet kranstæge er lysebrun eller okkerfarvet med tydelige sorte punkteringer på hoved, pronotum og scutellum. Øjnene, som har inspireret til artens danske navn, er karakteristisk stilkagtigt fremstående (se foto modsatte side). Bagkropsranden er bred og veludviklet, nærmest kransformet fremstående. Undersiden af bagkroppen er mørk. Arten varierer kun lidt. Længde: 5-6 mm. Nymfen er lysebrun eller mørkebrun med fine, sorte punkteringer.

Stilkøjet kranstæge kan forveksles med lille kranstæge (*Sciocoris cursitans*) (s. 74), men denne kan kendes på de to mørke længdebånd på undersiden af bagkroppen (se foto s. 77) og på øjnene, som er placeret tæt ind til hovedet (se foto modsatte side). Hos stilkøjet kranstæge er bagkroppens underside mørk, og øjnene er tydeligt stilkagtigt fremstående. Stor kranstæge (*Sciocoris homalonotus*) (s. 76) ligner også, men hos denne art er øjnene ikke helt så fremstående. Den er desuden noget større og oftest mørkere.

Levestederne er tørre og varmeprægede lokaliteter som sparsomt bevoksede strandenge og klitter. Arten lever på forskellige urter, muligvis blåmunke (*Jasione montana*), blåhat (*Knautia*) og skabiose (*Scabiosa*). Både nymferne og de voksne suger på rødderne, og de træffes som regel altid på jorden eller under bladrosetterne. Om foråret er arten også fundet på andre planter som syre (*Rumex* spp.) og forskellige græsser (Poceaee), hvor den suger på de modne frø.

Arten overvintrer som voksen, og parring og æglægning finder sted om foråret. Nymferne er fremme i juli-august, og de voksne ses i sensommeren og i det tidlige efterår. Der er én årlig generation.

Stilkøjet kranstæge er meget sjælden her i landet – muligvis forsvundet. Den blev fundet i antal ved Bøtø Strand på Falster i 1966 og 1967, men er hverken før eller siden meldt fra Danmark. Der er næppe tvivl om, at arten har haft en fast bestand i området i 1960'erne. Siden er der sket en omfattende bebyggelse og tilgroning af levestedet, og trods adskillige eftersøgninger har det ikke været muligt senere at opspore den. Stilkøjet kranstæge er en sydøstlig art, som her i landet har sin nordgrænse. Den kan muligvis dukke op igen, og man bør holde øje med den – især i de sydøstlige egne.

Udbredt i store dele af Europa, men mangler mod nord. Den findes ikke i Skandinavien, og selvom den er ret udbredt i Tyskland og Polen, er den ikke almindelig. Udbredelsen strækker sig videre østpå til Mellemøsten.

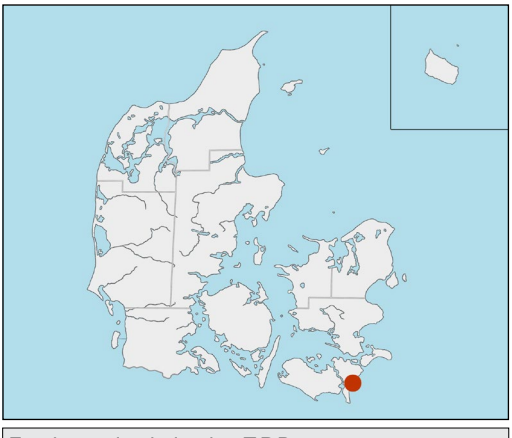

Forekomst i nabolande: T,P,B

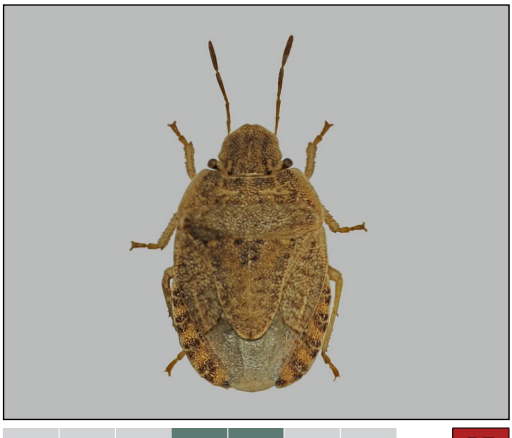

RE

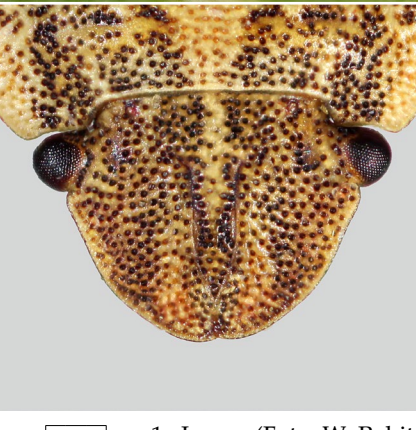

1	
2	3	4

1. Imago (Foto: W. Rabitsch)
2. *S. cursitans* (Foto: L. Skipper)
3. *S. homalonotus* (Foto: L. Skipper)
4 *S. macrocephalus* (Foto: L. Skipper)
Se forklaring i teksten

Suppl. fotos: s. 77

19. Almindelig bispetæge
Aelia acuminata (Linnaeus, 1758)

Almindelig bispetæge er gulbrun, gråbrun eller okkerfarvet med både lyse og lidt mørkere længdestriber på hoved, pronotum og scutellum. Arten er således utrolig godt kamufleret, når den sidder opret på vissent græs eller anden vegetation. Hovedet er tilspidset og trekantet set ovenfra, og det svenske navn for bispetægerne – "spetsnäsor" (spidsnæser) – er ganske træffende. Connexivum er ensfarvet lys. På mellem- og baglårenes underside findes to artskarakteristiske sorte pletter. Artens farvetegning varierer en del. Længde 8-10 mm. Nymferne er okkerfarvede med ret utydelige tegninger.

Almindelig bispetæge kan forveksles med lille bispetæge (*Aelia klugii*) (s. 82), men almindelig bispetæge kendes på de to sorte pletter på undersiden af mellem- og baglårene (se foto s. 85). Sådanne pletter findes ikke hos lille bispetæge. Lille bispetæge har desuden er mørk stribe indenfor vingernes lyse rand. Almindelig bispetæge kan også forveksles med den meget sjældne stor bispetæge (*Aelia rostrata*) (s. 84), men denne mangler også de to sorte pletter på mellem- og baglår. Stor bispetæge er desuden større end almindelig bispetæge.

Arten kan findes på mange forskellige biotoper som klit, hede, skovenge, brakmarker, græsmarker og andre dyrkede arealer. Den lever på mange forskellige slags græsser som svingel (*Festuca*), rapgræs (*Poa*), hvene (*Agrostis*), hundegræs (*Dactylis*), hejre (*Bromus* m.fl.) og flere andre, hvor den især suger på de umodne frø. I sensommeren og om efteråret flyver dyrene vidt omkring, og de kan da træffes på mange forskellige slags urter, buske og træer.

Den voksne tæge overvintrer – gerne i vissent græs eller løv under buske eller i skovbryn. Den kommer frem igen i maj, hvor parring og æglægning finder sted. Æggene lægges på værtsplanternes blade, og de placeres i to rækker med seks æg i hver. Nymferne kan findes i juni-august, og de nye voksne tæger viser sig fra juli-august. Af og til forekommer en 2. generation af små nymfer i september, men de kan dog næppe nå at udvikle sig. Der er én årlig generation.

Almindelig bispetæge er en af de mest almindelige og udbredte bredtæger i Danmark. Den er også registreret på Læsø, Anholt, Samsø og Bornholm. Man finder den gerne i antal på egnede lokaliteter, og det er en af de bredtæger, som man oftest får i ketsjeren, hvis man slagketsjer i græs og anden lav vegetation.

Arten findes i næsten hele Europa, og den mangler kun højt mod nord. Udbredelsen strækker sig østpå gennem Asien til Sibirien og Kina, og den træffes desuden i Nordafrika.

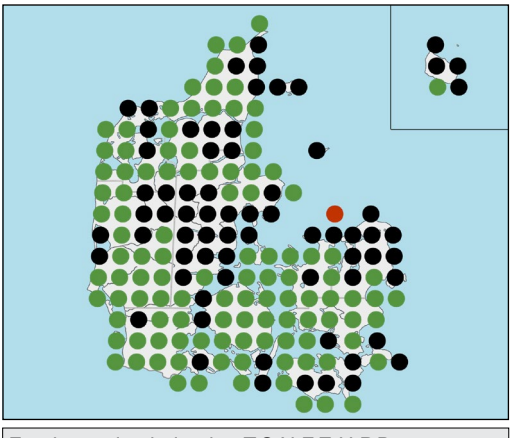

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

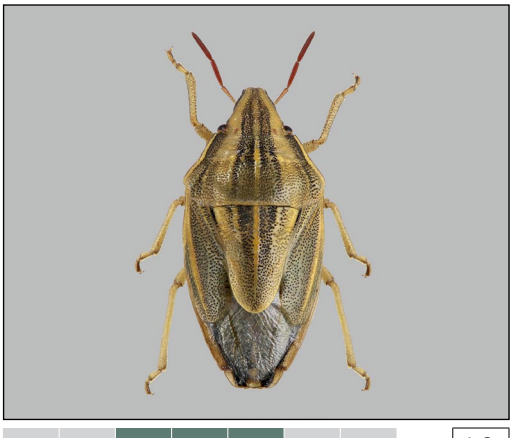

LC

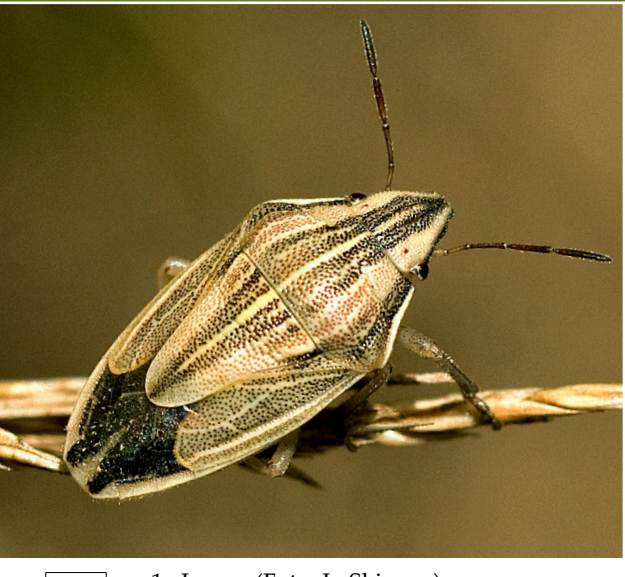

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 14,85

20. Lille bispetæge
Aelia klugii (Linnaeus, 1758)

Lille bispetæge er okkerfarvet til orangegul med to tydelige, mørke længdestriber på hoved, pronotum og scutellum. Hovedet er tilspidset og trekantet set ovenfra. Vingerne har yderst en lys stribe, og inden for denne findes en smal, sort stribe. Scutellum er ofte flot orangegul uden for de mørke længdestriber, og connexivum er ensfarvet gullig eller gulbrun. Arten virker i det hele taget mere kraftigt farvet end vore to øvrige bispetæger, men farvetegningerne kan variere en del. Længde 6-8 mm. Nymferne er okkerfarvede med tydeligt afgrænsede tegninger.

Lille bispetæge kan forveksles med almindelig bispetæge (*Aelia acuminata*) (s. 80), men almindelig bispetæge mangler den sorte stribe inden for vingens lyse rand, og almindelig bispetæge kendes desuden på de to artskarakteristiske sorte pletter, som er placeret på mellem- og baglårenes underside (se foto s. 85). Den meget sjældne stor bispetæge (*Aelia rostrata*) (s. 84) er også en forvekslingsmulighed, men denne art mangler også den sorte stribe inden for vingens lyse rand. Stor bispetæge er desuden tydeligt større end lille bispetæge.

Findes især på mager og sandet jord. Typiske levesteder er overdrev, græsmarker, strandenge samt tørre og moderat fugtige hedeområder. Værtsplanterne er forskellige græsser (Poaceae) – f.eks. fåre-svingel (*Festuca ovina*), katteskæg (*Nardus stricta*) og bølget bunke (*Deschampsia flexuosa*). Arten holder til i den lave vegetation eller på de forskellige græsser, og man finder den lettest ved at slagketsje tæt ved jordoverfladen.

Overvintringen sker som voksen tæge, og parring og æglægning foregår i maj-juni. Hunnen lægger sine æg på værtsplanternes blade – som regel i to rækker ved siden af hinanden. Nymferne kan findes fra sidst i juni til langt hen i august, og de voksne tæger er normalt fremme fra slutningen af juli eller begyndelsen af august. Der er én årlig generation.

Lille bispetæge er udbredt og ikke sjælden i Midt- og Vestjylland. Den er mere lokal i Østjylland og på Lolland-Falster og Bornholm, hvor den især findes tæt ved havet. Der er også enkelte fund fra Fyn og Sydsjælland, men arten er endnu ikke registreret i Nordvestsjælland eller Nordøstsjælland. Lille bispetæge ser ud til at være en art i fremgang her i landet, og det er ret tydeligt, at den for tiden ekspanderer mod nordøst.

Arten findes i den meste af Europa, men den forekommer ikke så højt mod nord som almindelig bispetæge. Den findes kun i det sydligste Sverige samt på Gotland, og den mangler på De britiske Øer og i Norge. Udbredelsen strækker sig østpå gennem Asien og frem til Mongoliet og Kina.

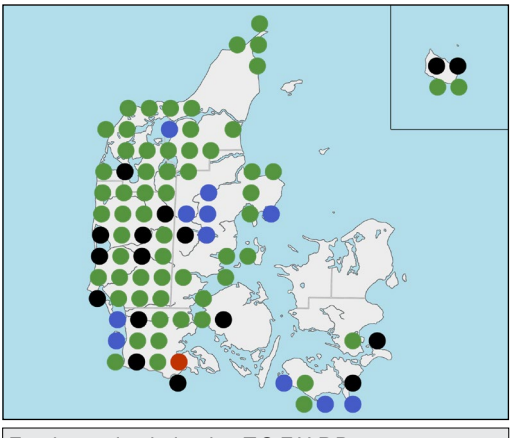

Forekomst i nabolande: T,S,F,H,P,B

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 5,41,85

21. Stor bispetæge
Aelia rostrata Boheman 1852

Stor bispetæge er okkerfarvet til orangegul med en lys midterstribe og to mere eller mindre tydelige, mørke længdestriber på hoved, pronotum og scutellum. Hovedet er tilspidset og trekantet set ovenfra. Connexivum er ensfarvet gullig eller gulbrun. Arten er godt kamufleret, når den sidder på vissent græs eller i anden lys vegetation. Den varierer en del, nogle individer er meget blege, mens andre kan være kraftigt farvede. Stor bispetæge er tydeligt større end begge vore to andre bispetæger. Længde 10-12 mm. Nymferne har samme farver og tegninger som de voksne.

Stor bispetæge kan forveksles med vore to andre bispetæger – især med almindelig bispetæge (*Aelia acuminata*) (s. 80). Almindelig bispetæge kendes dog på, at den har to sorte pletter på mellem- og baglår, disse pletter mangler hos stor bispetæge (se fotos modsatte side). Den kan også forveksles med lille bispetæge (*Aelia klugii*) (s. 82), men denne kendes på den markante, sorte stribe, som findes inden for vingens lyse rand. Stor bispetæge mangler denne sorte stribe, og den er desuden tydeligt større end de to øvrige arter.

Arten findes på solrige, tørre og sandede marker. Den lever på mange slags græsser (Poaceae), og nymferne og de voksne tæger suger især på modne frø.

Overvintrer som voksen tæge under vissent græs eller mellem visne blade. Den kommer frem om foråret, og arten foretager på denne tid ofte lange vandringer for at finde frem til marker med nyspiret korn eller anden føde. Herefter lægger hunnen sine æg gennem en lang periode, som kan vare næsten to måneder. Hun lægger æggene i små grupper på 10-12 æg, og i alt lægger hun 50-100 æg. Nymferne er fremme fra juli, og de voksne tæger kan findes fra august. I Sydeuropa og Mellemøsten kan arten have 2-3 generationer. Hos os er der sandsynligvis én årlig generation.

Stor bispetæge er kendt fra enkelte lokaliteter i de sydlige egne af landet samt et enkelt fund fra Midtjylland. Alle fund er dog mere end 50 år gamle, og arten betragtes i dag som uddød i Danmark. Da den er kendt for at foretage lange vandringer, kan den muligvis trække hertil fra sydlige og sydøstlige områder. Hvis vejrforholdene er optimale, er det derfor ikke umuligt, at stor bispetæge i perioder vil kunne etablere små bestande her i landet.

Arten er udbredt Mellem- og Sydeuropa samt i Mellemøsten. Den var tidligere kendt fra en række lokaliteter i Tyskland, og der er også gamle fund fra Sverige, men stor bispetæge regnes i dag for uddød begge steder.

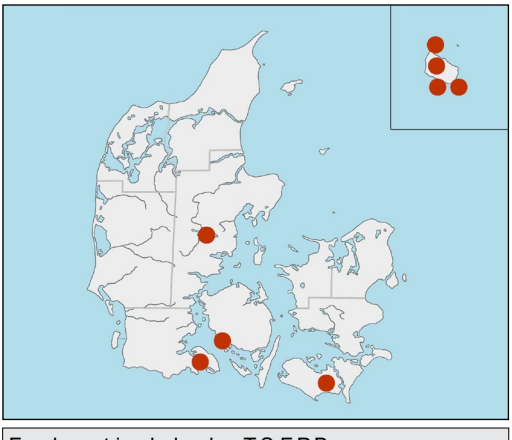

Forekomst i nabolande: T,S,F,P,B

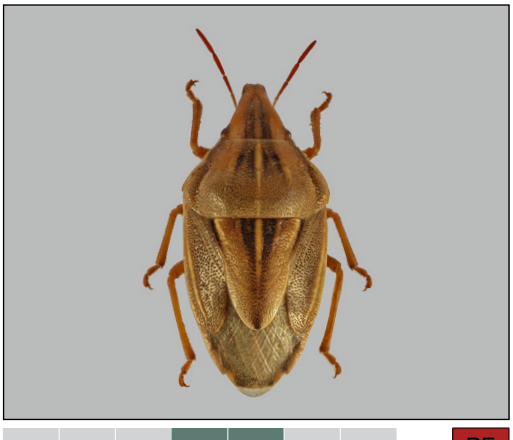

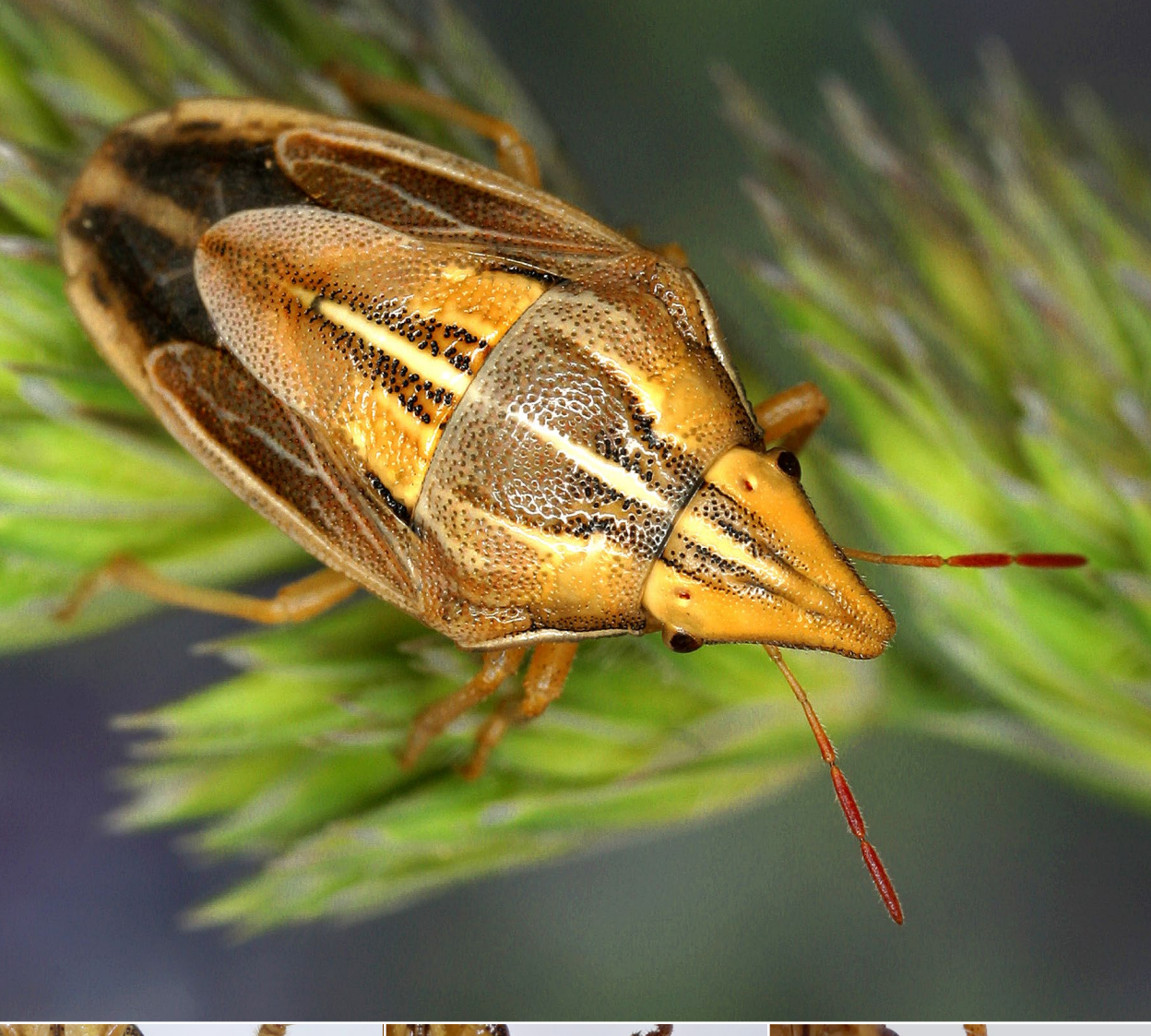

1	
2	3	4

1. Imago (Foto: E. Wachmann)
2. *A. acuminata* (Foto: L. Skipper)
3. *A. klugii* (Foto: L. Skipper)
4. *A. rostrata* (Foto: L. Skipper)

Se forklaring i teksten

22. Præstetæge
Neottiglossa pusilla (Gmelin, 1790)

Præstetæge er gråbrun eller gulbrun med markant mørk punktering og en lys midterstribe, der strækker sig fra den bageste del af hovedet gennem pronotum og scutellum. Pronotum har hvidlige siderande, og forrest på scutellum findes to små, hvide pletter. Bageste del af pronotum og scutellum er af og til lidt lysere end resten af dyret. Arten varierer noget, især kan den brune farve variere en del. Længde: 4-6 mm. Nymfen er brunlig og varierer på samme måde som den voksne tæge.

Præstetæge er ret let at kende. Den kan muligvis forveksles med gylden urtetæge (*Eysarcoris venustissimus*) (s. 88). Gylden urtetæge er dog tydeligt bredere og har et metallisk skær. Den kendes desuden på, at hovedet og forreste del af pronotum er sortfarvet og står i tydelig kontrast til del bageste del af pronotum, som er hvidgul. Præstetægen kan også overfladisk forveksles med den meget sjældne toplettet urtetæge (*Stagonomus bipunctatus*) (s. 90), som dog let kendes på de meget markante lyse pletter forrest på siden af scutellum. Krogtæge (*Podops inunctus*) (s. 72) er også en forvekslingsmulighed, men denne kendes på de krogformede gevækster forrest på pronotum.

Levestederne er især tørre lokaliteter som delvis tilgroede heder, overdrev, græsmarker og strandenge, men arten træffes også på mere frodige biotoper som krat og skovlysninger. Den lever på forskellige græsser (Poaceae), vistnok især på rapgræs (*Poa*). Præstetæge holder til i den lave vegetation, og både nymfer og voksne tæger er ret lette at slagketsje i lav vegetation.

Den voksne tæge overvintrer. Parring og æglægning finder sted i slutningen af maj og begyndelsen af juni. Hunnen lægger æggene på værtsplanternes blade, og hun placerer normalt æggene i to uregelmæssige rækker med i alt ca. 10 æg. Nymferne er fremme fra midten af juni og kan herefter findes frem til september. De voksne tæger er fremme fra begyndelsen af august, og især i første halvdel af august får man ofte både store nymfer og voksne tæger i ketsjeren. Der er én årlig generation.

Præstetæge er udbredt og temmelig almindelig i hele landet, men den kan være noget lokal. Den er fundet på Læsø, Anholt og Bornholm, men er endnu ikke registreret på Samsø. Dens tilstedeværelse er ofte tegn på en god naturlokalitet.

Udbredelsen dækker hele Europa – bortset fra de nordligste egne – og strækker sig østpå gennem Asien til Kina. Arten findes også i Nordafrika.

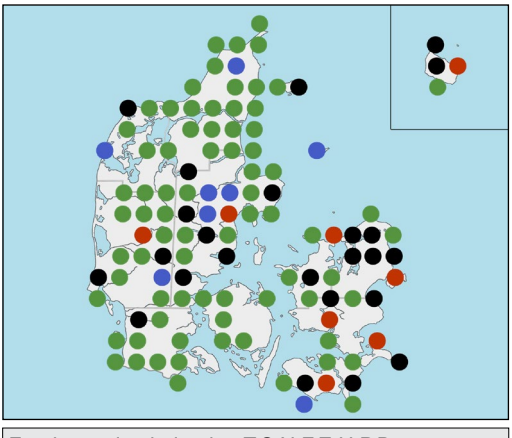

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: O.F. Nielsen)

23. Gylden urtetæge

Eysarcoris venustissimus (Schrank, 1776)

Syn: ***Eysarcoris fabricii*** **Kirkaldy, 1904**

Gylden urtetæge er overvejende olivenfarvet med små, mørke punkteringer, og kroppen er bred og ret kompakt. Hoved, forreste del af pronotum og en markant trekant forrest på scutellum er metallisk violet, grønlig eller sort og står i tydelig kontrast til den midterste og ofte bageste del af pronotum, som er lys eller helt hvid. Connexivum er hvid med sorte pletter. De metalliske tegninger varierer en del, men er dog normalt altid tydelige. Længde: 4-6 mm. Hos nymfen er hoved, pronotum og vingeanlæg mørke, bagkroppen lys olivenfarvet eller gullig eller grønlig med sorte tegninger.

Gylden urtetæge kan forveksles med præstetæge (*Neottiglossa pusilla*) (s. 86), som dog mangler de metalfarvede partier på hoved, forkrop og scutellum, og som også har et forholdsvis større hoved. Præstetæge er også mere oval og langstrakt end gylden urtetæge, som er kort og bred. Gylden urtetæge kan desuden forveksles med toplettet urtetæge (*Stagonomus bipunctatus*) (s. 90), som dog også mangler metalfarver, og som har to tydelige hvide pletter forrest på scutellum.

Findes i lune skovlysninger, grøftekanter, haver og parker, og man træffer den ofte på ret fugtige, delvis skyggede lokaliteter. Gylden urtetæge lever især på skov-galtetand (*Stachys sylvatica*) og andre arter i læbeblomstfamilien (Lamiaceae), og både nymferne og de voksne tæger ernærer sig af værtsplanternes frø.

Arten overvintrer som voksen tæge, og den kommer frem ret sent på foråret. Parring og æglægning finder sted i slutningen af juni, og de første nymfer kan ses fra slutningen af juli. Nymferne danner små kolonier omkring værtsplanterne, og man kan finde nymfer til langt hen i september. De voksne tæger er fremme fra august og kan normalt findes frem til oktober. Der er én årlig generation.

Gylden urtetæge er en sydlig art, som tidligere blev betragtet som temmelig sjælden her i landet. For år tilbage fandtes den kun i det sydøstlige Danmark, men i dag er den ret udbredt på Øerne og i det sydøstlige Jylland. De senere år er den også fundet flere steder i Midtjylland, og det ser ud til, at den gradvist breder sig mod nordvest. Selvom arten således tilsyneladende er i fremgang, må den dog stadig betragtes som lokal og ikke almindelig.

Udbredelsen dækker store dele af Europa, men arten mangler mod nord. Den findes i det sydlige England, men er ikke kendt fra Norge, Sverige eller Finland. Gylden urtetæge har således sine nordligste bestande her i landet. Den findes desuden i Nordafrika og videre østpå gennem Asien til Sibirien.

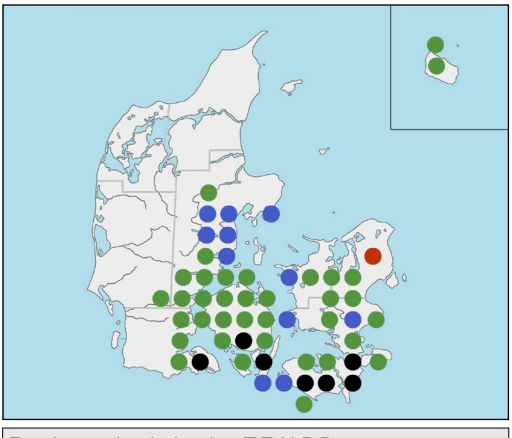

Forekomst i nabolande: T,E,H,P,B

LC

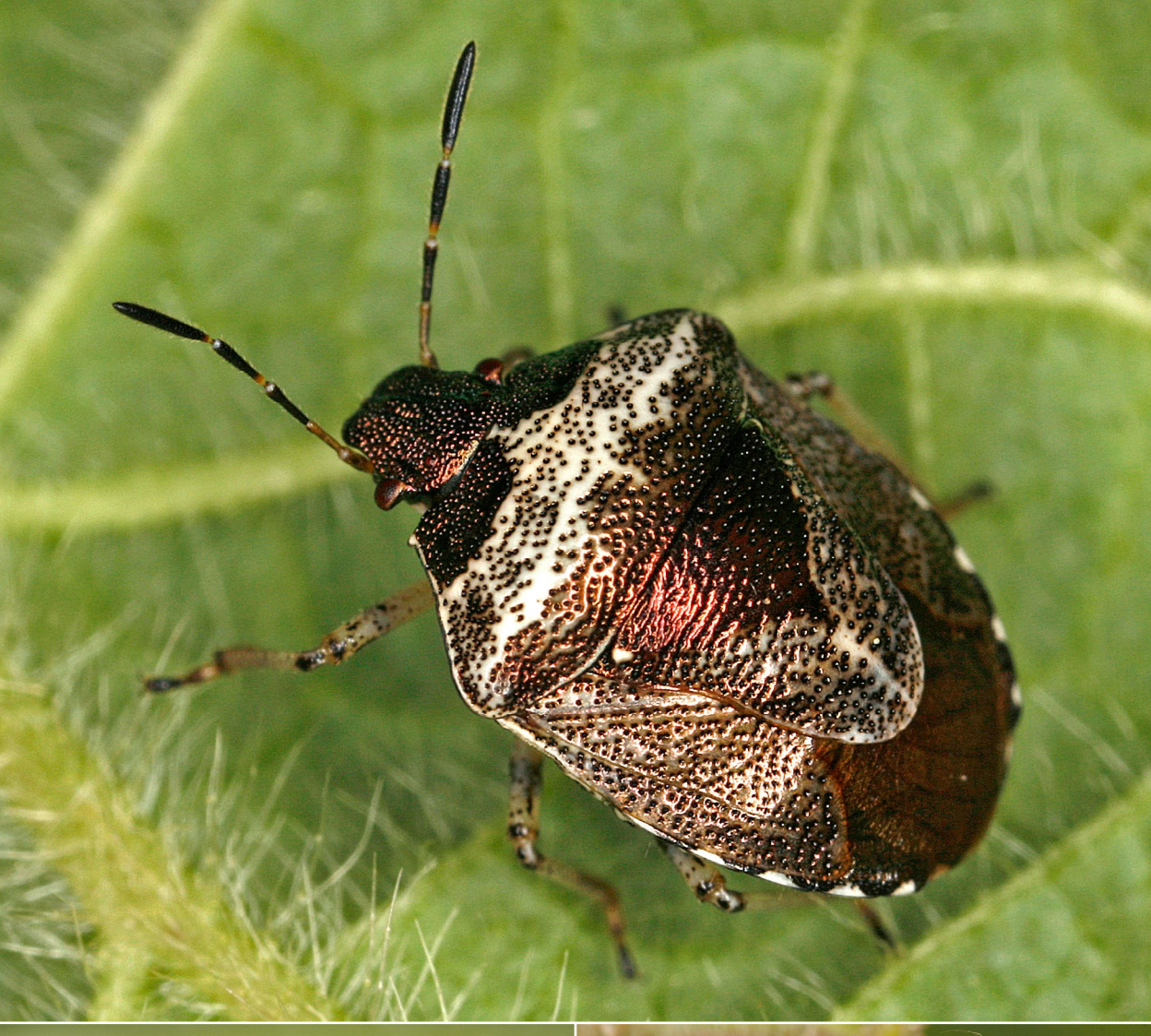

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 9

24. Toplettet urtetæge

Stagonomus bipunctatus (Linnaeus, 1758)

Syn: *Stagonomus pusillus* (Herrich-Schaeffer, 1833)

Toplettet urtetæge er en lille, kort og bred tæge. Den er overvejende rødbrun til brun – af og til næsten sort. Den forreste del af vingernes yderkanter er hvide eller gulhvide, og forrest på scutellum findes to markante lyse pletter. Også den bageste afrundede del af scutellum har en lys kant. Hele dyret er ret groft punkteret, og connexivum er hvid med ganske små, mørke pletter. Arten farve varierer noget. Længde: 5-6 mm. Nymfen er normalt lysere brun end den voksne tæge.

Toplettet urtetæge kan overfladisk forveksles med gylden urtetæge (*Eysarcoris venustissimus*) (s. 88) og præstetæge (*Neottiglossa pusilla*) (s. 86), men kendes fra begge disse arter ved hjælp af de markante lyse pletter forrest på scutellum. Toplettet urtetæge mangler desuden de metalfarvede partier, som ses hos gylden urtetæge.

Her i landet findes toplettet urtetæge på soleksponeret, sparsomt bevokset eller næsten nøgen morbund i løvskove. Man finder den som regel under gamle bøgetræer, hvor artens værtsplanter vokser. Den træffes først og fremmest på læge-ærenpris (*Veronica officinalis*), men kan muligvis også findes på andre arter i maskeblomstfamilien (Scrophulariaceae). Både nymfer og voksne tæger træffes ofte på undersiden af værtsplanternes blade.

De voksne tæger overvintrer under vissent plantemateriale eller under mos. Dyrene kommer frem om foråret, og parring og æglægning finder sted fra midten af maj og frem til midten af juni. Nymferne kan træffes fra juli og frem til september, og de nye voksne tæger kan ses fra begyndelsen af august. På denne tid er mange af de overvintrende tæger stadig i live, og man kan således møde både gamle og helt nyforvandlede voksne tæger på samme tid og sted. Langt de fleste danske fund er fra juni og august. Der er én årlig generation.

Toplettet urtetæge er meget sjælden i Danmark. Der er ældre fund fra Nordsjælland og Bornholm, men i nyere tid er arten indtil for nylig kun fundet på enkelte lokaliteter på Midtsjælland og Lolland-Falster. Ganske uventet blev et enkelt eksemplar fundet ved Skagen Klitplantage i 2015 (L. Skipper). Hvorvidt der er tale om en lokal bestand eller om et enkelt individ er blæst hertil fra Sverige vides endnu ikke. Arten er rødlistet som kritisk truet, da de få tilbageværende levesteder er små, og flere af dem er i fare for at gro til eller blive ryddet til fordel for nyplantninger.

Arten er udbredt i store dele af Europa fra det sydlige Skandinavien til Middelhavet. Den findes i det sydlige Norge og hist og her i Sydsverige, men den er meget lokalt forekommende. Arten er rødlistet i såvel Norge som Sverige.

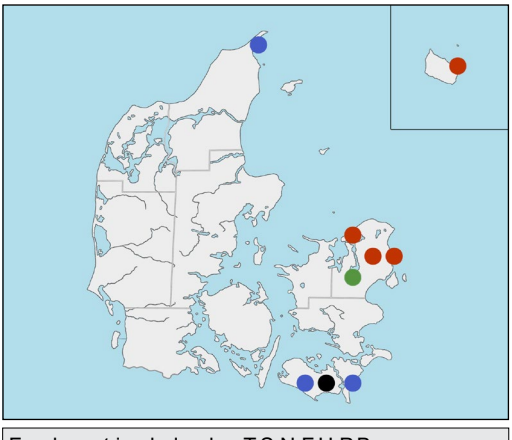

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,H,P,B

CR

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imagines (Foto: W. Rabitsch)
3. Læge-ærenpris (*Veronica officinalis*) (Foto: L. Skipper)

25. Lille bærtæge

Peribalus strictus (Fabricius, 1803)

Syn: *Holcostethus vernalis* (Wolff, 1804); *Holcostethus strictus vernalis* **(Wolff, 1804)**

Lille bærtæge er gråbrun, rødbrun eller mørk olivengrøn med fine, tætte punkteringer. Antennerne er meget karakteristiske. De inderste antenneled er skinnende rødbrune eller orangerøde, fjerde og femte led orangerøde og sorte. Pronotums siderande er hvide eller gulhvide, og scutellums brede og afrundede spids er ligeledes lys. Connexivum er sort med hvide eller orangegule pletter. Arten varierer en del med hensyn til farven på pronotum og dækvingerne. Længde: 8-10,5 mm. Nymfen er mørkebrun med rødlig bagkrop.

Lille bærtæge er ret let at kende. Den kan overfladisk minde om almindelig bærtæge (*Dolycoris baccarum*) (s. 104), men antennerne har helt forskellig farvetegning hos de to arter. Hos lille bærtæger er antennerne orangerøde og sorte, hos almindelig bærtæge er alle antenneled sorte og gulhvide. Lille bærtæge har desuden hvide eller hvidgule siderande på pronotum, hos almindelig bærtæge har pronotums siderande samme farve som resten af pronotum.

Levestederne er især hedeagtige områder, lysåbne krat og skovlysninger med rig urte- og buskvegetation. Arten suger på frø og frugter fra mange forskellige slags urter. Den findes på arter i kurvblomstfamilien (Asteraceae), ærteblomstfamilien (Fabaceae) og skærmplantefamilien (Apiaceae), men måske især på blåbær (*Vaccinium myrtillus*) og hindbær (*Rubus idaeus*). Hvis man spiser bær fra planter, hvor lille bærtæge har været på færde, kan man ofte opleve den ubehagelige og irriterende smag og duft, som tægen har afsat med sine stinkkirtler.

Arten overvintrer som voksen tæge. Den kommer frem hen på foråret, og parring og æglægning sker normalt i maj-juni. Nymferne kommer frem i juni og kan findes helt hen i september. Den nye generation ses fra midten af august, og dyrene kan nu findes til hen i november. Hvis vejret er meget mildt, kan man også træffe arten i løbet af vinteren. Der er én årlig generation.

Lille bærtæge er udbredt i det meste af landet, men den er ret lokal. Der er ikke ret mange fund fra den sydvestlige del af Jylland, men den er fundet i alle danske distrikter. Den kendes fra Læsø og Bornholm, men hverken fra Anholt eller Samsø. Hvis man finder arten, er det i reglen tegn på, at man befinder sig på en god naturlokalitet.

Findes i det meste af Europa, bortset fra de nordligste egne. Udbredelsen strækker sig videre østpå gennem Asien til Sibirien og det nordlige Kina. Arten findes også i Japan.

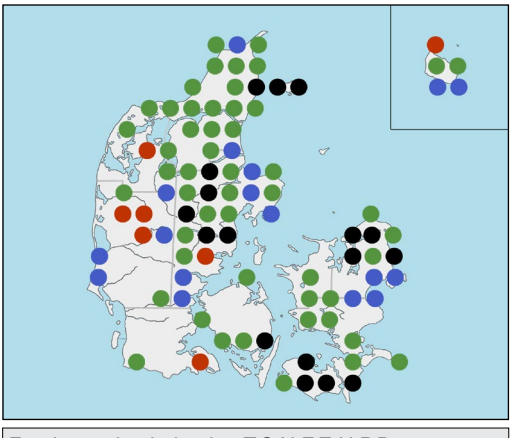

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

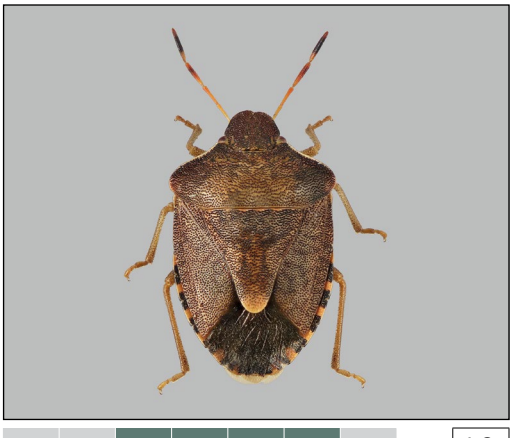

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

26. Grøn bredtæge
Palomena prasina (Linnaeus, 1761)

Grøn bredtæge, som er én af vore største og mest almindelige bredtæger, er ensfarvet græsgrøn – både på oversiden og undersiden. Antennerne er tydeligt tofarvede, de inderste led er lyse, de yderste led overvejende mørke. I løbet af efteråret skifter arten farve og bliver mere olivengrøn eller gulgrøn, og når den går til overvintring, er den brun eller skinnende rødbrun. Om foråret – efter overvintringen – er den atter grøn. Den afpasser således sit udseende efter årstidens farver, sådan at den hele tiden er godt kamufleret. Udover at arten skifter farve efter årstiden, varierer den stort set ikke. Længde: 11-14 mm. Nymfen er grøn eller sort og grøn.

Grøn bredtæge kan især forveksles med gyvelbredtæge (*Piezodorus lituratus*) (s. 106), som også er brun om vinteren og grøn om foråret. Gyvelbredtæge har imidlertid ensfarvede antenner, hvor grøn bredtæge har tofarvede antenner. Det mest sikre kendetegn er dog, at gyvelbredtæge på undersiden af andet bagkropsled har en fremadrettet torn, som strækker sig frem til de mellemste ben. Enebærbredtæge (*Chlorochroa juniperina*) (s. 96) og fyrrebredtæge (*Chlorochroa pinicola*) (s. 98), som også optræder i grønne og brune farveformer, kan ligeledes minde om grøn bredtæge. Disse arter kendes dog let på, at scutellums spids og pronotums siderande er tydeligt hvide eller gulhvide.

Findes på mange forskellige biotoper med urter, buske og træer. Den træffes i krat, skovbryn, haver, parker og mange andre steder. De små nymfer suger især på blade og knopper. De store nymfer og de voksne tæger på modne frø og frugter. Værtsplanterne er forskellige løvtræer, buske og urter som arter i skærmplantefamilien (Apiaceae), nælde (*Urtica*), hindbær (*Rubus idaeus*) og brombær (*Rubus* spp.). Arten optræder ofte i haver, hvor den kan efterlade hindbær og andre frugter med en irriterende og ubehagelig smag, efter at dens stinkkirtler har været i brug.

Den voksne tæge overvintrer i skovbryn og buskads under tørt løv eller anden vissen vegetation. Parring og æglægning foregår om foråret, og man kan træffe nymfer fra juni og helt hen til oktober. Den nye generation er fremme fra slutningen af juli, og man kan således ofte finde nymfer og voksne tæger sammen, hvis man leder i sensommeren. Arten er registreret i alle årets måneder her i landet. Der er én årlig generation.

Grøn bredtæge er udbredt og meget almindelig i det meste af Danmark. Den er noget lokal i Vestjylland, men her er den efterhånden også fundet en del steder. Der er også kendt fra Læsø, Anholt, Samsø og Bornholm.

Udbredelsen dækker det meste af Europa, Nordafrika og videre østpå til Centralasien.

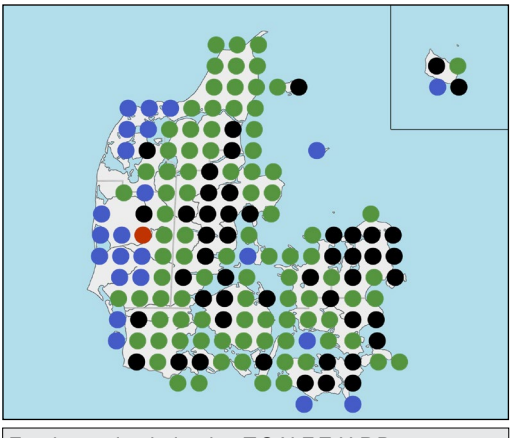

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

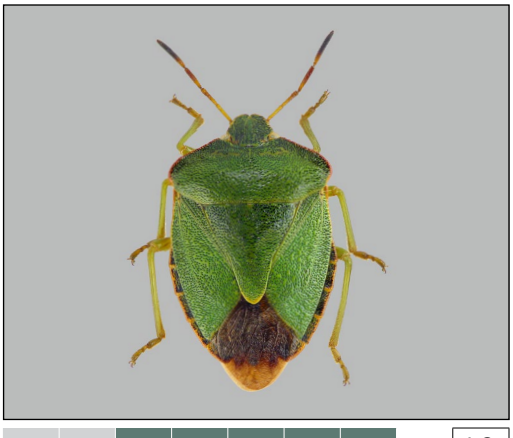

LC

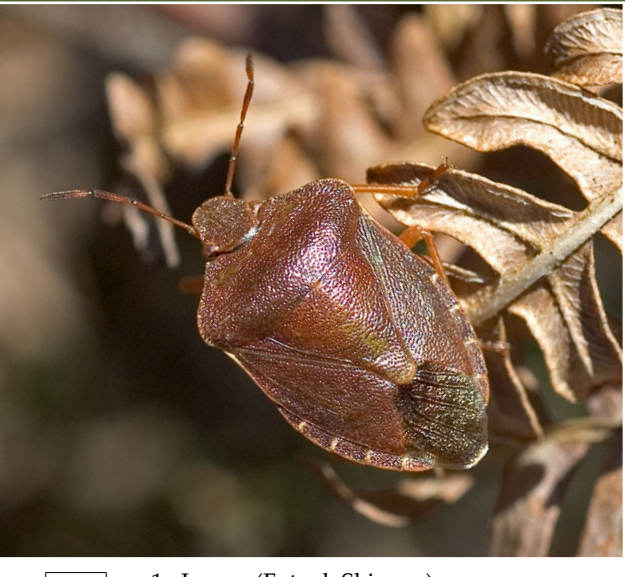

1	
2	3

1. Imago (Foto: l. Skipper)
2. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
3. Nymfe (Foto: O.F. Nielsen)

Suppl. fotos: s. 9,16,17,24,25

27. Enebærbredtæge
Chlorochroa juniperina (Linnaeus, 1758)

Enebærbredtæge er skinnende grøn – både på oversiden og undersiden. Antennerne er tofarvede. De to inderste led er grønne, de tre yderste sorte. En plet bagest på scutellum, pronotums siderande, forreste del af vingekanterne samt connexivum er hvide eller hvidgule. Sidst på efteråret og om vinteren ændrer tægerne farve og bliver brune, for så atter at skifte til den grønne farve igen, når det bliver forår. Bortset fra farveskiftet mellem grøn og brun varierer arten ikke meget. Længde: 9-12 mm. Nymfen er grågrøn eller brunlig med et violet skær.

Enebærbredtæge kan først og fremmest forveksles med fyrrebredtæge (*Chlorochroa pinicola*) (s. 98) – især i den brune vinterform. De to arter adskilles dog sikkert ved hjælp af sugesnablens længde. Hos enebærbredtæge når sugesnablen tilbage til bagbenene, hos fyrrebredtæge strækker den sig helt tilbage til undersiden af tredje bagkropsled. Enebærbredtæge kan desuden overfladisk forveksles med grøn bredtæge (*Palomena prasina*) (s. 94) og gyvelbredtæge (P*iezodorus lituratus*) (s. 106). Begge arter, som også optræder i grønne og brune former, mangler dog den markante, lyse plet bagest på scutellum.

Findes på heder og hedeagtige biotoper med enebær (*Juniperus*) og revling (*Empetrum nigrum*). Både nymferne og de voksne tæger suger på værtsplanternes bær. Det betyder, at man skal lede efter arten på hunplanterne, hvor bærrene findes. Dyrene findes således kun sjældent og helt tilfældigt på de bærløse hanplanter. Enebærbredtæge kan findes både ret højt oppe i enebærbuskene og tæt ved jorden på de lave revlingbuske. Arten er godt kamufleret på begge sine værtsplanter, og den kan være særdeles vanskelig at kigge ud.

Overvintrer som voksen i tørre nåle og anden vegetation under enebærbuskene. Hvis vejret er varmt og solrigt, kan dyrene være fremme allerede i marts, og de kan nu findes frem til juli. Parring og æglægning finder sted i maj-juni, og hunnen lægger sine æg på både bær og nåle. Nymfer kan træffes fra juni og frem til august, og de voksne tæger viser sig fra slutningen af august. De kan nu findes til langt hen på efteråret. Der er én årlig generation.

Enebærbredtæge er ret udbredt i de sandede egne i Jylland, men den er ikke almindelig. På Øerne er den sjælden og meget lokal, og her findes den især på kystnære lokaliteter. Den er kendt fra Læsø, Anholt, Samsø og Bornholm.

Udbredt i store dele af Europa fra det nordligste Skandinavien til Middelhavet samt i Nordafrika. Udbredelsen strækker sig videre østpå gennem det nordlige Asien til Sibirien, og arten er også kendt fra Nordamerika.

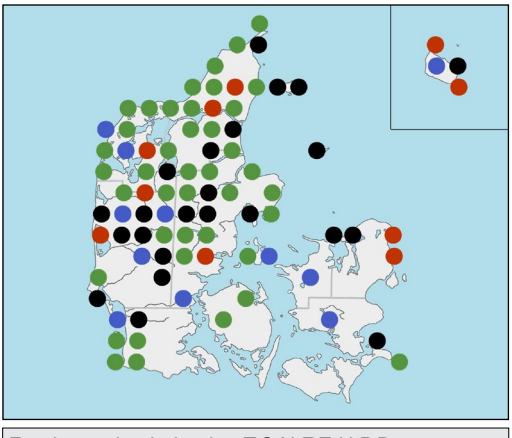

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

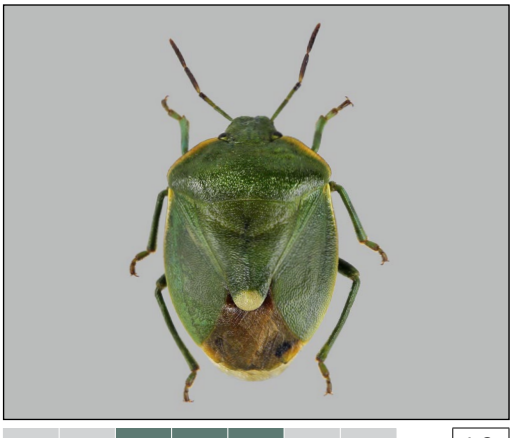

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
3. Nymfe (Foto: S. Tolsgaard)

28. Fyrrebredtæge
Chlorochroa pinicola (Mulsant & Rey, 1852)

Fyrrebredtæge er brun eller olivengrøn med fine, mørke punkteringer. Inderste antenneled er grønligt, de yderste sorte. Pronotums siderande, forreste del af vingekanterne, en plet bagest på scutellum samt connexivum er hvide eller hvidgule. I forbindelse med overvintringen ændrer dyrene farve og bliver mørkebrune. Hen på foråret bliver de atter brune eller olivengrønne. Bortset fra farveskiftet fra grønligt til brun varierer arten ikke ret meget. Længde: 11-13 mm. Nymfer er grågrønne eller skinnende sorte.

Fyrrebredtæge kan især forveksles med enebærbredtæge (*Chlorochroa juniperina*) (s. 96), som dog har en varmere grøn farve om sommeren. Om efteråret og vinteren, hvor dyrene er brune, er det imidlertid ikke let at se forskel. Fyrrebredtæge kendes dog sikkert på, at den har en tydeligt længere sugesnabel end enebærbredtæge. Hos fyrrebredtæge strækker sugesnablen sig tilbage til undersiden af det tredje bagkropsled. Hos enebærbredtæge når sugesnablen kun til bagbenene, som er placeret på det tredje forkropsled. Fyrrebredtæge kan muligvis også forveksles med grøn bredtæge (*Palomena prasina*) (s. 94) og gyvelbredtæge (*Piezodorus lituratus*) (s. 106), som dog begge mangler den lyse plet bagest på scutellum.

Levestederne er fyrreskove og lysåbne blandingskove samt hedeområder med spredte, gamle fyrretræer. Arten lever især på skov-fyr (*Pinus sylvestris*). Små nymfer suger på friske skud, de store nymfer og de voksne tæger på de umodne kogler. Fyrrebredtæge holder til oppe i træerne, men kan bankes ned. Om efteråret sidder dyrene af og til og soler sig på træstammer eller på sydvendte plankeværk.

Den voksne tæge overvintrer mellem fyrrenåle og anden vegetation under fyrretræerne. Parring og æglægning finder sted fra slutningen af april, og hunnen lægger sine æg på fyrrenåle og små kviste. Nymferne kan findes fra juni til september. De nye voksne tæger er fremme fra midten af august og kan nu findes frem til begyndelsen af november. Der er én årlig generation.

Fyrrebredtæge er ret udbredt, men den er lokal og ikke almindelig. Dog ser det ud til, at den er under udbredelse. Den findes især i de sandede egne i Jylland, på Øerne er den sjælden. De fleste danske fund er gjort på kystnære lokaliteter, men der er også adskillige registreringer fra Midtjylland. Arten er også kendt fra Læsø, Anholt, Samsø og Bornholm.

Findes i store dele af Europa fra det midterste Skandinavien og sydpå til den nordlige del af Middelhavet.

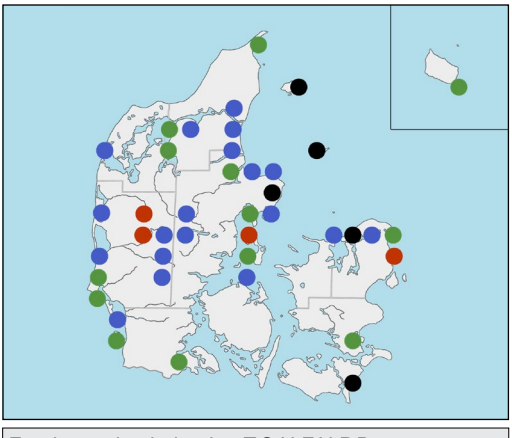

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,H,P,B

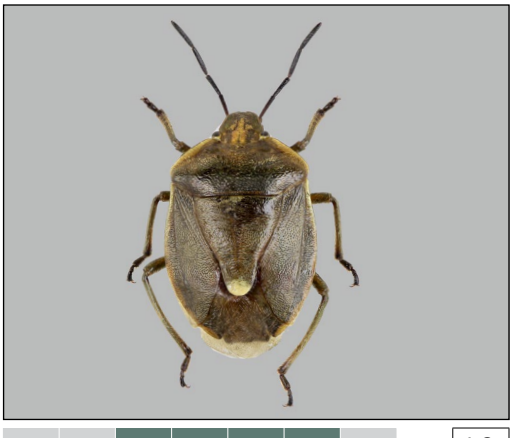

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

29. Glat bredtæge
Carpocoris fuscispinus (Boheman, 1851)

Glat bredtæge er okkerfarvet, gråbrun, rødbrun eller olivengrøn – af og til med rødlige dækvinger. Pronotums siderande er sorte, spidse og udstående. Forrest på pronotum – lige bag hovedet – findes ofte fire mere eller mindre uklare, sorte striber. Antennerne er sorte. Bagkropsranden er bred, og connexivum er gul eller brun med mørke tegninger. Arten varierer med hensyn til farvetegningen, men ellers ikke. Længde: 11-14 mm. Nymfen er mørkebrun og okkergul.

Glat bredtæge kan især forveksles med purpurbredtæge (*Carpocoris purpureipennis*) (s. 102). Hos denne art er pronotums siderande dog afrundede og ikke så udstående og spidse, og randen af pronotum nedenfor spidsen er konveks - i modsætning til glat bredtæge, hvor den er konkav. Hos glat bredtæge er afstanden fra pronotums yderste kant ind til vingekanten ca. den samme som afstanden fra vingekanten ind til scutellum. Hos purpurbredtæge er afstanden fra pronotums yderste kant ind til vingekanten meget mindre end afstanden fra vingekanten og ind til scutellum (se fotos modsatte side). Glat bredtæge kan også minde om almindelig bærtæge (*Dolycoris baccarum*) (s. 104) og kustodetæge (*Arma custos*) (s. 120), men disse arter har tofarvede antenner. Glat bredtæge har ensfarvede, sorte antenner.

Levestederne er især tørre, solvarme overdrev og sydvendte havskrænter. Arten lever på mange forskellige slags planter bl.a. arter i kurvblomstfamilien (Asteraceae). Om foråret, når de voksne tæger kommer frem efter overvintringen, kan man også træffe dem på forskellige løvtræer.

De voksne tæger overvintrer som regel i hegn eller skovbryn under tørt løv eller i græstuer. Parring og æglægning finder sted i maj-juni. Hunnen lægger sine æg i små grupper med ca. 14-15 æg i hver på værtsplanternes. Nymferne er fremme fra slutningen af juli og kan findes til hen i september. Den nye generation er på vingerne fra midten af august. Der er én årlig generation.

Glat bredtæge er sjælden hos os. Den synes at have stabile populationer på Bornholm og Møns Klint. Der er dog også spredte fund fra andre lokaliteter i det sydlige Danmark og en række fund skyldes muligvis trækkende individer. Glat bredtæge er udbredt syd for Østersøen, og noget kunne tyde på, at den i disse år breder sig mod nord på grund af det mildere klima. Man bør holde øje med den i perioder med varme og sydøstlig vind.

Arten findes i store dele af Europa, men mangler mod nord. Den findes ikke i Norge, men kendes fra det sydlige Sverige, hvor den i disse år ser ud til at brede sig. Udbredelsen strækker sig østpå gennem Asien til det sydlige Sibirien.

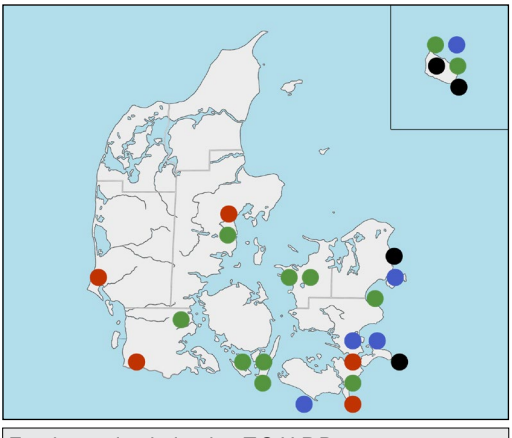

Forekomst i nabolande: T,S,H,P,B

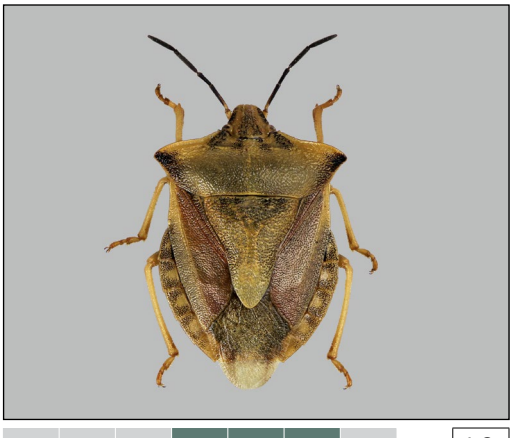

LC

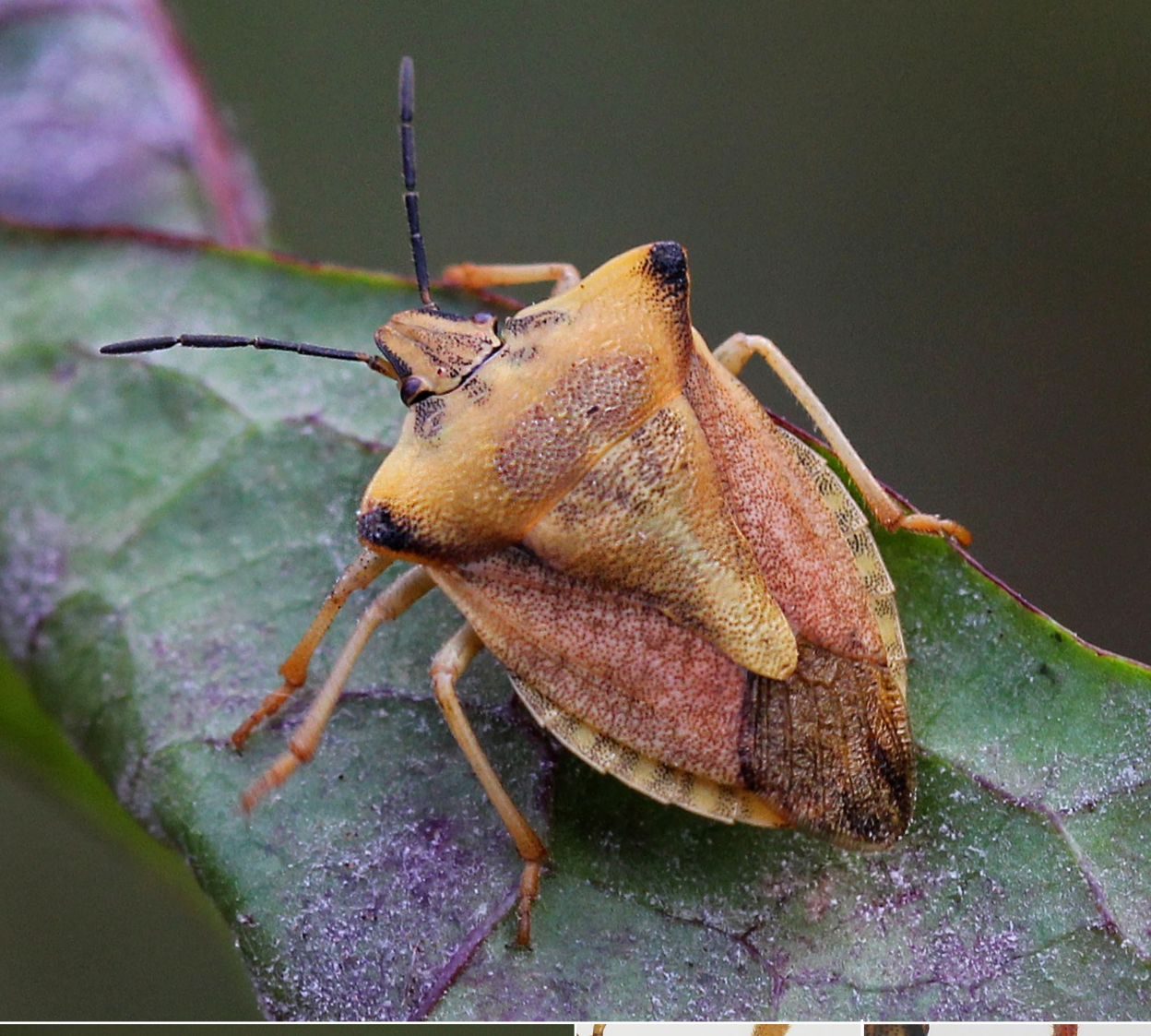

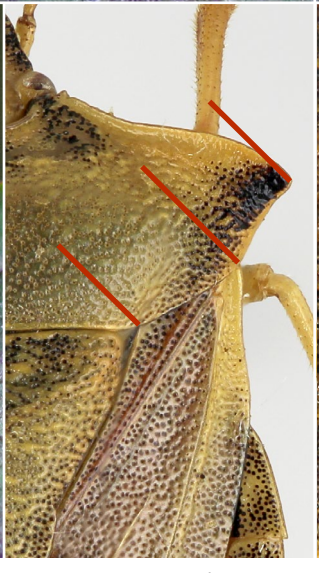

1	
2	3	4

1. Imago (Foto: M. Top-Jensen)
2. Imago (Foto: M. Top-Jensen)
3. *Carpocoris fuscispinus* (Foto: L. Skipper)
4. *Carpocoris purpureipennis* (Foto: L. Skipper)
Se forklaring i teksten

Suppl. fotos: s. 9

30. Purpurbredtæge
Carpocoris purpureipennis (De Geer, 1773)

Purpurbredtæge er okkerfarvet, rødbrun, olivengrøn eller gråbrun – og ofte karminrød på dækvingerne. Pronotums siderande er noget udstående, men afrundede. Antennerne er sorte. Bagkropsranden er bred og veludviklet, og connexivum er gul eller brun med mørke tegninger. Arten varierer temmelig meget med hensyn til farven. Længde: 11-13 mm. Nymfen er mørkebrun og okkergul – ofte med hvide længdestriber.

Purpurbredtæge kan let forveksles med glat bredtæge (*Carpocoris fuscispinus*) (s. 100), som dog har spidse og mere udstående rande på pronotum. Hos purpurbredtæge er afstanden fra pronotums yderste kant ind til vingekanten meget mindre end afstanden fra vingekanten og ind til scutellum. Hos glat bredtæge er afstanden fra pronotums yderste kant ind til vingekanten ca. den samme som afstanden fra vingekanten ind til scutellum (se fotos s. 101). Purpurbredtæge kan også forveksles med almindelig bærtæge (*Dolycoris baccarum*) (s. 104) og kustodetæge (*Arma custos*) (s. 120), men begge disse arter har tydeligt tofarvede antenner. Purpurbredtæge har ensfarvede, sorte antenner.

Levestederne er varmeprægede overdrev, tørre brakmarker og sydvendte havskrænter. På Bornholm findes arten desuden på klippekyster med en rig vegetation af blomster, græsser og buske. Både nymferne og de voksne sidder i blomsterne og suger på frø fra mange forskellige slags urter – især arter i kurvblomstfamilien (Asteraceae).

Arten overvintrer som voksen tæge og kommer frem igen i maj. Parring og æglægning sker fra midten af maj, og hunnen lægger sine æg i små grupper på de forskellige værtsplanter. Nymfer kan findes fra juni til september, og de nye voksne tæger er fremme fra midten af august. De overvintrende voksne tæger lever ret længe, og arten kan derfor findes jævnt i hele perioden fra maj til slutningen af september. Der er én årlig generation.

Purpurbredtæge blev første gang fundet her i landet i 1997, hvor arten blev registreret på Bornholm og Møn. Der er desuden enkelte nye fund fra Midtjylland, men ellers optræder arten nok overvejende som en sjælden migrant fra sydøst.

Kendes i store dele af Europa fra det sydlige Skandinavien til landene ved Middelhavet. Den mangler i de nordvestligste egne, men er dog for nylig fundet på De britiske Øer. Purpurbredtæge findes i det sydlige Sverige, hvor den især er almindelig mod øst. Udbredelsen strækker sig videre mod øst til Sibirien og Kina.

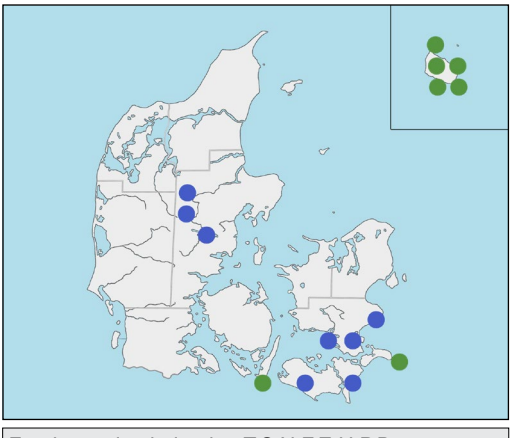

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

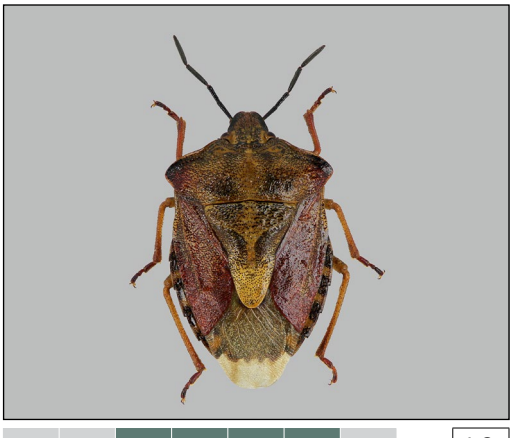

LC

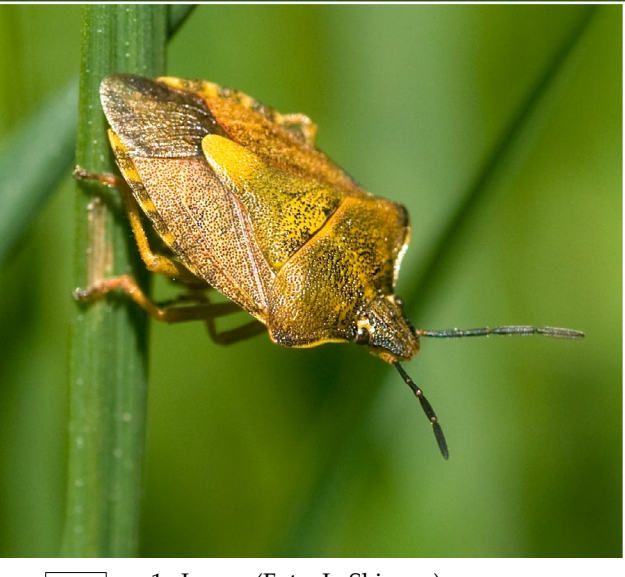

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
3. Listed, Bornholm (Foto: O.F. Nielsen)

Suppl. fotos: s. 101

31. Almindelig bærtæge
Dolycoris baccarum (Linnaeus, 1758)

Almindelig bærtæge er gråbrun eller mørk olivengrøn – som regel med violetrøde dækvinger og rødlig pronotum. Arten er kraftigt behåret – især på pronotum og ben. Det ses mest tydeligt, hvis man holder dyret op i modlys. I Sverige kaldes den i øvrigt "hårig bärfis" (håret bredtæge). Antennerne er sorte med hvide ringe og meget karakteristiske. Bagkropsranden er bred, og connexivum er hvid eller gulbrun med mørke tegninger. Arten bliver mørkebrun i forbindelse med overvintringen, og dækvingernes farver kan således variere temmelig meget. Længde: 10-12 mm. Nymfen er gråbrun eller rødbrun og kraftigt behåret ligesom den voksne tæge.

Almindelig bærtæge er ret let at kende. Den kan minde om flere andre bredtæger – især lille bærtæge (*Peribalus strictus*) (s. 92), glat bredtæge (*Carpocoris fuscispinus*) (s. 100), purpurbredtæge (*Carpocoris purpureipennis*) (s. 102) og gyvelbredtæge (*Piezodorus lituratus*) (s. 106), men adskilles uden problemer fra alle andre arter ved de meget karakteristiske sorte og hvide antenner.

Findes på mange forskellige slags biotoper i det åbne land, i skovbryn samt i haver og parker, idet den klarer sig fint i kulturlandskabet. Den træffes både på tørre og fugtige lokaliteter. Almindelig bærtæge lever på mange forskellige slags planter, men den ses især på arter i læbeblomstfamilien (Lamiaceae) og kurvblomstfamilien (Asteraceae) samt på hindbær (*Rubus idaeus*) og brombær (*Rubus* spp.). Både nymferne og de voksne tæger suger især på værtsplanternes frø og frugter. De kan desuden af og til suge på bladlus (Aphididae) eller insektæg.

Overvintrer som voksen tæge under visne blade i skovbryn og andre beskyttede steder. Almindelig bærtæge er en dygtig flyver, og før og efter overvintringen kan dyrene bevæge sig langt omkring. Arten er tidligt fremme om foråret. Hvis det er varmt og solrigt, kan man tit finde den allerede i starten af april. Parring og æglægning sker fra slutningen af april, og hunnen lægger æggene i små grupper på værtsplanternes blade. Nymferne ses fra juni til september, og de voksne tæger viser sig fra slutningen af juli. Der er én årlig generation.

Almindelig bærtæge er sammen med almindelig bispetæge (*Aelia acuminata*) (s. 80) og almindelig kåltæge (*Eurydema oleracea*) (s. 112) én af vore mest almindelige bredtæger, som ofte kan findes i stort tal på lokaliteterne. Den er udbredt i hele landet – også på de forskellige øer.

Arten kendes fra det meste af Europa, og den mangler kun helt mod nord. Udbredelsen strækker sig østpå gennem Asien til Sibirien og Kina.

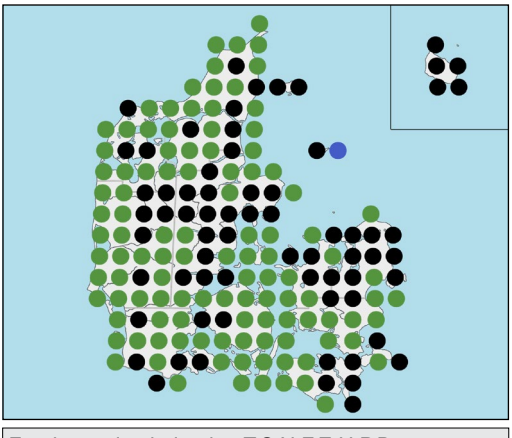

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

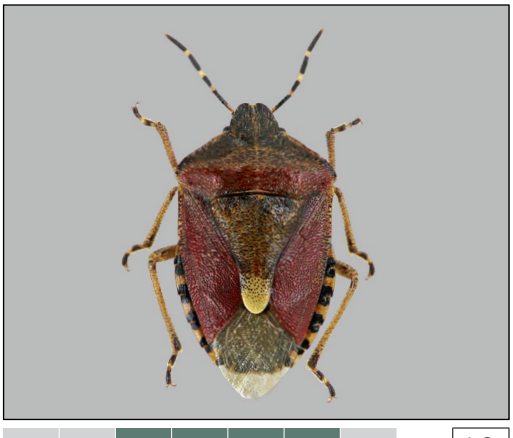

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imagines i parring (Foto: O.F. Nielsen)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 6,24

32. Gyvelbredtæge
Piezodorus lituratus (Fabricius, 1794)

Gyvelbredtæge optræder i flere farveformer – alt efter årstiden. De nyforvandlede tæger er i sensommeren lysegrønne eller olivengrønne med rødlige dækvinger. Bageste del af pronotum er ligeledes rødlig. I forbindelse med overvintringen bliver dyrene brune eller rødbrune (se foto s. 17), og om foråret skifter de igen farve og er nu ensfarvet grønne eller gulgrønne. Antennerne er ensfarvet orange eller orangebrune. Pronotums sidekanter, forreste del af forvingekanterne samt connexivum er gullige. På undersiden af andet bagkropsled har arten en karakteristisk fremadrettet torn, som strækker sig frem til de mellemste ben. Længde: 10-12 mm. Nymfen er grågrøn eller brun med grønlig eller rødlig bagkrop – før hvert hudskifte dog næsten sort.

Gyvelbredtæge kan forveksles med flere af vore andre bredtæger – først og fremmest, når arterne optræder i den brune vinterdragt. Den ligner især grøn bredtæge (*Palomena prasina*) (s. 94), som dog har tofarvede antenner. Almindelig bærtæge (*Dolycoris baccarum*) (s. 104) ligner også, men denne art har også karakteristiske tofarvede antenner. Både enebærbredtæge (*Chlorochroa juniperina*) (s. 96) og fyrrebredtæge (*Chlorochroa pinicola*) (s. 98) kendes på scutellums spids, som er lys hos disse to arter. Hvis man er i tvivl, kan man med sikkerhed kende gyvelbredtæge på den fremadrettede torn, som udgår fra undersiden af andet bagkropsled.

Levestederme er lysåbne, sandede lokaliteter som heder, overdrev, brakmarker og mere eller mindre tilgroede grusgrave. Arten lever først og fremmest på gyvel (*Cytisus scoparius*), men kan også findes på andre arter i ærteblomstfamilien (Fabaceae). Både nymfer og voksne tæger suger på værtsplanternes frø.

Arten overvintrer som voksen – ofte i vissent plantemateriale under gyvelbuskene. Parring og æglægning finder sted i maj-juni, og hunnen lægger sine æg på værtsplanternes stængler, blade eller frø. Hun lægger æggene i grupper med 10-20 stykker i hver, og nymferne er fremme i juni- september. Den nye generation er på vingerne fra slutningen af juli, og arten kan normalt træffes frem til november. Der er én årlig generation.

Gyvelbredtægen er relativt nyindvandret i Danmark, hvor den første gang blev fundet på Mols i 1977. Siden har den bredt sig kraftigt. Den er efterhånden udbredt i alle landsdele, og mange steder er den ganske almindelig. Den kendes også fra Læsø, Anholt, Samsø og Bornholm.

Udbredt i næsten hele Europa. Den findes desuden fra Nordafrika og videre østpå gennem Asien til Sibirien.

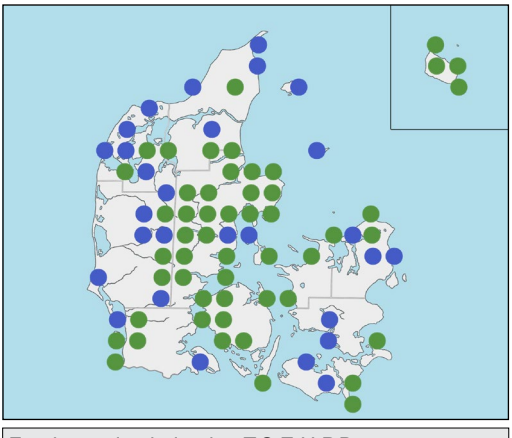

Forekomst i nabolande: T,S,E,H,P,B

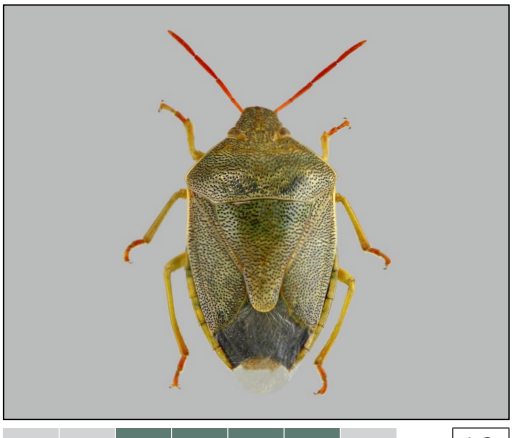

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
2. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
3. Nymfe (Foto: O.F. Nielsen)

Suppl. fotos: s. 16,17 og forside

33. Rødbenet bredtæge
Pentatoma rufipes (Linnaeus, 1758)

Rødbenet bredtæge er en stor, mørkebrun bredtæge. Pronotums siderande er karakteristisk udstående og opadrettede. Antennerne er rødlige eller mørkebrune, og de lange ben er orangerøde. Bagest på scutellum findes en tydelig rød eller rødgul plet. Connexivum er bred og sort med gullige pletter. Den brune farve kan variere noget, og af og til finder man individer, som er næsten sorte. Længde: 13-15 mm. Nymfen er gråbrun, ofte med et metallisk skær.

Rødbenet bredtæge kan overfladisk forveksles med flere andre bredtæger som kustodetæge (*Arma custos*) (s. 120) og skovbredtæge (*Troilus luridus*) (s. 122). Rødbenet bredtæge kendes dog let fra disse ved hjælp af scutellums gule eller røde plet. Den kan også minde om den meget sjældne og uddøde stor bredtæge (*Pinthaeus sanguinipes*) (s. 116), men denne art kendes bl.a. på antennerne, som er sorte, bortset fra det sorte og orangegule femte led. Rødbenet bredtæge har ensfarvede mørkebrune eller rødlige antenner.

Arten findes i krat og lysåben løvskov, hvor den som regel opholder sig ret højt oppe i træerne. Den træffes også i haver og parker. Både nymfer og voksne tæger lever på forskellige løvtræer som eg (*Quercus*) og birk (*Betula*), og de kan også findes på æbletræer (*Malus*) og andre frugttræer. Dyrene suger på unge skud, knopper og frugter, men udsuger desuden små insekter og deres æg, larver og pupper. Rødbenet bredtæge er en dygtig flyver, og den kommer gerne til lys. Det er således en art, som man af og til får at se, hvis man lyslokker efter insekter i sensommeren.

Modsat de fleste andre bredtæger overvintrer rødbenet bredtæge i ét af nymfestadierne – normalt i det andet eller tredje stadie. Nymferne overvintrer oppe i træerne under løs bark, i sprækker i barken eller i mospuder. De kommer frem om foråret og forvandler sig til voksne tæger i slutningen af juni. Parring og æglægning sker i juli-august, og hunnen lægger sine æg på blade og kviste i små grupper med ca. 15 æg i hver. De voksne tæger kan normalt findes frem til september, hvorefter de dør. De nye nymfer klækkes i august-september. Der er én årlig generation.

Rødbenet bredtæge er udbredt og ret almindelig, og den er fundet i alle danske distrikter. Den er dog noget lokal i Vestjylland. Kendes fra Læsø, Anholt og Bornholm, men endnu ikke fra Samsø.

Arten findes i det meste af Europa, bortset fra de nordligste egne. Udbredelsen fortsætter østpå gennem Asien til Sibirien, det nordlige Kina og Japan.

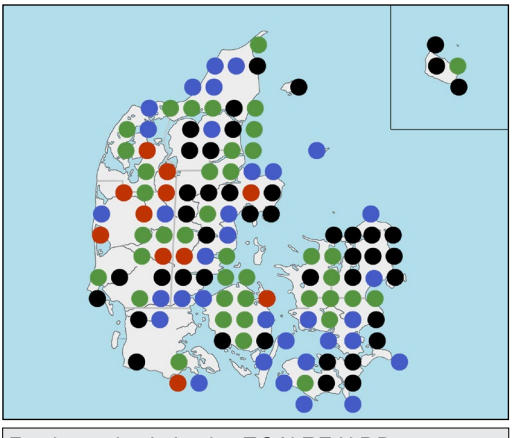

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

LC

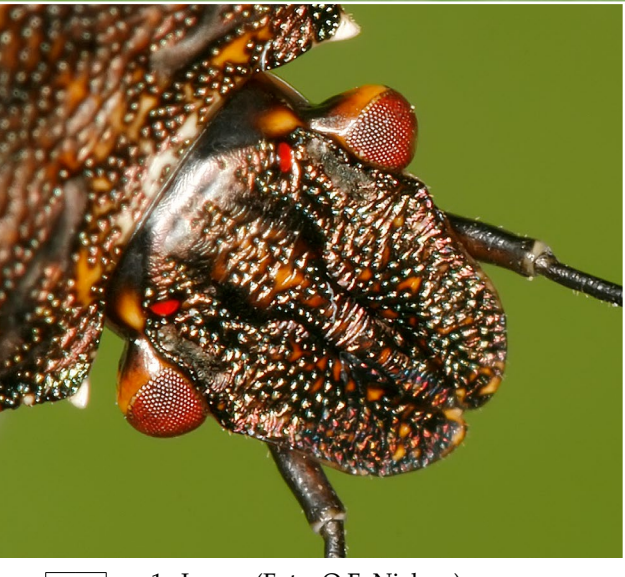

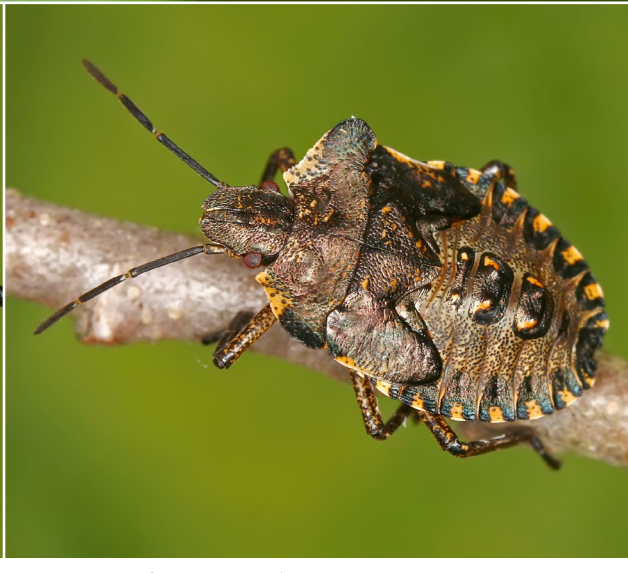

1	
2	3

1. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

34. Karsetæge
Eurydema dominulus (Scopoli, 1763)

Karsetægen er overvejende orangerød eller rød med udbredte sorte tegninger. Hovedet er sort, og pronotum er rød med seks sorte pletter – to forrest på pronotum og fire bagest. Ben og antenner er sorte. Dækvingerne er røde og sorte med yderkanten ensfarvet rød. Connexivum er rød med små, sorte pletter. Nyforvandlede individer er gulrøde eller orangerøde, men efter nogen tid fremstår dyrene blodrøde. Ellers varierer arten ikke meget. Længde: 5-8 mm. Nymfen er skinnende sort med rød-gullige tegninger.

Karsetæge kan især forveksles med rød kåltæge (*Eurydema ornata*) (s. 114), som normalt er mere mørkerød og lidt større. Det mest sikre kendetegn er dog, at dækvingernes yderste rand (kaldet exocorium) er ensfarvet rød hos karsetæge; hos rød kåltæge findes her en sort plet eller en smal, sort stribe. Karsetæge kan også overfladisk forveksles med rød kanttæge (*Corizus hyoscyami*) (s. 168) og ildtæge (*Pyrrhocoris apterus*) (s. 188), som begge er røde og sorte. Begge arter er dog lette at adskille fra karsetægen, hvis man sammenligner det generelle udseende.

Levestederne er varmeprægede moser, fugtige og frodige enge samt skovlysninger – gerne i nærheden af vådområder. Arten lever på arter i korsblomstfamilien (Brassicaceae), især vandkarse (*Cardamine amara*), engkarse (*Cardamine pratensis*) og løgkarse (*Alliaria petiolata*). I forbindelse med overvintringen flyver dyrene vidt omkring, og man kan da træffe dem på andre planter som f.eks. skærmplanter (Apiaceae).

Arten overvintrer som voksen tæge, og parring og æglægning sker i maj-juni. Hunnen lægger derefter sine æg på værtsplanterne. Hun placerer æggene på blade og stængler i to rækker med seks æg i hver række. Nymferne træffes fra juni og frem til august, og den nye generation er fremme fra august. Der er én årlig generation.

Karsetæge var tidligere ret udbredt i det sydlige og midterste Jylland samt på Nordsjælland. Den er dog gået voldsomt tilbage i takt med dræning og tilgroning af de vådområder, som den var knyttet til. På Sjælland er den senest fundet ved Ørholm i 1925, og i Østjylland senest ved Vrads i 1971. Der findes muligvis stadig enkelte små bestande i Sønderjylland i skovene omkring Aabenraa, men også her ser det ud til, at arten er alvorligt truet af omdrift og tilgroning. I vore nabolande er karsetægen også i markant tilbagegang.

Findes i store dele af Europa, men mangler mod nord og i de sydligste egne. Den videre udbredelse strækker sig østpå gennem Asien til Sibirien og Kina.

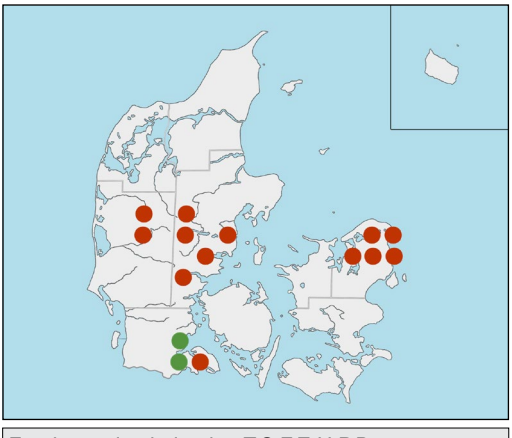

Forekomst i nabolande: T,S,F,E,H,P,B

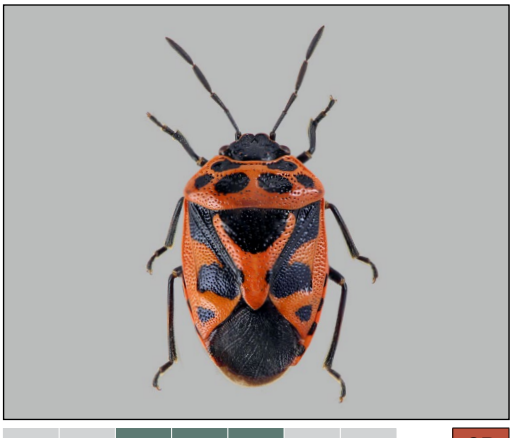

CR

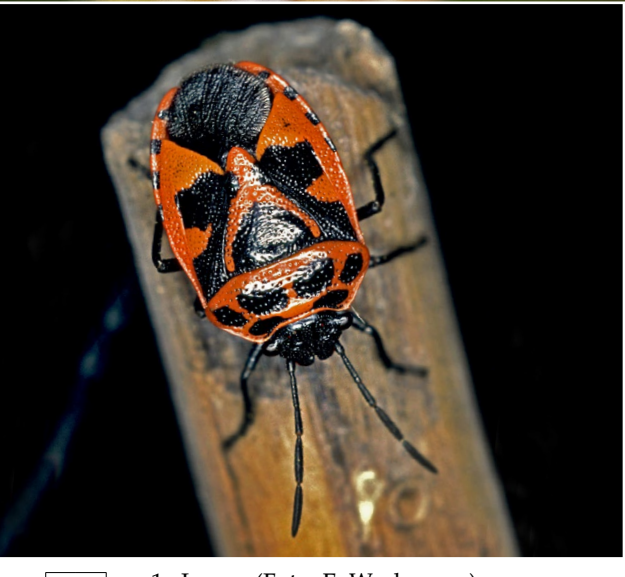

1	
2	3

1. Imago (Foto: E. Wachmann)
2. Imago (Foto: E. Wachmann)
3. Vandkarse (*Cardamine amara*) (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 9

35. Almindelig kåltæge
Eurydema oleracea (Linnaeus, 1758)

Almindelig kåltæge er sort med hvide, gullige eller røde tegninger. Den sorte farve har ofte et metallisk grønligt eller blåligt skær. De lyse og røde tegninger kan variere en del i farve og udstrækning, og et stort antal varianter er beskrevet og navngivet. Det enkelte dyr ændrer ofte farve i løbet af sæsonen, og desuden kan temperatur- og fugtighedsforhold have betydning for, hvordan de forskellige farveformer udvikler sig. Antennerne er sorte, og benene sorte med lyse eller rødlige ringe. Længde: 5-8 mm. Nymferne er sorte med metallisk skær og lyse eller rødlige tegninger.

Almindelig kåltæge kan muligvis forveksles med spættet tornben (*Tritomegas bicolor*) (s. 44), som også er sort med lyse tegninger. De lyse tegninger er dog placeret forskelligt hos de to arter, og spættet tornben kan desuden kendes på de kraftigt tornede skinneben. Almindelig kåltæge kan også overfladisk minde om karsetæge (*Eurydema dominulus*) (s. 110) og rød kåltæge (*Eurydema ornata*) (s. 114), men begge arter er røde med sorte tegninger, hvor almindelig kåltæge er sort med røde tegninger.

Arten kan findes på mange forskellige slags lokaliteter som strandenge, brakmarker og skovlysninger, og den træffes også i haver og på andre kulturprægede biotoper. Den er overvejende knyttet til arter i korsblomstfamilien (Brassicaceae) – både vilde og dyrkede arter. Almindelig kåltæge optræder af og til i stort tal, og når det sker, kan den gøre stor skade på havens forskellige grøntsager, især på kål (*Brassica*). Dyrene suger på både blade og blomster, hvilket bevirker, at planterne visner. Nymferne kan desuden suge på bladlus (Aphididae) og andre små insekter. Om efteråret flyver de voksne tæger vidt omkring og kan da træffes på andre planter som f.eks. kongelys (*Verbascum*) og snerre (*Galium*).

De voksne tæger overvintrer i tørt løv – gerne i skovbryn eller på andre beskyttede lokaliteter. Parring og æglægning sker i maj-juni. Hunnen afsætter æggene på undersiden af blade og stængler, og æggene placeres i to rækker med seks æg i hver række. Nymfer kan træffes i juni-august, og nye voksne tæger kan findes fra august. Der er én årlig generation. Af og til finder man små nymfer af en 2. generation i september, men de når næppe at udvikle sig her i landet.

Almindelig kåltæge er udbredt og meget almindelig i Danmark, og på egnede lokaliteter kan man ofte finde arten i stort tal. Den er kendt fra alle vore distrikter og også fra alle store øer.

Arten findes i det meste af Europa, og udbredelsen strækker sig videre østpå gennem Asien til Sibirien og Kina.

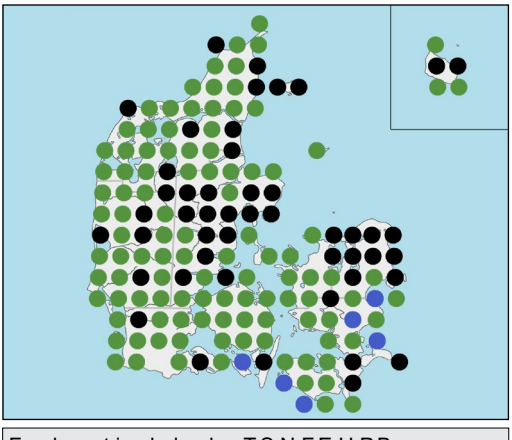

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

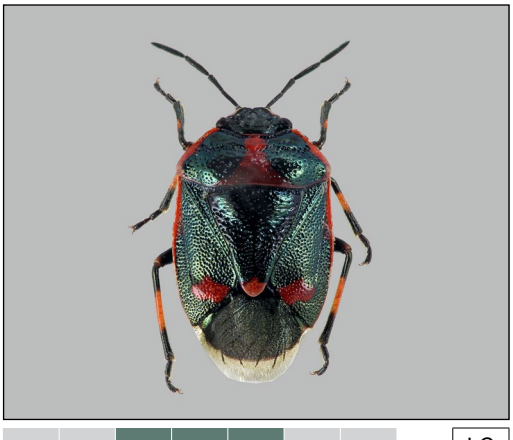

LC

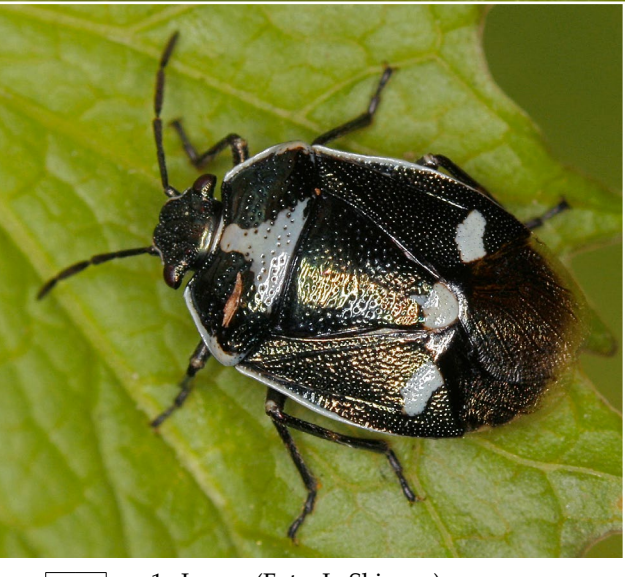

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 8

36. Rød kåltæge
Eurydema ornata (Linnaeus, 1758)

Rød kåltæge er rød med sorte tegninger. Nyforvandlede individer er gullige, bleggrønne eller orangerøde, men får de "rigtige" røde eller mørkerøde farver efter et par uger. Hovedet er sort med røde kanter, og pronotum er rød med seks sorte pletter – to forrest på pronotum, fire bagest. Ben og antenner er sorte. Dækvingerne er røde og sorte, yderkanten er rød med en sort plet eller en smal sort stribe. Connexivum er rødlig med små, sorte pletter. Farverne varierer alt efter dyrets alder. Længde: 7-9 mm. Nymfen har en mørk forkrop og en rødlig eller bleggrøn bagkrop.

Rød kåltæge kan især forveksles med karsetæge (*Eurydema dominulus*) (s. 110), men rød kåltæge er lidt større. Det mest sikre kendetegn er dog, at der på dækvingernes yderste røde rand findes en sort plet eller en smal, sort stribe hos rød kåltæge. Hos karsetæge er dækvingernes rand ensfarvet rød. Rød kåltæge kan måske også overfladisk forveksles med rød kanttæge (*Corizus hyoscyami*) (s. 168) og ildtæge (*Pyrrhocoris apterus*) (s. 188), som også er røde og sorte. Begge arter har dog andre tegninger eller en helt anden kropsform end rød kåltæge.

Levestederne er lysåbne og varme lokaliteter, og arten kan ofte findes på kulturprægede biotoper som haver og parker. Den er overvejende knyttet til vinterkarse (*Barbarea*), hyrdetaske (*Capsella bursa-pastoris*) og andre arter i korsblomstfamilien (Brassicaceae). Længere sydpå kan den gøre skade på dyrkede afgrøder som f.eks. kål (*Brassica*).

Arten overvintrer som imago, og parring og æglægning finder sted i maj-juni. Hunnen afsætter sine æg på undersiden af blade og stængler, og æggene placeres i to rækker med seks æg i hver række. Nymfer kan træffes i juni-august, og nye voksne tæger kan sandsynligvis findes fra august. Alle kendte danske fund er dog fra maj og juni. Der er én årlig generation.

Rød kåltæge er meget sjælden i Danmark, og den optræder sandsynligvis kun som en lejlighedsvis migrant fra sydøst. Den er dog fundet om foråret og i forsommeren her i landet, så den kan givetvis overvintre hos os. Måske kan den som følge af det varmere klima etablere faste bestande efter en eventuel indvandring fra syd. Den hører desuden til de arter, som muligvis vil kunne optræde i importerede grøntsager.

Findes i store dele af Europa og i Nordafrika, men mangler mod nord. Den kendes fra det sydlige Norge og Sverige. I Sverige er den dog ikke registreret siden 1942. Udbredelsen fortsætter østpå gennem Asien til det sydlige Sibirien, Mongoliet og Kina.

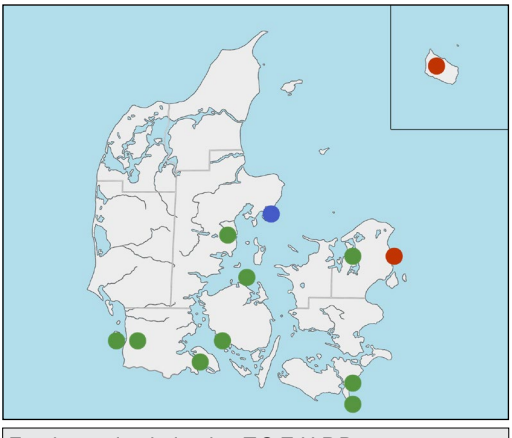

Forekomst i nabolande: T,S,E,H,P,B

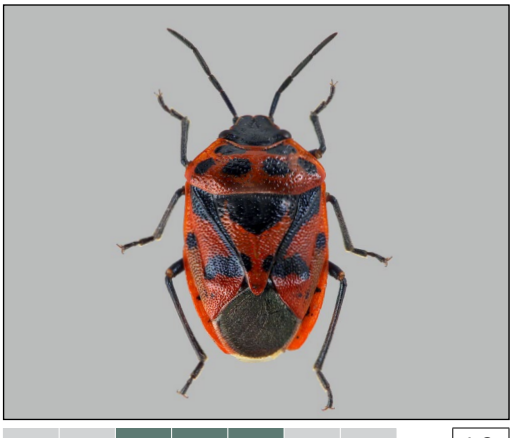

LC

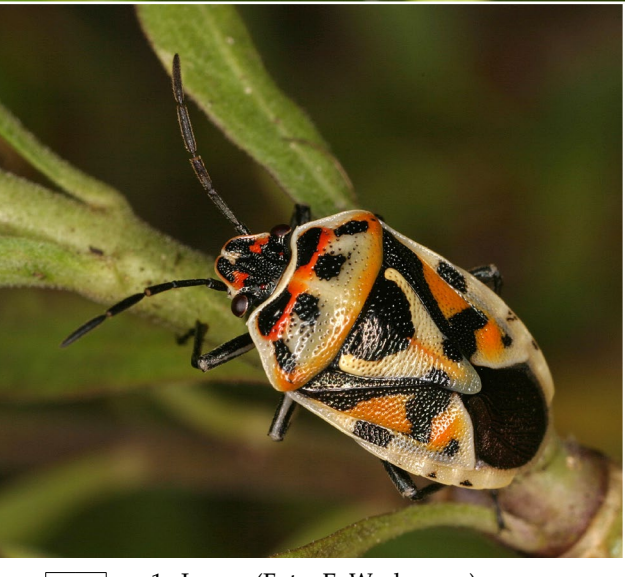

1	
2	3

1. Imago (Foto: E. Wachmann)
2. Imago (Foto: J. Deckert)
3. Nymfe (Foto: J. Deckert)

37. Stor bredtæge
Pinthaeus sanguinipes (Fabricius, 1781)

Stor bredtæge er en meget stor og temmelig slank bredtæge. Den er brun eller rødbrun med grove og tydelige punkteringer. Hovedets sidestykker er bredt afrundede, og antennerne er sorte, femte led dog med orange basis. Pronotums siderande er udstående og afrundede yderst. Spidsen af scutellum er forsynet med en lys plet, og forrest på scutellums sider findes ligeledes små, gule pletter. Benene er gulbrune, bortset fra yderste fodled, som er sort. Connexivum er bred og sort med hvidgule til rødgule pletter. Længde: 13-17. Nymferne er mørkebrune med karakteristiske hvide rande forrest på pronotum.

Stor bredtæge er let at kende, og den kan kun forveksles med rødbenet bredtæge (*Pentatoma rufipes*) (s. 108). De to arter adskilles dog let ved hjælp af antennernes farver. Rødbenet bredtæge har mørkebrune eller rødlige antenner; stor bredtæge har sorte antenner – dog med femte led sort og orange.

Levestederne er fugtige skovlysninger eller krat. Arten lever på forskellige løvtræer som el (*Alnus*), pil (*Salix*), eg (*Quercus*) og lind (*Tilia*). Den er rovlevende og finder sit bytte oppe i træerne. Byttedyrene er især sommerfugle (Lepidoptera) og bladhvepse (Symphyta), og stor bredtæge udsuger både larver, pupper og voksne insekter.

Arten overvintrer som voksen tæge, og overvintringen finder sted på jorden i dødt løv, i mospuder eller under løs bark på træernes stammer og grene. Parring og æglægning foregår i juni og juli, og nymferne ses i perioden juli-september. Den nye generation er fremme fra august. Der er én årlig generation.

Stor bredtæge er fra Danmark kun kendt i et enkelt eksemplar, fundet ca. 1850 i Klosterskov ved Nykøbing Falster af den tids førende danske entomolog, J. C. Schiødte. Det enlige danske eksemplar har muligvis været indslæbt eller tilflyvende sydfra, men det kan ikke helt udelukkes, at der kan have eksisteret en bestand på Falster. Stor bredtæge hører for tiden ikke hjemme i Danmark, men da arten er en udmærket flyver, bør man holde øje med den i perioder med varmt vejr og sydlig vind. Migrerende individer vil måske af og til kunne findes hos os.

Arten er udbredt i Syd- og Mellemeuropa. I Tyskland er den først og fremmest fundet i den sydlige del af landet, og den findes ikke i landene umiddelbart syd og sydøst for Østersøen. I Sverige er der fundet et enkelt eksemplar i 2011. Man regner med, at dette individ er indslæbt via en planteskole. Udbredelsen strækker sig østpå gennem Asien til Sibirien.

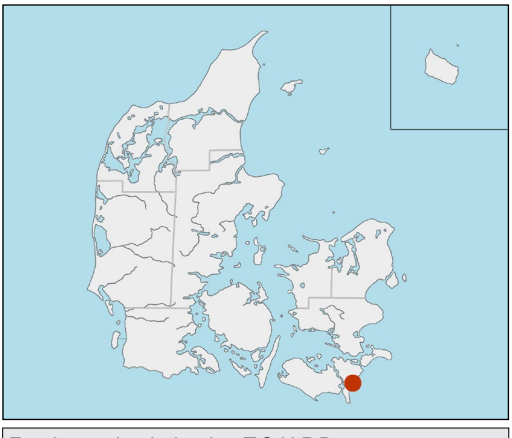

Forekomst i nabolande: T,S,H,P,B

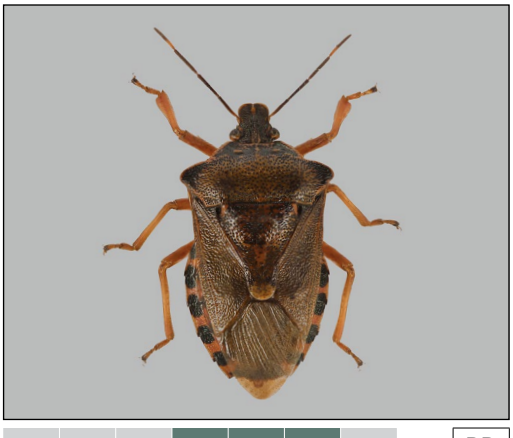

DD

1	
2	3

1. Imago (Foto: W. Rabitsch)
2. Imago - det eneste danske eksemplar (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: E. Wachmann)

38. Torntæge
Picromerus bidens (Linnaeus, 1758)

Torntægen er brun med tydelige sorte punkteringer. Hovedet er smalt og langstrakt, og antennerne er ensfarvet rødlige eller orangefarvede. Sugesnablen er tyk og kraftig, som det er tilfældet hos de rovlevende bredtæger. Pronotums siderande er spidse og tornagtigt udstående, og bagest på scutellum findes en lys eller orangegul plet. De kraftige ben er rødbrune eller orange. Connexivum er brun med mørkere pletter. Den brune farve kan være lysere eller mørkere, men ellers varierer arten ikke meget. Længde: 10-13 mm. Nymfen er mørkebrun med metalglans, antennerne er orange og sorte, benene mørke med hvide ringe.

Torntægen er ret let at kende. Den kan overfladisk forveksles med den sjældne kustodetæge (*Arma custos*) (s. 120), hvis siderande på pronotum dog ikke er nær så spidse og udstående. Kustodetægen har desuden karakteristiske tofarvede antenner, torntægen har ensfarvede antenner. Torntægen kan muligvis også forveksles med bølleløvtæge (*Elasmucha ferrugata*) (s. 138), som også har spidse og udstående siderande på pronotum. Bølleløvtæge er dog noget mindre, og den har en smal, tilspidset bagkrop. Hos torntægen er bagkroppen bred og afrundet.

Findes i moser, enge, krat og skovlysninger – ofte på temmelig fugtige biotoper nær vandløb og søer. Arten opholder sig på urter som tidsler (*Cirsium* & *Carduus*), hindbær (*Rubus idaeus*) og nælder (*Urtica*), og den kan også træffes på buskagtig vegetation. Både nymfer og voksne tæger er rovlevende, og de angriber og udsuger forskellige slags insekter og deres larver (se foto s. 22). Typiske byttedyr er bladbiller (Chrysomelidae), men også andre biller (Coleoptera), sommerfuglelarver (Lepidoptera) og bladhvepselarver (Symphyta) fortæres. Nymferne jager ofte i flok, og de er derfor i stand til at overmande selv ret store sommerfuglelarver. Torntægen betragtes som et nyttigt dyr, da den angriber og udsuger mange af de insekter, som er skadedyr i vore haver.

Arten overvintrer i ægstadiet. Æggene klækkes sidst på foråret, og nymfer kan findes fra juni til september. De små nymfer er selskabelige, men når de bliver større, spreder de sig. De voksne tæger er fremme fra slutningen af juni og kan findes til ind i november. Parring og æglægning finder sted i løbet af sensommeren og efteråret. Der er én årlig generation.

Ret udbredt her i landet og fundet i alle distrikter. Arten er dog temmelig lokal, og den er meget stedbunden, da den som regel mangler evnen til at flyve.

Torntægen er kendt fra det meste af Europa og Nordafrika, og udbredelsen strækker sig østpå gennem Asien til Sibirien, Kina og Nordamerika.

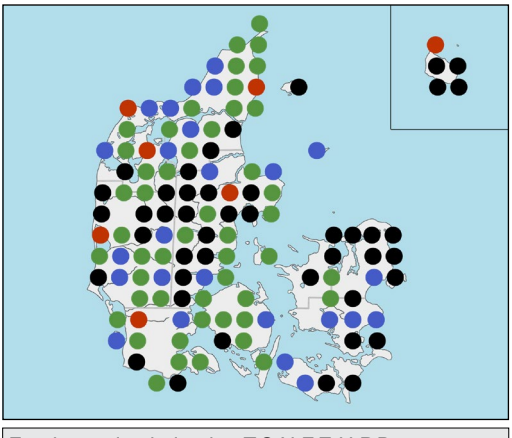

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

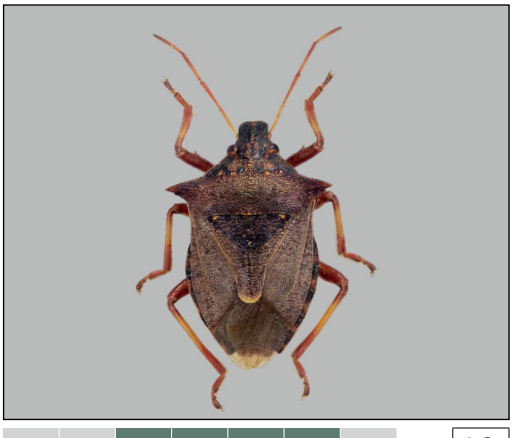

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imagines i parring (Foto: O.F. Nielsen)
3. Nymfe (Foto: O.F. Nielsen)

Suppl. fotos: s. 15,22

39. Kustodetæge
Arma custos (Fabricius, 1794)

Kustodetægen er okkerfarvet eller mørkebrun. Hoved, pronotum og dækvinger er besat med små, sorte punkter og pronotums siderande med små, ikke særlig markante eller tydelige torne. Antennerne er rødbrune med sorte tegninger på 3. og 4. led. Benene er rødbrune – lårene med små, sorte prikker. Connexivum er gul eller lysebrun med sorte felter, der sidder tæt to og to. I forbindelse med overvintringen bliver arten ofte mørk med meget kraftig og karakteristisk sort punktering. Længde 10-13,5 mm. Nymfen er okkergul med sorte punkteringer.

Kustodetægen kan især forveksles med skovbredtæge (*Troilus luridus*) (s. 122). Hos denne er pronotums siderande noget mere udstående og fortil besat med en række meget kraftige og tydelige torne. Også torntægen (*Picromerus bidens*) (s. 118) kan ligne, men denne art kendes på de meget markante, spidse torne på pronotums siderande. Glat bredtæge (*Carpocoris fuscispinus*) (s. 100) og purpurbredtæge (*Carpocoris purpureipennis*) (s. 102) ligner også, men begge kendes på de ensfarvede sorte antenner. Også rødbenet bredtæge (*Pentatoma rufipes*) (s. 108) ligner, men denne kendes på den lyse plet bagest på scutellum.

Træffes på både tørre og fugtige lokaliteter – især i solrige skovbryn og krat. Arten er især fundet på birk (*Betula*) og el (*Alnus*), men af og til også på andre løvtræer. Den lever af dyrisk føde og udsuger især larver af sommerfugle (Lepidoptera), biller (Coleoptera) og bladhvepse (Symphyta) samt nymfer af andre tæger (Heteroptera). Den kan også jage voksne insekter. Kustodetægen er ret vanskelig at opspore. Noget tyder på, at den det meste af tiden opholder sig højt til vejrs i træerne. Man må normalt være ret tålmodig og banke i lang tid – så højt som muligt – hvis man vil finde arten.

Den voksne tæge overvintrer, og parring og æglægning finder sted i maj-juli. Nymferne kan findes i perioden fra juli til september, og de voksne er fremme fra august. Arten holder ud længe og kan findes til langt hen i oktober-november. Der er én årlig generation.

Arten blev første gang registreret i Danmark i 1992 på Bornholm, hvor flere eksemplarer blev fundet. Efterfølgende blev der opdaget flere bestande i det sydlige Jylland, på Fanø og på Fyn, og i 2009 blev arten fundet på Sjælland. Det ser ud til, at kustodetægen breder sig mod nord, og de seneste år er den således også fundet flere steder i Midt- og Østjylland samt på Falster.

Kustodetægen har sin nordgrænse i Danmark og i Sverige. I Sverige blev den først fundet i 2008. Ellers findes den i store dele af Europa, og udbredelsen strækker sig videre østpå til Sibirien og Kina.

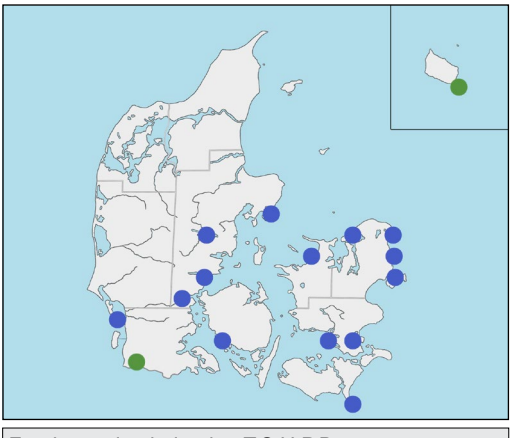

Forekomst i nabolande: T,S,H,P,B

LC

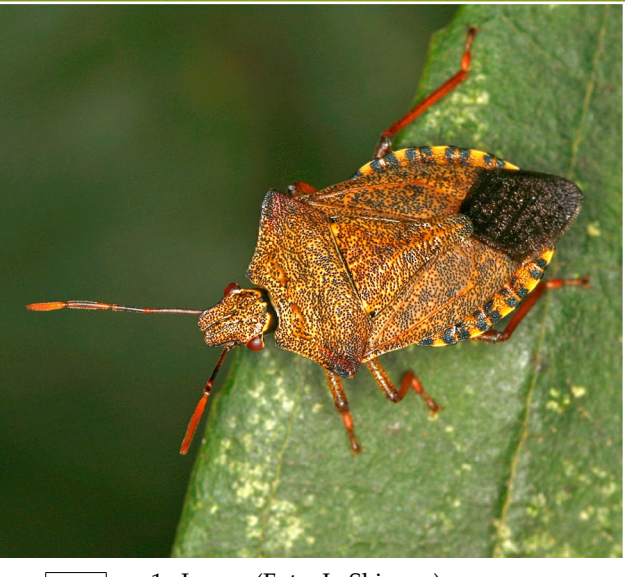

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: E. Wachmann)

Suppl. fotos: s. 25

40. Skovbredtæge
Troilus luridus (Fabricius, 1775)

Skovbredtæge er overvejende brun eller olivenfarvet med kraftige sorte punkteringer og ofte med et metallisk skær. Pronotums siderande er kraftigt udstående og fortil forsynet med en række markante og tydelige, lyse torne. Antennerne er sorte, dog er spidsen af fjerde antenneled lysende gult. Connexivum er mørkebrun eller sort med gullige pletter. Den brunlige farve kan variere en del, og arten kan også være næsten sort. Længde: 11-13 mm. Nymfen er metallisk grøn eller sort, med lyse eller rødlige partier på bagkroppen.

Skovbredtæge kan især forveksles med kustodetæge (*Arma custos*) (s. 120), som dog i reglen er lysere brun, og hvis pronotum har mere spidse og tornagtigt udstående siderande med små, ikke særlig markante eller tydelige torne. De to arter adskilles også ved hjælp af antennernes udseende. Hos skovbredtæge er antennerne sorte med spidsen af fjerde antenneled lysende gult. Kustodetægen har rødbrune antenner med sorte ringe på tredje og fjerde led. En anden forvekslingsmulighed er rødbenet bredtæge (*Pentatoma rufipes*) (s. 108), men denne har en stor lys plet på scutellum og mangler de hvide torne forrest på pronotum.

Findes i krat og lysåben løvskov, og den kan også træffes i haver og parker. Arten opholder sig oppe i træerne på tjørn (*Crataegus*), birk (*Betula*), eg (*Quercus*) og andre løvtræer og buske. Nymferne i det første stadie suger saft på blade, men større nymfer og voksne tæger er rovlevende og jager deres bytte oppe i træerne. Byttedyrene er især larver af sommerfugle (Lepidoptera), bladhvepse (Symphyta) og biller (Coleoptera), men også voksne insekter fanges og udsuges. Undersøgelser tyder i øvrigt på, at langt de fleste individer opholder sig højt oppe i træerne, og hvis man banker efter arten, får man normalt kun fat på en lille del af bestanden.

Arten overvintrer som voksen. Den kommer frem i begyndelsen af april, og parring og æglægning sker fra slutningen af maj til hen i begyndelsen af august. Hunnen lægger sine æg på blade og grene i grupper på ca. 20, og hun lægger i alt ca. 200 æg. Nymferne kan findes i juli-september, og den nye generation fra midten af august. De voksne tæger kan findes til langt hen på efteråret. Der er én årlig generation.

Skovbredtæge er fundet i alle danske distrikter, men den er lokal og ikke særlig almindelig. Den er især sjælden i de vestlige egne af Jylland, men er her under udbredelse. Den er fundet på Læsø og Bornholm, men ikke på Anholt eller Samsø.

Udbredt i næsten hele Europa og videre østpå gennem Asien til Sibirien. Kendes også i Indien og Burma.

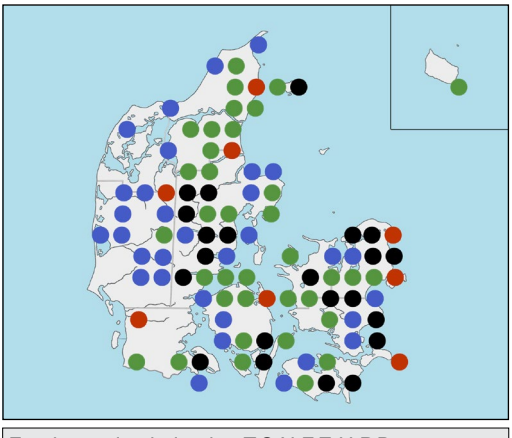

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

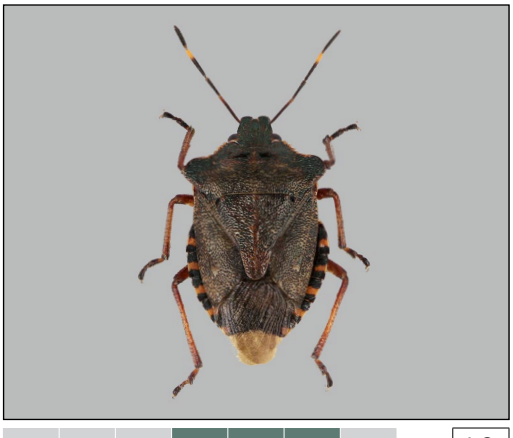

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
2. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 199

41. Mosebredtæge
Rhacognathus punctatus (Linnaeus, 1758)

Mosebredtæge er sort, mørkebrun eller gråbrun med kraftige punkteringer og et svagt metalskær. Pronotums siderande er svagt udstående og fortil forsynet med en række små, men tydelige, lyse torne. På pronotum og scutellum findes typisk en mere eller mindre tydelig midterstribe, som kan være hvid, gullig eller rød. Antennerne er sorte, og benene sorte med rødlige eller lyse ringe på skinnebenene. Connexivum er mørkebrun eller sort med smalle, lyse felter. Farven og størrelsen kan variere en hel del. Længde: 7-10 mm. Nymfen er sort eller mørkebrun – ofte med lysere bagkrop.

Mosebredtæge er ret let at kende, men den kan muligvis forveksles med den meget sjældne stregtæge (*Jalla dumosa*) (s. 126), som også er mørk med en lys eller rødlig midterstribe på pronotum og scutellum. Stregtæge er dog noget større, og et sikkert kendetegn er, at pronotums siderande hos stregtægen er helt glatte og ikke udstående. Hos individer, hvor midterstriben er utydelig eller mangler, kan også skovbredtæge (*Troilus luridus*) (s. 122) være en forvekslingsmulighed. Denne art kan dog let kendes på de hvidlige torne på den forreste del af pronotum samt den gule farve på 4. antenneled.

Levestederne er frodige enge, fugtige heder og næringsfattige moser. Arten er rovlevende, og den jager sit bytte på lave planter som hedelyng (*Calluna vulgaris*) og revling (*Empetrum nigrum*) samt på små birke (*Betula*) og piletræer (*Salix*). Byttedyrene er forskellige insekter og deres larver, men mosebredtæge lever især af bladbiller af slægten *Lochmaea*, bl.a. lyngbladbille (*Lochmaea suturalis*). Arten optræder normalt ret fåtalligt. I sæsoner med store mængder af lyngbladbiller kan mosebredtæge dog optræde temmelig talrigt, og individantallet kan derfor svinge meget fra år til år på den enkelte lokalitet.

Arten overvintrer som voksen tæge i vissent løv eller mos. Parring og æglægning foregår fra slutningen af april frem til sidst i maj, og hunnen placerer først og fremmest sine æg på planternes topskud. Nymfer kan findes i juni-august, og de voksne tæger viser sig fra begyndelsen af august. Der er én årlig generation.

Mosebredtæge er lokal og ikke almindelig. Den er forholdsvis udbredt i de sandede områder i Jylland, men findes kun ganske få steder på Øerne. Arten kendes dog fra alle distrikter, bortset fra Fyn, og den er også registreret fra Læsø, Anholt, Samsø og Bornholm. Den er sandsynligvis gået meget tilbage i takt med opdyrkningen og tilgroningen af vore heder og moser.

Udbredt i det meste af Europa – også højt mod nord. Udbredelsen strækker sig videre østpå gennem Asien til Sibirien.

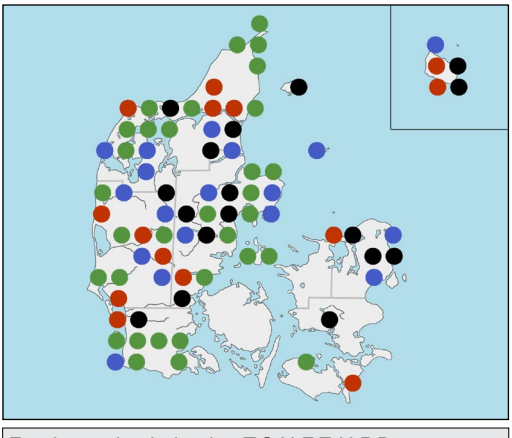

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

42. Stregtæge
Jalla dumosa (Linnaeus, 1758)

Stregtæge er mørkebrun, gråbrun eller rødbrun med sorte punkteringer. Pronotums siderande er hvide, gullige eller rødlige, helt glatte og ikke udstående. På hoved, pronotum og scutellum findes en tydelig midterstribe, som kan være hvid, gullig eller rød. På scutellum findes desuden to lyse pletter lige bag pronotum. Antennerne er sorte, og benene er meget kraftige og sorte med lyse eller rødlige ringe på skinnebenene. Connexivum er mørkebrun eller sort ofte med smalle, lyse eller rødlige felter. Farven på de lyse eller røde partier varierer en del. Længde: 12-15 mm. Nymfen er sort eller metallisk blå med rød bagkrop.

Stregtæge kan muligvis forveksles med mosebredtæge (*Rhacognathus punctatus*) (s. 124), som også er mørk med en lys eller rødlig midterstribe på pronotum og scutellum. Mosebredtæge er dog meget mindre end stregtæge. Et helt sikkert kendetegn er desuden, at pronotums siderande hos mosebredtæge er noget udstående og fortil forsynet med en række små, lyse torne. Hos stregtæge er pronotums siderande helt glatte og ikke udstående.

Forekommer især i klitter, på heder og andre næringsfattige områder med lav og sparsom bevoksning – oftest på kystnære lokaliteter. Stregtæge er rovlevende, og den udsuger især larver af biller (Coleoptera) og sommerfugle (Lepidoptera) – bl.a. larver af ugler og dagsommerfugle. Både nymfer og voksne tæger opholder sig mest på jorden under lave vækster, men de kan også ses oppe på f.eks. hedelyng (*Calluna vulgaris*) eller på forskellige lave græsser (Poaceae).

Arten overvintrer som voksen i vissen vegetation, i mos eller under sten. Parring og æglægning finder sted i maj-juni, men arten kan være fremme allerede i marts. Nymferne kan ses i juni-august, og den nye generation er fremme fra midten af august. Arten kan træffes det meste af året, men den er mest fremme i lunt vejr om sommeren. Der er én årlig generation.

Stregtæge er meget sjælden og lokal i Danmark. Den kendes kun fra ganske få lokaliteter på Bornholm, Falster, Nordsjælland, Djursland samt det nordligste Jylland. Flere af disse steder har den stadig faste bestande, men den synes desværre at være i varig tilbagegang og må betragtes som truet, da flere af de få levesteder er truet af tilgroning og tilplantning.

Kendes fra store dele af Europa og Nordafrika, men mangler mod nord. Udbredelsen fortsætter østpå gennem Asien til Sibirien og Kina. Stregtæge regnes for sjælden og fåtallig stort set overalt, hvor den forekommer.

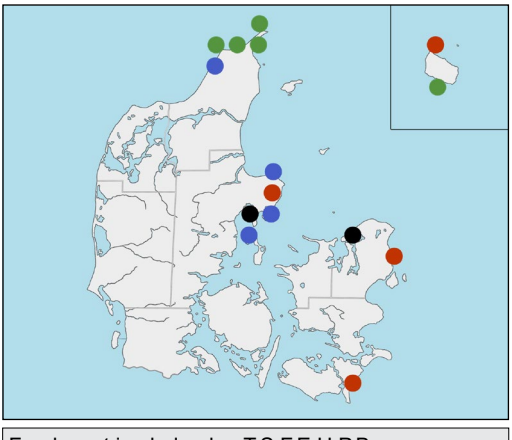

Forekomst i nabolande: T,S,F,E,H,P,B

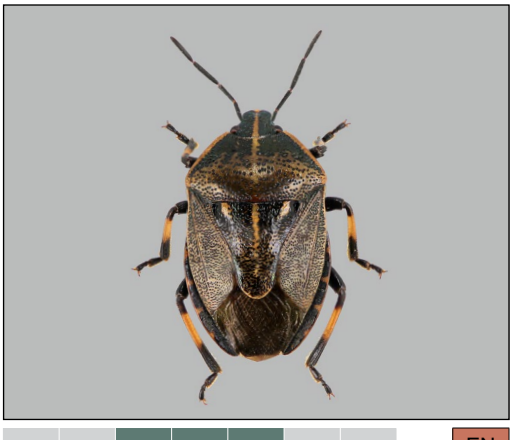

EN

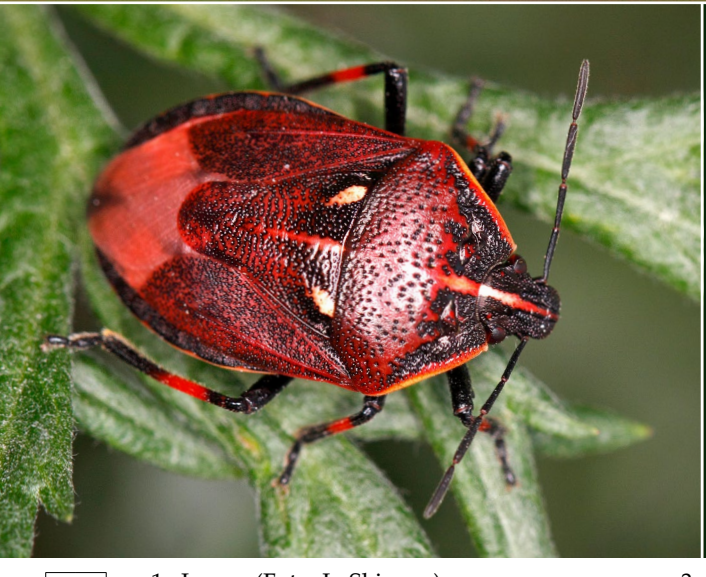

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: K. Olsen)
3. Nymfe (Foto: E. Wachmann)

Suppl. fotos: s. 30

43. Blå bredtæge
Zicrona caerulea (Linnaeus, 1758)

Blå bredtæge er ensfarvet med et metalskinnende blåt eller blågrønt skær. Pronotum og dækvinger har små, fine punkteringer, som er ujævnt fordelt. Antenner og ben er sorte. Scutellum er bredt afrundet bagest, og membranen er mørk. Connexivum, som rager et stykke ud under dækvingerne, har samme farve som resten af dyret. Varierer ikke meget. Længde: 5-8 mm. Nymfen er metallisk blågrøn eller skinnende sort med blodrød bagkrop.

Blå bredtæge er ret let at kende, men kan måske forveksles med visse eksemplarer af almindelig kåltæge (*Eurydema oleracea*) (s. 112), som dog altid har lyse eller røde tegninger på pronotum, scutellum og dækvinger. Den kan muligvis også forveksles med flere af vore tornben, men alle tornben kan kendes på de kraftigt tornede skinneben. Blå bredtæge kan også minde om flere af de flotte, metalskinnende bladbiller (Chrysomelidae), bl.a. ellebladbille (*Agelastica alni*), som gerne holder til på de samme lokaliteter som blå bredtæge. Bladbiller – og alle andre biller – har dog bidende munddele. De har således ikke sugesnabel, og de har heller ingen membran yderst på dækvingerne.

Findes på ret fugtige biotoper som enge, moser og skovlysninger, hvor den ses på mange forskellige vækster som dueurt (*Epilobium*), mynte (*Mentha*) og mange andre planter, der vokser på fugtig bund. Den træffes desuden på lave ellebuske (*Alnus*) og i andet buskads. Både nymfer og voksne er rovdyr, som jager og udsuger små insekter og deres larver (se foto s. 23). Byttedyrene er især larver og voksne bladbiller af slægten *Altica*, men også sommerfuglelarver (Lepidoptera) fortæres.

Den voksne tæge overvintrer. Parring og æglægning sker i maj og juni, og hunnen lægger sine æg på blade og kviste i små grupper med ca. 10 æg i hver. Nymfer kan findes fra juni til august. De små larver i det første stadie holder sammen i grupper – senere spredes de. De voksne er fremme fra august. Der er én årlig generation.

Blå bredtæge er temmelig udbredt, men arten er ikke almindelig i Danmark. Den optræder således meget lokalt i Vestjylland og på Øerne, og den kendes ikke fra Læsø og Anholt. Efter en lang årrække med tilbagegang ser det imidlertid ud til, at den er blevet mere almindelig i de senere år. Arten er en udmærket flyver, som kan komme langt omkring.

Vidt udbredt i Europa og Asien. I Skandinavien træffes den langt mod nord. Den forekommer desuden i Nordamerika og i den orientalske region.

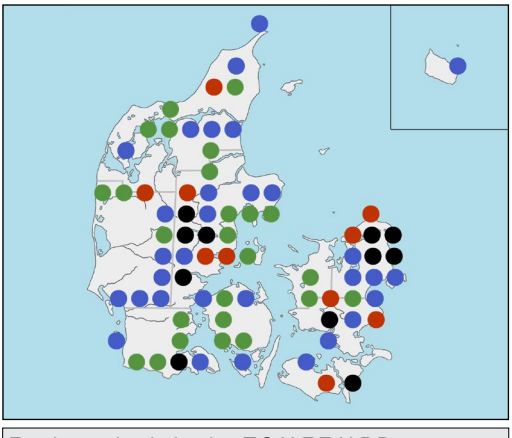

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

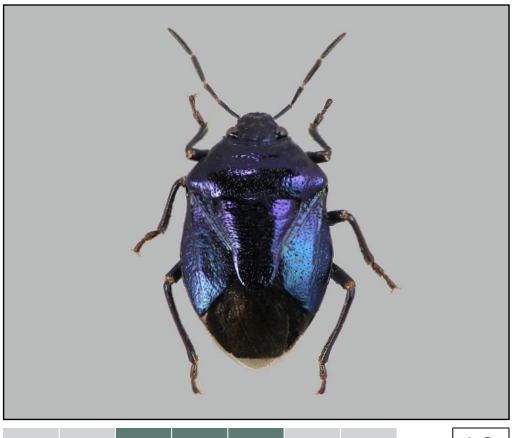

LC

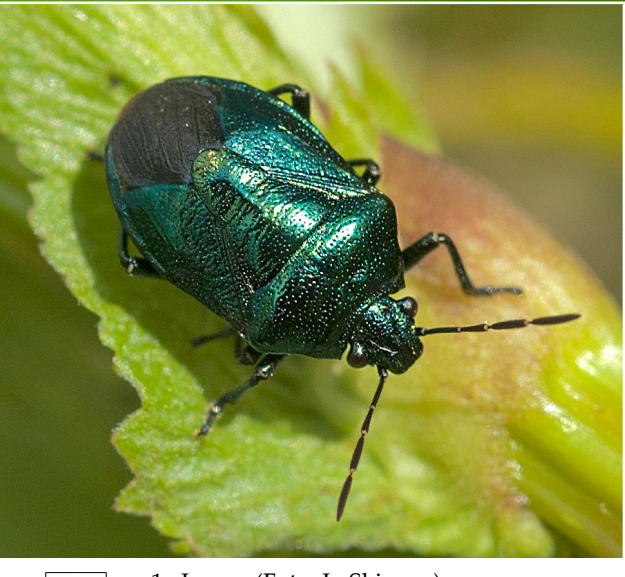

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
3. Nymfe (Foto: l. Skipper)

Suppl. fotos: s. 8,23

44. Stor løvtæge
Acanthosoma haemorrhoidale (Linnaeus, 1758)

Stor løvtæge er overvejende grøn eller lysegrøn med tydelige, men meget spredte, sorte punkteringer. Pronotum, dækvingerne og det yderste af bagkroppen er delvis røde eller rødbrune. Pronotums siderande er spidse og tydeligt udstående. Antennerne er lange og sorte, og benene ensfarvet grønne eller gulgrønne. Connexivum er ensfarvet grøn. I forbindelse med overvintringen kan dyrene ofte – men ikke altid – skifte farve (se foto s. 17). De grønne farver kan erstattes med gule, rødbrune eller lysebrune farver. Om foråret bliver den grønne farve igen dominerende. Farverne ændres således alt efter årstiden, men ellers varierer arten ikke særlig meget. Længde 14-18 mm. Nymfen er lysegrøn til grøn – ofte med sarte rødgule tegninger.

Stor løvtæge kan evt. forveksles med pileløvtæge (*Elasmostethus brevis*) (s. 132), almindelig løvtæge (*Elasmostethus interstinctus*) (s. 134) og gedebladløvtæge (*Elasmostethus minor*) (s. 136). Alle tre arter er dog meget mindre, og hos dem alle er pronotums siderande afrundede og ikke så udstående, som det er tilfældet hos stor løvtæge. I felten er det ikke svært at adskille stor løvtæge og de tre andre arter ved hjælp af størrelsen, men på fotos – hvor man ikke kan bedømme dyrets størrelse – skal man se godt efter.

Findes i skovbryn, hække, haver og parker samt andre steder, hvor artens værtstræer forekommer. Arten opholder sig gerne højt oppe i træerne, og den træffes især på løvtræer som tjørn (*Crataegus*), røn (*Sorbus*), birk (*Betula*) og pil (*Salix*). Både nymfer og voksne tæger suger især på modnende bær, men kan desuden suge på bladene. Før og efter overvintringen flyver dyrene vidt omkring og kan da træffes på mange andre forskellige træer og buske. Arten kommer ivrigt til lys.

De voksne tæge overvintrer – som regel i vissent løv under træer og buske eller under løs bark. Den kommer frem igen i april, og parring og æglægning sker fra maj frem til midten af juli. Hunnen lægger sine æg på blade i grupper med op til 20-25 æg i hver. Nymferne kan findes i juni-oktober, og den nye generation er på vingerne fra midten eller slutningen af august. De voksne tæger går sent til overvintring og kan findes helt hen i november, somme tider i december. Der er én årlig generation.

Stor løvtæge er udbredt og ret almindelig i det meste af Danmark, dog noget sjældnere i de vestlige egne af Jylland, hvor den imidlertid ser ud til at være under udbredelse. Den kendes fra Læsø, Anholt, Samsø og Bornholm.

Findes i store dele af Europa fra det sydlige Skandinavien og sydpå til de nordlige egne af Middelhavsområdet. Udbredelsen strækker sig videre østpå gennem Asien til Sibirien.

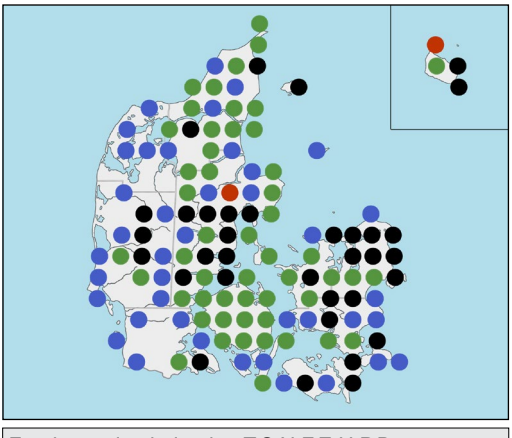

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

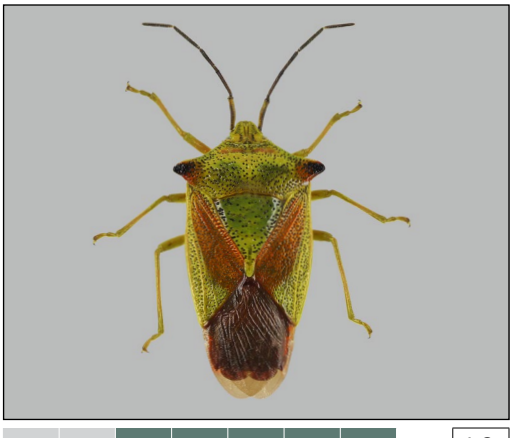

LC

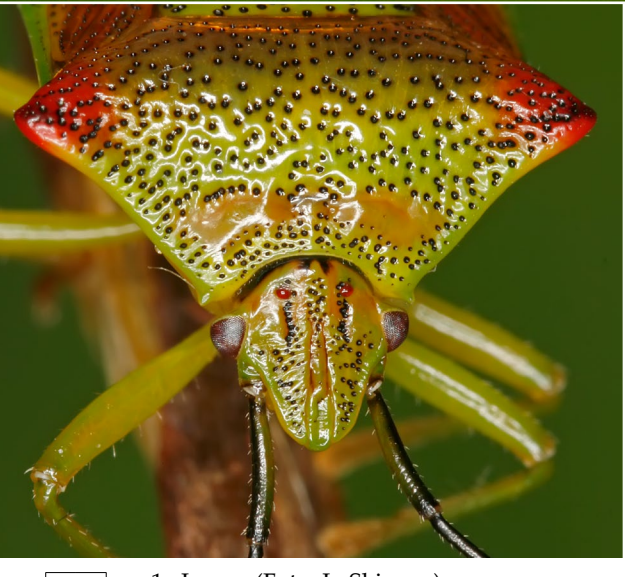

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: O.F. Nielsen)

Suppl. fotos: s. 16,17

45. Pilebredtæge
Elasmostethus brevis Lindberg, 1934

Pileløvtæge er overvejende lysegrøn med spredte, sorte punkteringer. Dækvinger, pronotum og scutellum er delvis rødlige eller rødbrune. Pronotums siderande er afrundede og kun svagt udstående. Connexivum er ensfarvet grøn. I forbindelse med overvintringen kan dyrene skifte farve, så de grønne farver erstattes med rødbrune eller lysebrune farver. Om foråret bliver den grønne farve igen dominerende. Længde: 9-12 mm. Nymfen er grønlig med midtstillede røde pletter på bagkroppen.

Pileløvtæge kan meget let forveksles med almindelig løvtæge (*Elasmostethus interstinctus*) (s. 134) og gedebladløvtæge (*Elasmostethus minor*) (s. 136), og en helt sikker artsbestemmelse kan kun foretages ved at studere hannernes genitalsegmenter under lup eller stereolup. Hos pileløvtæge findes på undersiden af bagkropsspidsen to hårduske og to tydelige "tænder", som er placeret yderligt. Hos almindelig løvtæge er der også to hårduske og to små "tænder", som her er placeret tæt ved hårduskene. Hos gedebladløvtæge findes der kun de to hårduske og ingen "tænder" (se fotos side 135). Pileløvtæge kan måske også forveksles med stor løvtæge (*Acanthosoma haemorrhoidale*) (s. 130), som dog er tydeligt større, og som kan kendes på de spidse, udstående siderande på pronotum. Slank enebærtæge (*Cyphostethus tristriatus*) (s. 144) ligner også, men hos denne er det første antenneled meget kort og når kun en anelse ud over hovedets forkant. Hos alle de øvrige løvtæger er det første antenneled meget længere.

Findes især i lysåbne moser, hvor der vokser femhannet pil (*Salix pentandra*), som er artens eneste værtstræ. Pileløvtæge er altså monofag. Både nymfer og voksne tæger suger på træernes knopper og frugter.

Overvintrer som voksen tæge. Parring og æglægning sker fra maj frem til juli. Nymferne kan ses i juni-september, og de nye voksne tæger dukker op fra midten af august og kan nu findes frem til oktober. Der er én årlig generation.

Pileløvtæge er en ret sjælden og meget lokal art, som kun er kendt fra en række lokaliteter i Jylland, et par steder på Fyn og på Bornholm. Arten blev først videnskabeligt beskrevet i 1934, og her i landet blev den først konstateret på Bornholm i 1983. Den har dog antagelig været her længe og har blot været overset.

Arten har en østlig udbredelse. Den findes i Sverige og Finland og videre østpå gennem Rusland til Mongoliet og Kina. I Skandinavien forekommer den ret langt mod nord, men som den eneste art i denne bog er den endnu ikke fundet i Tyskland.

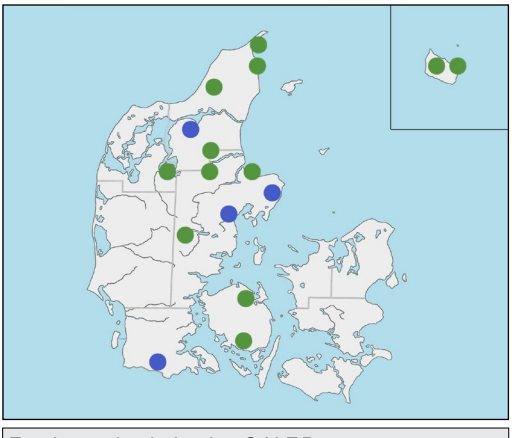

Forekomst i nabolande: S,N,F,B

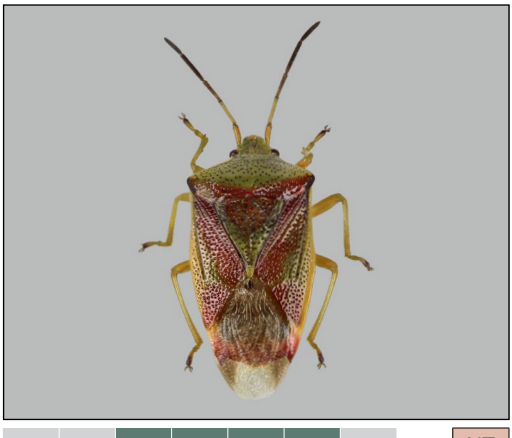

NT

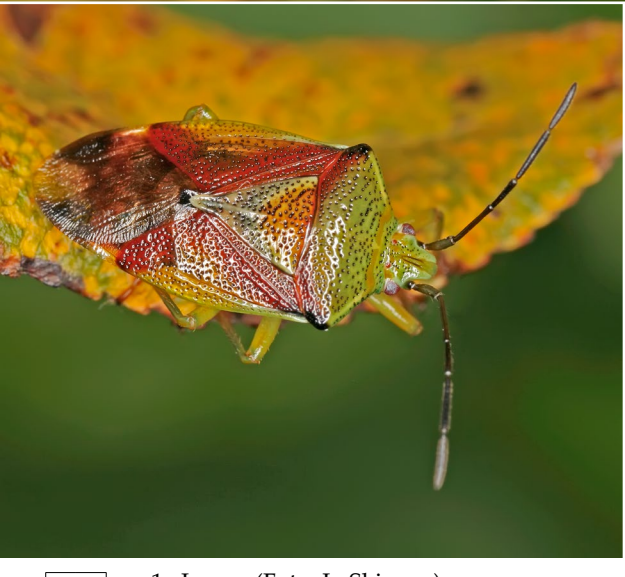

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 135

46. Almindelig løvtæge
Elasmostethus interstinctus (Linnaeus, 1758)

Almindelig løvtæge er overvejende lysegrøn med spredte, sorte punkteringer. Dækvinger, pronotum og scutellum er delvis rødlige eller rødbrune. Pronotums siderande er afrundede og kun svagt udstående. Connexivum er ensfarvet grøn. Den røde farve kan variere noget, men ellers varierer arten ikke meget. Længde: 9-12 mm. Nymfen er lysegrøn med røde pletter på bagkroppens midte.

Almindelig løvtæge er meget vanskelig at adskille fra pileløvtæge (*Elasmostethus brevis*) (s. 132) og gedebladløvtæge (*Elasmostethus minor*) (s. 136). En helt sikker bestemmelse kan kun foretages ved at studere hannernes genitalsegmenter under lup eller stereolup (se fotos modsatte side). Almindelig løvtæge kan desuden forveksles med stor løvtæge (*Acanthosoma haemorrhoidale*) (s. 130). Denne er dog tydeligt større og har spidse, udstående siderande på pronotum. Slank enebærtæge (*Cyphostethus tristriatus*) (s. 144) er også en forvekslingsmulighed, men hos denne art er det første antenneled meget kort og når kun en anelse ud over hovedets forkant. Hos almindelig løvtæge og alle de øvrige løvtæger er det første antenneled meget længere.

Findes i løvskove, skovbryn, hække, haver og parker og i det hele taget alle steder, hvor der vokser birk (*Betula*) eller pil (*Salix*), som er artens værtstræer. Både nymfer og de voksne tæger suger på de umodne frugter. I sensommeren og om efteråret er dyrene meget aktive, og de kan trække langt omkring. Almindelig løvtæge er af og til fundet i stort tal i opskyl langs vore strande, og den er også iagttaget langt fra land på skibe og olieboreplatforme. Egentlig migration forekommer også, og i 2002 blev arten således fundet i stort tal på Færøerne, hvor den ellers ikke tidligere var registreret. Den kommer meget ivrigt til lys.

Den voksne tæge overvintrer i vissent løv under værtstræerne. Den kan ofte findes allerede fra marts, og parring og æglægning sker fra maj til august. Nymfer kan træffes i juni-oktober. Nymferne lever selskabeligt gennem alle stadier, og det sker, at man kan banke 50-100 eksemplarer ned fra den samme gren. De nyforvandlede voksne tæger er fremme fra begyndelsen af august. De går sent til overvintring, og man kan som regel finde dem til langt hen i november. Der er én årlig generation.

Almindelig løvtæge er udbredt og almindelig i hele landet – også på alle de større øer. Den optræder ofte i stort tal, hvor den forekommer.

Findes i Nord- og Mellemeuropa. Udbredelsen strækker sig videre østpå gennem Asien til Sibirien. Arten kendes også fra Nordamerika.

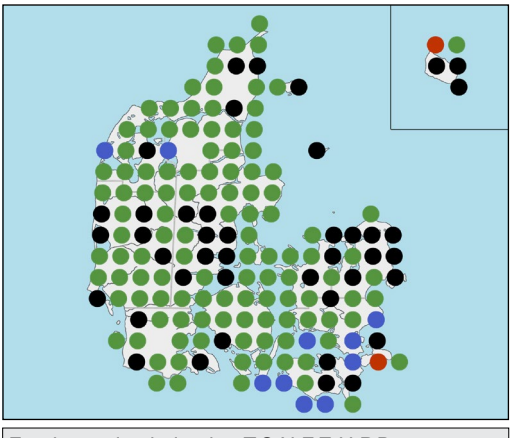

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

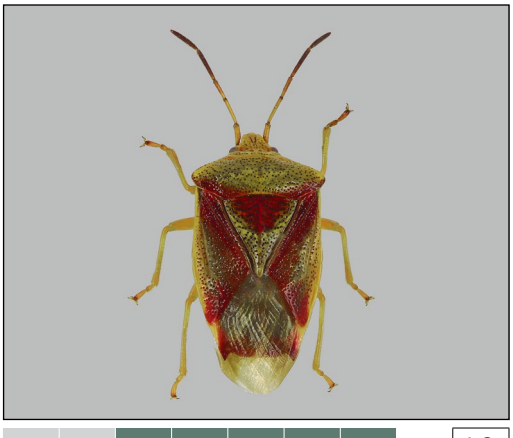

LC

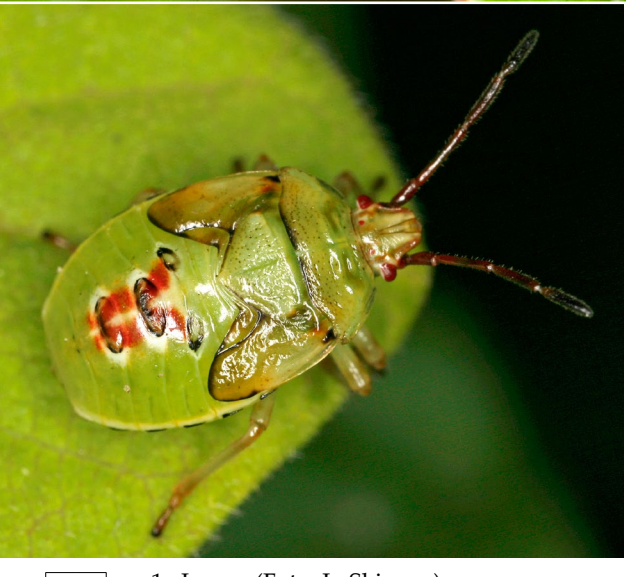

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Nymfe (Foto: L. Skipper)

3a. *E. brevis* (Foto: L. Skipper)
3b. *E. interstinctus* (Foto: L. Skipper)
3c. *E. minor* (Foto: L. Skipper)
Se forklaring i teksten

Suppl. fotos: s. 17

47. Gedebladløvtæge
Elasmostethus minor Horváth, 1899

Gedebladløvtæge er overvejende lysegrøn med spredte, sorte punkteringer. Dækvinger, pronotum og scutellum er ofte delvis rødlige eller rødbrune. Pronotums siderande er afrundede og kun svagt udstående. Connexivum er ensfarvet grøn. Den røde farve kan variere noget eller næsten helt være fraværende, men ellers varierer arten ikke særlig meget. Længde: 8-10 mm. Nymfen er lysegrøn med rødlige tegninger på bagkroppen.

Gedebladløvtæge er meget vanskelig at adskille fra pileløvtæge (*Elasmostethus brevis*) (s. 132) og almindelig løvtæge (*Elasmostethus interstinctus*) (s. 134). En helt sikker artsbestemmelse kan kun foretages ved at undersøge hannernes genitalsegmenter under lup eller stereolup (se fotos side 135). Gedebladløvtæge kan desuden forveksles med stor løvtæge (*Acanthosoma haemorrhoidale*) (s. 130), som dog er meget større, og som har spidse, udstående siderande på pronotum. Slank enebærtæge (*Cyphostethus tristriatus*) (s. 144) kan også ligne, men hos denne er det første antenneled meget kort og når kun en anelse ud over hovedets forkant. Hos gedebladløvtæge og de øvrige løvtæger er det første antenneled meget længere.

Findes i solvarme skovlysninger, skovbryn og krat, hvor der vokser dunet gedeblad (*Lonicera xylosteum*), som er artens værtsplante. Den kan muligvis også findes på andre arter af gedeblad (*Lonicera*). Nymfer og voksne tæger suger på bærrene, og arten bør derfor eftersøges på planter med bær. Dyrene flyver dog noget omkring og kan derfor også træffes på andre træer og buske.

De voksne tæger overvintrer – gerne i vissen vegetation under værtsplanterne. Parring og æglægning sker om foråret, og nymfer træffes i juni-juli. De nye voksne tæger viser sig fra slutningen af juli eller i august. Der er én årlig generation.

Gedebladøvtæge blev fundet som ny for Danmark i 2012 (L. Skipper), hvor flere eksemplarer blev fundet på en lokalitet tæt ved Gudhjem på Bornholm. Et enkelt individ blev desuden fundet samme år ved Utterslev Mose i Nordøstsjælland. Arten er muligvis overset og vil måske kunne findes andre steder her i landet – især i de østlige egne.

Arten har en meget begrænset udbredelse og er kun kendt fra Mellemeuropa, hvor den findes fra Frankrig og østpå til det sydlige Rusland. Den kendes fra Sverige og Finland, men endnu ikke fra Norge.

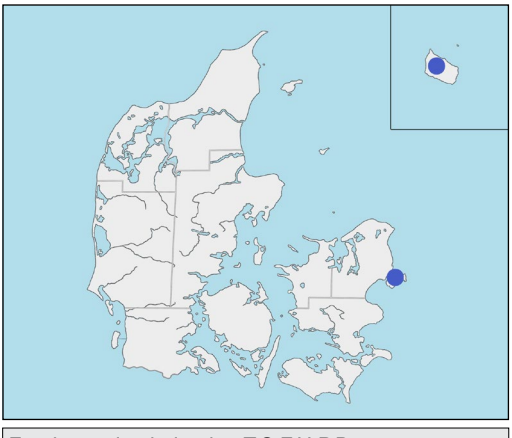

Forekomst i nabolande: T,S,F,H,P,B

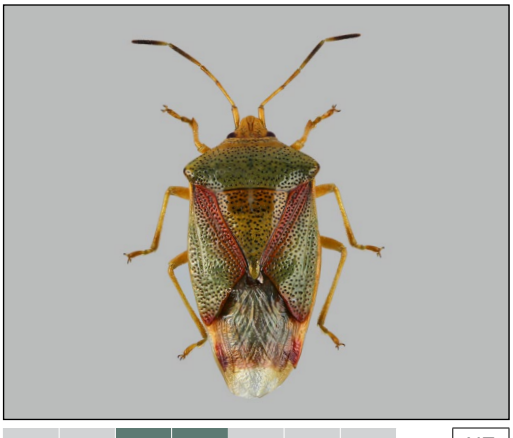

NE

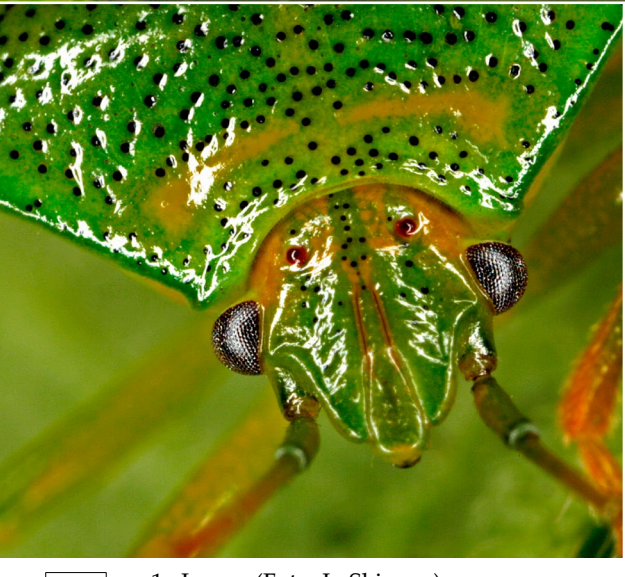

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 135

48. Bølleløvtæge
Elasmucha ferrugata (Fabricius, 1787)

Bølleløvtæge er skinnende rødbrun med kraftige, sorte punkteringer. Det første antenneled er sort, de øvrige rødbrune. Hoved, pronotums siderande og en plet midt på scutellum er sorte, og pronotums siderande er karakteristisk spidse og meget udstående. Spidsen på scutellum er glat og lys, og membranen er sort eller mørkebrun med en glasklar midterplet. Benene er brune, og connexivum er lys med sorte pletter. Arten varierer ikke meget. Længde: 7-9 mm. De små nymfer er røde og sorte, i det femte og sidste stadie er de rødlige med sart lysegrøn bagkrop.

Bølleløvtæge har et meget karakteristisk udseende, og arten er let at kende. Den kan måske overfladisk forveksles med torntæge (*Picromerus bidens*) (s. 118), som også har spidse og udstående siderande på pronotum. Torntæge er dog noget større og ensfarvet brun. Kropsformen er også helt forskellig hos de to arter.

Findes i lysåbent krat eller skov, hvor den lever på blåbær (*Vaccinium myrtillus*) og af og til på andre arter i bølle-slægten (*Vaccinium*), ribs (*Ribes*) eller hindbær (*Rubus idaeus*). Nymferne og de voksne tæger suger på bærrene, som ofte får en ubehageligt duft og smag – afsat af dyrenes stikkirtler.

Den voksne tæge overvintrer i vegetationen under blåbærbuskene. Parring og æglægning finder sted i løbet af foråret, og hunnen lægger æggene samlet på undersiden af et blad i en klump med ca. 35-40 æg. Hun sætter sig hen over æggene og beskytter dem mod fjender. Også nymfer i første og andet stadie beskyttes af hunnen. De store nymfer holder sammen, indtil de forvandler sig til voksne tæger i august. Der er én årlig generation.

Arten er fra Danmark hidtil kun kendt i to eksemplarer – fundet på Sjælland i 1839 af datidens store insektsamler Bernt Westermann. Da der i Danmark forekommer mange biotoper, som er velegnede for bølleløvtæge, og da arten er vidt udbredt i vore nabolande, er det underligt, at den ikke synes at forekomme i Danmark. Det gamle danske fund tyder på, at den muligvis har haft små, måske ustabile populationer på Sjælland. Arten er de senere år eftersøgt på egnede lokaliteter her i landet, men forgæves.

Bølleløvtæge er vidt udbredt i store dele af Europa, og udbredelsen strækker sig gennem Asien videre østpå til Sibirien og Japan. I Skandinavien forekommer den fra Skåne til ret langt mod nord, og i Tyskland og Polen findes den umiddelbart syd for Østersøen. Den flyver udmærket og kan måske af og til flyve hertil på træk.

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

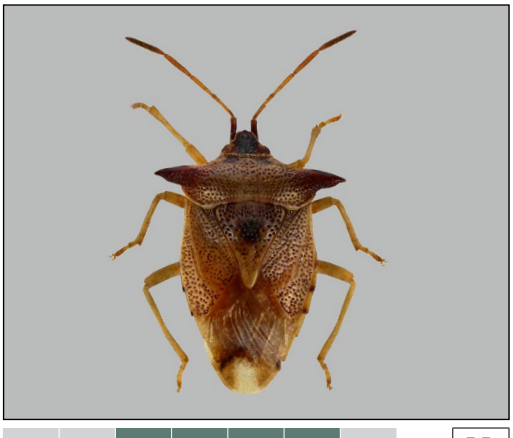

DD

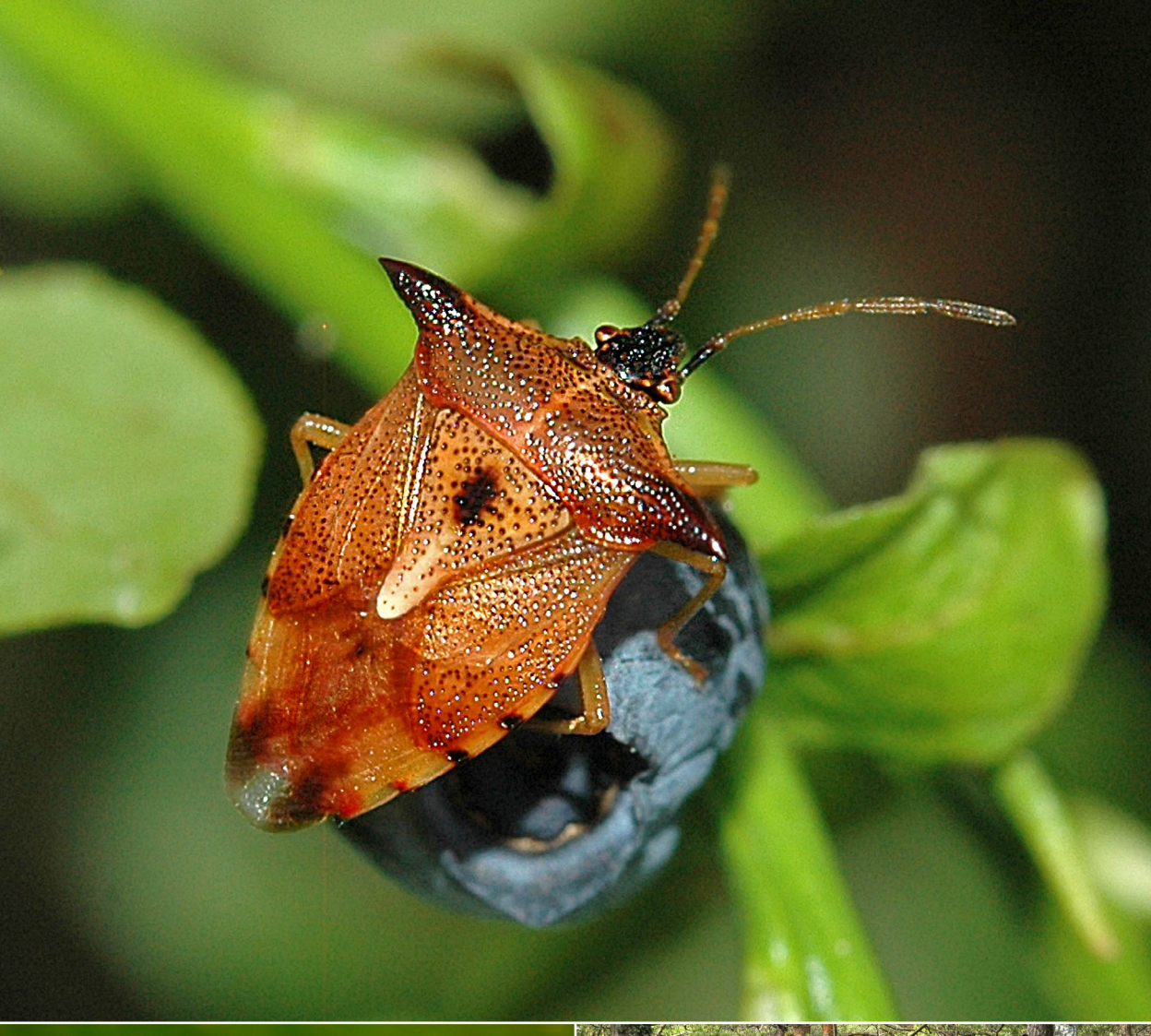

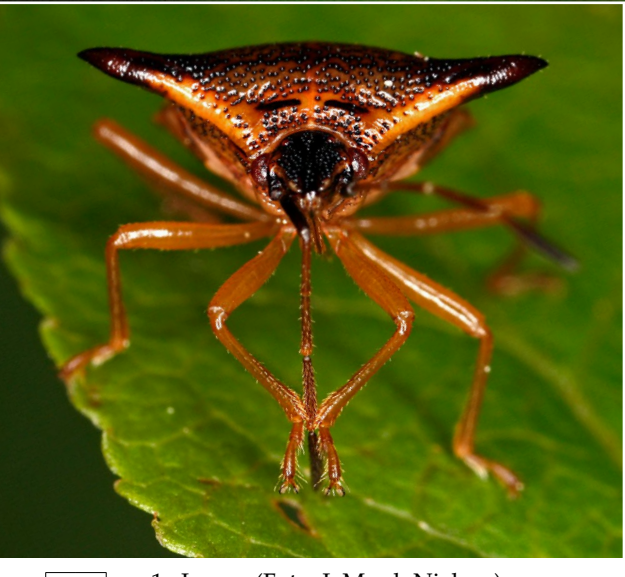

1	
2	3

1. Imago (Foto: J. Munk Nielsen)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Typisk levested. Nacka Reservatet, Sverige (Foto: O.F. Nielsen)

49. Tandet birketæge
Elasmucha fieberi Jakovlev, 1865

Tandet birketæge er olivenfarvet, grågul eller rødbrun og ofte temmelig spraglet med tydelig sort punktering. På pronotums forreste kant lige bag øjet findes en spids og tydelig tand (se foto modsatte side). Antennerne er sorte, og benene er rødbrune. Undersiden af bagkroppen er lys med tydelige sorte punkter (se foto s. 143), og connexivum er lys med brede, sorte pletter. Arten varierer temmelig meget. Hannerne er i reglen olivenfarvede, mens hunnerne normalt er mere rødbrune. Længde 6-9 mm. Nymferne er lysegrønne med rødlige og sorte striber og tegninger.

Tandet birketæge kan let forveksles med almindelig birketæge (*Elasmucha grisea*) (s. 142). Undersiden af bagkroppen er dog ensfarvet lys hos almindelig birketæge, men tydeligt sortpunkteret hos tandet birketæge (se fotos s. 143). Endvidere har tandet birketæge en spids og tydelig tand forrest på pronotum lige bag øjet (se foto modsatte side). Denne tand mangler eller er meget lille hos almindelig birketæge.

Findes i lysåbne og soleksponerede skove, moser, hegn, haver og parker, hvor den især lever på birk (*Betula*) og el (*Alnus*). Den kan dog også findes på andre løvtræer. Både nymfer og voksne tæger suger på hunraklernes frø. Før og efter overvintringen flyver arten noget omkring og kan da træffes på andre træer – også nåletræer.

Overvintrer som voksen tæge. Parring og æglægning sker om foråret, hvorefter hunnen lægger sine æg samlet i en klump med ca. 30-50 æg. Æggene afsættes som regel på undersiden af et blad på værtstræet. Arten har yngelpleje, idet hunnen beskytter æggene og de små nymfer. De større og mere mobile nymfer er selskabelige og holder sammen, mens de bevæger sig rundt på værtstræet. Nymferne er til stede i perioden fra juni til september. Den nye generation er på vingerne fra slutningen af juli, og arten er her i landet registreret frem til og med september. Den kan dog sandsynligvis findes gennem det meste af efteråret. Der er én årlig generation.

Arten er udbredt og ret almindelig i hele Jylland, men sjælden og lokal på Øerne. Den er ikke registreret på Læsø eller Anholt, men kendes fra Samsø og Bornholm. Tandet birketæge er muligvis noget overset, da den meget let kan forveksles med almindelig birketæge.

Tandet birketæge findes i det nordlige og mellemste Europa, og den kan træffes helt op til eller endda nord for Polarcirklen. Den mangler i Middelhavsområdet og mod nordvest. Arten er således ikke kendt fra De britiske Øer. Dens udbredelse fortsætter østpå gennem store dele af Asien til Sibirien.

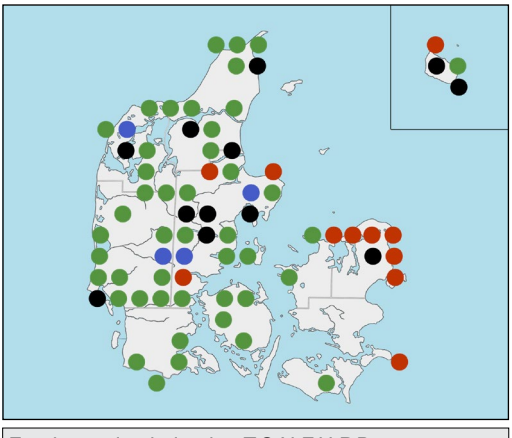

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,H,P,B

LC

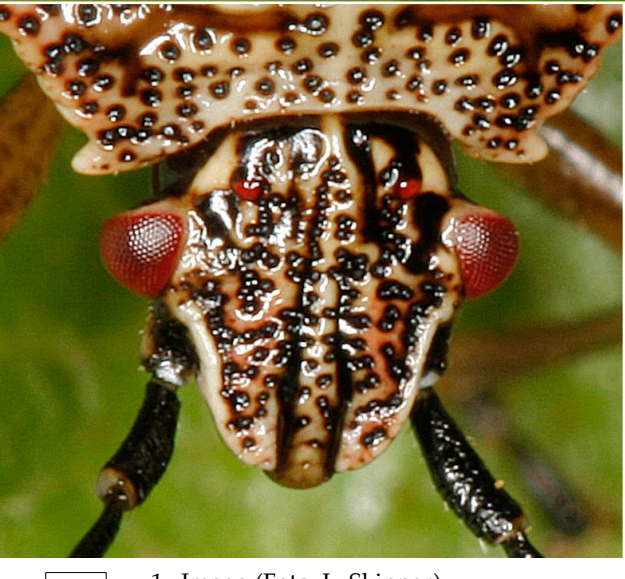

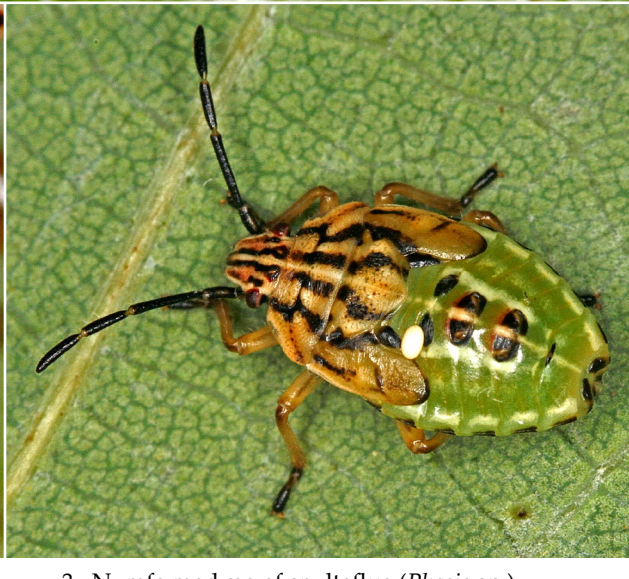

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe med æg af snylteflue (*Phasia* sp.) (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 143

50. Almindelig birketæge
Elasmucha grisea (Linnaeus, 1758)

Almindelig birketæge er olivenfarvet, grågul eller rødbrun og ofte temmelig spraglet med kraftig sort punktering. På pronotums forreste kant lige bag øjet findes ingen eller kun en meget utydelig tand. Undersiden af bagkroppen er ensfarvet lys, og connexivum er lys med brede, sorte pletter. Arten varierer en del. Hannerne er som regel olivenfarvede, mens hunnerne normalt er mere rødbrune. Længde 6-9 mm. Nymferne er lysegrønne med rødlige tegninger på bagkroppen og sorte længdestriber på hoved, pronotum og scutellum.

Almindelig birketæge kan let forveksles med tandet birketæge (*Elasmucha fieberi*) (s. 140). Undersiden af bagkroppen er dog ensfarvet lys hos almindelig birketæge, men tydeligt sortpunkteret hos tandet birketæge (se fotos modsatte side). Endvidere har tandet birketæge en spids og tydelig tand forrest på pronotum lige bag øjet (se foto s. 141). Denne tand mangler eller er meget lille og ubetydelig hos almindelig birketæge.

Findes i lysåbne skove, moser, hegn, haver og parker. Den lever først og fremmest på birk (*Betula*), men kan desuden af og til findes på el (*Alnus*) og andre løvtræer. Nymferne og de voksne tæger suger på blade og på hunraklernes umodne frø.

Arten overvintrer som voksen tæge under visne blade og anden vegetation under værtstræerne. Parring og æglægning finder sted i maj eller begyndelsen af juni, og hunnen lægger sine æg samlet på undersiden af et blad. Hun lægger ca. 50 æg. Hunnen sidder over æggene og forsvarer dem mod angribende fjender (se foto s. 20). Iagttagelser viser, at hun drejer sig og vender ryggen mod en angriber samtidig med, at hun vifter med dækvingerne. Senere, når æggene klækkes i slutningen af juni, bliver hun ved de små nymfer, som hun ligeledes beskytter. Når nymferne er i det tredje stadie, må de klare sig uden hunnen. De er dog stadig selskabelige og vandrer rundt sammen, når de skal æde. Man mener, at de holder sammen ved hjælp af duftstoffer kaldet feromoner. De voksne tæger er fremme fra august og kan nu findes til langt hen på efteråret. Der er én årlig generation.

Almindelig birketæge er udbredt og meget almindelig i hele landet. Den findes også på alle de større øer og er ofte talrig, hvor den forekommer.

Arten er udbredt i store dele af Europa, men optræder mere sporadisk i de sydlige egne. Den findes til gengæld langt mod nord. Udbredelsen fortsætter østpå gennem Lilleasien og Asien til Sibirien.

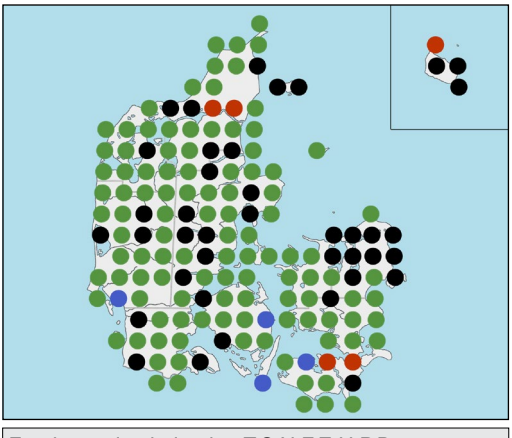

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

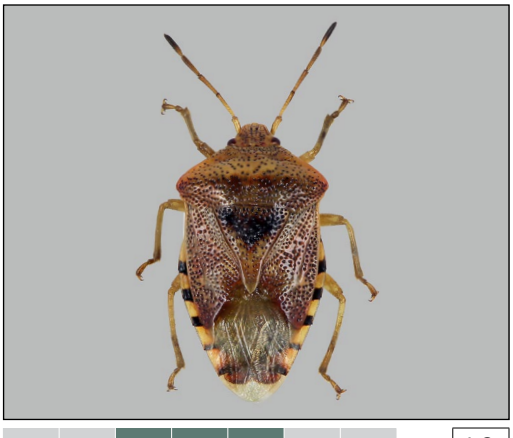

LC

1	
2	3	4

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Nymfe (Foto: L. Skipper)
3. *E. fieberi* (Foto: L. Skipper)
4. *E. grisea* (Foto: L. Skipper)

Se forklaring i teksten

Suppl. fotos: s. 20,38

51. Slank enebærtæge
Cyphostethus tristriatus (Fabricius, 1787)

Slank enebærtæge er lysegrøn med små, farveløse punkteringer på pronotum og scutellum. Antennerne er gulgrønne, de ydersted led dog delvist mørkebrune eller rødlige. Det inderste antenneled er kort og strækker sig kun en anelse forbi hovedets forkant. Scutellum har lys spids og små lyse pletter lige bag pronotum. Dækvingerne er grønne yderst, og inderst langs scutellum findes en meget karakteristisk rødbrun boomerang-formet tegning. Ben og connexivum er grønne. Arten varierer ikke meget, og den skifter heller ikke farve i forbindelse med overvintringen. Længde: 9-11 mm. Nymfen er grøn med midtstillede røde pletter på bagkroppen.

Slank enebærtæge kan forveksles med pileløvtæge (*Elasmostethus brevis*) (s. 132), almindelig løvtæge (*Elasmostethus interstinctus*) (s. 134) og gedebladløvtæge (*Elasmostethus minor*) (s. 136). Slank enebærtæge kendes dog uden problemer fra alle tre arter på den boomerang-formede tegning på dækvingerne og på, at det første antenneled er ganske kort og kun strækker sig en anelse forbi hovedets forkant. Hos alle de øvrige løvtæger når det første antenneled tydeligt forbi hovedets forkant.

Findes på hedeagtige biotoper, hvor den lever på ene (*Juniperus communis*). Den træffes desuden i lysåbne skove, plantager, haver og parker, hvor den lever på cypres (*Cupressus*), thuja (*Thuja*) og andre indførte nåletræer. Nymfer og voksne tæger suger på bærrene på de forskellige værtsplanter, og arten skal derfor først og fremmest eftersøges på hunplanterne, hvor bærrene findes.

Overvintrer som voksen i vissen vegetation under værtsplanterne. Den kommer frem tidligt om foråret, og hvis vejret er godt, kan man somme tider finde den allerede i begyndelsen af marts. Parring og æglægning sker frem til midten af juni. Nymferne ses i juni og frem til oktober, og de nye voksne tæger viser sig fra august. Arten er her i landet fundet i alle årets måneder. Der er én årlig generation.

Slank enebærtæge er udbredt og ret almindelig – især i Jylland. Den er mere sjælden på Øerne, hvor den dog er i fremgang. Slank enebærtæges naturlige biotop – heder med enebærbuske – er i klar tilbagegang. Til gengæld har arten været i stand til at etablere sig med betydelig succes på de indførte nåletræer. Den ser derfor ud til at være under spredning, idet den gradvis tilpasser sig kulturlandskabets forskellige biotoper med thuja, cypres og andre nåletræer.

Kendes fra store dele af Europa, men mangler mod syd. Udbredelsen strækker sig videre østpå gennem Asien til Sibirien.

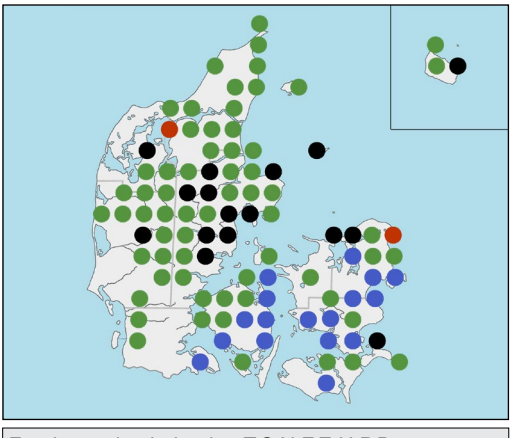

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

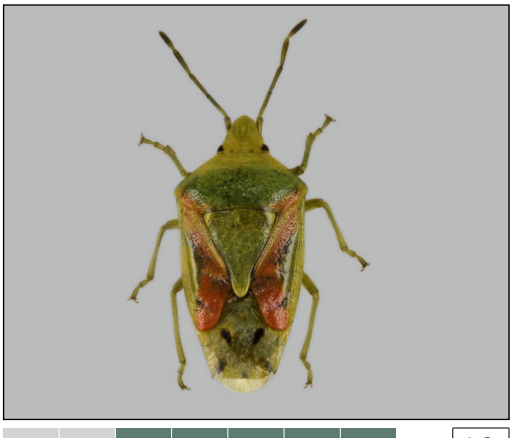

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
2. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

52. Amerikansk fyrretæge
Leptoglossus occidentalis Heidemann, 1910

Amerikansk fyrretæge er en meget stor randtæge med rødbrune eller mørkebrune farver. Antennerne er overvejende rødbrune og meget lange, og hovedet er langstrakt med store, udstående øjne. Forrest på pronotum er der ofte små sorte pletter, og midt på dækvingerne findes et hvidt tværgående siksakmønster. Connexivum er lysebrun eller brun med smalle, lyse tværstriber. Bagkroppens overside er gul eller orange, hvilket dog kun ses, når tægen flyver. Benene er brune og sorte, og på de lange og kraftige bagben findes en meget karakteristisk udvidelse på skinnebenene. Længde: 16-20 mm. Nymfen er brun med rødlig bagkrop og meget lange antenner.

Amerikansk fyrretæge er let at kende, og arten kan ikke forveksles med andre danske tæger. Den kendes først og fremmest på størrelsen, den tværgående siksakstribe på dækvingerne og den karakteristiske udvidelse på skinnebenene.

Træffes i nåleskove. Værtstræerne er især fyr (*Pinus*) og gran (*Picea*), men arten kan også leve på ene (*Juniperus*). De unge nymfer udsuger spidserne af nålene eller spæde kogleskæl. Større nymfer og voksne tæger lever af koglernes modnende frø. Amerikansk fyrretæge flyver godt, og da den samtidig udsender en brummende humlebi-agtig lyd, kan den af ukyndige opfattes som farlig. Den er dog ganske fredelig.

Den voksne tæge overvintrer under løs bark på gamle træer eller i døde træstemmer. Den er også fundet i fuglereder, og arten kan endog søge ind huse og skure i forbindelse med overvintringen. Parring og æglægning finder sted om foråret, og hunnen lægger sine æg i rækker på langs af fyrre- eller grannåle. Hun kan lægge op til 80 æg i alt. Nymferne kan findes gennem hele sommeren, og de nye voksne tæger viser sig fra august. Under sydlige himmelstrøg kan arten have flere årlige generationer, men hos os er der sandsynligvis én årlig generation.

Amerikansk fyrretæge er ny i Danmark. Den blev første gang registreret her i landet i 2009, hvor den blev fundet i Lemvig af Bent Lauge Madsen (indendøre) og på Fyn af Bo K. Stephensen. I 2010 blev den yderligere fundet enkeltvis på Nordsjælland, Langeland og Falster - og i 2014 igen på Fyn samt på Bornholm. Arten breder sig i disse år kraftigt mod nord, og det er sandsynligvis en tæge, som vi vil se mere til de kommende år.

Amerikansk fyrretæge hører oprindeligt hjemme i Nordamerika, men arten er indslæbt til Europa – sandsynligvis med tømmer. Den blev første gang fundet i Italien i 1999, og siden har den bredt sig med stor fart til det meste af Europa. Den blev fundet England i 2007, i Norge i 2009 og i Sverige i 2011. Den er også truffet i Japan.

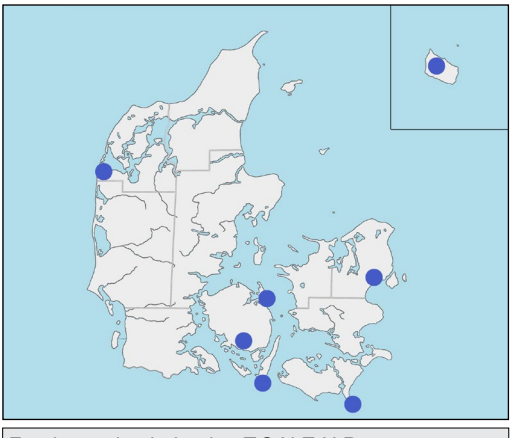

Forekomst i nabolande: T,S,N,E,H,P

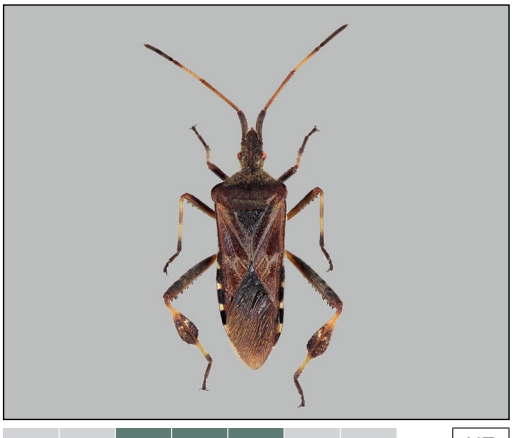

NE

1	
2	3

1. Imago (Foto: M. Top-Jensen)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Imago (Foto: L. Skipper)

53. Rudetæge
Syromastus rhombeus (Linnaeus, 1767)

Rudetægen er ensfarvet okkerbrun, gulbrun eller rødbrun med små, sorte punkteringer. Antennerne er lange – første led er brunt, de to næste lyst rødbrune og det yderste sort. Pronotums siderande er spidse med lyse kanter, og connexivum er meget bred og spids, hvilket giver bagkroppen en meget karakteristisk rude- eller rhombeformet facon. På connexivum, som har samme farve som resten af dyret, findes en række svage og utydelige tværbånd. Membranen har stort set samme farve som resten af overside. Benene er brune. Arten varierer ikke ret meget. Længde: 9-11 mm. Hos nymfen er pronotums siderande og bagkroppens sider meget takkede og tornede, men ellers minder nymfen en del om den voksne tæge.

Rudetægen kan let forveksles skræppetæge (*Coreus marginatus*) (s. 150) på grund af den rudeformede bagkrop, men skræppetægen er større og mere mørk, og bagkroppens siderande hos skræppetæge er afrundede og rager ikke så langt ud under dækvingerne. Desuden har membranen hos rudetægen samme farve som resten af dyret. Hos skræppetægen er membranene meget mørk og i tydelig kontrast til resten af dækvingerne.

Arten findes på lysåbne, tørre og varmeprægede biotoper med lav bevoksning – bl.a. på sydvendte strandoverdrev og overdrev – hvor den lever på arter af hindeknæ (*Spergularia*) og muligvis andre arter i nellikefamilien (Caryophyllaceae). Nymferne opholder sig mest nede på jorden, men de voksne træffes som regel oppe på værtsplanterne. Arten flyver godt. Det vides ikke, om den også suger føde på disse planter.

Den voksne tæge overvintrer – ofte under træer og buske, som ligger langt væk fra typiske ynglelokaliteter. Parring og æglægning finder sted fra begyndelsen af maj, og hunnen lægger sine æg på værtsplanternes stængler eller i vegetationen under disse. Nymferne ses fra slutningen af juni og frem til september. Den nye generation kan findes fra slutningen af juli og frem til oktober. Der er én årlig generation.

Der kendes et enkelt sønderjysk fund fra ca. 1900, gjort af W. Wüstnei. Derudover er den i de senere år meldt fra Bornholm, hvor en isoleret bestand har været kendt siden 1998. I 2013 blev arten desuden fundet ved Ristinge Klint på Langeland. Rudetæge har sin nordgrænse hos os, men den er sandsynligvis under spredning fra syd – antagelig på grund af det varmere klima.

Rudetæge er vidt udbredt i Europa og Lilleasien. I Skandinavien forekommer den enkelte steder i det sydlige Sverige, men den kendes hverken fra Norge eller Finland.

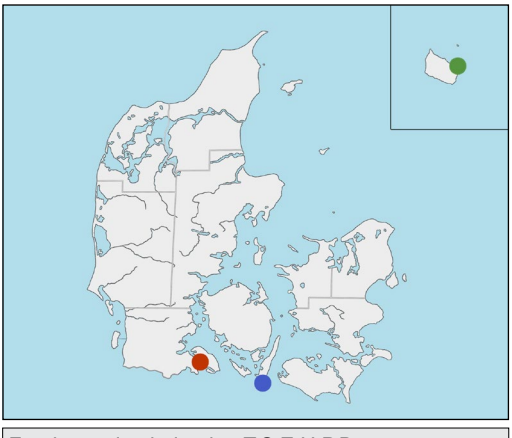

Forekomst i nabolande: T,S,E,H,P,B

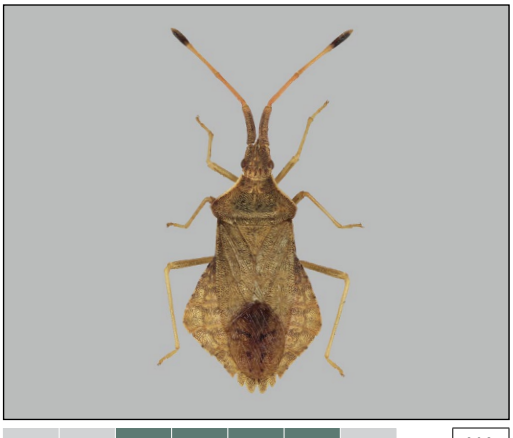

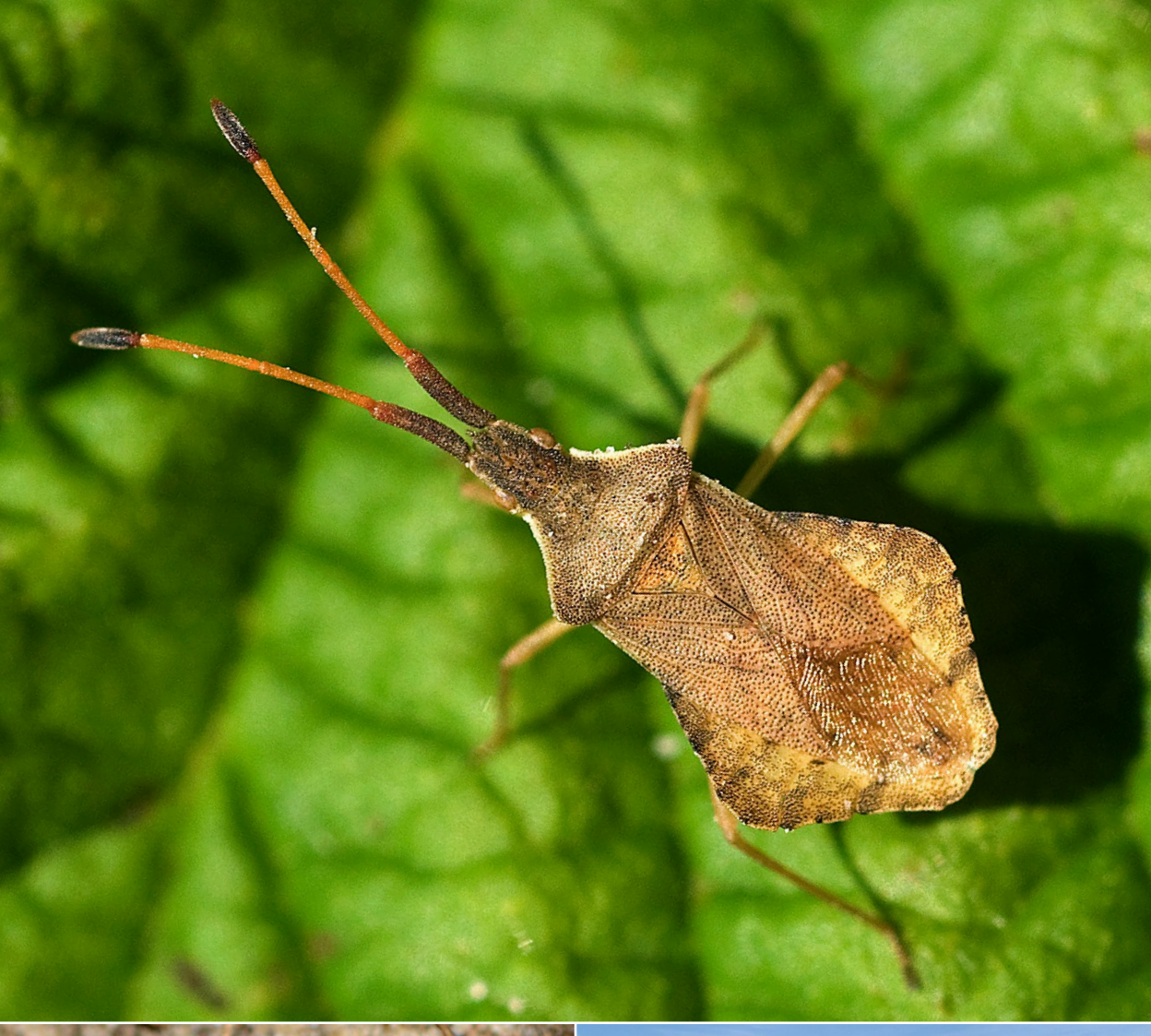

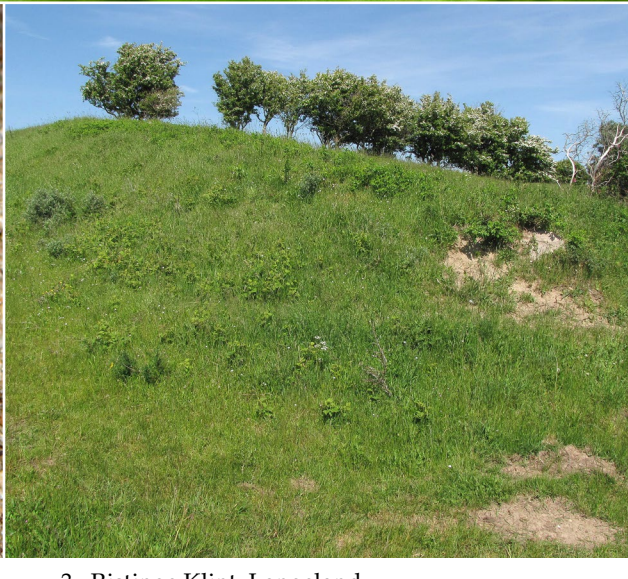

1	
2	3

1. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
2. Imago (Foto: H. Kjærby)
3. Ristinge Klint, Langeland (Foto: L. Skipper)

54. Skræppetæge
Coreus marginatus (Linnaeus, 1758)

Skræppetægen er mat rødbrun til brun med små, mørke punkteringer. Antennerne er rødlige, første og sidste led dog mørkere. Pronotums siderande er udstående og afrundede, og connexivum er meget bred og afrundet. På connexivum, der har samme farve som resten af dyret, findes en række brede og utydelige, mørkere tværbånd. Benene er brune, og membranen er meget mørk og i tydelig kontrast til resten af dækvingerne. Farven kan variere noget, men ellers varierer arten ikke. Længde: 10-15 mm. Nymfen er brun og har lange antenner. Skræppetægen kaldes også for rabarbertæge.

Skræppetægen er ret let at kende, men kan forveksles med rudetægen (*Syromastus rhombeus*) (s. 148). Skræppetægen er dog som regel mørkere og også noget større end rudetægen. Skræppetægen kendes desuden på, at bagkroppens siderande er afrundede. Hos rudetægen er bagkroppens siderande spidse, hvilket giver bagkroppen en meget karakteristisk rude- eller rhombeformet facon. Hos rudetægen har membranen samme farve som resten af dyret. Hos skræppetægen er membranen meget mørk og i kontrast til resten af dyret. De to arters nymfer minder også om hinanden, men hos rudetægens nymfe er pronotums siderande og bagkroppens sider meget takkede og tornede. Hos skræppetægens nymfe er siderne næsten glatte og kun svagt tornede.

Findes på mange forskellige lysåbne biotoper, både på sandet og leret jord. Også på kulturprægede lokaliteter som haver, skovrydninger og brakmarker. Skræppetægen lever på syre og skræppe (*Rumex*), og i urtehaver finder vi den ofte på rabarber (*Rheum*). Den træffes også på hindbær (*Rubus idaeus*) og anden vegetation. De unge nymfer suger gerne på blade, mens ældre nymfer og voksne tæger især suger på værtsplanternes umodne frugter. Før og efter overvintringen er dyrene meget aktive. Hvis vejret er lunt, kan de flyve vidt omkring.

Arten overvintrer som voksen tæge, og parring og æglægning finder sted fra slutningen af april og frem til juni. Æggene lægges i rækker på værtsplanternes blade og på stængler tæt ved jorden. Nymferne kan findes i juni-oktober, og de voksne tæger er fremme fra august og kan herefter findes, til de går til overvintring hen på efteråret. Der er én årlig generation.

Skræppetæge er udbredt og almindelig i de fleste landsdele. Den er fundet i alle danske distrikter, men er sjælden eller manglende i de vestlige egne af Jylland. Arten er ikke fundet på Samsø, men kendes ellers fra de øvrige større øer.

Udbredt i store dele af Europa og Nordafrika. Udbredelsen fortsætter østpå gennem Asien til Kina, og arten findes desuden i Nordamerika.

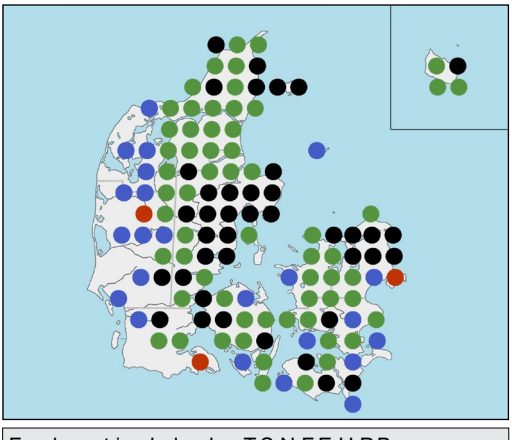

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

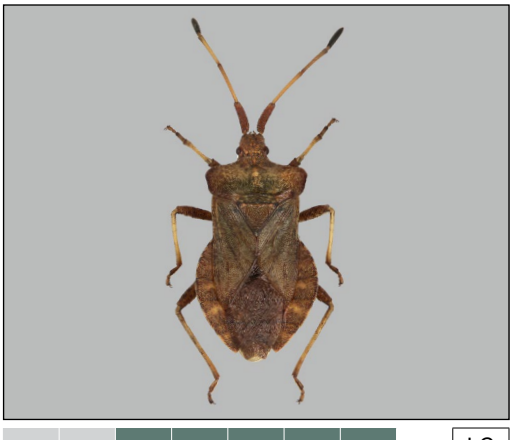

LC

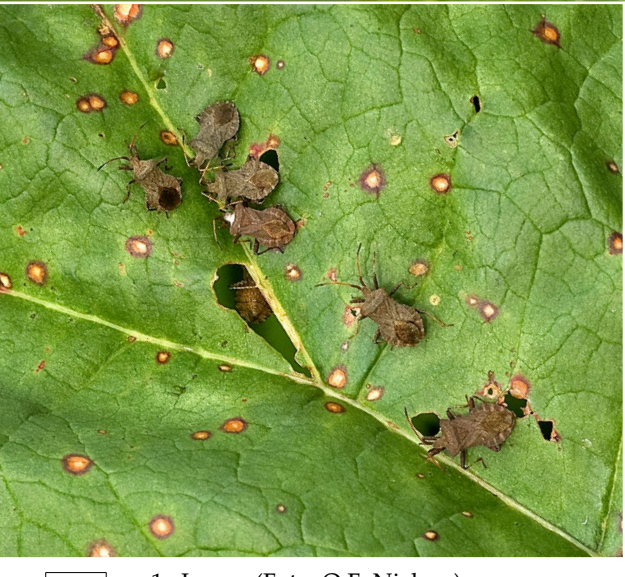

1	
2	3

1. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
2. Imagines på rabarberblad (Foto: O.F. Nielsen)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 16,21,202

55. Rødknærandtæge
Spathocera dalmanii (Schilling, 1829)

Rødknærandtæge er overvejende brun med små farveløse punkteringer. Antennerne er brune, dog er det yderste led sort. Pronotum er smal og langstrakt – tydeligt længere end bredt – med lyse siderande. Forrest midt på scutellum findes et par små, sorte trekantede tegninger. Connexivum er temmelig bred og afrundet, og benene er brune. Farverne varierer noget – af og til findes næsten sorte dyr – men ellers varierer arten ikke ret meget. Længde: 5-6 mm. Nymfen er mørkebrun eller sort på forkroppen – lidt lysere på bagkroppen.

Rødknærandtæge kan forveksles med vore to andre små randtæger – rynket randtæge (*Arenocoris fallenii*) (s. 156) og lille randtæge (*Bathysolen nubilus*) (s. 158), men kendes fra dem begge ved hjælp af pronotums langstrakte udseende. Hos de to andre arter er pronotum bredere eller mindst lige så bredt, som det er langt. De to små, sorte tegninger forrest på scutellum er også artskarakteristiske for rødknærandtæge.

Findes på lysåbne, varmeprægede og tørre biotoper som heder, klitter og overdrev. Den findes både på sandbund og på klippegrund, hvor der vokser rødknæ (*Rumex acetosella*), som er artens værtsplante. Nymferne suger på plantedele tæt ved jorden. De voksne tæger kravler sjældent op på værtsplanten, men opholder sig mest på jorden, hvor de især suger på nedfaldne frø. Når arten sidder på jorden, er den utrolig godt kamufleret og ikke let at få øje på.

Den voksne tæge overvintrer i græstuer eller under visne plantedele. Dyrene overvintrer ofte mange sammen i grupper på egnede lokaliteter. Parring og æglægning finder sted fra slutningen af april eller begyndelsen af maj og kan forekomme til langt hen i juni. Nymferne findes i juni-juli, og de voksne nyforvandlede tæger ses fra slutningen af juli eller august. Der er én årlig generation.

Rødknærandtæge er sjælden her i landet, idet den kun er kendt fra Bornholm. Det ser dog ud til, at den her er veletableret på flere lokaliteter. Arten blev først fundet på Bornholm i 1933 af K. O. Leth, og i nyere tid er den fundet flere steder bl.a. ved Gudhjem, Raghammer, Rutsker Højlyng og Slusegård. Arten har sandsynligvis ynglet på Bornholm i hele perioden, men der er kun blevet samlet meget lidt i de mellemliggende år, og der kendes ikke ret mange fund.

Arten er kun kendt fra Europa, hvor den findes fra det sydlige Skandinavien og sydpå til Middelhavet. I det sydlige område kendes den kun fra lokaliteter i bjergene. Den er udbredt i alle vore nabolande.

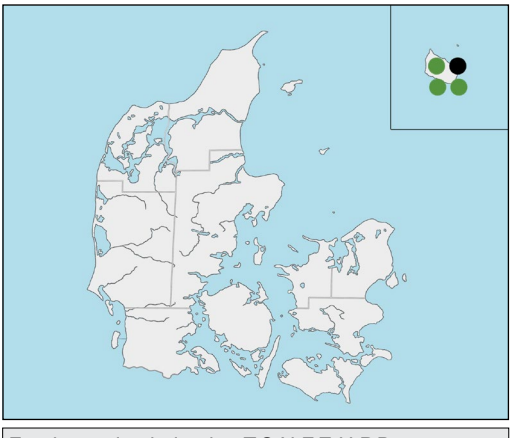

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

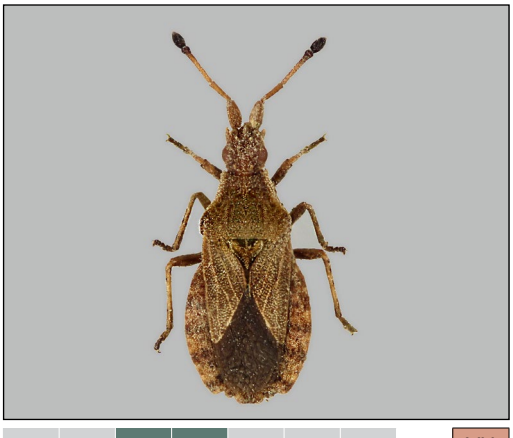

VU

1	
2	3

1. Imago (Foto: T. Bantock)
2. Imago (Foto: T. Bantock)
3. Rødknæ (*Rumex acetosella*) (Foto: L. Skipper)

56. Slåenrandtæge
Gonocerus acuteangulatus (Goeze, 1778)

Slåenrandtæge er en stor, slank randtæge med pronotum, scutellum og dækvinger ensfarvet rødbrune. De meget lange og kraftige antenner er overvejende rødbrune. Pronotum med udstående, spidse og retvinklede siderande. Connexivum er lysebrun eller brun med smalle, lysere tværstriber, og membranen er typisk mørk og står i nogen kontrast til resten af dækvingerne. Benene er gulbrune eller rødbrune. Farven kan variere fra lys okkerbrun til mørk rødbrun, men ellers varierer arten ikke meget. Længde: 12-16 mm. Nymfen har mørkebrun, rødbrun eller næsten sort forkrop, bagkroppen er grøn med rødlige tegninger.

Slåenrandtæge er ret let at kende, men den kan muligvis forveksles med glat randtæge (*Ceraleptus lividus*) (s. 160). Slåenrandtæge er dog noget større, har længere antenner og kendes sikkert på, at pronotum har udstående og spidse siderande. Hos glat randtæge er pronotums siderande afrundede og ikke udstående og spidse.

Arten lever i lysåbne og varme skovbryn, hække, krat og åbne områder med spredte buske og træer. Nymferne og de voksne tæger suger på modnende bær på mange forskellige vækster som vrietorn (*Rhamnus*), tørst (*Frangula alnus*), tjørn (*Crataegus*), hunde-rose (*Rosa canina*) og dunet gedeblad (*Lonicera xylosteum*). De voksne individer kan desuden suge på nåletræer som f.eks. ene (*Juniperus*), og i visse områder i Sydeuropa kan arten optræde som skadedyr på hassel (*Corylus avellana*).

Den voksne tæge overvintrer. Den er ret sent fremme om foråret, og parring og æglægning sker først i juni eller juli. Hunnen lægger sine æg på værtsplanternes blade og stængler i grupper med ca. 15 æg i hver. Nymferne ses i juli og frem til september, og de nye voksne tæger er på vingerne fra sidst i august eller begyndelsen af september. Der er én årlig generation.

Slåenrandtæge er ny i Danmark. Den blev første gang registreret i 2008, hvor flere eksemplarer blev fundet på Rømø af Volker Staudt. I 2009 blev der fundet et individ på det sydlige Fyn. I 2012 blev den genfundet på Rømø, og i 2013 blev et enkelt eksemplar meldt fra det sydvestlige Lolland. Det ser således ud til, at slåenrandtæge i disse år breder sig mod nord og muligvis allerede yngler fast her i landet. Vi bør holde øje med den – især i de sydlige landsdele. Arten er en dygtig flyver, som kan strejfe vidt omkring, især hvis det er varmt og solrigt.

Findes i Mellem- og Sydeuropa – sydpå til Middelhavslandene. Udbredelsen strækker sig videre østpå til det centrale Asien.

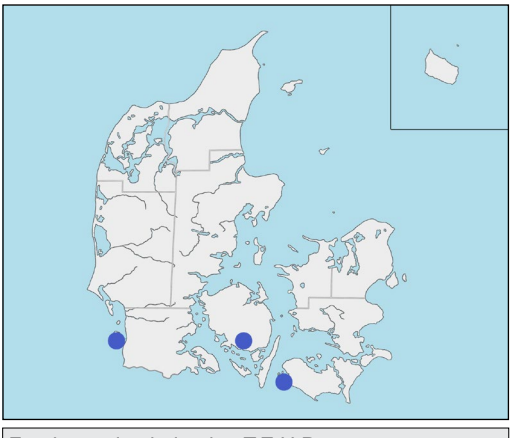

Forekomst i nabolande: T,E,H,P

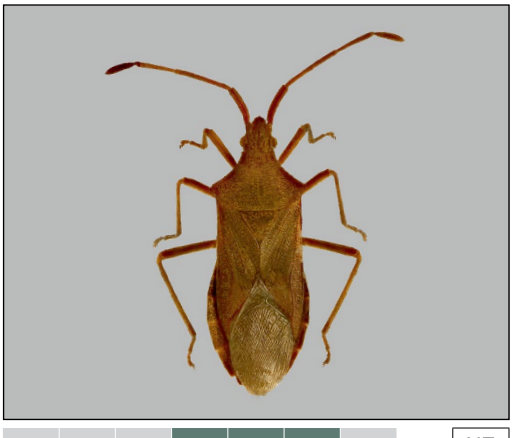

NE

1	
2	3

1. Imago (Foto: K.B. Nielsen)
2. Imago (Foto: T. Bantock)
3. Nymfe i første stadie (Foto: F. Krone)

57. Rynket randtæge
Arenocoris fallenii (Schilling, 1829)

Rynket randtæge er grålig, gulbrun eller gråbrun ofte med utydelige lysere eller mørkere pletter. Antennerne er blege, dog er yderste led mørkt. Pronotum er næsten dobbelt så bredt som langt og med tandede, stærk indbuede sider forrest. Midt på pronotum findes to rækker af markante, hvidlige torne, der er placeret som et omvendt V. Dækvingerne er forsynet med kraftige ribber, som giver et rynket udseende, og connexivum er lys med mørkere tværstriber. Arten varierer ikke særlig meget. Længde: 6-7 mm. Nymfen er også gråbrunlig.

Rynket randtæge kan først og fremmest forveksles med rødknærandtæge (*Spathocera dalmanii*) (s. 152). De to arter adskilles dog let ved hjælp af pronotums form. Hos rødknærandtæge er pronotum smal og langstrakt, hos rynket randtæge er pronotum bred og kort. Lille randtæge (*Bathysolen nubilus*) (s. 158), som også er en forvekslingsmulighed, er som regel mere mørk end rynket randtæge. Hos lille randtæge er pronotum ikke så kraftigt indbuet fortil, som det er tilfældet hos rynket randtæge, og lille randtæge kendes desuden på, at den mangler de to rækker af hvidlige torne på pronotum, som findes hos rynket randtæge.

Lever på lysåbne og varmeprægede, tørre og gerne sandede biotoper som klitter, heder, overdrev, strandenge, brakmarker, ruderater og råstofgrave. Den kan af og til findes i stort tal på brakmarker. Arten lever især på eller under hejrenæb (*Erodium cicutarium*), men suger sandsynligvis også på forskellige arter i ærteblomstfamilien (Fabaceae). Både nymferne og de voksne tæger opholder sig mest på jorden under værtsplanterne, men træffes også under hedelyng (*Calluna vulgaris*) og bynke (*Artemisia*).

Arten overvintrer som voksen tæge i vissen vegetation under værtsplanterne. Parring og æglægning finder sted sidst på foråret, og nymferne kan findes i en lang periode fra midten af juni og helt frem til slutningen af august. De voksne tæger ses fra august og frem til efteråret. Der er én årlig generation.

Rynket randtæge er ret udbredt her i landet, men den er ikke almindelig. Den er mest udbredt i de tørre og sandede egne i Jylland og på Bornholm. I de øvrige landsdele er den lokal og sjælden eller mangler helt. Arten er ikke kendt fra Læsø, Anholt eller Samsø.

Udbredt i Europa, Nordafrika og den sydvestlige del af Asien. I Skandinavien forekommer den kun i det sydligste Sverige samt på Öland og Gotland.

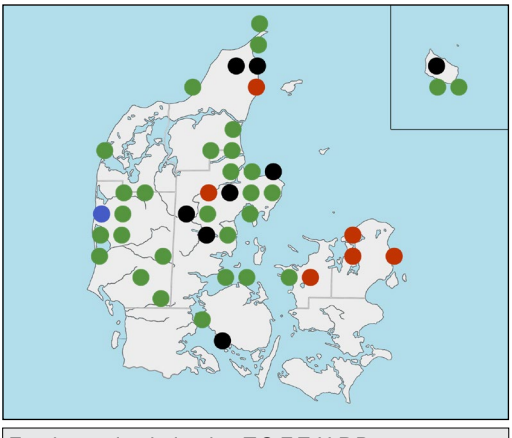

Forekomst i nabolande: T,S,F,E,H,P,B

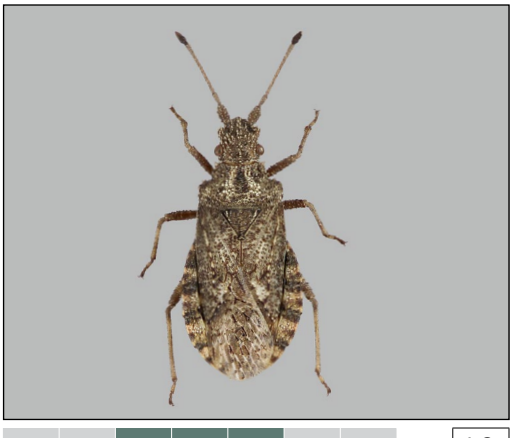

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: S. Tolsgaard)
3. Hejrenæb (*Erodium cicutarium*) (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 15,38

58. Lille randtæge
Bathysolen nubilus (Fallén, 1807)

Lille randtæge er gulbrun, rødbrun eller mørkebrun med sorte punkteringer. Antennerne er korte, de inderste led brune, det yderste mørkere. Pronotum er bredere end langt – forrest med gradvist indsnævrede siderande. På scutellum findes som regel en lille, sort plet lige bag pronotum, og scutellums spids er hvidlig. Dækvingerne er forsynet med forholdsvis kraftige ribber, og connexivum er bred og lys med mørkere tværstriber. Arten varierer ikke særlig meget, men både lyse og mørke former forekommer. Længde: 6-7 mm. Nymferne har nogenlunde de samme farver som de voksne.

Lille randtæge kan især forveksles med rynket randtæge (*Arenocoris fallenii*) (s. 156). Rynket randtæge er dog normalt mere lys, og den kendes sikkert på pronotums to rækker af markante, hvidlige torne, der er placeret som et omvendt V. Lille randtæge kan også minde om rødknærandtæge (*Spathocera dalmanii*) (s. 152), men de to arter adskilles let ved hjælp af pronotums udseende. Hos rødknærandtæge er pronotum smal og langstrakt, hos lille randtæge er pronotum bred og kort.

Findes på lysåbne, varmeprægede og tørre biotoper som klitter, heder, overdrev og brakmarker. Den kan desuden findes på ruderater og i råstofgrave – af og til i stort tal. Værtsplanterne er kløver (*Trifolium*), sneglebælg (*Medicago*), vikke (*Vicia*) og mange andre arter i ærteblomstfamilien (Fabaceae). Både nymferne og voksne tæger opholder sig mest på jorden, hvor de sandsynligvis suger på værtsplanternes nedfaldne frø. Hvis man vil registrere arten, skal man normalt kigge den ud under de forskellige værtsplanter.

Den voksne tæge overvintrer – som regel under sten, mos, visne blade eller forskellige former for vegetation. Arten er tidligt fremme efter overvintringen, og parring og æglægningen finder sted i løbet af foråret. Nymfer kan findes i perioden juni-august, og de nye voksne tæger ses især i juli og august. Der er én årlig generation.

Lille randtæge er ret udbredt, men arten er lokal og ikke almindelig. Den er fundet i alle danske distrikter, men der kendes dog kun ganske få fund fra Vestjylland. Arten er ikke registreret fra Læsø, men er for nylig fundet på Anholt og Bornholm.

Findes i store dele af Europa, men mangler i de nordligste og sydligste egne. Udbredelsen fortsætter mod øst gennem Lilleasien til det centrale Asien.

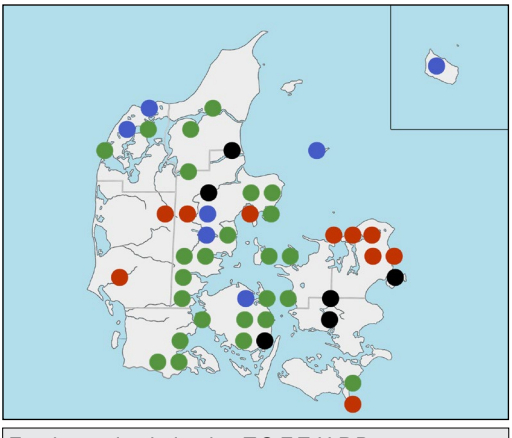

Forekomst i nabolande: T,S,F,E,H,P,B

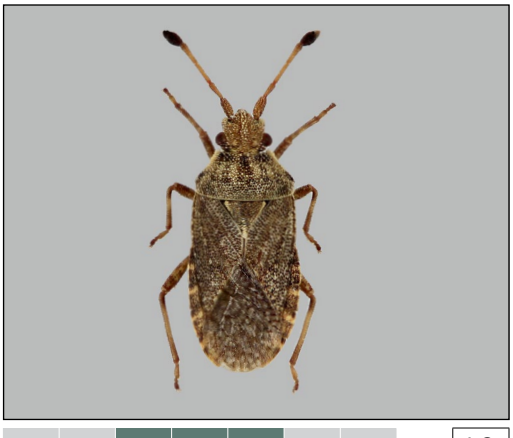

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: T. Bantock)
2. Imago (Foto: T. Bantock)
3. Nymfe (Foto: T. Bantock)

59. Glat randtæge
Ceraleptus lividus Stein, 1858

Glat randtæge er okkerfarvet til mørkebrun med små, sorte punkteringer. Hovedet er langstrakt og smalt med en tynd, lys midterstribe, og hovedets sider er lyse med en sort stribe gennem øjet. Antennerne er temmelig korte. De inderste led er brune eller rødbrune, de yderste noget mørkere. Pronotums siderande er afrundede, ikke udstående og forsynet med små torne fortil. Dækvingerne har fortil karakteristiske hvide eller hvidgule sidekanter. Connexivum er mørk med svage, lysere tværstriber, og membranen har samme farve som dækvingerne. Benene er lyse, dog er baglårene sorte yderst. Den brune farve varierer noget, men ellers varierer arten ikke særlig meget. Længde: 10-11 mm. Nymfen er lysebrun – af og til mørkere brun.

Glat randtæge er forholdsvis let at kende, men kan dog overfladisk forveksles med langtornet randtæge (*Coriomeris denticulatus*) (s. 162) og fintornet randtæge (*Coriomeris scabricornis*) (s. 164). Begge disse arter har dog langt kraftigere antenner med tydelige børster samt grovere, meget markante lyse torne på pronotum. Glat randtæge kan også minde om slåenrandtæge (*Gonocerus acuteangulatus*) (s. 154), som for nylig er fundet her i landet. Slåenrandtæge er dog noget større, har længere antenner og kendes sikkert på, at pronotum har udstående og spidse siderande.

Findes på forskellige varmeprægede, lysåbne og gerne ret tørre biotoper. Den er ikke særlig kræsen og kan også træffes på mange kulturprægede arealer som ruderater og brakmarker. Arten lever på kløver (*Trifolium*) og andre arter i ærteblomstfamilien (Fabaceae). Den opholder sig mest på jorden under værtsplanterne.

Overvintrer som voksen tæge under visne blade, i mos eller i græstuer. Parring og æglægning finder sted om foråret, og nymferne ses i juni-september. De nyforvandlede tæger er fremme fra august og kan findes frem til oktober. Der er én årlig generation.

Glat randtæge blev første gang konstateret i Danmark i 1915, hvor den blev fundet på Lolland. Den var længe temmelig sjælden, men i de senere årtier har den spredt sig meget, og arten er nu ret almindelig i de fleste egne af landet. Den er fundet i alle distrikter og er også kendt fra alle de større øer, bortset fra Anholt.

Kendes i store dele af Europa fra det sydlige Skandinavien og sydpå til Middelhavsområdet. Udbredelsen strækker sig østpå gennem Lilleasien til det centrale Asien. I Skandinavien, hvor den i dag kun findes i de sydøstlige egne, er den sandsynligvis også under spredning.

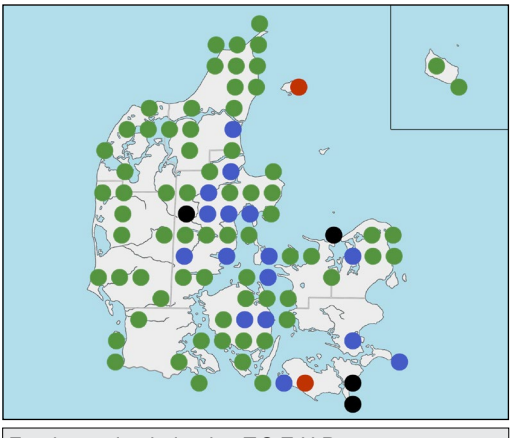

Forekomst i nabolande: T,S,E,H,P

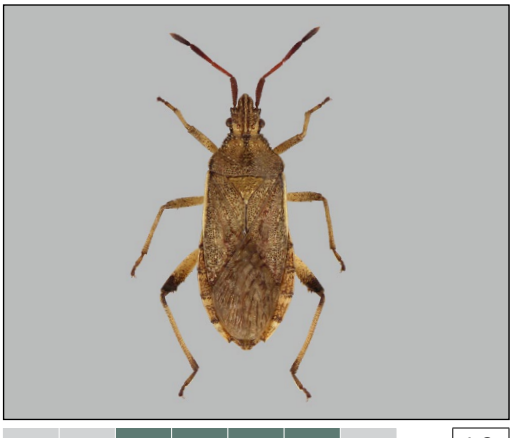

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
3. Nymfe (Foto: T. Bantock)

60. Langtornet randtæge
Coriomeris denticulatus (Scopoli, 1763)

Langtornet randtæge er lysebrun, rødbrun eller mørkebrun med mørke punkteringer. De kraftige antenner er brune, dog er det yderste led sort. Antennerne er besat med både korte, skråtstillede hår og noget længere, udstående hår. Pronotums siderande har kraftige og meget markante lyse torne, og også scutellums sider og dækvingernes forreste siderande er besat med lyse torne. Connexivum er brun med smalle, mørkere tværstriber, og membranen har samme farve som dækvingerne. Benene er brune, og på hvert baglår findes en række små torne og to lange torne (se foto s. 165). Farven varierer noget, men ellers varierer arten ikke meget. Hannen er i reglen mørkere end hunnen. Længde: 8-10 mm. Nymfen er brun og meget tornet – ligesom den voksne tæge.

Langtornet randtæge kan især forveksles med fintornet randtæge (*Coriomeris scabricornis*) (s. 164), som trods navnet også er beklædt med temmelig kraftige torne. Fintornet randtæge kan dog kendes på, at antennerne kun er beklædt med korte, skråtstillede hår, samt at der kun findes én lang torn på baglåret (se fotos s. 165). Langtornet randtæge kan måske også forveksles med glat randtæge (*Ceraleptus lividus*) (s. 160), men glat randtæge har kun små, ubetydelige torne på pronotums sider, og antennerne er mere spinkle og mangler børster.

Findes på tørre og varme overdrev, brakmarker, ruderater og i råstofgrave. Værtsplanterne er kløver (*Trifolium*), sneglebælg (*Medicago*), almindelig kællingetand (*Lotus corniculatus*) og andre arter i ærteblomstfamilien (Fabaceae). Nymferne opholder sig næsten altid på jorden under planterne, men de voksne tæger findes også oppe på værtsplanterne. Arten er en god flyver.

De voksne tæger overvintrer og kommer frem igen fra slutningen af april, hvis vejret er godt. Parring og æglægning finder sted i maj-juli, og hunnen lægger sine æg enkeltvis på værtsplanterne eller på jorden under dem. Nymferne er fremme i perioden juni-august, og de nye voksne tæger ses fra slutningen af juli eller begyndelsen af august. Der er én årlig generation.

Langtornet randtæge er udbredt i det østlige Jylland, men den er temmelig sjælden og meget lokal. Den findes desuden på Møn og Bornholm, men bortset fra et gammelt fund fra Vestjylland, er den ikke registreret andre steder i landet. Arten er muligvis i tilbagegang visse steder, da mange af de kendte lokaliteter er under tilgroning.

Findes i stort set hele Europa, bortset fra de nordligste egne. Udbredelsen fortsætter mod øst gennem Asien til Sibirien og Kina.

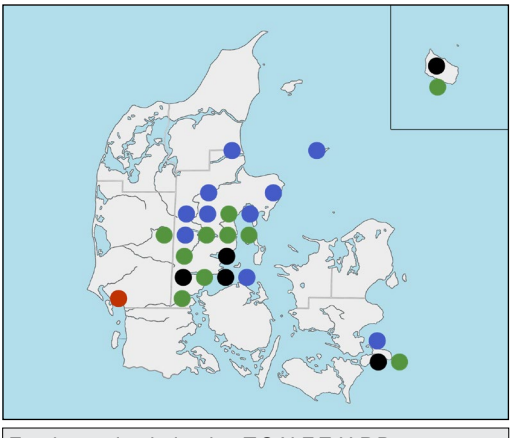

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: W. Rabitsch)

Suppl. fotos: s. 165

61. Fintornet randtæge
Coriomeris scabricornis (Panzer, 1809)

Fintornet randtæge er gråbrun til mørkebrun med mørke punkteringer. Hovedet er ret mørkt, og de kraftige antenner er brune med yderste led sort. Antennerne er udelukkende besat med ensartede korte, skråtstillede hår. Pronotums siderande har kraftige og markante, lyse torne, og også dækvingernes forreste siderande er besat med lyse torne. Connexivum er brun med smalle, mørkere tværstriber, og membranen har samme farve som resten af dækvingerne. Benene er brune, og på baglåret findes en række små torne og én lang torn. Arten varierer ikke meget. Længde: 7-9 mm. Nymfen er brun.

Fintornet randtæge kan især forveksles med langtornet randtæge (*Coriomeris denticulatus*) (s. 162), som dog har lidt grovere børster og torne på antenner og pronotum. Langtornet randtæge kendes dog mest sikkert på, at den har to lange torne på hvert baglår, hvor fintornet randtæge kun har én. Endvidere har langtornet randtæge både korte og lange hår på antennerne, fintornet randtæge har kun korte, ensartede hår på antennerne (se fotos modsatte side). Glat randtæge (*Ceraleptus lividus*) (s. 160) er også en forvekslingsmulighed, men glat randtæge har kun små, ubetydelige torne på pronotums sider, og antennerne er lidt mere spinkle og mangler børster.

Findes på lysåbne, gerne delvis vegetationsløse biotoper som tørre klitter, heder, strandovergrev, brakmarker og råstofgrave. Arten lever på harekløver (*Trifolium arvense*), sneglebælg (*Medicago*) og andre arter i ærteblomstfamilien (Fabaceae). Nymfer og voksne tæger opholder sig mest på jorden under planterne, men de voksne tæger kan også findes oppe på værtsplanterne.

Arten overvintrer som voksen – ofte i visne blade eller anden vissen vegetation under lyngbuske (*Calluna vulgaris*) eller gyvel (*Cytisus scoparius*). Parring og æglægning foregår om foråret, og nymferne kan findes fra juni og frem til august. De nyforvandlede tæger er fremme fra august. Der er én årlig generation.

Fintornet randtæge er især udbredt i de magre egne af Jylland, men den er meget lokal. Den findes især i den nordvestlige del af Jylland, men der er også enkelte fund fra det østlige og sydlige Jylland. Arten er muligvis noget overset, og den vil sikkert kunne findes på flere nye lokaliteter i klitområderne langs den jyske vestkyst. Den er ikke kendt fra de øvrige landsdele.

Udbredt i store dele af Europa, men mangler især mod vest og nordvest. Den findes desuden gennem store dele af Asien og videre østpå til Kina.

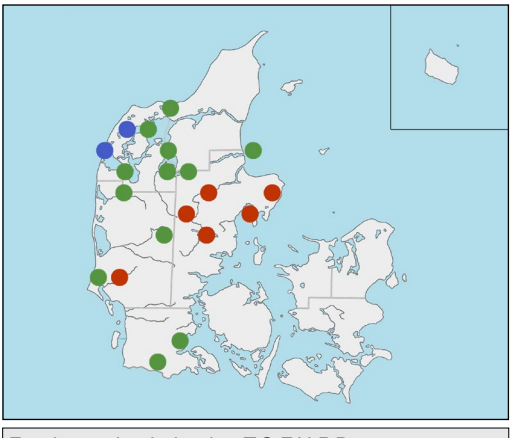

Forekomst i nabolande: T,S,F,H,P,B

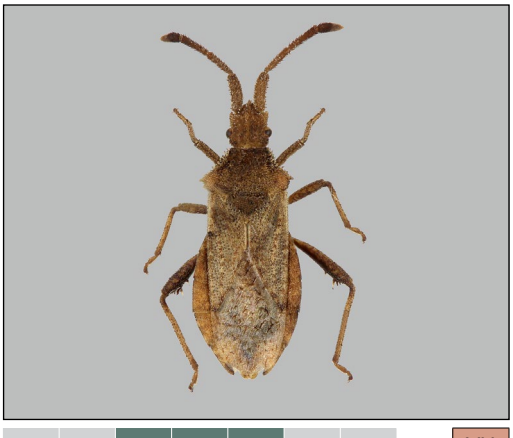

VU

1			
2	3	4	5

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. *Coriomeris denticulatus* (Foto: L. Skipper)
3. *Coriomeris scabricornis* (Foto: L. Skipper)
4. *Coriomeris denticulatus* (Foto: L. Skipper)
5. *Coriomeris scabricornis* (Foto: L. Skipper)

Se forklaring i teksten

62. Hvepsetæge
Alydus calcaratus (Linnaeus, 1758)

Hvepsetægen er slank og langstrakt. Den er mørkebrun eller sort med sorte punkteringer på dækvingerne. Hovedet er tæt håret, og antennerne er lange – det fjerde og yderste led ca. lige så langt som andet og tredje tilsammen. På scutellums spids findes en lille, hvid plet. Connexivum er sort med små, hvide pletter. De sorte ben er lange, og baglåret er forsynet med kraftige torne. Bagkroppens overside er rød eller orangerød, hvilket tydeligt ses, når dyret flyver. I flugten kan hvepsetægen med sine røde og sorte farver minde meget om en vejhveps (Pompilidae). Længde: 10-12 mm. Nymfen er sort og rødbrun og minder utrolig meget om en skovmyre (Formica).

Hvepsetægen er let at kende. Den kan ikke forveksles med andre danske tæger.

Findes på tørre, lysåbne og solvarme biotoper som klitter, strandenge, heder, overdrev, råstofgrave og ruderater. Den lever på forskellige arter i ærteblomstfamilien (Fabaceae) som kløver (*Trifolium*) og gyvel (*Cytisus scoparius*), og i Midtjylland er den ofte fundet på hare-kløver (*Trifolium arvense*). I køkkenhaven kan den træffes på bønner (*Phaseolus vulgaris*). Både nymfer og de voksne tæger suger især på værtsplanternes frø. Nymfene holder mest til på jorden, mens de voksne tæger kan træffes både på jorden eller oppe på værtsplanterne. Hvepsetægen er en dygtig og hurtig flyver, som gerne går på vingerne, hvis det er godt vejr. Nymferne, som til forveksling minder om skovmyrer, efterligner også myrernes hurtige og rastløse bevægelser. De træffes ofte sammen med myrerne og i nærheden af myretuerne. Det vides dog ikke, om der består et nærmere "samarbejde" mellem hvepsetægens nymfer og myrerne.

Arten overvintrer som voksen tæge. Den kommer frem sidst på foråret, og parring og æglægning sker fra juli og til hen i august. Dyr i parring sidder ofte i toppen af værtsplanterne og er ret lette at kigge ud (se foto s. 19). Nymferne findes i juni-september, og den voksne tæge ses fra august og frem til oktober. Der er én årlig generation.

Hvepsetægen er udbredt og ikke sjælden. Den er fundet i alle danske distrikter, men er dog temmelig lokal og muligvis i nogen tilbagegang. Den kendes fra Læsø, Anholt, Samsø og Bornholm. Dens forekomst er i reglen tegn på en god naturlokalitet.

Arten findes i det meste af Europa og mangler kun højt mod Nord. Udbredelsen strækker sig videre mod øst gennem Asien til Sibirien og Kina. Hvepsetægen findes desuden i Japan, Canada og Nordamerika.

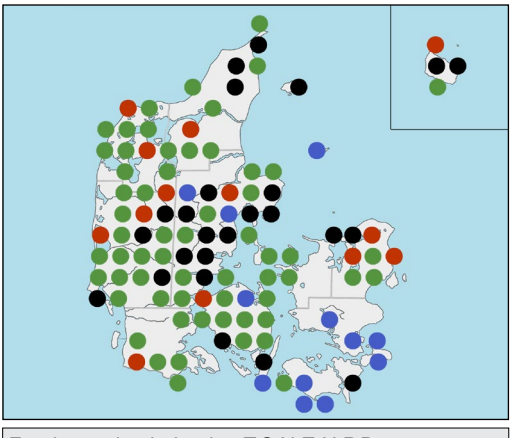

Forekomst i nabolande: T,S,N,E,H,P,B

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 8,19,21,42

63. Rød kanttæge
Corizus hyoscyami (Linnaeus, 1758)

Rød kanttæge er blodrød med sorte tegninger på hoved, forkrop og dækvinger. De røde og sorte farver er antagelig en form for advarselsfarver. Øjnene er stærkt udstående (se foto s. 14), og de forholdsvis lange antenner er sorte. Connexivum er ensfarvet rød, og membranen er mørk med mere end 20 årer. Benene er sorte med lange, fine hår. Nyforvandlede individer er gullige eller blegt gulrøde, men ellers varierer arten stort set ikke. Længde: 9-12 mm. Nymfen er lys med brunlig og rødlig punktering og kraftig behåring.

Rød kanttæge kan især forveksles med soldatertæge (*Lygaeus equestris*), som hører hjemme i frøtægefamilien (Lygaeidae). Soldatertægen kendes dog let på, at den har en markant hvid plet på membranen, som kun har 4-5 årer (se foto modsatte side). Rød kanttæge kan desuden overfladisk forveksles med ildtæge (*Pyrrhocoris apterus*) (s. 188), karsetæge (*Eurydema dominulus*) (s. 110) og rød kåltæge (*Eurydema ornata*) (s. 114), som også har stærke røde og sorte farver. Rød kanttæge har dog en helt anden kropsform end disse tre arter.

Arten findes på mange forskellige slags lysåbne biotoper som skovlysninger, overdrev, enge, haver, ruderater og brakmarker. Den lever på en række forskellige urteagtige planter, og man finder den især på arter i ærteblomstfamilien (Fabaceae), kurvblomstfamilien (Asteraceae) og læbeblomstfamilien (Lamiaceae), bl.a. merian (*Origanum*). Arten opholder sig sjældent nede på jorden under værtsplanterne, men sidder oftest frit fremme øverst på urterne. Den er således ret let at kigge ud. Om foråret og sent om efteråret – før og efter overvintringen – flyver rød kanttæge vidt omkring, og arten kan da findes på forskellige løvtræer. Om foråret har man set den suge næring på blomstrende pil (*Salix*).

Den voksne tæge overvintrer – ofte under vissent og tørt løv. Den kommer frem om foråret, og parring og æglægning sker fra maj til hen i juli, hvorefter hunnen lægger sine røde æg på værtsplanterne. Dyr i parring sidder ofte højt på urterne, og de er ret lette at få øje på. Nymferne findes fra juni og frem til september, og den voksne tæge er fremme fra august. Der er én årlig generation.

Rød kanttæge blev tidligere betragtet som ikke helt almindelig, men i de senere årtier har den bredt sig meget, og i dag er arten udbredt og ret almindelig i de fleste landsdele. Den findes også på Læsø, Anholt, Samsø og Bornholm.

Udbredt i store dele af Europa og Asien. I Skandinavien kan den træffes langt mod nord.

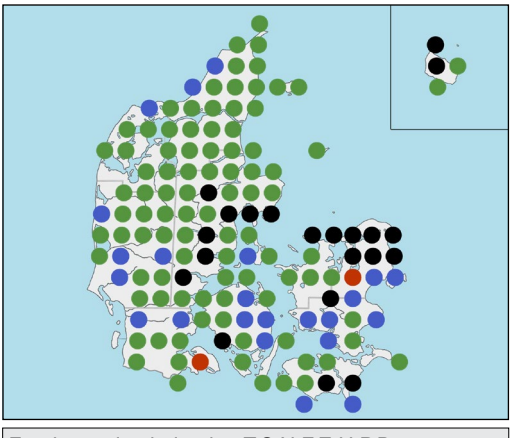

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

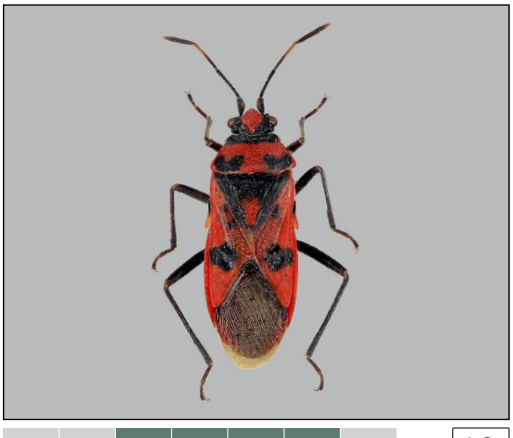

LC

1	
2	3

1. Imago. Indsat: soldatertæge (*Lygaeus equestris*) (Fotos: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 14

64. Mosekanttæge
Rhopalus maculatus (Fieber, 1837)

Mosekanttæge er orangebrun eller rødbrun med tydelig punktering på hoved og forkrop, som også er udstyret med lange, lyse hår. Øjnene er udstående, og antennerne lange og rødbrune, det yderste led lidt mørkere end de øvrige. Forkroppens bageste led (set fra siden) er delt af en rende – forreste del er tydeligt punkteret, bageste del er upunkteret (se foto s. 183, 4a). Dækvingerne er næsten uigennemsigtige med tydelige sorte punkter på ribberne. Connexivum er lys med sorte pletter, og membranen er lys med færre end 10 årer. Benene er rødbrune med små, sorte pletter og lange, lyse hår. Bagkroppens overside er overvejende lys med sorte takkede tegninger på ydersiden (se foto s. 177). Arten varierer ikke meget. Længde 7,5-9 mm. Nymfen er rødbrunlig, kraftigt tornet og noget behåret.

Mosekanttæge kan især forveksles med almindelig kanttæge (*Rhopalus parumpunctatus*) (s. 172) og skovkantæge (*Rhopalus subrufus*) (s. 174). Den kendes dog let fra begge arter ved hjælp af tegningen på bagkroppens overside (se foto s. 177). Mosekanttæge kan også forveksles med tørkekanttæge (*Stictopleurus abutilon*) (s. 180), som dog er lidt større, og som har kraftigere baglår. Det mest sikre kendetegn er dog, at forkroppens bageste led (set fra siden) hos tørkekanttæge er ensartet punkteret og ikke delt af en rende (se foto s. 183, 4b).

Findes på fugtige lokaliteter som enge, moser og frodige skovlysninger. Både nymfer og de voksne tæger lever primært på kragefod (*Potentilla palustris*), men arten kan også findes på en række andre planter, som vokser på fugtig bund.

Den voksne tæge overvintrer på tørre lokaliteter – som regel i vissen vegetation eller under planterosetter. Den kommer frem om foråret, og parring og æglægning finder sted i maj og juni. Nymferne ses fra slutningen af juni og frem til september, og de nye voksne tæger kan findes fra august. Arten går sent til overvintring, og den kan findes til langt hen i oktober. Der er én årlig generation.

Mosekanttæge er ret udbredt og kendt fra de fleste landsdele, men den er ikke almindelig. Den er hyppigst i Jylland. På Øerne er der kun ganske få nyere fund, og her er arten tilsyneladende i kraftig tilbagegang. Tilbagegangen skyldes forringelse og fragmentering af artens levesteder. Dens forekomst er i reglen tegn på en god naturlokalitet.

Findes i store dele af Europa, men mangler i det nordligste Skandinavien. Udbredelsen strækker sig videre østpå gennem Asien til Sibirien.

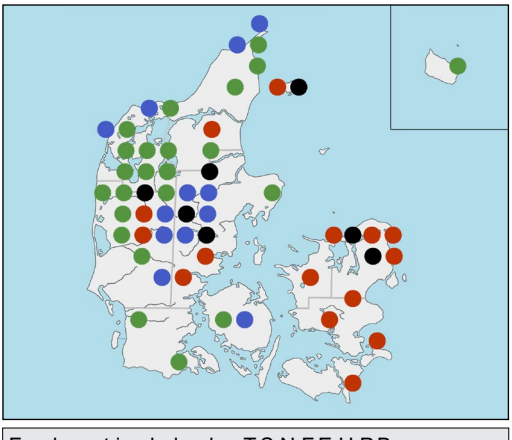

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

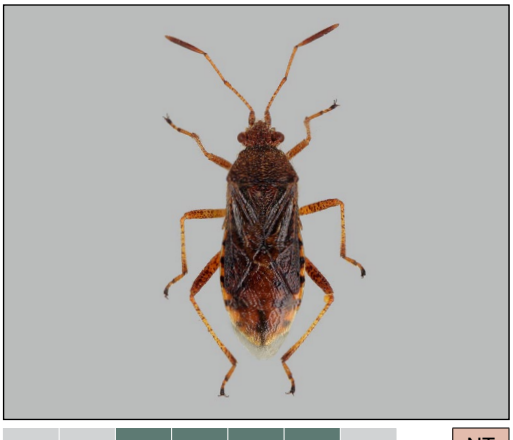

NT

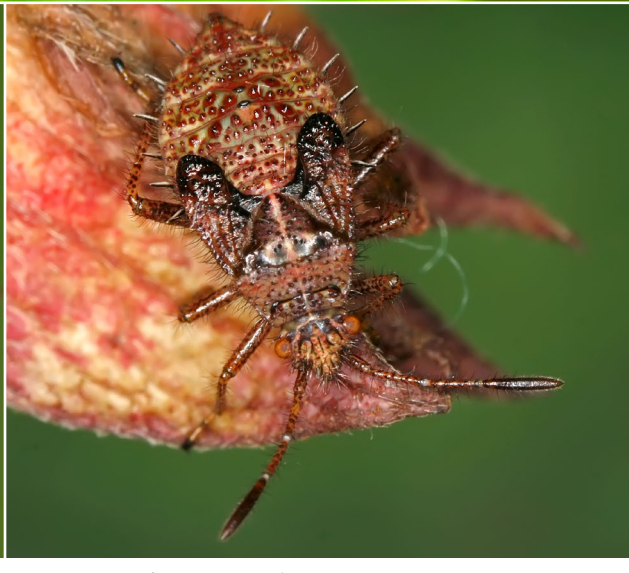

1	
2	3

1. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 177

65. Almindelig kanttæge
Rhopalus parumpunctatus Schilling, 1829

Almindelig kanttæge er okkerfarvet til rødbrun med lange, lyse hår. Hoved, forkrop og scutellum med tydelig punktering. Scutellum ender i en smal spids. Forkroppens bageste led (set fra siden) er delt af en rende, hvor forreste del er tydeligt punkteret, mens bageste del er upunkteret (se foto s. 183, 4a). Dækvingerne er gennemsigtige, og ribberne er besat med tydelige sorte punkter. Connexivum er oftest ensfarvet lys, men kan også være lys med små sorte punkter. Membranen er lys og gennemsigtig med færre end 10 årer. Benene er rødbrune med små, sorte pletter og lange, lyse hår. Bagkroppens overside er overvejende mørk – dog er sidste led lyst med en sort midterstribe og to sorte sidestriber (se foto s. 183). Arten varierer en del med hensyn til farven. Længde 7-8 mm. Nymfen er kraftigt tornet og noget behåret.

Almindelig kanttæge kan især forveksles med mosekanttæge (*Rhopalus maculatus*) (s. 170), skovkanttæge (*Rhopalus subrufus*) (s. 174) og bleg kanttæge (*Brachycarenus tigrinus*) (s. 176). Den kendes fra mosekanttæge på bagkroppens overside, som er overvejende lys hos mosekanttæge, men mørk hos almindelig kanttæge. (se fotos s. 177). Fra skovkanttæge kendes den på, at scutellum hos skovkanttæge ender i en hvid, to-delt spids, hos almindelig kanttæge er scutellumspidsen ikke hvid og ender i en smal spids. Bleg kanttæge, som er grågul med mørke tegninger, er også en forvekslingsmulighed. Bleg kanttæge kan dog kendes på, at hovedet er tydeligt bredere end langt. Hos almindelig kanttæge er hovedet længere end bredt. Almindelig kanttæge kan måske også forveksles med den noget større tørkekanttæge (*Stictopleurus abutilon*) (s. 180), som dog kan kendes på, at forkroppens bageste led (set fra siden) er ensartet punkteret og ikke delt af en rende (se foto s. 183, 4b).

Kan findes på de fleste lysåbne og ikke for fugtige biotoper. Den findes på heder, overdrev, i klitter og også på kulturpræget bund. Man træffer den ofte i stort tal på brakmarker. Den lever på mange forskellige planter som arter i ærteblomstfamilien (Fabaceae), kurvblomstfamilien (Asteraceae) og læbeblomstfamilien (Lamiaceae).

Arten overvintrer som voksen tæge. Den kommer frem om foråret, hvor parring og æglægning finder sted. Nymferne findes i juni-september, og de voksne tæger er fremme fra slutningen af juli. Der er normalt én årlig generation, men en 2. generation kan muligvis forekomme.

Almindelig kanttæge er udbredt og almindelig over hele landet, og arten er uden tvivl den hyppigst forekommende kanttæge her i landet.

Udbredt i store dele af Europa, og udbredelsen strækker sig videre østpå til Kina.

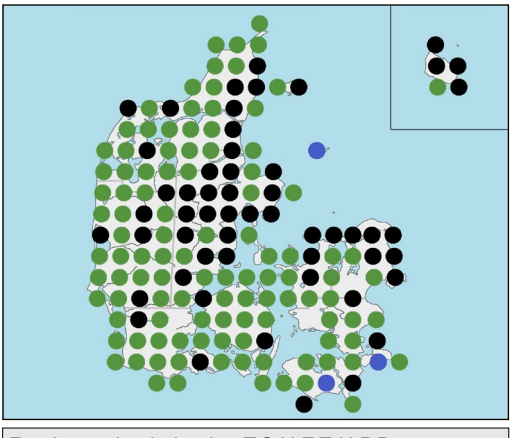

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

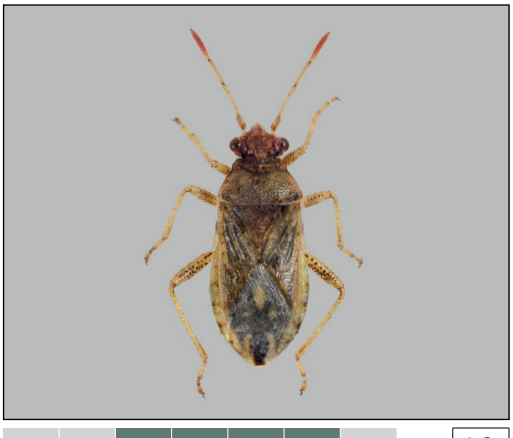

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 17,38,177

66. Skovkanttæge
Rhopalus subrufus (Gmelin, 1790)

Skovkanttæge er overvejende rødbrun med farveløs punktering på hoved, forkrop og scutellum. Behåringen er lang og lys. Scutellum ender i en meget karakteristisk hvid, to-delt spids (se foto modsatte side). Øjnene er udstående, og antennerne er lange og rødbrune. Forkroppens bageste led (set fra siden) er delt af en rende, hvor forreste del er tydeligt punkteret, mens bageste del er upunkteret (se foto s. 183, 4a). Dækvingerne er hvidlige i forreste halvdel og meget genemsigtige, og ribberne har tydelige sorte punkter. Connexivum er mørk med lyse tværbånd, og membranen er lys og gennemsigtig. Lårene er rødbrune med små, sorte pletter, skinnebenene tydeligt lysere. Bagkroppens overside er mørk med hvide pletter. Arten varierer ikke særlig meget. Længde 7-8 mm. Nymfen er lys med rødbrun punktering og kraftig behåring.

Skovkanttæge kan især forveksles med mosekanttæge (*Rhopalus maculatus*) (s. 170), almindelig kanttæge (*Rhopalus parumpunctatus*) (s. 172) og bleg kanttæge (*Brachycarenus tigrinus*) (s. 176). Den kendes dog fra alle tre arter på scutellums karateristiske hvide, to-delte spids. Skovkanttæge kan også overfladisk forveksles med den noget større tørkekanttæge (*Stictopleurus abutilon*) (s. 180), som dog kan kendes på, at forkroppens bageste led (set fra siden) er ensartet punkteret og ikke delt af en rende (se foto s. 183, 4b).

Arten findes på åbne og delvis fugtige lokaliteter som skovlysninger, hegn, haver og parker. Den lever først og fremmest på stinkende storkenæb (*Geranium robertianum*), men kan også træffes på andre arter af storkenæb (*Geranium*) samt på forskellige arter i læbeblomstefamilien (Lamiaceae) – bl.a. mynte (*Mentha*) og merian (*Origanum*).

Den voksne tæge overvintrer og kommer frem hen på foråret. Parring og æglægning sker i maj og juni, og nymfer kan findes fra juni og frem til september. De nye voksne tæger er fremme fra slutningen af juli eller begyndelsen af august. Der er én årlig generation.

Skovkanttæge er udbredt og ret almindelig på Øerne og i det østlige Jylland, men den mangler i de vestlige og nordlige egne af Jylland. Den er heller ikke kendt fra Læsø, Anholt, Samsø eller Bornholm. Det ser ud til, at skovkanttæge langsomt er ved at brede sig mod nord, og det er sandsynligvis en art, som er i fremgang her i landet.

Findes i store dele af Europa, hvor den kan træffes højt mod nord. Arten findes desuden i tropiske og subtropiske områder mange steder i verden.

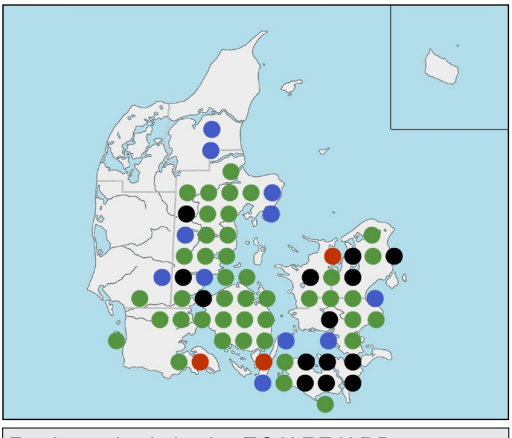

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

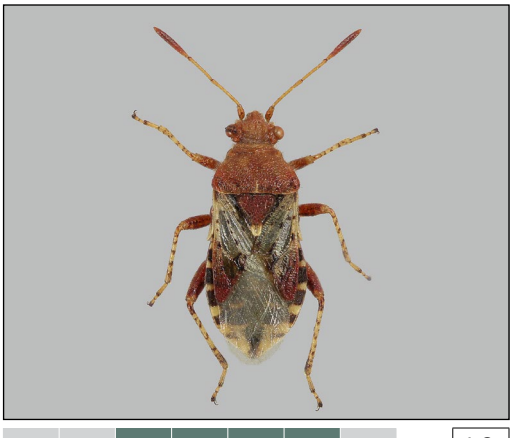

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Scutellum m.v. (Foto: L. Skipper)
3. Imago (Foto: L. Skipper)

67. Bleg kanttæge

Brachycarenus tigrinus (Schilling, 1829)

Syn: *Rhopalus tigrinus* (Schilling, 1829)

Bleg kanttæge er grågul eller lyst gulbrun med sorte pletter og tegninger på hoved, pronotum og scutellum. Hovedet er tydeligt bredere end langt (se foto modsatte side), og øjnene er stærkt udstående. Forkroppens bageste led (set fra siden) er delt af en rende, hvor forreste del er punkteret, mens bageste del er upunkteret (se foto s. 183, 4a). Dækvingerne er lyse og gennemsigtige, og ribberne har tydelige sorte punkter. Connexivum er lys med utydelige, smalle og lidt mørkere tværbånd. Membranen er lys og gennemsigtig, og bagkroppens overside er mørk med små, hvide pletter. Benene er lyse med små, sorte pletter. Arten varierer ikke ret meget. Længde 6-7 mm.

Bleg kanttæge kan især forveksles med almindelig kanttæge (*Rhopalus parumpunctatus*) (s. 172) og skovkanttæge (*Rhopalus subrufus*) (s. 174). Bleg kanttæge kan dog kendes på, at hovedet er tydeligt bredere end langt (se foto modsatte side). Hos de to andre kanttæger er hovedet længere end bredt. Bleg kanttæge kan også forveksles med tørkekanttæge (*Stictopleurus abutilon*) (s. 180), som dog er noget større, og som desuden sikkert kan kendes på, at forkroppens bageste led (set fra siden) er ensartet punkteret og ikke delt af en rende (se foto s. 183, 4b).

Artens levesteder er varmeprægede og tørre, gerne noget sandede biotoper som brakmarker, heder, overdrev og klitter. Værtsplanterne er gåsemad (*Arabidopsis thaliana*), hyrdetaske (*Capsella bursa-pastoris*) og andre arter i korsblomstfamilien (Brassicaceae). Nymfer og voksne opholder sig både nede på jorden og oppe på værtsplanterne.

De voksne tæger overvintrer under vissent græs eller under planterosetter. Parring og æglægning finder sted om foråret, og nymfer kan træffes fra juni og frem til august. De nye voksne tæger ses fra slutningen af juni. Der er én årlig generation.

Bleg kanttæge blev først fundet her i landet i 1915, og den blev længe betragtet som sjælden. I dag er den ret udbredt og kendt fra de fleste landsdele, men den er dog ikke helt almindelig. Den træffes især i de sydvestlige egne af Jylland, og den kendes ikke fra Læsø. Arten synes at være under spredning mod nordøst, muligvis på grund af det varmere klima.

Findes i det meste af Europa og i Nordafrika. I Skandinavien forekommer den kun i de sydlige egne, men her er den antagelig også under spredning. Udbredelsen fortsætter østpå gennem Asien til Kina, og den er desuden indslæbt til Nordamerika.

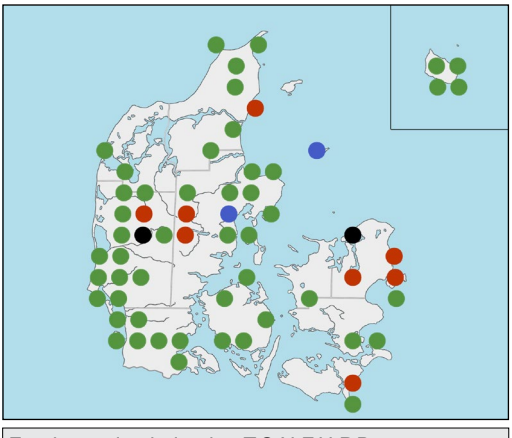

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,H,P,B

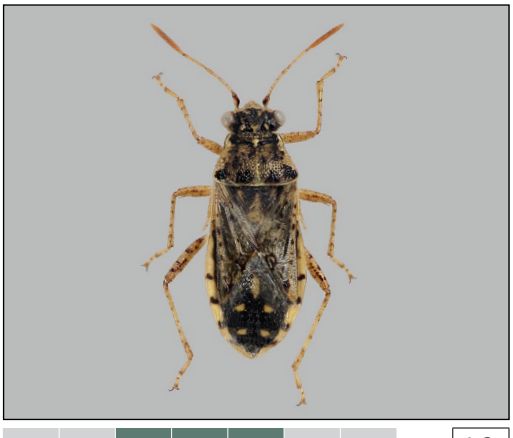

LC

1	
2	3 4 5

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. *Rhopalus maculatus* (Foto: L. Skipper)
3. *R. parumpunctatus* (Foto: L. Skipper)
4. *Brachycarenus tigrinus* (Foto: L. Skipper)
5. Imago (Foto: L. Skipper)
   Se forklaring i teksten

68. Klarvinget kanttæge
Liorhyssus hyalinus (Fabricius, 1794)

Klarvinget kanttæge er gråbrun, gulbrun eller rødbrun med sorte punkteringer på hoved, forkrop og pronotum. Øjnene er store og udstående, og antennerne lange og lysebrune til rødbrune. På pronotums bageste hjørner findes ofte et par små, sorte pletter. Forkroppens bageste led (set fra siden) er delt af en rende, hvor forreste del er tydeligt punkteret, mens bageste del er upunkteret (se foto s. 183, 4a). Connexivum er gulbrun – af og til med små, lidt mørkere tværbånd, og bagkroppens overside er sort med små, lyse midtpletter. Dækvingerne er meget lange og gennemsigtige, og den glasklare og gennemsigtige membran strækker sig langt ud over bagkroppen. Farverne kan variere fra meget lys til ret mørk. Længde: 6-7,5 mm.

Klarvinget kanttæge kan overfladisk forveksles med en række af vore andre kanttæger, men kendes let på de meget lange dækvinger med den glasklare og gennemsigtige membran, som når langt ud over bagkroppen. Alle vore øvrige kanttæger har meget kortere dækvinger, som højst strækker sig en anelse ud over bagkroppen.

Levestederne er tørre, blomsterige og solvarme lokaliteter som brakmarker, ruderater og vejkanter. Arten lever på mange forskellige slags urter som f.eks. storkenæb (*Geranium*), tidsel (*Cirsium* & *Carduus*), svinemælk (*Sonchus*) og gåseurt (*Anthemis*). I troperne og subtroperne – hvor arten også forekommer – kan den optræde som skadedyr på dyrkede afgrøder.

Den voksne tæge overvintrer – ofte under vissent og tørt løv. Den kommer frem om foråret, hvor parring og æglægning finder sted. Nymferne findes fra juni og frem til september, og den voksne tæge er fremme fra august. Der er én årlig generation.

Klarvinget kanttæge blev første gang registreret her i landet i efteråret 2010, hvor den blev fundet på tre lokaliteter, hhv. Nærum i Nordsjælland (Ruth Ahlburg), ved Agernæs på Nordfyn (Bo K. Stephensen) og syd for Århus (Søren Tolsgaard & Werner Meng). I 2013 blev den fundet ved Kerteminde, og i 2014 er den atter meldt fra Nærum. Klarvinget kanttæge hører til blandt de mellemeuropæiske insekter, som i disse år breder sig hurtigt mod nord. Det er derfor meget muligt, at arten inden for kort tid vil kunne yngle fast hos os. Klarvinget kanttæge er registreret i Finland og Sverige, og den indvandrede for alvor til England i 1990'erne og har nu faste ynglebestande her

Arten er udbredt i store dele af Syd- og Mellemeuropa, og den breder sig som nævnt hastigt mod nord i disse år. Den er også kendt fra tropiske og subtropiske områder.

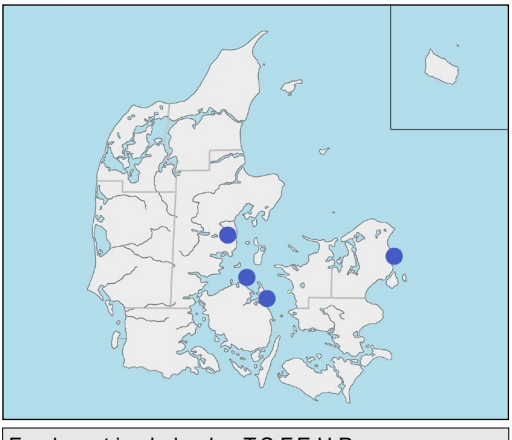

Forekomst i nabolande: T,S,F,E,H,P

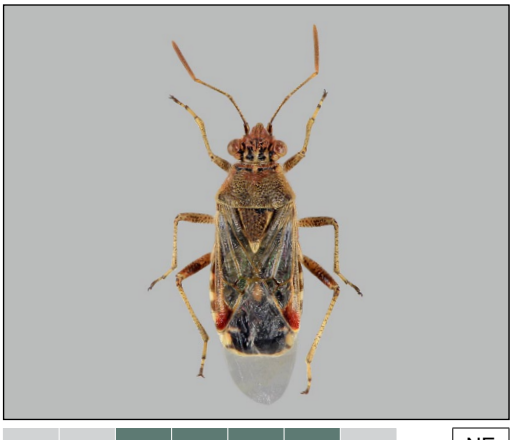

NE

1	
2	3

1. Imago (Foto: T. Bantock)
2. Imago (Foto: R. Ahlburg)
3. Nymfe (Foto: E. Wachmann)

69. Tørkekanttæge
Stictopleurus abutilon (Rossi, 1790)

Tørkekanttæge er gråbrun, gulbrun eller orangebrun med tydelige mørke punkteringer på hoved og pronotum. Øjnene er stærkt udstående, og antennerne er lange og lyse. Forkroppens bageste led (set fra siden) er ensartet punkteret og ikke delt af en rende (se foto s. 183, 4b). Scutellums spids er bred og afrundet (se foto s. 183). Connexivum er lys med sorte pletter, og membranen er lys og gennemsigtig. Bagkroppens overside er lys med sorte tegninger – sidste led med en karakterisk tilspidset, sort midterstribe og ofte to mindre sidestriber. Benene er lyse med små, sorte pletter. Baglårene er kraftige og indersiden er ofte sort. Længde: 7-9 mm. Nymfen er gråbrun og kun svagt behåret.

Tørkekanttæge er meget vanskelig at kende fra bjergkanttæge (*Stictopleurus crassicornis*) (s. 182), som dog ikke er fundet her i landet siden midten af 1800-tallet. De to arter adskilles ved hjælp af udformningen af scutellumspidsen. Hos tørkekanttæge er scutellumspidsen bred og afrundet, hos bjergkanttæge er scutellumspidsen smal og tilspidset (se fotos s. 183). Tørkekanttæge kan desuden forveksles med mosekanttæge (*Rhopalus maculatus*) (s. 170), almindelig kanttæge (*Rhopalus parumpunctatus*) (s. 172), skovkanttæge (*Rhopalus subrufus*) (s. 174) og bleg kanttæge (*Brachycarenus tigrinus*) (s. 176). Disse fire arter kendes dog på, at forkroppens bageste led (set fra siden) er delt af en rende, hvor forreste del er punkteret, mens bageste del er upunkteret (se foto s. 183, 4a).

Arten findes på varmeprægede og tørre biotoper som brakmarker, overdrev, heder og råstofgrave. Den lever især på arter af brandbæger (*Senecio*), men kan også træffes på andre arter i kurvblomstfamilien (Asteraceae). Både nymfer og voksne er desuden fundet på snerre (*Galium*) og hare-kløver (*Trifolium arvense*). Især på hare-kløver er dyrene ganske lette at få øje på.

Den voksne tæge overvintrer, og parring og æglægning finder sted om foråret. Nymfer kan findes fra juni til september, og de voksne er fremme fra slutningen af juli eller begyndelsen af august. Der er én årlig generation.

Tørkekantæge er nyindvandret her i landet, hvor den først blev fundet i 1993 på Bornholm af Lars Trolle. Siden har den bredt sig meget hurtigt, især via de mange brakmarker, hvor særlig engbrandbæger (*Senecio jacobaea*) har spredt sig voldsomt. Nu er den udbredt i de fleste landsdele, men mangler stadig i store dele af Jylland.

Kendes fra store dele af Europa, og udbredelsen strækker sig videre østpå til det sydlige Sibirien.

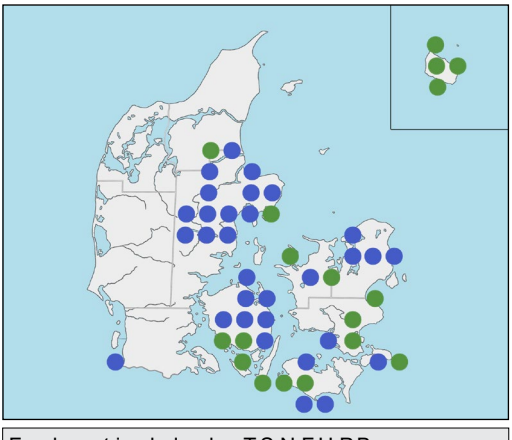

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,H,P,B

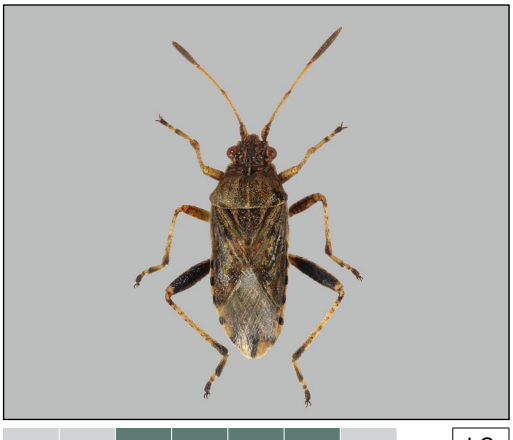

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
2. Imago (Foto: O.F. Nielsen)
3. Nymfe (Foto: O.F. Nielsen)

Suppl. fotos: s. 15,183

70. Bjergkanttæge
Stictopleurus crassicornis (Linnaeus, 1758)

Bjergkanttæge er gråbrun, gulbrun eller brun. Øjnene er udstående, og de lange antenner er brune. Forkroppens bageste led (set fra siden) er ensartet punkteret og ikke delt af en rende, og scutellums spids er smal og tilspidset (se fotos modsatte side). Connexivum er mørk med lyse pletter, og membranen er lys og gennemsigtig. Benene er brune med sorte pletter og tegninger, og de kraftige baglår har ofte en sort stribe på indersiden. Længde: 6,5-9 mm. Nymfen er gråbrun og kun svagt behåret.

Bjergkanttæge er vanskelig at kende fra tørkekanttæge (*Stictopleurus abutilon*) (s. 180). De to arter adskilles ved hjælp af udformningen af scutellumspidsen. Hos tørkekanttæge er scutellumspidsen bred og afrundet, hos bjergkanttæge er scutellumspidsen smal og tilspidset (se fotos modsatte side). Det kan dog i visse tilfælde være meget svært at se forskel, så hvis man mener, at man har fundet et eksemplar af bjergkanttæge her i landet, bør man henvende sig til en specialist på et af vore museer, så dyret kan blive undersøgt nærmere. Bjergkanttæge kan også forveksles med flere af vore lidt mindre kanttæger, men kendes dog sikkert på, at forkroppens bageste led (set fra siden) er ensartet punkteret og ikke delt af en rende.

Arten findes på lysåbne og halvskyggede biotoper som heder, moser og enge, og den træffes både på tørre og mere fugtige lokaliteter. Den lever på arter i kurvblomstfamilien (Asteraceae), hvor den især suger på modnende frø. De voksne tæger er desuden set sugende på storkenæb (*Geranium*) og forskellige slags græsser (Poaceae).

Overvintrer som voksen tæge. Parring og æglægning sker om foråret, og nymfer kan findes i juni-juli. De voksne kommer frem i løbet af sommeren. Der er én årlig generation.

Bjergkanttæge er i midten af 1800-tallet fundet flere steder i de sydøstlige landsdele – Sydsjælland, Lolland, Falster, Møn og Bornholm – ifølge J. C. Schiødte, som også har etiketteret en række eksemplarer herfra. Da arten i 1800-tallet blev fundet flere steder i antal, har den sandsynligvis haft faste, omend nok ustabile bestande her i landet. Den er ikke siden fundet i Danmark og betragtes i dag som uddød.

Findes i Europa fra Skandinavien til det sydøstlige Middelhav, men mangler mod vest og nordvest. Arten går langt mod nord i Skandinavien, og den findes i alle vore sydlige nabolande.

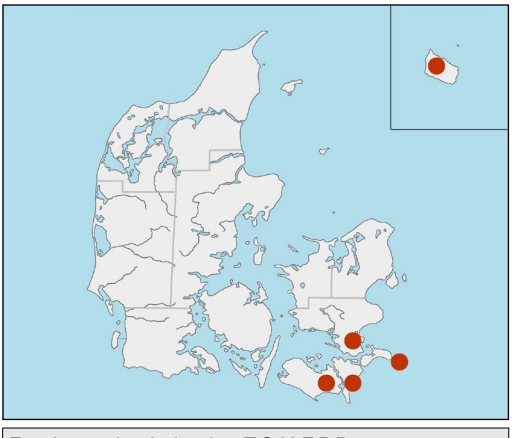

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,P,B

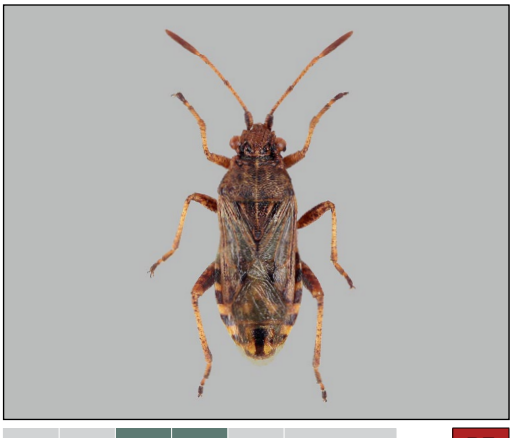

RE

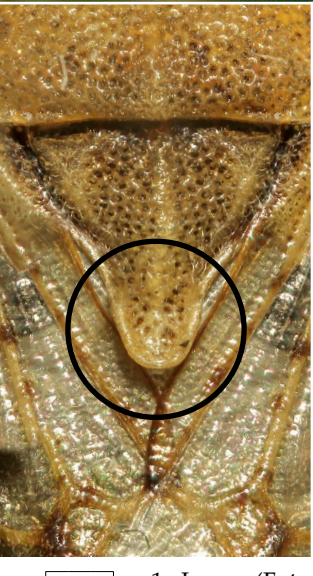

1	
2	3	4

1. Imago (Foto: E. Wachmann)
2. *Stictopleurus abutilon* (Foto: L. Skipper)
3. *Stictopleurus crassicornis* (Foto: L. Skipper)

4a. *Rhopalus, Brachycarenus, Liorhyssus* (Foto: L. Skipper)
4b. *Stictopleurus* (Foto: L. Skipper)
Se forklaring i teksten

71. Lille stråtæge
Myrmus miriformis (Fallén, 1807)

Lille stråtæge har – som det er også tilfældet hos lang stråtæge (*Chorosoma schillingii*) (s. 186) – et meget atypisk udseende for en kanttæge. Hannen, som er smal og langstrakt med parallelle bagkropskanter, er som regel lysebrun, men kan også være grønlig. På bagkroppen ses en mørk midterstribe. Hunnen, som har en mere bred og oval bagkrop, er lysegrøn med rødlige eller sorte tegninger på vinger og bagkrop. Både hanner og hunner er normalt kortvingede, men der findes af og til eksemplarer med lange vinger, som det ses på billedet øverst modsatte side. På side 19 ses en typisk kortvinget han i parring. Antenner og ben er grønne eller brune. Hannen måler 6-8 mm, hunnen 8,5-10 mm. Nymfen er grønlig eller gråbrun og kraftigt behåret.

Lille stråtæge er let at kende – den minder ikke om andre bredtæger, randtæger eller ildtæger. Den kan overfladisk forveksles med visse blomstertæger (Miridae). Disse har dog ingen biøjne, og deres membran er karakteriseret ved tilstedeværelsen af to celler, dannet af de eneste årer på membranen.

Arten findes på lysåbne og solrige lokaliteter som klitter, strandenge, heder og overdrev, men den træffes også på mere fugtige og frodige biotoper som enge, moser og skovlysninger. Både nymfer og voksne tæger lever på mange forskellige slags græsser (Poaceae), hvor de især suger på de umodne frugter. Lille stråtæge har normalt meget korte vinger, og sådanne individer kan ikke flyve. Arten opholder sig ofte højt oppe på værtsplanterne, og den er ganske let at ketsje.

Overvintringen finder sted i ægstadiet. Æggene klækkes i maj, og nymferne kan findes fra maj til juli. De voksne tæger ses fra slutningen af juni og frem til oktober, og parring og æglægning finder sted fra juli til september. Hunnen lægger sine æg enkeltvis eller parvis på værtsplanterne. Der er én årlig generation

Lille stråtæge er udbredt og ret almindelig i alle landsdele, og den kendes også fra alle de større øer. Den træffes især langs med kysterne og i de tørre, sandede egne af Jylland, mens den er mere lokal og muligvis i nogen tilbagegang på Øerne. Da arten normalt er kortvinget og dermed ikke kan flyve, er den temmelig stedbunden. Den spredes kun langsomt til nye lokaliteter, og den forekommer således kun sjældent på brakmarker og andre nydannede biotoper.

Findes i store dele af Europa, og udbredelsen strækker sig videre østpå gennem Mellemøsten til det Kaspiske Hav.

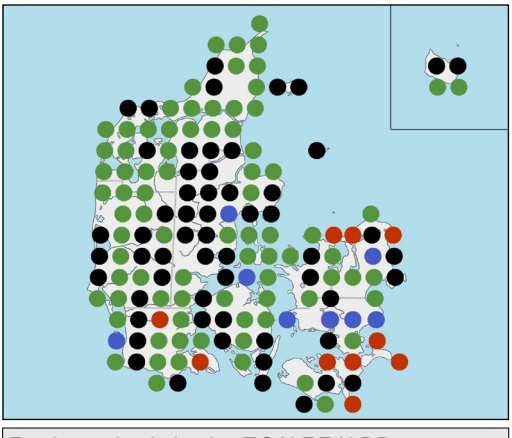

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

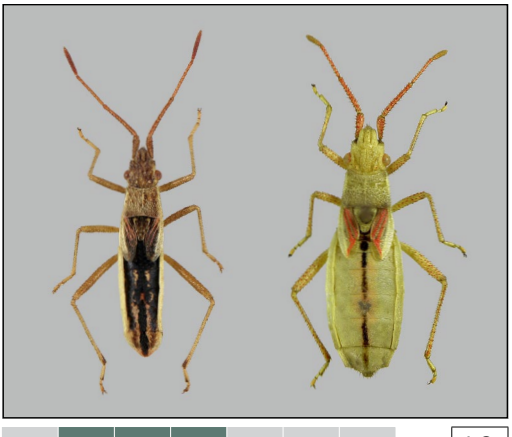

LC

1	
2	3

1. Imago - langvinget han (Foto: L. Skipper)
2. Imago - hun (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 19

72. Lang stråtæge
Chorosoma schillingii (Schilling, 1829)

Lang stråtæge har – ligesom det er tilfældet med lille stråtæge (*Myrmus miriformis*) (s. 184) – et meget anderledes udseende end alle vore øvrige kanttæger. Arten er overvejende strågul eller okkerfarvet, og bagkroppen er påfaldende lang og smal med mere eller mindre tydelige sorte længdestriber. Antenner og ben er lysebrune og meget lange og tynde. Hovedet er glat uden punkteringer (se foto s. 14), og på pronotum og scutellum ses en lys midterstribe. Vingerne er smalle og strækker sig kun tilbage til godt og vel midten af bagkroppen, men individer med endnu kortere vinger er også ret almindelige. Hunnen er lidt bredere end hannen. Længde: 14-16 mm. Nymfen er grønlig eller brunlig med en gul midterlinje og fine, rødlige punkteringer. Den har kraftige og tykke antenner, og benene er korte og kraftige – helt anderledes end benene hos den voksne tæge.

Lang stråtæge er let at kende, og den kan næppe forveksles med andre danske tæger. Mest af alt minder den nok om en vandrende pind (Phasmatodea).

Levestederne er lysåbne, tørre og sandede biotoper med sparsom bevoksning. Den findes især på strandenge, klitter og heder, af og til også i råstofgrave og på ruderater. Den lever på rørhvene (*Calamagrostis*), sand-hjælme (*Ammophila arenaria*), svingel (*Festuca*) og hejre (*Bromus* m.fl.). Både nymfer og voksne tæger suger på bladene og de umodne frø. Arten er utrolig godt kamufleret, og selvom den sidder frit fremme på værtsplanterne, er den meget vanskelig at opdage. Man finder den dog let, hvis man ketsjer.

Æggene overvintrer, og de klækkes i maj. Nymferne kan træffes i maj-juli, og de voksne tæger ses fra slutningen af juni og frem til september eller oktober. Dyrene parrer sig i løbet af juli og august, hvorefter hunnen lægger sine æg enkeltvis på værtsplanternes blade og stængler. Der er én årlig generation.

Lang stråtæge er udbredt og forholdsvis almindelig i alle landsdele – især langs med vore kyster og i de sandede egne af Jylland. Den kendes også fra alle vore større øer. Inde i landet er den dog meget lokal, og arten er antagelig i nogen tilbagegang på grund af tilgroning af levestederne.

Lang stråtæge findes i det meste af Europa og i Nordafrika. Den mangler dog i de nordligste egne af England og Skandinavien. Udbredelsen fortsætter østpå gennem Lilleasien og frem til det centrale Asien.

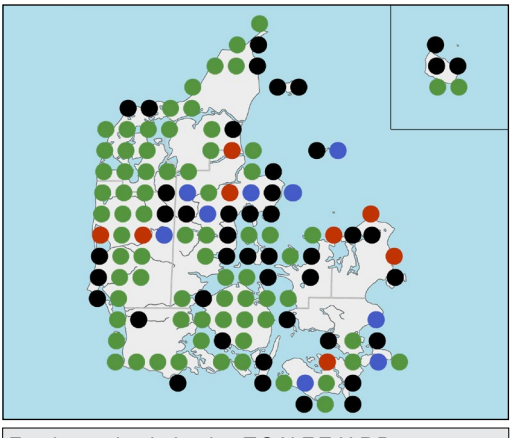

Forekomst i nabolande: T,S,N,F,E,H,P,B

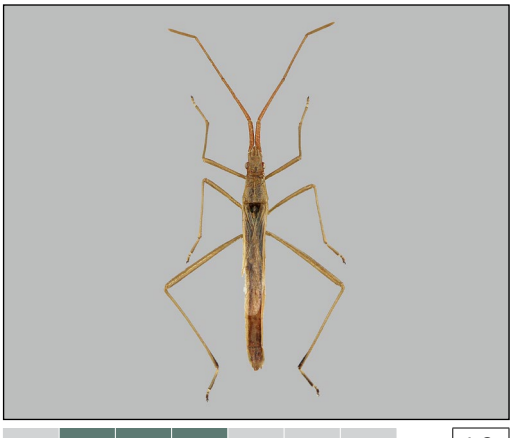

LC

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 14

73. Ildtæge
Pyrrhocoris apterus (Linnaeus, 1758)

Ildtægen er blodrød med sorte tegninger. Hoved, scutellum, antenner og ben er sorte, og pronotum rød med en stor firkantet, sort plet. Undersiden er ensfarvet sort. Dækvingerne, som er røde med sorte pletter, er normalt korte uden membran, og eksemplarer her i landet mangler som regel flyvevinger. Fuldvingede individer træffes dog af og til. Længde 10-12 mm. Nymfen er rød med sorte tegninger, og de store nymfer kan overfladisk ligne den voksne tæge.

Ildtægen er ret let at kende, men kan dog minde lidt om rød kanttæge (*Corizus hyoscyami*) (s. 168) og soldatertæge (*Lygaeus equestris*) (se foto s. 169), som er en frøtæge (Lygaeidae). Den uøvede kan måske også forveksle den med karsetæge (*Eurydema dominulus*) (s. 110) og rød kåltæge (*Eurydema ornata*) (s. 114). Disse fire arter har dog alle en helt anderledes kropsbygning og er desuden langvingede.

Levestederne er varmeprægede og lysåbne biotoper. Her i landet er ildtægen udelukkende fundet på kulturprægede lokaliteter som kirkegårde, alléer, parker og haver. Arten lever især på lind (*Tilia*), men er også fundet på stokrose (*Althaea*) og katost (*Malva*). Arten opholder sig ofte på jorden, hvor den suger på nedfaldne frø. Den kan desuden fortære insektæg og døde insekter. De kortvingede individer er ikke i stand til af flyve, men de bevæger sig hurtigt og livligt rundt på jorden. Her søger de gerne ind under sten eller grene, hvis man kommer tæt på dem. Nymfer og voksne tæger samles ofte i store grupper – f.eks på solbeskinnede lindestammer eller husmure. Disse forsamlinger kan tælle mange hundrede individer.

Ildtægen overvintrer som voksen tæge og parrer sig tidligt om foråret. Æglægningen finder sted i maj, og nymferne kan træffes fra juni og frem til september. De nye voksne individer er fremme fra august. Der er én årlig generation.

Arten blev første gang meldt som dansk i 1912 på grundlag af et temmelig usikkert fund fra Kalundborg-egnen, men først i 1936 blev den konstateret med sikkerhed - på Falster. Siden er flere bestande fundet på Lolland-Falster, i 1994 blev arten meldt fra Bornholm og i 2006 fra Fyn – bl.a. fra Langeland. Arten er sandsynligvis relativt nyindvandret, men flere af de tidligere kendte bestande er allerede forsvundet igen. Til gengæld er der de seneste år gjort adskillige nye fund fra Fyn, Sjælland, Lolland-Falster, Møn og Bornholm.

Ildtægen findes i store dele af Europa. Den er udbredt i landene syd for os, mens der mod nord kun er ganske få isolerede bestande i Sverige. Dens udbredelse strækker sig videre østpå gennem Asien til det nordlige Kina.

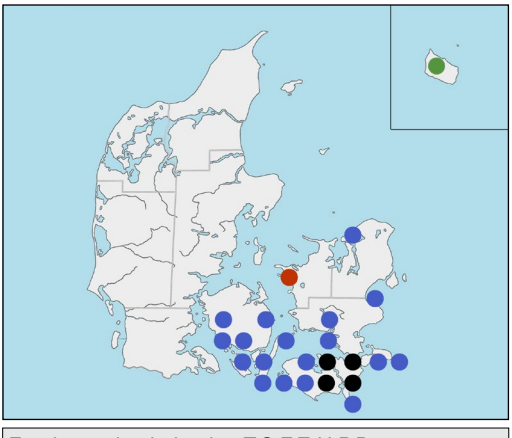

Forekomst i nabolande: T,S,F,E,H,P,B

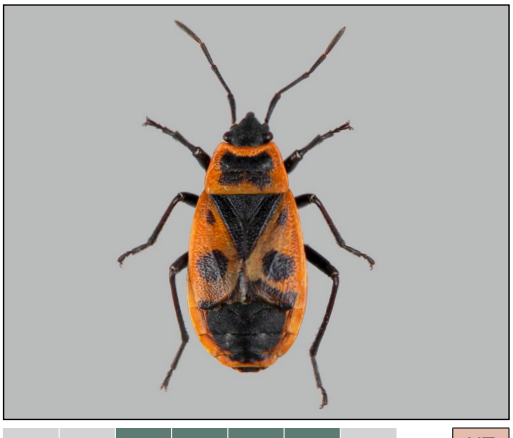

NT

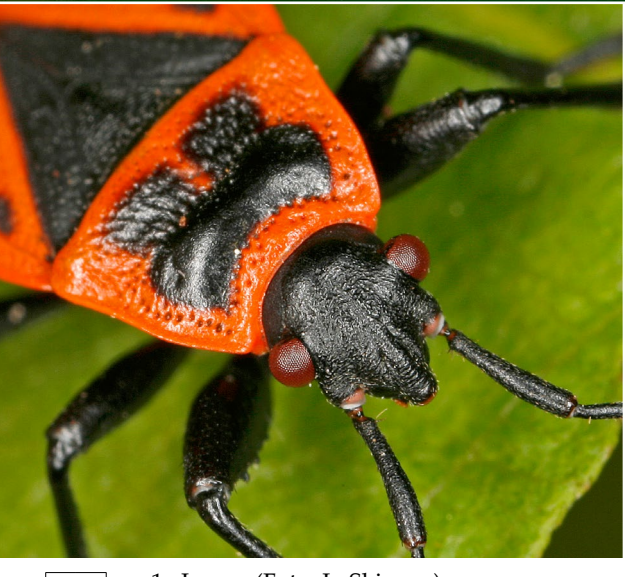

1	
2	3

1. Imago (Foto: L. Skipper)
2. Imago (Foto: L. Skipper)
3. Nymfe (Foto: L. Skipper)

Suppl. fotos: s. 8,20,42 og bagside

1. Spættet tornben (*Tritomegas bicolor*) (4-7 mm)
2. Mørk tornben (*Sehirus luctuosus*) (5-8mm)
3. Stor tornben (*Sehirus morio*) (8-12 mm)
4. Toplettet tornben (*Adomerus biguttatus*) (5-7,5 mm)
5. Hvidrandet tornben (*Legnotus limbosus*) (3,5-5 mm)
6. Lille tornben (*Legnotus picipes*) (3-4 mm)
7. Blank tornben (*Thyreocoris scarabaeoides*) (3-4 mm)
8. Stor sandtæge (*Odontoscelis fuliginosa*) (6-10 mm)
9. Lille sandtæge (*Odontoscelis lineola*) (4,5-6,5 mm)
10. Klitsandtæge (*Phimodera humeralis*) (5-7 mm)
11. Stor skjoldtæge (*Eurygaster austriaca*) (11-13 mm)
12. Græsskjoldtæge (*Eurygaster maura*) (8,5-11 mm)

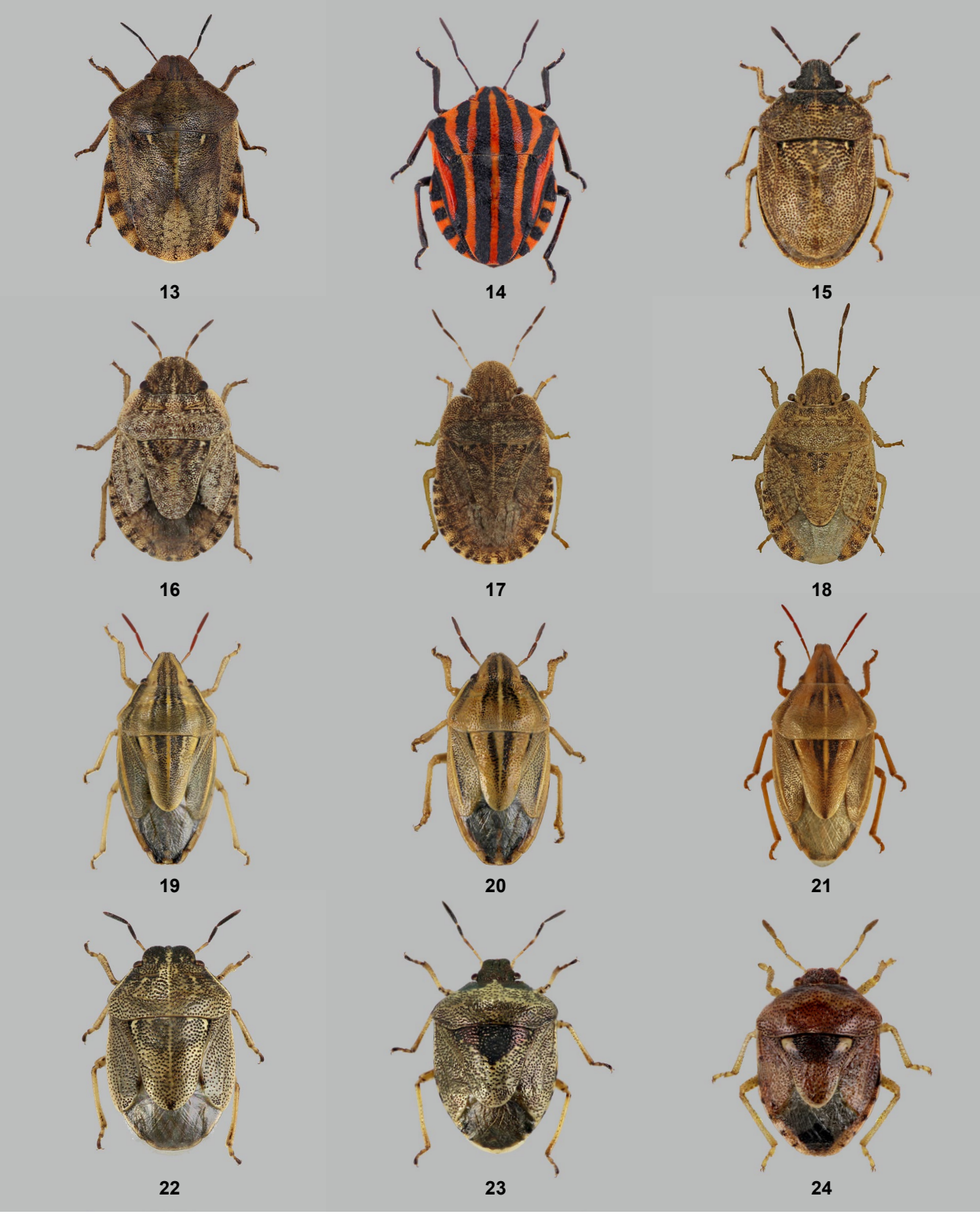

13. Starskjoldtæge (*Eurygaster testudinaria*) (9-11 mm)
14. Stribetæge (*Graphosoma lineatum*) (8-12 mm)
15. Krogtæge (*Podops inunctus*) (5-6 mm)
16. Lille kranstæge (*Sciocoris cursitans*) (4-6 mm)
17. Stor kranstæge (*Sciocoris homalonotus*) (6-8 mm)
18. Stilkøjet kranstæge (*Sciocoris macrocephalus*) (5-6 mm)
19. Almindelig bispetæge (*Aelia acuminata*) (8-10 mm)
20. Lille bispetæge (*Aelia klugii*) (6-8 mm)
21. Stor bispetæge (*Aelia rostrata*) (10-12 mm)
22. Præstetæge (*Neottiglossa pusilla*) (4-6 mm)
23. Gylden urtetæge (*Eysarcoris venustissimus*) (4-6 mm)
24. Toplettet urtetæge (*Stagonomus bipunctatus*) (5-6 mm)

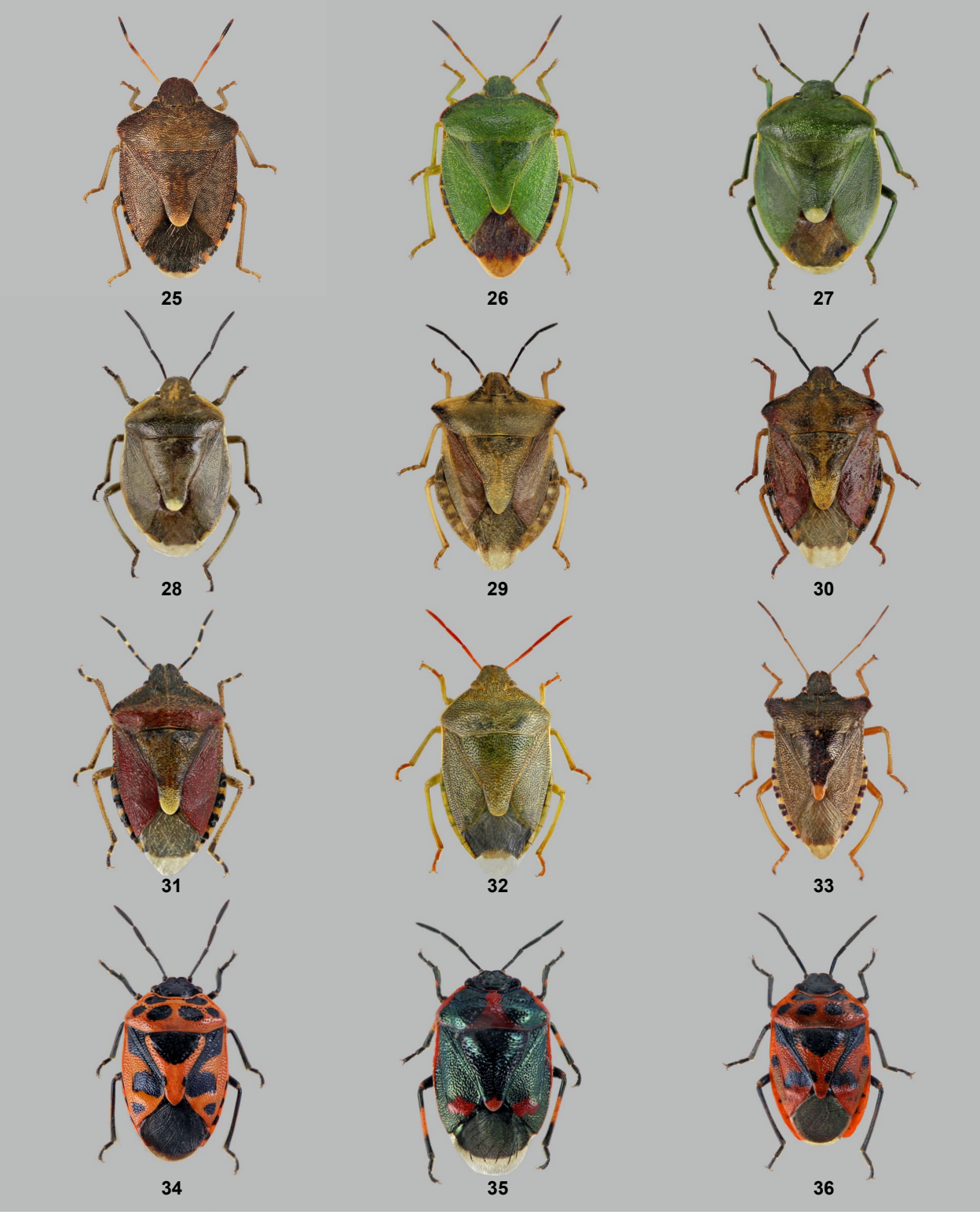

25. Lille bærtæge (*Peribalus strictus*) (8-10,5 mm)
26. Grøn bredtæge (*Palomena prasina*) (11-14 mm)
27. Enebærbredtæge (*Chlorochroa juniperina*) (9-12 mm)
28. Fyrrebredtæge (*Chlorochroa pinicola*) (11-13 mm)
29. Glat bredtæge (*Carpocoris fuscispinus*) (11-14 mm)
30. Purpurbredtæge (*Carpocoris purpureipennis*) (11-13 mm)
31. Almindelig bærtæge (*Dolycoris baccarum*) (10-12 mm)
32. Gyvelbredtæge (*Piezodorus lituratus*) (10-12 mm)
33. Rødbenet bredtæge (*Pentatoma rufipes*) (13-15 mm)
34. Karsetæge (*Eurydema dominulus*) (5-8 mm)
35. Almindelig kåltæge (*Eurydema oleracea*) (5-8 mm)
36. Rød kåltæge (*Eurydema ornata*) (7-9 mm)

37. Stor bredtæge (*Pinthaeus sanguinipes*) (13-17 mm)
38. Torntæge (*Picromerus bidens*) (10-13 mm)
39. Kustodetæge (*Arma custos*) (10-13,5 mm)
40. Skovbredtæge (*Troilus luridus*) (11-13 mm)
41. Mosebredtæge (*Rhacognathus punctatus*) (7-10 mm)
42. Stregtæge (*Jalla dumosa*) (12-15 mm)
43. Blå bredtæge (*Zicrona caerulea*) (5-8 mm)
44. Stor løvtæge (*Acanthosoma haemorrhoidale*) (14-18 mm)
45. Pileløvtæge (*Elasmostethus brevis*) (9-12 mm)
46. Almindelig løvtæge (*Elasmostethus interstinctus*) (9-12 mm)
47. Gedebladløvtæge (*Elasmostethus minor*) (8-10 mm)
48. Bølleløvtæge (*Elasmucha ferrugata*) (7-9 mm)

49. Tandet birketæge (*Elasmucha fieberi*) (6-9 mm)
50. Almindelig birketæge (*Elasmucha grisea*) (6-9 mm)
51. Slank enebærtæge (*Cyphostethus tristriatus*) (9-11 mm)
52. Amerikansk fyrretæge (*Leptoglossus occidentalis*) (16-20 mm)
53. Rudetæge (*Syromastus rhombeus*) (9-11 mm)
54. Skræppetæge (*Coreus marginatus*) (10-15 mm)
55. Rødknærandtæge (*Spathocera dalmanii*) (5-6 mm)
56. Slåenrandtæge (*Gonocerus acuteangulatus*) (12-16 mm)
57. Rynket randtæge (*Arenocoris fallenii*) (6-7 mm)
58. Lille randtæge (*Bathysolen nubilus*) (6-7 mm)
59. Glat randtæge (*Ceraleptus lividus*) (10-11 mm)
60. Langtornet randtæge (*Coriomeris denticulatus*) (8-10 mm)

61. Fintornet randtæge (*Coriomeris scabricornis*) (7-9 mm)
62. Hvepsetæge (*Alydus calcaratus*) (10-12 mm)
63. Rød kanttæge (*Corizus hyoscyami*) (9-12 mm)
64. Mosekanttæge (*Rhopalus maculatus*) (7,5-9 mm)
65. Almindelig kanttæge (*Rhopalus parumpunctatus*) (7-8 mm)
66. Skovkanttæge (*Rhopalus subrufus*) (7-8 mm)
67. Bleg kanttæge (*Brachycarenus tigrinus*) (6-7 mm)
68. Klarvinget kanttæge (*Liorhyssus hyalinus*) (6-7,5 mm)
69. Tørkekanttæge (*Stictopleurus abutilon*) (7-9 mm)
70. Bjergkanttæge (*Stictopleurus crassicornis*) (6,5-9 mm)
71. Lille stråtæge (*Myrmus miriformis*) (♂ 6-8; ♀ 8,5-10 mm)
72. Lang stråtæge (*Chorosoma schillingii*) (14-16 mm)
73. Ildtæge (*Pyrrhocoris apterus*) (10-12 mm)

SYSTEMATISK OVERSIGT

NR	Dansk navn	Videnskabeligt navn	Autor
	TORNBEN (6 arter)	**Familie CYDNIDAE**	
1	Spættet tornben	*Tritomegas bicolor*	(Linnaeus, 1758)
2	Mørk tornben	*Sehirus luctuosus*	Mulsant & Rey, 1866
3	Stor tornben	*Sehirus morio*	(Linnaeus, 1761)
4	Toplettet tornben	*Adomerus biguttatus*	(Linnaeus, 1758)
5	Hvidrandet tornben	*Legnotus limbosus*	(Geoffroy, 1785)
6	Lille tornben	*Legnotus picipes*	(Fallén, 1807)
	DVÆRGTORNBEN (1 art)	**Familie THYREOCORIDAE**	
7	Blank tornben	*Thyreocoris scarabaeoides*	(Linnaeus, 1758)
	SKJOLDTÆGER (6 arter)	**Familie SCUTELLERIDAE**	
8	Stor sandtæge	*Odontoscelis fuliginosa*	(Linnaeus, 1761)
9	Lille sandtæge	*Odontoscelis lineola*	Rambur, 1839
10	Klitsandtæge	*Phimodera humeralis*	(Dalman, 1823)
11	Stor skjoldtæge	*Eurygaster austriaca*	(Schrank, 1776)
12	Græsskjoldtæge	*Eurygaster maura*	(Linnaeus, 1758)
13	Starskjoldtæge	*Eurygaster testudinaria*	(Geoffroy, 1785)
	EGTL. BREDTÆGER (30 arter)	**Familie PENTATOMIDAE**	
14	Stribetæge	*Graphosoma lineatum*	(Linnaeus, 1758)
15	Krogtæge	*Podops inunctus*	(Fabricius, 1775)
16	Lille kranstæge	*Sciocoris cursitans*	(Fabricius, 1794)
17	Stor kranstæge	*Sciocoris homalonotus*	Fieber, 1851
18	Stilkøjet kranstæge	*Sciocoris macrocephalus*	Fieber, 1851
19	Almindelig bispetæge	*Aelia acuminata*	(Linnaeus, 1758)
20	Lille bispetæge	*Aelia klugii*	Hahn, 1833
21	Stor bispetæge	*Aelia rostrata*	Boheman, 1852
22	Præstetæge	*Neottiglossa pusilla*	(Gmelin, 1790)
23	Gylden urtetæge	*Eysarcoris venustissimus*	(Schrank, 1776)
24	Toplettet urtetæge	*Stagonomus bipunctatus*	(Linnaeus, 1758)
25	Lille bærtæge	*Peribalus strictus*	(Fabricius, 1803)
26	Grøn bredtæge	*Palomena prasina*	(Linnaeus, 1761)
27	Enebærbredtæge	*Chlorochroa juniperina*	(Linnaeus, 1758)
28	Fyrrebredtæge	*Chlorochroa pinicola*	(Mulsant & Rey, 1852)
29	Glat bredtæge	*Carpocoris fuscispinus*	(Boheman, 1851)
30	Purpurbredtæge	*Carpocoris purpureipennis*	(De Geer, 1773)
31	Almindelig bærtæge	*Dolycoris baccarum*	(Linnaeus, 1758)
32	Gyvelbredtæge	*Piezodorus lituratus*	(Fabricius, 1794)
33	Rødbenet bredtæge	*Pentatoma rufipes*	(Linnaeus, 1758)
34	Karsetæge	*Eurydema dominulus*	(Scopoli, 1763)
35	Almindelig kåltæge	*Eurydema oleracea*	(Linnaeus, 1758)

36	Rød kåltæge	*Eurydema ornata*	(Linnaeus, 1758)
37	Stor bredtæge	*Pinthaeus sanguinipes*	(Fabricius, 1781)
38	Torntæge	*Picromerus bidens*	(Linnaeus, 1758)
39	Kustodetæge	*Arma custos*	(Fabricius, 1794)
40	Skovbredtæge	*Troilus luridus*	(Fabricius, 1775)
41	Mosebredtæge	*Rhacognathus punctatus*	(Linnaeus, 1758)
42	Stregtæge	*Jalla dumosa*	(Linnaeus, 1758)
43	Blå bredtæge	*Zicrona caerulea*	(Linnaeus, 1758)
	LØVTÆGER (8 arter)	**Familie ACANTHOSOMATIDAE**	
44	Stor løvtæge	*Acanthosoma haemorrhoidale*	(Linnaeus, 1758)
45	Pileløvtæge	*Elasmostethus brevis*	Lindberg, 1934
46	Almindelig løvtæge	*Elasmostethus interstinctus*	(Linnaeus, 1758)
47	Gedebladløvtæge	*Elasmostethus minor*	Horváth, 1899
48	Bølleløvtæge	*Elasmucha ferrugata*	(Fabricius, 1787)
49	Tandet birketæge	*Elasmucha fieberi*	Jakovlev, 1865
50	Almindelig birketæge	*Elasmucha grisea*	(Linnaeus, 1758)
51	Slank enebærtæge	*Cyphostethus tristriatus*	(Fabricius, 1787)
	RANDTÆGER (10 arter)	**Familie COREIDAE**	
52	Amerikansk fyrretæge	*Leptoglossus occidentalis*	Heidemann, 1910
53	Rudetæge	*Syromastus rhombeus*	(Linnaeus, 1767)
54	Skræppetæge	*Coreus marginatus*	(Linnaeus, 1758)
55	Rødknærandtæge	*Spathocera dalmanii*	(Schilling, 1829)
56	Slåenrandtæge	*Gonocerus acuteangulatus*	(Goeze, 1778)
57	Rynket randtæge	*Arenocoris fallenii*	(Schilling, 1829)
58	Lille randtæge	*Bathysolen nubilus*	(Fallén, 1807)
59	Glat randtæge	*Ceraleptus lividus*	Stein, 1858
60	Langtornet randtæge	*Coriomeris denticulatus*	(Scopoli, 1763)
61	Fintornet randtæge	*Coriomeris scabricornis*	(Panzer, 1809)
	HVEPSETÆGER (1 art)	**Familie ALYDIDAE**	
62	Hvepsetæge	*Alydus calcaratus*	(Linnaeus, 1758)
	KANTTÆGER (10 arter)	**Familie RHOPALIDAE**	
63	Rød kanttæge	*Corizus hyoscyami*	(Linnaeus, 1758)
64	Mosekanttæge	*Rhopalus maculatus*	(Fieber, 1837)
65	Almindelig kanttæge	*Rhopalus parumpunctatus*	Schilling, 1829
66	Skovkanttæge	*Rhopalus subrufus*	(Gmelin, 1790)
67	Bleg kanttæge	*Brachycarenus tigrinus*	(Schilling, 1829)
68	Klarvinget kanttæge	*Liorhyssus hyalinus*	(Fabricius, 1794)
69	Tørkekanttæge	*Stictopleurus abutilon*	(Rossi, 1790)
70	Bjergkanttæge	*Stictopleurus crassicornis*	(Linnaeus, 1758)
71	Lille stråtæge	*Myrmus miriformis*	(Fallén, 1807)
72	Lang stråtæge	*Chorosoma schillingii*	(Schilling, 1829)
	ILDTÆGER (1 art)	**Familie PYRRHOCORIDAE**	
73	Ildtæge	*Pyrrhocoris apterus*	(Linnaeus, 1758)

Litteratur & referencer

- Andersen, N.M. & H. Enghoff. 1993, Stribetæge og Hvepseedderkop – flotte nye danske dyrearter. Dyr i Natur og Museum (1):11-13.
- Andersen, N.M. & S. Gaun. 1974. Fortegnelse over Danmarks tæger (Hemiptera, Heteroptera). Entomologiske Meddelelser 42: 113-134.
- Aukema, B. & C. Rieger (ed). 1995-2013. Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region. Bd. I-VI. The Netherlands Entomological Society.
- Bech, C. 1977. Pie*zodorus lituratus* (F.) (Hemiptera, Pentatomidae) ny for Danmark. Entomologiske Meddelelser 45: 164-165.
- Buhl, O. & B.K. Stephensen. 2009. Heteroptera: Coreidae. "Western Conifer Seed Bug", Vestlig Nåletræs-frøtæge *Leptoglossus occidentalis* (Heidemann, 1910) – ny art i Danmark. Meddelelser fra Entomologisk Selskab for Fyn 41(2): 13–16.
- Coulianos, C.C. 2012. Bärfisar i Sverige - en fälthandbok. Entomologiska Föreningen i Stockholm.
- Danmarks Fugle og Natur. http://www.fugleognatur.dk/
- Danmarks Fugle og Natur. *Liorhyssus hyalinus*. http://www.fugleognatur.dk/artintro.asp?ID=14894
- Danmarks Fugle og Natur. *Leptoglossus occidentalis*. http://www.fugleognatur.dk/artintro.asp?ID=14803
- Danmarks Fugle og Natur. *Gonocerus acuteangulatus*. http://www.fugleognatur.dk/artintro.asp?ID=12701
- Den danske rødliste. http://bios.au.dk/
- Enghoff, H. og E. Schmidt Nielsen. 1977. Et nyt grundkort til brug for faunistiske undersøgelser i Danmark, baseret på UTM-koordinatsystemet. Entomologiske Meddelelser 45: 65-74.
- Frederiksen, S., F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). 2012. Dansk flora. 2. udgave. Gyldendal.
- Heteropteron. Mitteilungsblatt der Arbeitsgruppe Mitteleuropäischer Heteropterologen. 1996-2014, Heft 1-42. http://www.heteropteron.de
- HetNews. 2003-2014. Newsletter of the Heteroptera Recording Schemes. Issue 1-21. http://www.britishbugs.org.uk/HetNews.html
- Hoffmann, H.J. 2013. Artenliste der in Deutschland vorkommenden Wanzen-Arten (Heteroptera) (Stand Dezember 2013). http://www.heteropteron.de/entGerm.htm
- Holten, H.S. 1798. Systematiske Danske Benævnelser til de indenlandske Insekter, udarbejdede efter Professor Fabricii entomologiske System [manuskript]. Zoologisk Museum, København.
- Jensen-Haarup, A.C. 1904. Bestemmelsestabeller over danske Tæger. I. Bredtægerne. Flora og Fauna 10: 26-42 & 136 [tavle].
- Jensen-Haarup, A.C. 1912. Tæger. Danmarks Fauna bind 12. Gad, København.
- Jørgensen, J., S. Breiting, K. Schnack & B. Troen. 1999. Danske navne på danske tæger, cikader, bladlopper, mellus og skjoldlus. Projekt Danske Dyrenavne. Entomologisk Forening og Danmarks Lærerhøjskole.
- Müller, O.F. 1764. Fauna Insectorum Frederichs dalina (Hemiptera: 25-31). Hafniae et Lipsiae.
- Müller, O.F. 1776. Zoologiæ Danicæ Prodromus (Hemiptera: 102-111). Havniæ.
- Pontoppidan, E. 1763. Den danske Atlas. I. (Hemiptera: 680-684). Kiøbenhavn.
- Rintala, T. & V. Rinne. 2011. Suomen luteet. 2. painos. Hyönteistarvike Tibiale Oy. Helsinki.
- Sauer, F. 1996. Wanzen und Zikaden nach farbfotos erkannt. Fauna Verlag, Karlsfeld.
- Schiødte, J.C. 1869. Fortegnelse over de i Danmark levende Tæger. Naturhistorisk Tidsskrift 3(6): 161-231.
- Schiødte, J.C. 1870. Tillæg til fortegnelsen over de i Danmark levende Tæger. Naturhistorisk Tidsskrift 3(6): 399-401.
- Schiødte, J.C. 1871. Tillæg til fortegnelsen over de i Danmark levende Tæger. Naturhistorisk

Tidsskrift 3(7): 540.
- Schiødte, J.C. 1872. Tillæg til fortegnelsen over de i Danmark levende Tæger. Naturhistorisk Tidsskrift 3(8): 480-481.
- Schuh, R.T. & J.A. Slater. 1995. True Bugs of the World (Hemiptera: Heteroptera). Classification and Natural History. Cornell University Press, Ithaca, New York.
- Southwood, T. R. E. & D. Leston. 1959. Land and Water Bugs of the British Isles. Frederick Warne & Co. Ltd. London.
- Tolsgaard, S. 2001. Status over danske bredtæger, randtæger og ildtæger (Heteroptera: Pentatomoidea, Coreoidea & Pyrrhocoridea). Entomologiske Meddelelser 69: 3-46.
- Tolsgaard, S. 2009. Bredtæger og randtæger (Pentatomoidea, Coreoidea & Pyrrhocoroidea). I: P. Wind & Pihl. S. (red.): Den danske rødliste. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet, [2004]. http://bios.au.dk/
- Top-Jensen, M. 2015. Ny tæge for Bornholm - vestlig nåletræs-frøtæge fundet i Rønne. Natur på Bornholm 13: 56-60.
- Trolle, L. 1984. *Elasmostethus brevis* Lindberg, 1934 – en ny dansk bredtæge (Hemiptera, Acanthosomatidae). Entomologiske Meddelelser 51: 127-128.
- Trolle, L. 2004. Dansk population af stor kranstæge (*Sciocoris homalonotus* Fieb.). Natur på Bornholm 2: 48-50.
- Wachmann, E. 1989. Wanzen beobachten - kennenlernen. Melsungen.
- Wachmann, E., A. Melber & J. Deckert. 2007. Wanzen. Band 3. Die Tierwelt Deutschlands (Teil 78). Goecke & Evers. Keltern.
- Wachmann, E., A. Melber & J. Deckert. 2008. Wanzen. Band 4. Die Tierwelt Deutschlands (Teil 81). Goecke & Evers. Keltern.
- Wachmann, E., A. Melber & J. Deckert. 2012. Wanzen. Band 5. Die Tierwelt Deutschlands (Teil 82). Goecke & Evers. Keltern.
- Wagner, E. 1966. Wanzen oder Heteropteren (I. Pentatomorpha). Die Tierwelt Deutschlands 54.Teil. Gustav Fischer Verlag.

Skovbredtæge (*Troilus luridus*). Foto: L. Skipper

REGISTER

abutilon (*Stictopleurus*) 30,31,**180** (ill. 15,**180-181**,183)
Acanthosoma 130-131
Acanthosomatidae (familie) 41,130-145
acuminata (*Aelia*) 23,30,**80** (ill. 14,**80-81**,85)
acuteangulatus (*Gonocerus*) 30,43,**154** (ill. **154-155**)
Adomerus 50-51
Aelia 80-85
Almindelig birketæge 19,22,**142** (ill. 8,20,38,**142-143**)
Almindelig bispetæge 23,30,**80** (ill. 14,**80-81**,85)
Almindelig bærtæge 22,30,**104** (ill. 6,24,**104-105**)
Almindelig kanttæge 26,30,**172** (ill. 17,38,**172-173**,177)
Almindelig kåltæge 22,27,**112** (ill. 8,**112-113**)
Almindelig løvtæge **134** (ill. 17,**134-135**)
Alydidae (familie) 42,166-167
Alydus 166-167
Amerikansk fyrretæge 30,31,43,**146** (ill. **146-147**)
apterus (*Pyrrhocoris*) 12,20,25,27,30,37,40,42,**188** (ill. 8,20,42,**188-189**,bagside)
Arenocoris 156-157
Arma 120-121
austriaca (*Eurygaster*) 23,**64** (ill. **64-65**)
baccarum (*Dolycoris*) 22,30,**104** (ill. 6,24,**104-105**)
Bathysolen 158-159
bicolor (*Tritomegas*) 18,**44** (ill. 8,**44-45**)
bidens (*Picromerus*) 21,23,24,27,41,**118** (ill. 15,22,**118-119**)
biguttatus (*Adomerus*) 26,30,**50** (ill. **50-51**)
bipunctatus (*Stagonomus*) 30,43,**90** (ill. **90-91**)
Bjergkanttæge 30,**182** (ill. **182-183**)
Blank tornben 40,**56** (ill. 15,**56-57**)
Bleg kanttæge 43,**176** (ill. **176-177**)
Blå bredtæge 23,**128** (ill. 8,23,**128-129**)
Brachycarenus 176-177
brevis (*Elasmostethus*) 22,**132** (ill. **132-133**,135)
Bølleløvtæge 30,**138** (ill. **138-139**)
Bønnetæge 31 (ill. 31)
caerulea (*Zicrona*) 23,**128** (ill. 8,23,**128-129**)
calcaratus (*Alydus*) 27,42,**166** (ill. 8,19,21,42,**166-167**)
Carpocoris 100-103
Ceraleptus 160-161
Chlorochroa 96-99
Chorosoma 186-187
Coreidae (familie) 41,146-165
Coreus 150-151
Coriomeris 162-165
Corizus 168-169
crassicornis (*Stictopleurus*) 30,**182** (ill. **182-183**)
cursitans (*Sciocoris*) 19,22,**74** (ill. **74-75**,77,79)
custos (*Arma*) 23,24,31,**120** (ill. 25,**120-121**)
Cydnidae (familie) 40,44-55
Cyphostethus 144-145
dalmanii (*Spathocera*) 22,30,**152** (ill. **152-153**)
denticulatus (*Coriomeris*) **162** (ill. **162-163**,165)
Dolycoris 104-105
dominulus (*Eurydema*) 27,30,**110** (ill. 9,**110-111**)
dumosa (*Jalla*) 26,30,**126** (ill. 30,**126-127**)
Dværgtornben (familie) 40,56-57
Egentlige bredtæger (familie) 41,70-129
Elasmostethus 132-137
Elasmucha 138-143
Enebærbredtæge 26,**96** (ill. **96-97**)
Eurydema 110-115
Eurygaster 64-69
Eysarcoris 88-89
fabricii (Eysarcoris) - se *venustissimus (Eysarcoris)*
fallenii (*Arenocoris*) **156** (ill. 15,38,**156-157**)
ferrugata (*Elasmucha*) 30,**138** (ill. **138-139**)
fieberi (*Elasmucha*) **140** (ill. **140-141**,143)
Fintornet randtæge 30,**153** (ill. **153-154**)
fuliginosa (*Odontoscelis*) 21,**58** (ill. **58-59**,61)
fuscispinus (*Carpocoris*) 30,**100** (ill. 9,**100-101**)
Fyrrebredtæge 22,**98** (ill. **98-99**)
Gedebladløvtæge 31,43,**136** (ill. 135,**136-137**)
Glat bredtæge 30,**100** (ill. 9,**100-101**)
Glat randtæge **160** (ill. **160-161**)
Gonocerus 154-155
Graphosoma 70-71
grisea (*Elasmucha*) 19,22,**142** (ill. 8,20,38,**142-143**)
Græsskjoldtæge 23,30,**66** (ill. 65,**66-67**)
Grøn bredtæge 13,17,22,27,30,**94** (ill. 9,16,17,24,25,**94-95**)
Gylden urtetæge 43,**88** (ill. 9,**88-89**)
Gyvelbredtæge 17,**106** (ill. forside, 6,17,**106-107**)
haemorrhoidale (*Acanthosoma*) 17,**130** (ill. 16,17,**130-131**)
Holcostethus - se *Peribalus*
homalonotus (*Sciocoris*) **76** (ill. **76-77**,79)
humeralis (*Phimodera*) 26,30,**62** (ill. 9,21,**62-63**)
Hvepsetæge 27,42,**166** (ill. 8,19,21,42,**166-167**)
Hvepsetæger (familie) 42,166-167

Hvidrandet tornben **52** (ill. **52-53**)
hyalinus (*Liorhyssus*) 31,43,**178** (ill. **178-179**)
hyoscyami (*Corizus*) 25,**168** (ill. 14,**168-169**)
Ildtæge 12,20,25,27,30,37,40,42,**188** (ill. 8,20,42,**188-189**,bagside)
Ildtæger (familie) 42,188-189
interstinctus (*Elasmostethus*) **134** (ill. 17,**134-135**)
inunctus (*Podops*) 30,**72** (ill. 9,**72-73**)
Jalla 126-127
juniperina (*Chlorochroa*) 26,**96** (ill. **96-97**)
Kanttæger (familie) 42,168-187
Karsetæge 27,30,**110** (ill. 9,**110-111**)
Klarvinget kanttæge 31,43,**178** (ill. **178-179**)
Klitsandtæge 26,30,**62** (ill. 9,21,**62-63**)
klugii (*Aelia*) 30,**82** (ill. 5,41,**82-83**,85)
Krogtæge 30,**72** (ill. 9,**72-73**)
Kustodetæge 23,24,31,**120** (ill. 25,**120-121**)
Lang stråtæge 21,**186** (ill. 14,**186-187**)
Langtornet randtæge **162** (ill. **162-163**,165)
Legnotus 52-55
Leptoglossus 146-147
Lille bispetæge 30,**82** (ill. 5,41,**82-83**,85)
Lille bærtæge 43,**92** (ill. **92-93**)
Lille kranstæge 19,22,**74** (ill. **74-75**,77,79)
Lille randtæge **158** (ill. **158-159**)
Lille sandtæge 21,26,**60** (ill. **60-61**)
Lille stråtæge 21,26,**184** (ill. 19,**184-185**)
Lille tornben **54** (ill. 53,**54-55**)
limbosus (*Legnotus*) **52** (ill. **52-53**)
lineatum (*Graphosoma*) 22,25,27,31,**70** (ill. 15,18,22,30,**70-71**)
lineola (*Odontoscelis*) 21,26,**60** (ill. **60-61**)
Liorhyssus 178-179
lituratus (*Piezodorus*) 17,**106** (ill. forside, 6,17,**106-107**)
lividus (*Ceraleptus*) **160** (ill. **160-161**)
luctuosus (*Sehirus*) **44** (ill. **44-45**)
luridus (*Troilus*) 23,**122** (ill. **122-123**,199)
Løvtæger (familie) 41,130-145
macrocephalus (*Sciocoris*) **78** (ill. 77,**78-79**)
maculatus (*Rhopalus*) **170** (ill. **170-171**,177)
marginatus (*Coreus*) 17,27,**150** (ill. 16,21,**150-151**,202)
maura (*Eurygaster*) 23,30,**66** (ill. 65,**66-67**)
minor (*Elasmostethus*) 31,43,**136** (ill. 135,**136-137**)
miriformis (*Myrmus*) 21,26,**184** (ill. 19,**184-185**)
morio (*Sehirus*) **48** (ill. **48-49**)
Mosebredtæge 27,**124** (ill. **124-125**)
Mosekanttæge **170** (ill. **170-171**,177)
Myrmus 184-185
Mørk tornben **46** (ill. **46-47**)
nebulosa (*Rhaphigaster*) 31
Neottiglossa 86-87
Nezara 31
nubilus (*Bathysolen*) **158** (ill. **158-159**)
occidentalis (*Leptoglossus*) 30,31,43,**146** (ill. **146-147**)
Odontoscelis 58-61
oleracea (*Eurydema*) 22,27,**112** (ill. 8,**112-113**)
ornata (*Eurydema*) 27,**114** (ill. **114-115**)
Palomena 94-95
parumpunctatus (*Rhopalus*) 26,30,**172** (ill. 17,38,**172-173**,177)
Pentatoma 108-109
Pentatomidae (familie) 41,70-129
Peribalus 92-93
Phimodera 62-63
picipes (*Legnotus*) **54** (ill. 53,**54-55**)
Picromerus 118-119
Piezodorus 106-107
Pileløvtæge 22,**132** (ill. **132-133**,135)
pinicola (*Chlorochroa*) 22,**98** (ill. **98-99**)
Pinthaeus 116-117
Podops 72-73
prasina (*Palomena*) 13,17,22,27,30,**94** (ill. 9,16,17,24,25,**94-95**)
Præstetæge **86** (ill. **86-87**)
punctatus (*Rhacognathus*) 27,**124** (ill. **124-125**)
Purpurbredtæge 30,31,**102** (ill. 101,**102-103**)
purpureipennis (*Carpocoris*) 30,31,**102** (ill. 101,**102-103**)
pusilla (*Neottiglossa*) **86** (ill. **86-87**)
pusillus (Stagonomus) - se *bipunctatus (Stagonomus)*
Pyrrhocoridae (familie) 42,188-189
Pyrrhocoris 188-189
Randtæger (familie) 41,146-165
Rhacognathus 124-125
Rhaphigaster 31
rhombeus (*Syromastus*) **148** (ill. **148-149**)
Rhopalidae (familie) 42,168-187
Rhopalus 170-175
rostrata (*Aelia*) 30,**84** (ill. **84-85**)
Rudetæge **148** (ill. **148-149**)
rufipes (*Pentatoma*) **108** (ill. **108-109**)
Rynket randtæge **156** (ill. 15,38,**156-157**)
Rød kanttæge 25,**168** (ill. 14,**168-169**)
Rød kåltæge 27,**114** (ill. **114-115**)
Rødbenet bredtæge **108** (ill. **108-109**)
Rødknærandtæge 22,30,**152** (ill. **152-153**)
sanguinipes (*Pinthaeus*) **116** (ill. **116-117**)
scabricornis (*Coriomeris*) 30,**164** (ill. **164-165**)
scarabaeoides (*Thyreocoris*) 40,**56** (ill. 15,**56-57**)
schillingii (*Chorosoma*) 21,**186** (ill. 14,**186-187**)
Sciocoris 74-79

Scutelleridae (familie) 58-69
Sehirus 44-49
Skjoldtæger (familie) 58-69
Skovbredtæge 23,**122** (ill. **122-123**,199)
Skovkanttæge **174** (ill. **174-175**)
Skræppetæge 17,27,**150** (ill. 16,21,**150-151**,202)
Slank enebærtæge 21,26,**144** (ill. **144-145**)
Slåenrandtæge 30,43,**154** (ill. **154-155**)
Spathocera 152-153
Spættet tornben 18,**44** (ill. 8,**44-45**)
Stagonomus 90-91
Starskjoldtæge 27,**68** (ill. 40,65,**68-69**)
Stictopleurus 180-183
Stilkøjet kranstæge **78** (ill. 77,**78-79**)
Stor bispetæge 30,**84** (ill. **84-85**)
Stor bredtæge **116** (ill. **116-117**)
Stor kranstæge **76** (ill. **76-77**,79)
Stor løvtæge 17,**130** (ill. 16,17,**130-131**)
Stor sandtæge 21,**58** (ill. **58-59**,61)
Stor skjoldtæge 23,**64** (ill. **64-65**)
Stor tornben **48** (ill. **48-49**)
Stregtæge 26,30,**126** (ill. 30,**126-127**)
Stribetæge 22,25,27,31,**70** (ill. 15,18,22,30,**70-71**)
strictus (*Peribalus*) 43,**92** (ill. **92-93**)
strictus vernalis (Holcostethus) - se *strictus (Peribalus)*
subrufus (*Rhopalus*) **174** (ill. **174-175**)
Syromastus 148-149
Tandet birketæge **140** (ill. **140-141**,143)
testudinaria (*Eurygaster*) 27,**68** (ill. 40,65,**68-69**)
Thyreocoridae (familie) 40,56-57
Thyreocoris 56-57
tigrinus (*Brachycarenus*) 43,**176** (ill. **176-177**)
tigrinus (Rhopalus) - se *tigrinus (Brachycarenus)*
Toplettet tornben 26,30,**50** (ill. **50-51**)
Toplettet urtetæge 30,43,**90** (ill. **90-91**)
Tornben (familie) 40,44-55
Torntæge 21,23,24,27,41,**118** (ill. 15,22,**118-119**)
tristriatus (*Cyphostethus*) 21,26,**144** (ill. **144-145**)
Tritomegas 44-45
Troilus 122-123
Tørkekanttæge 30,31,**180** (ill. 15,**180-181**,183)
venustissimus (*Eysarcoris*) 43,**88** (ill. 9,**88-89**)
vernalis (Holcostethus) - se *strictus (Peribalus)*
viridula (*Nezara*) 31
Zicrona 128-129

Skræppetæge (*Coreus marginatus*). Foto: L. Skipper

Danmarks bredtæger, randtæger og ildtæger er en gennemillustreret håndbog, der beskæftiger sig med vore største og mest iøjnefaldende tæger - i alt 73 arter.

I bogen beskrives i tekst og billeder for første gang samtlige kendte danske arter med gennemgang af kendetegn, lignende arter, biologi, levested samt udbredelse.

Herudover rummer bogen generelle afsnit, der gennemgår en lang række emner såsom udviklingshistorie, ynglebiologi, fjender og forsvar - samt meget andet.

Danmarks bredtæger, randtæger og ildtæger indeholder fotos af alle danske arter i voksenstadiet - ofte suppleret med billeder af nymfer eller detaljebilleder af især vanskeligt bestemmelige arter.

Bogen henvender sig til såvel alment naturinteresserede som til insektkyndige.

Apollo Booksellers
www.apollobooks.com

ISSN 0109-7174

Ole Fogh Nielsen
Lars Skipper

Danmarks bredtæger, randtæger og ildtæger

APOLLO BOOKSELLERS

Danmarks bredtæger,
randtæger og ildtæger

Ole Fogh Nielsen & Lars Skipper

APOLLO BOOKSELLERS